

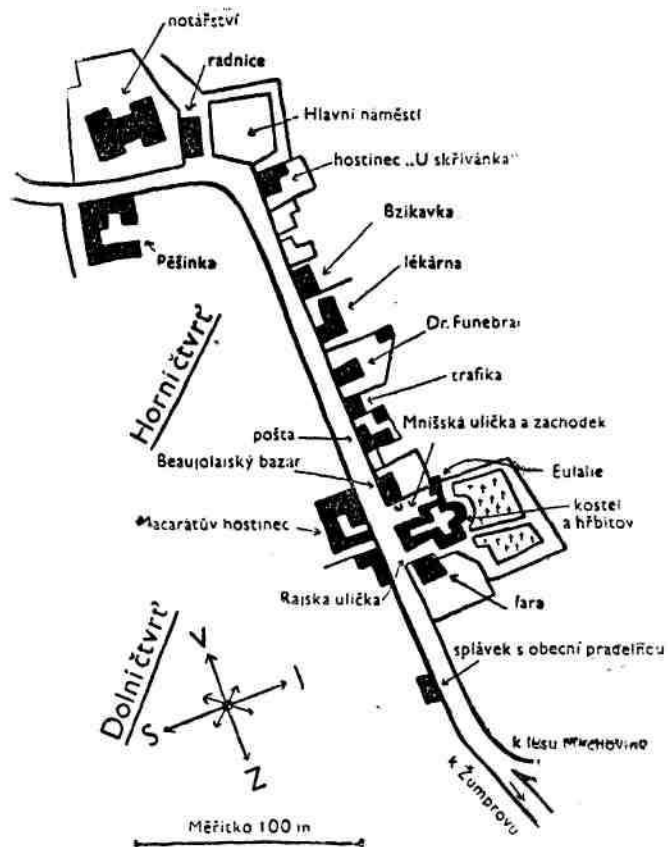
Gabriel Chevallier

Zvonokosy

Odeon Praha 1969

© 1934, Editions Rieder

Přeložil Jaroslav Zaorálek 1937

toto zde vám bez dlouhého čtení poví
zrovna tolik, jako dlouhá předmluva

Difficile est non satiram scribere.

Juvenal

*Domnívám se, že si fantasie lidská nedovede představit nic tak
ztřeštěného, pro co by nebylo příkladu ve skutečném životě a co
by tudíž náš rozum nedovedl podepřít a obhájit. Mám rád řeč
prostou a upřímnou, stejnou na papíře jako v ústech.*

Montaigne

*Musím rozptylovat nudu, to je podmínka, ale občas musím také
bavit.*

Diderot

„Kdo ti dal tak veselou filosofii?“ „Návyk životní strážní.“

Beaumarchais

S radostí bych nosil masku, s požitkem bych změnil jméno.

Stendhal

1 / veliký plán

V říjnu roku 1922, kolem páté hodiny odpolední, na hlavním zvonokoském náměstí, stíněném krásnými kaštany a uprostřed ozdobeném nádhernou lipou, zasazenou prý roku 1518 na oslavu příjezdu kněžny Anny z Hejskova a na Hejskově do těchto končin, dva muži chodili bok po boku pomalým krokem oněch venkovských lidí, kteří jako by vždycky měli na všechno dost a dost času.. Říkali si slova nabitá smyslem tak hutným, že každou větu vyslovovali teprve po dlouhých přípravných pomlčkách, trvajících po každé tak asi dvacet kroků. Jediné slovo bylo často celou větou, nebo i pouhé citoslovce. Ale v každém takovém citoslovci bylo plno odstínů, promlouvajících velmi výrazně k oběma těm mužům, neboť se znali již dlouho a svorně usilovali o společné cíle, společně připravovali cestu své ctižádosti, zrale uvážené. V této chvíli byly jejich starosti rázu politického a jakožto takové se zabývaly opozicí. Právě proto se oba muži chovali tak vážně a obezřele.

Jeden z nich, dobrý padesátník, vysoký, červený ve tváři, se světlými vlasy ještě neprošedivělými, byl čistokrevný potomek Burgundů, kteří v dávných dobách osídlili krajinu Rhóne. Jeho tvář, rozpukanou větry a sluncem, oživovala hlavně dvě světlešedá očka, obkroužená drobounkými vráskami a ustavičně přimhouřená, takže muž měl výraz mazanosti hned nelítostné, hned zase dobrácké. Něco bližšího o jeho povaze, co nebylo možné vyčíst z jeho pohledu, by byla mohla povědět ústa, ale ta zůstávala skryta pod kníry, převislými na troubel krátké černé dýmky, spíše jenom žvýkané než kouřené a zavánějící jak tabákem, tak vínem. Byl

to zřejmě chlapík statný, hubený, na vysokých, rovných nohou, s malým bříškem, ale to byla spíše ochablost svalstva než opravdová tloušťka. Třebaže v jeho oděvu nebylo vidět žádnou touhu po parádě, každý v něm podle pohodlných a vyleštěných střevíců, podle jakosti sukna a podle toho, že i ve všední den nosil jako samozřejmou věc límeček, hned poznával člověka prachatého a váženého. V jeho hlase a v jeho střídmych gestech bylo cítit autoritu.

Tento člověk se jmenoval Bartoloměj Pěšinka, starosta městečka Zvonokos, kde byl majitelem největších vinic a měl pozemky na nejlepších stráních, obrácených k jihovýchodu a rodících proto nejvíce hroznů. Kromě toho byl předsedou zemědělského družstva a krajským radou, to znamená osobností váženou v okruhu několika kilometrů. Říkalo se dokonce, že má ještě jiné politické plány, dosud utajované. Záviděli mu, ale jeho moc a vliv byly chloubou celého kraje. Nosil docela prostě, jako každý jiný občan, černý, k zátylku posunutý plstěný širák, nahoře promáčkнутý, se širokou stříškou vroubenou úzkým prýmkem. Tohoto dne, aby mohl lépe přemýšlet, strčil palce za klopy kabátu a hlavu nakláněl dopředu; takový býval jeho obvyklý postoj, kdykoli šlo o něco vážného, a jeho podřízeným to imponovalo. Říkávali: „Pěšinka má zas plnou palici starostí.“

Jeho společník byl naopak človíček nepatrný, neurčitého věku, se štětíčkou vousů, která zakrývala naprostou nepřítomnost brady, na silně vyvinuté chrupavce, která tvořila podpěru dvou zvukových trubic, zabarvujících každé jeho slovo nosovým přízvukem, nosil tento mužíček podle staré módy cvikr s odřenými, kdysi poniklovanými obroučkami na šňůřece připevněné za uchem. Oči měly za zvětšovacími skly onen sivý odlesk, který prozrazuje duchy chimérické, neustále spekulující o možnostech neuskutečnitelných ideálů. Na

špičaté lebce seděl měkký slaměný klobouček, zbarvený a sežehlý mnohými lety na slunci a mnohými zimami v komoře stejně jako ty kukuřičné vousy, jak je vídáte schnout na dědinách pod přístřešky dvorců. Na jeho botách s mosaznými háčky se ševcův důmysl cvičil zřejmě již tak často, že se blížil jejich neodvratný konec, neboť bylo víc než nepravděpodobné, že by nějaký nový příštipek mohl ještě zachránit jejich svršek nadobro zchátralý. Muž cucal cigaretu, ukroucenou neobratnými prsty tak skoupě, že na ní bylo víc papíru než tabáku. Tento druhý občan se jmenoval Inocenc Kulíšek a byl to učitel, obecní tajemník, a proto také pobočník starosty Bartoloměje Pěšinky, jeho důvěrník v jistých chvílích a v jisté míře (neboť starosta nikdy nezacházel v důvěrnostech příliš daleko a určitě nikdy dále, než jak se sám rozhodl) a konečně jeho poradce v některých ouředních písemnostech, které vyžadovaly složitějších vět.

Učitel dával k drobným otázkám hmotného života okázale najevo ušlechtilou nevšímavost pravých vzdělanců. „Opravdová

vzdělanost," říkával, „se obejde bez vyleštěných střevíců." Chtěl touto metaforou říci, že nádhera nebo prostřednost v šatstvu nemohou člověkovu inteligenci ani zvýšit, ani snížit. A vedle toho to také naznačovalo, že ve Zvonokosech žije aspoň jeden opravdu vzdělaný duch — bohužel odsouzený hrát podružnou úlohu — a že majetníka tohoto ducha lze poznat podle toho, že nenosí vyleštěné střevíce. Inocenc Kulíšek si totiž nesmírně zakládal na svém přesvědčení, že je hluboký myslitel, něco jako venkovský filosof, asketický a nepochopený. Každé učitelovo slovo mělo pedagogický a mravoučný přízvuk, zdůrazněný často pohybem, který lidové obrázkové knížky za dřívějších časů přisuzovaly členům kantorského sboru: ukazováček natažený nad uzavřenou pěstí a

zdvižený k nosu. Inocenc Kulíšek, když něco tvrdil, přitiskl ukazovák na nos vždycky tak důrazně, že jeho špičku posunul na stranu. Žádný div tedy, že po dvaceti letech zaměstnání, při kterém je ustavičně třeba tvrdit a přesvědčovat, jeho nos byl trochu nakroucen doleva. Aby naše podobizna byla úplná, dodejme, že dech páně učitelův kazil jeho krásné mravokárné průpovědi, takže zvonokostí občané se raději vyhýbali jeho moudrosti, protože Kulíšek ji lidem s oblibou vštěpoval hodně zblízka. A ježto on jediný z celého kraje neznal tuto svou špatnou vlastnost, přisuzoval jenom ignorantství a žalostnému materialismu zvonokoských občanů onu horlivost, s níž před ním prchali a hlavně zkracovali každý důvěrný rozhovor, každou vášnivou debatu. Lidé prostě couvali, dávali mu za pravdu a raději se ani nesnažili něco namítat. Kulíšek v tom viděl pohrdavost. Jeho přesvědčení, že je zneuznaný myslitel, vyplývalo tedy z pouhého nedorozumění. Ale Kulíšek tím přece trpěl, neboť jakožto tvor od přirozenosti povídavý rád by byl, protože byl vzdělaný, všem spoluobčanům ukazoval svou učenost. Ze své osamocenosti si vyvodil závěr, že tohle plémě horských vinařů úplně na duchu otupilo patnáct století náboženského a feudálního útisku. Mstil se za to tím, že zvonokoského faráře Calabu pronásledoval celému městečku známou — ale ovšem jenom platonickou a čistě akademickou — prudkou nenávistí.

Jakožto žák stoického filosofa Epikteta a Jeana Jacquesa Rousseaua učitel Kulíšek věděl, že je člověk ctnostný, a všechny své volné chvíle věnoval obecním písemnostem a zprávám, jež

posílal týdeníku *Vinařská hlásnice* do okresního města Libochova nad Savonou. Ovdověl již před mnohými lety a od těch dob žil cudně. Pocházel z drsného hornatého kraje Ložere a nikdy ne-přivýkl obhroublé žertovnosti zvonokoských pijáků

vína. Říkával si, že ti barbari si v jeho osobě tropí posměch z vědy, z pokroku.

Tím vděčnější a oddanější byl Bartoloměji Pěšinkovi za to, že ho obdaruje svou náklonností a důvěrou. Ale starosta byl muž tak obratný, že dovedl těžít ze všeho a z každého. Když si chtěl s učitelem promluvit o něčem vážném, pozval ho na procházku: tak ho totiž měl stále z profilu. Je ovšem také pravda, že vzdálenost, která je mezi prostým učitelem a bohatým vinařem, vyhlubovala mezi nimi společenský příkop tak široký, že starosta byl chráněn před nelibým dechem, kterým Kulíšek štědře obšťastňoval všechny obyčejné smrtelníky. Zkrátka: Pěšinka jakožto dobrý politik využíval ve svůj prospěch jedovatě páchnoucí ústní dutiny svého tajemníka. Kdykoli chtěl v nějaké obtížné věci získat souhlas některých oposičních obecních radních, na příklad notáře Sakumpaka nebo vinařů Hniličky a Figlknifa, předstíral nevolnost a poslal k nim do bytu Inocence Kulíška s úředními lejstry i s tou jeho otravnou výmluvností. Páni radní hned dali svůj souhlas, jen aby co nejdříve zavřeli panu učiteli pusu. A chudák Kulíšek si z toho vyvodil, že má nevšední přesvědčovací schopnosti, a utěšoval se tím nad nezdary své výmluvnosti u ostatních občanů; vysvětloval si je jenom závistí, kterou v lidech nevzdělaných vždycky probouzejí vyšší duševní schopnosti. Z takových posláních se vracíval vždycky velmi hrdě. A Bartoloměj Pěšinka se v duchu usmíval a třel si rudý zátylek, což u něho bývalo známkou hlubokých úvah nebo veliké radosti. Nejednou říkával učiteli:

„Z vás by byl parádní diplomat, Kulíšku! Jak otevřete ústa, každý s vámi hned souhlasí.“

„Pane starosto,“ odpovídal Kulíšek, „to je výsada dobrého vzdělání. Jistý způsob přednesu, lidem nevzdělaným naprosto neznámý, nakonec vždycky každého přesvědčí.“

Ve chvíli, kdy se začíná tato naše kronika, Bartoloměj Pěšinka řekl:

„Musíme, Kulíšku, najít něco, co by hodně jasně ukázalo lidem, jakou výhodou je pro ně, že mají pokrokovou obecní radu.“

„Úplně souhlasím, pane starosto, ale dovoluji si upozornit, že máme již ten pomník padlým.“

„Takový pomník bude co nevidět stát v každé obci, nechť je její představenstvo jaké chce. Nakonec nám to možná ještě vyčtou. Musíme najít něco originálnějšího, co by se lépe srovnávalo s programem naší strany. Nemyslíte?“

„Ale ovšem, pane starosto, ovšem že si to také myslím. Pokroku se musí pomáhat, aby pronikl na venkov a aby neúnavně potíral všechno tmářství. To je hlavní úkol nás všech, lidí pokrokových.“

Zmlkli, přešli rynek v celé jeho délce — sedmdesát metrů — a zastavili se na místě, kde se náměstí končí terasou nad prvním údolím, za nímž následuje celá spleť dalších údolí, tvořených úbočími kulovitých hor, které se pozvolna svažují až do úvalu řeky Savony, modravé a bleskotavé v dálce na obzoru. Byl sice již říjen, ale teplo takové, že vůni mladého vína, která se vznášela nad městečkem, ba nad celým krajem, bylo možné téměř hmatat. Starosta se zeptal:

„Máte nějaký šikovný nápad, Kulíšku?“

„Nápad, pane starosto? Hm, nápad...“

Znovu vykročili. Učitel zadumaně kolébal hlavou. Pozdvihl si klobouk, protože stářím se nemálo scvrkl a tlačil ho na spáncích. A tento tlak rušil práci jeho mozku. Potom si klobouček opatrně zase nasadil. Když došli zase na druhý konec rynku, starosta opakoval:

„Ano, nápad. Máte nějaký, Kulíšku?“

„Ono totiž, pane starosto... Nedávno jsem myslel na jistou

věc. Chystal jsem se, že o tom s vámi promluví. Hřbitov náleží přece obci, že ano? Je to vlastně veřejný majetek, že ano?"

„No ovšem, Kulíšku."

„Proč tedy je to jediný zvonokoský obecní majetek, na kterém ještě není vepsáno republikánské heslo *Volnost — Rovnost — Bratrství!* Není to jistého druhu opominutí, které se výborně hodí do krámu všem reakcionářům a faráři? Copak to nevypadá, jako by republika přiznávala, že její dozor a kontrola přestávají na prahu míst věčného odpočinku? Copak se tím nepřiznává, že nebožtíci již nepodléhají pravomoci pokrokových stran? Hlavní síla páterů záleží, pane starosto, v tom, že si přisvojují nebožtíky. Důkaz, že také my na ně máme jistá práva, by měl veliký význam."

Nastalo vážné ticho, zasvěcené pozorným úvahám o tomto podnětu. Potom však starosta odpověděl s přátelskou nenuceností:

„Chcete vědět, Kulíšku, co si o tom myslím já? Nebožtíci jsou nebožtíci. Nechme je tedy na pokoji."

„Ale vždyť já je nechci vyrušovat! Chci je jenom chránit, aby jich reakce nezneužívala proti nám. Vždyť přece odluka církve od státu..."

„S touhle věcí bude lépe nehýbat, Kulíšku, to mi věřte: to bychom zabředli do všelijakých krámů, které nikoho nezajímají a které by nedělaly dobrý dojem. Nemůžeme přece zabránit faráři, aby nechodil na hřbitov, že ano? A aby tam nechodil častěji než jiní občané, že ano? Takže to potom nějaký ten nápis na zdi... A pak také: nebožtíci, Kulíšku, to je minulost. A my musíme hledět vstříc budoucnosti. Chci od vás nějaký nápad, který by měl budoucnost."

„Tak to tedy se, pane starosto, vracím k svému dřívějšímu návrhu, aby se zřídila obecní knihovna, v níž bychom měli

výběr knih, schopných rozvíjeti ducha našeho obyvatelstva a zasadit poslední ránu starosvětskému fanatismu."

„S touhletou otázkou obecní knihovny neztrácejme čas. Řekl jsem vám to již jednou: zvonokoští občané nebudou ty vaše knihy číst. Úplně jim stačí noviny. Snad si nemyslíte, že já sám čtu něco jiného? Tenhle váš plán by nám natropil mnoho zla a užitek by nepřinesl žádný. Potřebujeme něco, co by vzbudilo větší efekt a co by bylo v souladu s tak pokrokovou dobou, jako je naše. Nevíte opravdu nic kloudného?"

„Budu o tom přemýšlet, pane starosto... Ale bylo by ode mne příliš všetečné, kdybych se zeptal, zdali vy sám..."

„Ano, Kulíšku, já nápad mám... A už dlouho mi to leží v hlavě."

„No jo, to jo!" přizvukoval učitel.

Ale nezeptal se, protože každý zvonokoský občan ztratí chuť k řeči, jakmile se ho začnete ptát. Kulíšek tedy nedal najevo ani nejmenší zvědavost. Jenom přisvědčil, jako že panu starostovi plně důvěřuje:

„To tedy, když už máte nějaký nápad, by bylo zbytečné lámat si hlavu!"

A tu se Bartoloměj Pěšinka zastavil uprostřed rynku, poblíž

staleté lípy, a ohlédl se letmo do hlavní ulice, aby se ubezpečil, že nikdo nejde. Potom si dlaní pohladil zátylek zdola nahoru, takže si klobouk srazil zase na oči. A pak tam tak zůstal stát, upíral oči na zem a zlehka si přitom masíroval mozeček. Konečně se rozhodl:

„Povím vám to, Kulíšku, ten svůj nápad... Chci dát na obecní

útraty něco postavit."

„Z obecních peněz?" podivil se učitel, neboť věděl, jak velice mohou výdaje z peněz získaných daněmi a dávkami

ohrožit popularitu obecního představenstva.

Ale nezeptal se, co chce starosta dát postavit, ani kolik by to stálo. Znal ho jako člověka velmi rozvážného, obezřelého a velmi obratného. A tak tedy starosta sám vysvětloval:

„Tak jest, vystavět chci něco. Něco, co bude užitečné jak z hlediska hygieny, tak z hlediska mravnosti... No tak, ukažte, jak bystrý máte rozumek, Kulíšku! Hádejte trochu...”

Inocenc Kulíšek naznačil pohybem obou paží, že pole dohadů je nesmírné a že jenom blázen by se na ně mohl odvážit. A tu starosta, když to viděl, naposledy popostrčil klobouk, takže mu zastínil celou tvář, důrazně přimhouřil oči, pravé vždycky o něco víc než levé, aby mohl správně posoudit, jaký dojem jeho myšlenka vzbudí, a vyklopil celou tu věc:

„Chci dát postavit pisoár, Kulíšku!”

„Pisoár?” zvolal pan učitel užasle, protože hned pochopil důležitost takového záměru.

Ale starosta myslel, že učitel dobře nerozuměl, a proto řekl:

„No přece: záchodek!”

„Ale vždyť já jsem rozuměl, pane starosto!”

„No a co tomu říkáte?”

Člověk přece nemůže tak z ničeho nic mít pevný názor na věc tak významnou, když se o ní doví takhle znenadání. A chvat zeslabuje ve Zvonokosech hodnotu každého úsudku. Kulíšek, jakoby proto, aby viděl pěkně jasně do svých myšlenek, vyhodil prudkým škubnutím cvikr ze sedla svého dlouhého koňského nosu, nastavil si jej před ústa, zahalil jej páchnoucím oparem a pak jej třel kapesníkem, aby jej obdařil novou průhledností. Když se přesvědčil, že na sklech nejsou již žádné prachové nitky, nasadil si jej znovu tak slavnostně, že tím dostatečně jasně naznačil neobyčejnou významnost své rozmluvy se starostou. Všechny

tyto Kulíškovy přípravy naplňovaly Bartoloměje Pěšinku velikou radostí: mohl z nich usoudit, že jeho důvěrná zpráva vzbudila opravdu veliký dojem. Kulíšek si ještě pročistil hrdlo dvojím nebo trojím hmhm za vyzáblou rukou, věčně pokaňkanou od inkoustu, a uhladil si svou starou kozí bradku. Teprve potom promluvil:

„Nápad, pane starosto, je to skvělý! Opravdu republikánský. A určitě v úplném souladu s vůdčími myšlenkami naší strany. Zařízení v nejvyšší míře demokratické a také hygienické, jak jste správně řekl. Když se tak uváží, že panstvo za časů Ludvíka XIV. močilo prostě na schody ve svých palácích! Opravdu pěkný pořádek to býval za královských časů, to tedy se nedá popřít! Veřejný záchodek! To je něco jiného než Calabovo procesí! Z toho kyne obyvatelstvu daleko větší prospěch!"

„A co Sakumpak," zeptal se starosta, „a Hnilička, a Figlknif, zkratka celá ta parta, ti budou namydlení, co?"

Učitel vydal z hrdla tichý, skřípavý zvuk, který u něho znamenal smích a jenom velmi zřídka se vyskytoval u tohoto smutného a zneuznávaného člověka s radostí vždycky zrezivělou; učitel Kulíšek stavěl totiž svou radost jen a jen do služeb dobré věci, při významných příležitostech, na příklad, když bylo dobyto nějakého vítězství nad žalostnou zbedněností, která ještě vládne po francouzském venkově.

„To je, pane starosto, jisté a neomylné, že váš plán jim zasadí těžkou ránu ve veřejném mínění!"

„A co pan Hronec z Košťálová? A baronka z Kratihájů?"

„Tohleto by opravdu mohlo znamenat úplný konec i poslední vážnosti, které se ještě těší tyto aristokratické reakcionářské rody! Bude to krásné demokratické vítězství, nové potvrzení nesmrtelných republikánských zásad. Mluvil jste o tom již v obecní radě?"

„Ještě ne... V obecní radě je mnoho závistivců... Spoléhám tak trochu na vaši výmluvnost, Kulíšku, až se o tom v obecním zasedání bude mluvit a hlasovat. Dovedete tak skvěle zavřít zobák těm šťouralům!"

„Spolehněte na mne, pane starosto."

„Tak tedy ujednáno! Vybereme na to vhodný den. Zatím nikde ani muk! Myslím, že tentokrát užijeme trochu švandy!"

„To bych řekl, pane starosto!"

A starosta si spokojeně pošupoval klobouk z místa na místo. Nemohl se nasytit pochval, a aby slyšel stále nové a nové, co chvíli se obracel k učiteli s tázavým „No?" nebo „To je, co?" a měl při tom výraz selské říkanosti a stále si třel zátylek, sídlo svých myšlenkových svědění. A Kulíšek ho opravdu po každé obdařil novými chválami.

Den v té chvíli vrcholil jedním z nejkrásnějších podzimních večerů. Nesmírný jas se řinul z nebe, plného pronikavých pěveckých výkonů posledních ptáček, a jemný blankyt oblohy zlehounka přecházel v růžovost, která bývá přípravou na nádherné soumraky. Slunce mizelo za Oslími hřbety a ozařovalo již jenom několik horských hřebenů, které se ještě vynořovaly z oceánu venkovské lahody, a několik málo míst v zšeřelém savonském úvalu, kde jeho poslední paprsky tvořily jezera světla. Sklizeň byla dobrá; ukazovalo se, že letošní víno bude výborné. Bylo proč radovat se v tomto koutě Beaujolais. Zvonokosy zaznívaly duněním kutálených sudů. Svěží, trochu nakyslé vůně zavánějící ze sklepů pronikaly na náměstí vlahým vzduchem, kdykoli se kaštany zachvěly severovýchodním větérkem. Všude bylo vidět stříkance z lisovaných hroznů a všude se již pálila mlátovice.

Oba muži pohlíželi s okraje terasy na pokojný západ. Tento nádherný sklonek podzimu se jim zdál dobrou předzvěstí. Ale Kulíšek se najednou nemálo vzrušeně zeptal:

„Abych nezapomněl, pane starosto: kampak jej postavíme, ten svůj domeček? Pamatoval jste na to?“

Starosta odpověděl významným úsměvem, jehož se účastnily všechny vrásky jeho nebezpečně žoviální tváře. V tomto úsměvu by bylo bývalo možné obdivovat se ilustraci k slavné politické zásadě: *Vládnout znamená předvídat*. A stejně v něm bylo možné jasně čísti spokojenost Bartoloměje Pěšinky nad tím, že je mocný a obávaný, že je majitelem krásných pozemků na slunci a sklepů plných nejlepšího vína, jaké se urodilo na svazích mezi západními žleby a výběžky Svárovských kopců. Tímto úsměvem, prosyceným hmatatelnými životními úspěchy, zahalil horečného Kulíška — chud'asa, který neměl ani kousek úrodné půdy, ani píd' vinice — a pohlížel na něho s onou útrpností, kterou lidé rázných činů pociťují ke škrabalům a potrhkým raplům, kteří ztrácejí čas všelijakými mlhavými bláznivinami. Učitel byl na štěstí proti ironii obrněn svou ctnostnou zaníceností a svou vírou v emancipační poslání. Zasáhnout nebo ranit ho nemohlo nic jiného než to, jak lidé, s nimiž mluvil, nevysvětlitelně couvali před jeho sžíravými aforismy. Starostova přítomnost ho zalévala hřejivým lidským teplem a udržovala v jeho srdci posvátný oheň k sobě samému. Tak tedy očekával teď odpověď od člověka, o němž zvonokoští občané říkali: „Pěšinka se nikdy neunavuje mluvením naplano!“ Opravdu se neunavil, neboť, zamířiv k hlavní ulici, řekl stručně:

„Pojďme se na to místo podívat, Kulíšku!“

Významná slova. Slova člověka, který se na všem rozhodl již předem. Slova, která je možné postavit na roven se slovy, jež vyřkl Napoleon, když krácel po slavkovských polích: „Zde svedu bitvu!“

2/ Zvonokosy

Domníváme se, že čtenář touží mnohem méně nedočkavě než pan učitel Kulíšek poznat místo, na němž Bartoloměj Pěšinka míní postavit kousek střízlivé architektury, která bude připomínat římskou nádheru, ovšem zmodernisovanou podle vkusu pana starosty. (Je patrně přesvědčen, že veřejné záchodky jsou na světě teprv od dob Revoluce.) Nechme tedy oba muže ubírat se pokojným krokem k místu projektovaného domečku, jehož úkolem možná bude spíše to, aby ohromil paní baronku 2 Kratihájů, faráře Calabu, notáře Sakumpaka a všechny ostatní stoupence reakce, než aby přinášel zvláštní úlevu zvonokoskému mužskému plemeni. Ostatně brzy starostu i učitele dohoníme, protože jdou pomalu. Ale napřed se musíme poohlédnout po beaujolaiském kraji.

Na západ od státní silnice, která vede z Lyonu do Paříže, se od městečka Anse až do okolí Máconu v délce asi pětáctýřiceti kilometrů prostírá kraj, který se s Burgundskem, s krajem kolem Bordeaux, s Anjou a se svahy podél Rhóny dělí o čest, že plodí nejproslulejší francouzská vína. Jména Svárov, Hrdousy, Kvítkov, Julčín, Větrníky atd. učinila Beaujolais slavným. Ale vedle

těchto slavných jmen jsou jiná, méně honosná, a přece stejně záslužná. V první řadě těchto jmen, jejichž proslulost nespravedlivá fáma neroznesla příliš daleko, je jméno Zvonokosy.

Vysvětleme si při této příležitosti také původ jména Zvonokosy. Ve XII. století, kdy se tam réva ještě nepěstovala, byl tento kraj, panství pánů z Hejskova a na Hejskově, silně zalesněn. V místech dnešního městečka stávalo opatství, což nám — mimochodem řečeno — dává záruku, že místo bylo zvoleno dobře. Kostel tohoto opatství — dnes z něho mezi

pozdějšími přístavbami zbývá již jenom portál, roztomilá zvonička, několik románských oblouků a tlusté zdi — byl obklopen vysokánskými stromy a na těch stromech hnízдили kosi. Když se vyzvánělo, kosi vyletovali. Tehdejší vesničané říkali „zvon na kosi“. A to jméno se udrželo.

To, co zde autor podniká, je historická práce, kronika událostí, které roku 1923 vzbudily veliký rozruch a o kterých se v tehdejšímu tisku hojně psalo pod úhrnným, novinami všeobecně přijatým titulkem: *Zvonokoské skandály*. K takové práci je třeba přistoupit s vážností a s opatrností, neboť jenom tak bude možné vytěžit nějaké poučení z řady událostí, nikdy úplně neobjasněných a již blízkých zapomenutí. Kdyby ve Zvonokosech nebyl býval ctižádostivý starosta a jistá vychrtlá slečna jménem Eulalie Čubíková, samotářsky zatrpklá ve staropanenském stavu a zlomyslně i nebezpečně hlídající každý krok svých současníků, nebylo by v této příjemné obci došlo patrně ani k bohaprázdnotě, ani ke krveprolití — nehledíc k velikému množství podružných událostí, které z toho vyplynuly a které, i když se všechny nedostaly na světlo lidských řečí, přece rozvrátily mnohé životy, na pohled dostatečně chráněné před nenadálými osudovými zvraty.

Čtenář z toho právem hádá, že se události, o kterých bude čísti, rychle rozrostly do nečekané šíře, třebaže podnětem k nim byly příhody drobné, zdánlivě bezvýznamné. Vášnivost se do toho připletla s onou zuřivostí, kterou na venkově mnohdy ještě vídáváme; podřimuje tam dlouho, protože nenalézá žádnou kořist, ale najednou prozrazuje svou věčnou přítomnost a sílu, a to potom se lidé dávají strhnout k výstřednostem, které jsou naprosto nepřiměřené příčinám, jež si jejich rozvášněnost vzala za záminku. Právě proto, že tyto příčiny by se možná zdály

směšné, kdybyste je měřili následky, které z nich

vyplynuly, je záhodno ukázat vám napřed Beaujolais, to jest kraj, z něhož vyšly bouře a zmatky původu téměř legračního, a přece tak vážné, že měly vliv dokonce i na osud republiky.

Jedna věc je jistá: Beaujolais není dost známo ani svým vínem, ani krásou krajiny, neznají je ani milovníci dobrého vína, ani turisté. Vínečko z Beaujolais mají většinou za prachobyčejnou popelku a dávají před ním přednost burgundskému. V krajích vzdálených od rhónských svahů považují vína z Beaujolais za pouhou napodobeninu známějších značek. To je neodpustitelný a hrubý omyl a dopouštět se ho mohou jenom lidé, kteří nedovedou rozeznat bryndu od pravého vínka nebo věří nálepce a pochybnému tvrzení hoteliérovu. Málo pijáků dovede pod ukradenými nálepkami rozpoznat pravé víno od falešného. A přece má beaujolaiské víno opravdu typické přednosti, hlavně vůni, kterou si nelze plést s žádnou jinou.

Hlavní proud turistů nenavštěvuje tento viničný kraj. Zavínuje to jeho poloha. Kdežto v Burgundsku, mezi Dijonem a Beaune, se viničně svahy prostírají po obou stranách téže státní silnice, která se jenom dotýká beaujolaiského kraje, leží Beaujolais stranou od hlavních cest v kopcích, úplně pokrytých vinicemi ve výši dvou až pěti set metrů a dosahujících na nejvyšších místech, která je chrání před západními větry, až tisíce metrů. Za těmito několikerými ochrannými řadami hor jsou beaujolaiské obce, bičované zdravým větrem, uhnížděny v odloučenosti, která si dodnes uchovává jistou feudálnost.

Ale turista jde slepě údolím řeky Savony, ostatně půvabným, a netuší, že ve vzdálenosti několika málo kilometrů zanechává jeden z nejpitoresknějších a příznivě sluncem zalitých koutů Francie. Pro svou neinformovanost ztrácí při cestě krásnou příležitost k úžasu a k obdivu. Tak se stalo, že Beaujolais je území vyhrazené jenom několika málo nadšeným

příznivcům, kteří tam přijíždějí hledat klid a rozmanitost všelijakých vyhlídek daleko do kraje, zatím co automobilisté každou neděli štvou své válce do pekelné rychlosti, která je odváží na stále táž přecpaná výletní místa.

Jsou-li mezi našimi čtenáři nějací turisté, kteří mají ještě zálibu v objevech, dáme jim tuto radu: asi tři kilometry na sever od Svobodova n. S. uvidí vlevo úzkou odbočující cestu, automobilisty obyčejně opomíjenou. Na tu necht' vkročí a jdou po ní až k silnici, která je zavede do hlubokého, osvěžujícího údolí, ozdobeného krásnými stinnými lesy a krásnými starými domy ve stylu venkovských dvorců, s vyhlídkou na lesnaté planinky a s terasami, odkud jsou krásné pohledy na východ i na západ slunce. Silnice stoupá tak, že to není ani cítit, a teprve později vystupuje prudčeji několika serpentunami, ale ve velikých obloucích. Brzy se tam střídají údolí a zatáčky, člověk se ustavičně točí a stoupá, přechází z úvalu do úvalu, pozoruje tiché vesničky zavěšené na svazích a v dálce vidí vynořovat se černou oponu lesů a v nich klikaté cesty, vedoucí k soutěskám. Když vystoupíte na další výšinu, dobýváte nový kus obzoru, jež v dálce uzavírají Alpy a Jura. Tak sejde několik kilometrů. Konečně nám poslední zatáčka odhalí údolí, jež jsme hledali. Ze záhybu, z něhož jsme vyšli, vidíme naproti sobě velkou obec, ležící v poloviční výši protějšího svahu, asi čtyři sta metrů nad mořem. To jsou Zvonokosy a nad nimi se zdvíhá románská zvonice, svědek dávných časů, starý již devět století.

Pro všechno, co bude následovat, má velký význam poloha jednotlivých míst. Kdyby zvonokoské domy byly postaveny v jiném pořadí a seskupení, než jak jsou, události, o kterých se chystáme mluvit, by se patrně nebyly staly. Je tedy nutné, aby čtenář měl jasnou představu o topografii Zvonokos. A tu nevidíme nic lepšího než položit před něho přehledný výtah z katastrálního plánu (str. 7) a doprovodit jej několika

vysvětlivkami.

Městečko Zvonokosy, vybudované od západu k východu podél silnice, která stoupá kolem návrší, se během staletí několikrát změnilo. Zrodilo se na dolní části úbočí, lépe chráněné před nepřízní počasí v dobách, kdy obrana proti drsnému zimnímu období bývala ještě velmi nedokonalá. Nejvyšším jeho místem bývalo tenkrát opatství, jehož někdejší polohu dodnes označuje kostel a několik starých zdí, na kterých jsou postaveny okolní domy. Toto staré městečko, když se tam začala horlivěji pěstovat réva, se tedy pozvolna rozvíjelo k východu, ale nesměle, s domy stále shluknutými, protože tehdejší lidé se neradi vzdalovali od obce, ustavičně jim potřebné. Tak se stalo, že stavební parcely jsou nakupeny jedny na druhých a že původní horní konec městečka se stal středem obce. Výsledkem těchto změn bylo, že nejvíce volného místa zbylo na východním konci obce, u prudké

zatáčky silnice, tam, kde návrší tvoří silný výběžek. Na tomto výběžku bylo roku 1878 vyměřeno hlavní zvonokoské náměstí a po jeho straně byla roku 1892 postavena nová radnice, ve které je zároveň škola.

Po těchto vysvětleních čtenář snadno pochopí, proč by domeček, projektovaný Bartolomějem Pěšinkou, byl prokazoval nevalné služby na hlavním náměstí, to jest na konci obce, která se v délce nějakých čtyř set metrů táhne podél jediné ulice. Aby záchodek byl všeobecně prospěšný, bylo nutné postavit jej na místě snadno přístupném, tak aby jedna část Zvonokos nebyla ve větší výhodě než druhá. Nejlepším řešením by zajisté bylo bývalo zřídit tři záchodky ve stejných vzdálenostech jeden od druhého; v horní čtvrti, uprostřed obce a v dolní čtvrti. Starosta i o tom přemýšlel. Ale to by bývalo pro začátek trochu riskantní. Kdežto s umírněnou obezřelostí mohl dobýti úspěchu, jistě by se stal nepopulárním, kdyby se

pustil do plánů tak dalekosáhlých, že jeho nepřátelé by mu mohli vytýkat, že plýtvá obecními penězi: taková obec jako Zvonokosy, obec, která se bez záchodku obešla přes tisíc let, nepotřebovala takhle přes noc hned tři, zvláště když si je měla sama zaplatit. A to tím spíše, že bude třeba, než se zvonokostí občané naučí používat záchodku, jisté předběžné výchovy, možná i obecní vyhlášky. Lidé, kteří z otce na syna močili na zdi a do koutů, všude tam, kde pocítili potřebu, s onou krásnou plodností močového měchýře, která je výsledkem zvonokoského vína, prý velmi blahodárného pro ledviny, nebudou patrně příliš ochotni ulevovat si na místě přesně určeném a neposkytujícím žádný z oněch příjemných pocitů, jež v člověku budí rozmary přesně namířeného vodního paprsku, pronásledujícího nějakou mšici, ohýbajícího stéblo trávy, zaplavujícího mravence prudkou sprchou nebo prohánějícího pavouka po pavučině. Na venkově je taková nouze o zábavu, že člověk si musí hledět i nejnepatrnější legrace. A také k tomu je třeba přihlížet, že odvěkou mužskou výsadou je dělat to stoje, okázale, bujaře, což zvyšuje vážnost žen k mužům; neboť je dobré připomínat jim často jejich méněcennost, aby se naučily držet na uzdě své zlolajné jazyky a krotit svůj pronikavý křik, který jde na nervy.

To všechno bylo Bartoloměji Pěšinkovi známo. Proto také přisuzoval veliký význam volbě místa a rozhodl se teprve po zralých úvahách. Je třeba všimnouti si, že volba byla velmi zne-snadněna tím, že Zvonokosy nemají postranních ulic, neboť hlavní zvonokoská tepna je nepřetržitě vroubena fasádami, obchody, vraty a ploty, hranicemi soukromého majetku, na který obec nemá žádné právo.

A teď se vraťme za svými dvěma muži. Když odešli z náměstí, kráčeli dolů ulicí až doprostřed městečka, ke kostelu. Kulíšek ne-chodívá do kostela nikdy a Bartoloměj Pěšinka

zřídka. První to dělá z fanatického přesvědčení, druhý se proti svému přesvědčení tu a tam prohřešuje z politické snášenlivosti, protože nechce, aby jeho chování vypadalo jako vyzývavá zpupnost k části obyvatel. Ostatně starostova žena chodívá do kostela pravidelně a jejich dcera Frantina, protože z ní chtějí mít slečnu, dokončuje své vychování u jeptišek v městě. Takové kompromisy jsou ve Zvonokosech dovoleny, neboť politické sektářství tam není zatvrzelé a je zlidšťováno dobrou náladou, kterou štědře rozdává beaujolaiské vínečko. Zvonokoští občané plně chápou, že člověk tak významný jako Bartoloměj Pěšinka musí být zadobře s oběma tábory, i když přitom dává zásadně najevo své nepřátelství k faře, neboť to je přece hlavní bod jeho politického programu.

Před kostelem se Bartoloměj Pěšinka nenápadně zastavil, tak aby v číhajících zvědavcích vzbudil dojem, že se tam zastavuje bez určitého úmyslu. A potom nikoli prstem, nýbrž jen pohybem hlavy ukázal zvolené místo.

„Tam se to postaví,“ řekl.

„Tam?“ tiše se podívil pan učitel. „Záchodek?“

„Toť se ví, panečku!“ potvrdil starosta. „Kde jinde by mu bylo lépe?“

„Nikde, to je pravda, pane starosto. A tak blízko u kostela... Nemyslíte, že farář...“

„Snad nemáte teď najednou i vy, Kulíšku, strach z faráře?“

„Ach, strach, pane starosto... hohoho... zrušili jsme šibenice a obrousili drápy těm pánům černokabátníkům! Řekl jsem to prostě jako věcnou poznámku, protože před těmi lidmi je radno mít se na pozoru. Ti jsou stále připraveni podrazit nohy každému pokroku...“

Starosta zaváhal, ale neprozradil, co si myslí. Zatvářil se co nejdobráčtěji a řekl:

„Ostatně, Kulíšku, víte o nějakém lepším místě? Ukažte

mi je!"

„Lepší místo se nenajde, to je jisté!"

„No tak to vidíte...! Copak nemá všeobecný prospěch mítí přednost před farářskými zájmy? Rozhodněte to sám, Kulíšku, vy, člověk spravedlivý a vzdělaný."

Takovými drobnými pochlebnostmi bylo možné dosáhnouti od učitele bezmezné oddanosti. A Pěšinka to věděl a jako nikdo jiný znamenitě dovedl vyždímat z každého jedince všechno, co v něm bylo.

„Pane starosto," vážně řekl Kulíšek, „dovolíte-li, budu tento návrh obhajovat v obecní radě já sám. Výslovně vás o to žádám."

Chytrák starosta se dal prosit. Měl vrozené selské nadání nic snadno nepovolovat a i nejvýhodnější obchody uzavírat s výrazem hlubokého zármutku. Čekal ovšem, že Kulíšek se ujme tohoto ožehavého úkolu, ale chtěl v něm vzbudit dojem, že si tím sám nechává ujít velkou příležitost. Čím blíže byl svému cíli, tím smutněji a lítostivěji se vždycky tvářil. Jeho radost se projevovala hlubokou zkormouceností. Kdykoli se ukázalo, že udělal opravdu skvělý obchod, Pěšinka, třebaže mohl být pyšný na svou mazanost, skromně říkával: „Dopadlo to pro mne dobře, ačkoli jsem se o to nijak nepříčiňoval.. ."A těžíval z toho jenom mravoučnou poučku: „Čestně provedený obchod bez touhy po přílišném výdělku vám jenom zřídka nepřinese zadostučinění." Tato metoda mu vynesla pověst člověka poctivého a čestného, který vždycky dovede dobře poradit. Lidé, kteří měli nějaké starosti, k němu rádi chodívali na radu a svěřovali se mu se svými rodinnými nebo obchodními trampotami. A Pěšinka mohl, když měl takové informace přímo z první ruky, téměř vždycky manévrovat se svými občany neomylně. Chápete tedy, že pro něho bylo hračkou, dělat si s Kulíškem, co se mu zachtělo.

Kulíšek již několik let marně čekal na pochvalný diplom od zemské školní rady. Bylo by to ve Zvonokosech velmi zvýšilo jeho vážnost. Ježto však toto uznání stále nepřicházelo, učitel byl přesvědčen, že má na vyšších úředních místech nepřátele. Ve skutečnosti si však nikdo Inocence Kulíška nevšímal, a toto jediné zavinilo, že se na něho zapomnělo. Inspektoři chodívali do toho kraje jenom zřídka a Kulíšek byl ostatně človíček tak směšný, že nikoho ani nenapadlo myslet na jeho vyznamenání.

Je ovšem třeba říci, že to byl dojem nespravedlivý, neboť Kulíšek byl hluboce oddán svému povolání. Učil sice spíše špatně, neboť byl ve všem nudný a kantorský, ale učil svědomitě a s přesvědčením, nedbaje námahy a únavy. Jenže míchal bohužel do svých lekcí příliš hutné proslovy o občanských ctnostech, takže mozečky dětí bývaly přecpány mrzutou směsí učebné látky a politických frází.

Starosta by byl mohl snadno zařídit, aby učitel dostal pochvalné uznání, po němž tak toužil. Nehledě k zásluhám učitelským, měl Kulíšek také zásluhy politické, pro svou oddanost straně, a starosta to mohl ocenit lépe než kdo jiný. Ale nespěchal s tím, neboť si říkal, že Kulíšek, přesvědčený, že je pronásledován, je mnohem snaživější a horlivější. Usuzoval správně: učitel byl z těch lidí, kterým je třeba ctnostné rozhorlenosti. Kdyby byl odměněn příliš brzy, spokojenost by z něho možná udělala lenocha a ješitnost by v něm vystřídala hněvný žár, který ho rozněcoval a který v něm rozdmýchával bojovnost oním směrem, kde jí starosta nejlépe mohl využít ve svůj prospěch. V poslední době však Pěšinka přece jen cítil, že je čas Kulíška odměnit. Ale ve svém selském chytráctví chtěl, aby mu jeho tajemník prokázal ještě poslední významnou službu s tímhletem záchodkem. Občanstvo městečka Zvonokos si z učitele dělalo sice psinu, ale přece jen mu důvěřovalo

jakožto vzdělanému člověku: jeho podpora mohla mít v jistých případech nemalou cenu.

Když svého důvěrníka viděl na onom stupni nadšení, na který ho chtěl přivést, starosta konečně řekl:

„Opravdu byste tu záležitost tak rád přednesl v obecní radě?“

„Byl by to od vás projev důvěry, pane starosto, kdybyste mě tím laskavě pověřil. Jde o dobrou pověst naší strany. Já jim to tam povím jak se sluší a patří!“

„Myslíte, že opravdu dovedete získat většinu pro tuto věc? Bude to tvrdý oříšek. Řemdihákovi není co věřit!“

„Řemdihák je ignorant,“ pohrdavě odmítl Kulíšek. „Toho se nezaleknu.“

„Ovšem, ovšem! No tak tedy, když vám na tom tak záleží, Kulíšku...“

Starosta vzal učitele za klop kabátu a dodal:

„To víte, Kulíšku, tentokrát bude vaše vítězství tuplované! Tentokrát jistě dostanete to své pochvalné uznání.“

„Ó, pane starosto,“ odpověděl učitel, červenaje se blahem, „nikoli proto jsem... to mi věřte...“

„Diplom dostanete! Zasadím se o to! Dávám vám na to své slovo.“

„A já vám, pane starosto, dávám slovo, že to, co se zdá nemožné, se stane!“

„Platí, Kulíšku! Pěšinkovo slovo, to máte jako sklizeň pod střechou.“

Učitel stiskl starostovi ruku, ale hned ji musel zase pustit, aby si mohl otřít cvikr, zamlžený dojetím.

„A teď,“ řekl Bartoloměj Pěšinka, „si zajdeme k Macarátovi na mladé víno.“

Macarát — Bohdan — byl hostinský a vedle toho povozník a manžel Jarmily, ženy velmi příjemné na pohled.

Připojme sem ještě několik dalších nejnnutnějších vysvětlení, aby čtenář pochopil, proč se Kulíšek divil, když mu starosta před chvílí ukázal zvolené místo. Musíte se podívat na pláněk. Vidíte tam, že zvonokoský kostel stojí mezi dvěma slepými uličkami; stojíme-li proti vchodu do kostela, je to vpravo Rajska ulička a vlevo Mnišská ulička. Toto poslední jméno pochází jistě ještě z dob opatství. Dá se předpokládat, že řeholníci tamtudy chodívali na mši.

Rajska ulička, v níž stojí příbytek faráře Calaby, vede na hřbitov, ležící za kostelem na úbočí: krásné slunné místo, kde ne-božtící mají svatý klid.

Mnišská ulička, vroubená po jedné straně kostelem a po druhé dlouhou zídou, v níž jsou jediná dvířka — zadní vchod do *Beaujolaiského bazaru*, jednoho z největších zvonokoských obchodů — je slepá ulička, uzavřená zbytky prastarého, ze tří čtvrtin rozbořeného domu, jednoho z posledních stavení pocházejících ze středověku. V přízemí tohoto zastrčeného domku, přilehlého ke kostelu, byla místnost, do níž se vcházelo ze sakristie a v níž farář Calaba učil náboženství a shromažďoval mariánskou družinu. V prvním patře byly dvě malounké místnosti, obývané slečnou Eulalií Čubíkovou, čtyřicetiletou starou pannou, která měla pověst nejpobožnější zvonokoské farnice. Tato blízkost svatyně jí usnadňovala dlouhé pobyty u oltáře — Eulalie nestrpěla, aby jej

někdo jiný než ona opatroval čerstvým kvítím — a zabezpečovala jí také právo dozoru nad každým krokem věřících, neboť právě Mnišskou uličkou chodívali ke zpovědi, zrovna tak jako farář Calaba tamtudy několikrát za den musel projít cestou do sakristie. Tato kontrola kostelní návštěvy silně zaměstnávala pobožnou děvku, nelítostně censurující mravy celého městečka.

A právě na začátku této Mnišské uličky chtěl Bartoloměj

Pěšinka dát postavit záchodek a právě pro tu blízkost kostela se tomu Kulíšek podivil. Starosta by tuto blízkost jistě nebyl vyhledal, kdyby uprostřed obce našel nějaké jiné volné místo. Ale toho nebylo a ostatně, upřímně řečeno, Bartoloměje Pěšinku to nikterak nemrzelo. Nezlobil se, že jeho podnět nabývá tak trochu vyzývavé bojovné podoby. A to z tohoto důvodu:

Bořivoj Řemdihák, závistivec, pracující potají pokryteckými nášepty, vedl proti němu již několik měsíců prudkou kampaň v obecní radě a obviňoval ho z nebezpečné blahovůle a povolnosti k faráři. A farář Calaba, jako by chtěl potvrdit tyto pomluvy, mluvil na radu baronky z Kratihájů, pravé správkyně celé farnosti, tak chytře, že dokonce veřejně nazýval starostu znamenitým člověkem, který přes své politické názory nikterak nestojí proti zájmům církve a od něhož je možné dosáhnouti všeho. Bylo docela v pořádku, když se tak smýšlelo na zámku, na faře a jejich prostřednictvím také na arcibiskupství. Starosta Pěšinka si vážil přízně každého vlivného člověka, protože si říkal, že mu to všechno dnes nebo zítra může být dobré a že to všechno více méně přispěje k jeho trpělivě připravovanému politickému vzestupu. Ale tahle pochvala, tak hloupě udělená farářem, dávala do rukou jeho nepřátel zbraň a zvláště ten žlučovitý Řemdihák se tím oháněl u opozičních obecních radních. Nadávaje v duchu faráři Calabovi pitomců za to, že mu ztěžuje příští volby, starosta si umínil, že zaujme zjevně a okázale stanovisko proti němu. A tak přišel na ten svůj nápad se záchodkem. Přemítal o něm po všech stránkách a dospěl k závěru, že je to nápad výborný, takový, jak je míval rád, upotřebitelný na dvě strany a tak, aby se člověk příliš nekompromitoval. Záchodek u kostela se jistě nebude líbit íaráři, a právě proto jej obecní rada snadno odhlasuje a přimhouří oči nad novým vydáním z obecní kasy.

Když byl věc celých šest neděl přemítal v hlavě, řekl si nakonec, že tento hygienický domeček, pěkně uprostřed Zvonokos, bude pevným dalším mezníkem na cestě jeho významných plánů. Teprve tehdy se svěřil se svým záměrem Kulíškovi, druhému takovému hlupákovi, jako je Calaba. On sám bude zpovzdáli řídit celou tuto hru z radnice, zrovna tak, jako ji v opačném táboře baronka Kratihájová bude řídit ze zámku. Rozhovor mezi starostou a jeho tajemníkem, který jsme před chvílí slyšeli, je prvním projevem maloměstského machiavelismu, který nic neponechal náhodě a hned od samého počátku postupuje tajnými oklikami.

Brzy vystoupí do popředí četní zvonokoští občané, nové city se projeví, nová soupeřství se prozradí. Ale již teď — s Mnišskou uličkou, podrobenou přísnému dozoru Eulalie Čubíkové, která ji nepřetržitě hlídá za pozdviženým cípkem záclony, se záchodkem, který se co nevidět začne stavět, s obávanou horlivostí pana učitele Kulíška, nedočkavě dychtícího po diplomu, s trpělivou ctižádostí Bartoloměje Pěšinky, s apoštolskou neobratností faráře Calaby a s pyšným vlivem paní baronky Adelajdy z Kratihájů (činnost všech těchto osob se pozvolna bude rozrůstat), s tímto vším máme již první známky rozruchu, který se zrodí velmi podivně a který najednou propukne ve *zvonokoské skandály*, jejichž rozuzlením bude drama.

Dříve než dojdeme k těmto bouřlivým událostem, neuškodí nám předběžná procházka po Zvonokosech roku 1922: poskytne čtenáři příležitost seznámit se s několika významnými zvonokoskými občany, kteří budou v dalším vývoji těchto událostí hrát více méně zjevnou nebo ztajenou úlohu. Všichni ti, jež vám chceme ukázat, jsou hodni pozoru ještě více pro své povahy a zvyky než pro své společenské postavení.

3/ několik významných zvonokoských občanů

Především malá poznámka. Smíme-li věřit znamenitým znalcům starých obyčejů a mravů, první příjmení vyskytnuvší se ve Francii někdy v XI. století měla svůj původ v tělesné nebo duševní

zvláštnosti lidí a ještě častěji byla dávána podle zaměstnání. Tměna, jež nalézáme ve Zvonokosech, by tuto teorii potvrzovala. Ještě roku 1922 se tam pekař jmenoval Bandur, krejčí Krejzl, řezník Bejkovec, uzenář Klobáska, stolař Kredenc, švec Kopejtko a bednář Putna. Tato jména dosvědčují také jak sílu tradice ve Zvonokosech, tak to, že řemesla se v týchž rodinách, z otců na syny, dědila po několik století. Tak pozoruhodná vytrvalost svědčí o krásné dávce úpornosti a o tom, že zvonokoští občané dovedou houževnatě, až do krajnosti setrvávat v dobru

i zlu.

Druhá poznámka: Téměř všichni majetní občané žijí v horní polovici městečka nad kostelem. Ve Zvonokosech se říká, když se mluví o chudších obyvatelích: „Ten je z dolního konce.“ *Zvonokosan zdola* nebo ještě prostěji *dolňák* je tam téměř nadávka. A vskutku právě v horní čtvrti městečka bydlí Bartoloměj Pěšinka, notář Sakumpak, lékárník Famfule, doktor Funebral atd. To se dá snadno vysvětlit, když se nad tím trochu zamyslíte. Ve Zvonokosech se nestalo vůbec nic jiného než v každém městě, které se rozrůstá. Největší odvážlivci, ctižádostiví dobyvatelé, vzali útokem nové prostory, kde za své peníze dostali pozemků, kolik chtěli, kdežto nesmělci odsouzení ke stagnaci se i nadále tísnili ve staré čtvrti a vůbec se nesnažili rozšířit její hranice. Jest tedy horní čtvrť, to jest úsek mezi kostelem a náměstím, čtvrť silných a mocných.

Třetí poznámka: Vyjma několik obchodníků, řemeslníků,

úředníků, četníků pod velením strážmistra Zejzozoba a asi třicet nekňubů, kteří konají nejhrubší práce, všichni obyvatelé v městečku jsou vinaři, většinou samostatní majitelé vinic nebo potomci bývalých majitelů; tito pěstují teď révu pro baronku z Kratihájů, pro notáře Sakumpaka a pro těch několik cizinců nebo zámeckých pánů, kteří mají statky v okolí Zvonokos. To dělá ze zvonokoských občanů plemeno hrdé, nedůvěřivé a milující nezávislost.

Dříve než odejdeme od kostela, řekněme si několik slov o faráři Calabovi; ten totiž dá v jisté míře první podnět ke zvonokoským zmatkům, ovšem bezděky, neboť tento pokojný kněz, tak starý, ze svůj kněžský úřad vykonává, jako by byl již na pensi, se jako

čert kříží vyhýbá pŭtkám, protože zanechávají v duši jenom hořkost a ani zdaleka nepřispívají k slávě boží tak velice, jak se někdy říkává.

Když se farář Calaba před nějakými třiceti lety usadil ve Zvono-kosech, přišel tam z nevďěčné fary v hornatém kraji Arděche. To kaplanování tam v horách ho okřesalo jenom nepatrně. Zaváněl na sto honů svým venkovským původem a červenal se nemotorně jako seminarista, když si neví rady s potížemi puberty a stydí se za ně. Zpovědi zvonokoských žen — neboť muži jsou v tomto kraji velicí čilouni — pro něho byly objevem, který ho uváděl do nesmírných rozpaků. Protože jeho osobní zkušenosti v těchto věcech byly naprosto nedostatečné, dával se neobratnými otázkami zasvěcovat do hanebností těla. Strašné poznatky, jež vytěžil z těchto rozhovorů, mu velice ztěžovaly jeho osamocenost a vzrušovaly ji pekelnými a necudnými představami. Krevnatá nátura Severina Calaby nikterak neměla sklon k mysticismu, neboť to se hodí jenom pro duše zmučené, a takové duše přebývají obyčejně v tělech neduživých. Calaba měl naopak krásnou

tělesnou pravidelnost, výborný apetit a jeho přirozenost se svých práv dožado-> vála projevy, jež klerika sice slušně zakrývala, jimž však nemohla zabránit.

Ale když přišel do Zvonokos, s celým žárem své mladosti, místo faráře smeteného ve věku dvaadvaceti let zlou chřipkou z nastuzení, Severin Calaba našel na štěstí ve farní kuchyni Babetu, dokonalý typ farské hospodyně. Babeta velmi oplakávala nebožtíka, a to svědčilo o její uctivé a zbožné oddanosti. Ale statný a dobrácký vzhled nového faráře ji zřejmě brzy utěšil. Babeta byla stará panna, do všech podrobností obeznámená s péčí o kněžský příbytek; jakožto zkušená hospodyně přísně prohlédla všechny svršky svého pána a vytkla mu špatný stav jeho prádla: „Chudáku," řekla mu, „špatně se tam o vás starali!" Poradila mu na léto krátké spodky a lehké vlněné kalhoty, protože v těch se člověk pod klerikou nepotí tak silně, přiměla ho, aby si koupil flanelové košile, a naučila- ho dělat si, když byl doma, pěkné pohodlí.

Farář Calaba pocítoval útěšnou lahodu Babetiny bdělosti a blahorečil za ni nebi. Ale býval smuten, trýzněn halucinacemi, které mu nedopřály ani chvilku klidu a s nimiž zápolil, se zarudlou tváří, jako svatý Antonín na poušti. Babeta velmi brzy vytušila příčinu jeho muk. A sama se o tom zmínila jednou večer, když si pan farář po jídle zadumaně nacpával dýmku.

„Chudáčku," řekla mu, „tak mladý člověk! To jistě velmi trpíte, když jste ve svém věku takhle pořád sám. To není lidské, takový život... Jste přece chlap!"

„Bohužel, Babeto!" povzdechl si farář, najednou celý rudý ve tváři a ihned vzrušený kypivou hříšnou mužností.

„Nakonec se vám to vrazí do hlavy, to je jisté! Už nejeden člověk se úplně zbláznil z toho, že se takhle odříkal."

„V našem povolání, Babetko, musí člověk dělat pokání!" chabě namítl nešťastný Calaba.

Ale oddaná kuchařka se do něho pustila jako do nerozumného děcka:

„Přece si nechcete úplně zničit zdraví! Co z toho bude Pánbůh mít, až dostanete nějakou těžkou nemoc?“

Farář Calaba s očima sklopenýma naznačil malátným gestem, že taková otázka přesahuje jeho kompetenci a že, je-li nutné zbláznit se z přemíry pohlavní zdrženlivosti, je-li to opravdu vůle boží, on že se jí podrobuje. Mají-li ty síly takovou moc... ale o tom se dalo pochybovat. A tu k němu Babeta přistoupila a povzbudivě mu řekla:

„S nebožtíkem panem farářem, a byl to opravdu svatý člověk, jsme se vždycky dohodli...“

Tato slova zazněla faráři Calabovi jako uklidňující zvěst. Pozdvihnuv trochu oči, pohlédl nenápadně na Babetu s myšlenkami zbrusu novými. Kuchařka nebyla žádná krasavice, do toho chybělo mnoho, přece však měla — třebaže opravdu jenom v náznacích, takže nebyly tak dráždivé — pohostinné ženské vypoukliny. Babetiny tělesné oasy byly sice nevalné a jejich okolí málo bujné, ale přece jen to byly spásné oasy, postavené Prozřetelností do palčivé pustiny, v níž farář Calaba již téměř ztrácel rozum. V duchu se mu rozbřesklo. Podlehnouti pokušení? Ale vždyť to bude jen projevem počestné pokory, když přece kněz, plný zkušeností a oplakávaný celými Zvonokosy, mu ukázal cestu! Stačilo jíti bez falešné hrdosti ve stopách tohoto zbožného muže. A to tím snadněji, že Babetin scvrklý vzhled umožňoval povolit přirozenosti opravdu jenom to nejnutnější a vůbec se přitom neradovat z požitku ani se v rozkoši nezdržovat se zálibností, která jediná dělá z malého hříšku hřích těžký.

Farář Calaba napřed vzdal nezúčastněně díky nebesům a potom se dal vésti oddanou hospodyní, která se slitovala nad ne-smělostí svého mladého pána. Odbylo se to všechno v úplné

tmě, krátce, a Calaba vzdaloval myšlenky co nejvíce od svého skutku, litoval toho, co dělalo jeho tělo, a úpěl nad tím. Ale potom strávil noc tak klidnou a vstal v náladě tak vyrovnané, že si uvědomil, že bude patrně dobré uchýlit se občas k tomuto prostředku přímo v zájmu jeho povolání. Umínil si, že pro příště se bude držet obyčejů svého předchůdce, Babetě již dobře známých.

Ale přece jen to byl hřích, z něhož bylo nutné se vyzpovídat, a nutnost přiznat se k tomu Severina Calabu velmi stísňovala. Na štěstí se dověděl, že v Údolíně, vesnici vzdálené dvacet kilometrů, žije páter Konitrud, bývalý jeho spolužák v semináři. I řekl si farář Calaba, že bude lepší, když se svěří se svými hříchy opravdovému příteli. Hned ráno si zastrčil podolek kleriky za pás, nasedl na farské kolo bez rámu, dědictví po nebožtíkovi, a po kostrbaté cestě, hodně se našlapav, dorazil do Udolína.

První chvíle věnovali oba kněží jenom své radosti ze shledání. Konečně však byl zvonokoský farář chtěj nechtěj nucen přiznat se, co ho tam přivedlo. Velmi zkroutěně se kolegovi vyzpovídal, čeho se to dopustil s hospodyní Babetou. Farář Konitrud mu dal rozhřešení, ale potom se mu přiznal, že on sám to tak se svou kuchařkou Josefkou dělá již několik let. Návštěvník si opravdu vzpomněl, že mu otvírala nějaká snědá ženská, šilhavá, ale zřejmě pěkně svěží a příjemně baculatá. Řekl si, že jeho příteli Konitru-dovi se v téhle věci dostalo lepšího údělu než jemu, neboť jeho vkusu by se byla zamlouvala Babeta méně vyzáblá. (Kdykoli na něho satanáš sesílal vilná pokušení, bývalo to vždycky v podobě žen kyprých, krásně bílých, obdařených nádherně bujnými řadry a boky.) Ale zapudil tuto závistivou myšlenku, potřísněnou smyslným chtíčem a opravdu nekřesťanskou, a raději poslouchal, co mu říká Konitrud:

„Když už se, milý Calabo, nemůžeme úplně odpoutat od hmoty — neboť tato milost byla dopřána jenom několika světcům —, budme rádi, že máme doma možnost poskytnouti tělu nejnezbytnější ukojení tak tajně, že nebudíme pohoršení a nerušíme klid duší. Buďme rádi, že naše ubohost neškodí dobré pověsti církve.“

„A ostatně,“ poznamenal Calaba, „což není prospěšné, abychom se ve všem trochu vyznali, když přece býváme tak často povoláni řešit nejrůznější otázky a radit lidem?“

„To máš pravdu, milý příteli,“ odpověděl Konitrud, „smím-li soudit podle všelijakých těch zpovědních případů, které jsem zde musil řešit. Jisté je, že nemít osobních zkušeností, nevěděl bych si mnohdy rady. Šesté přikázání je zřídlem mnohých sporných otázek. Kdybychom o těchto věcech neměli nějaké znalosti, když ne důkladné, alespoň dostatečné, nejednou bychom duše svých farníků vedli po špatných cestách. My si to přece můžeme upřímně říci: úplná zdrženlivost zužuje myšlenkový obzor.“

„A škrtí rozum!“ dodal Calaba ve vzpomínce na všechno, co vytrpěl.

Popíjejíce údolínské víno, ne tak dobré jako zvonokoské (v této věci byl Calabův úděl lepší než Konitrudův), oba faráři se shodli v tom, že nečekaná podobnost jejich situace utužila přátelská pouta, pocházející již z jinošských let. Potom smluvili všelijaká vhodná opatření, na příklad to, že teď se budou vždycky zpovídat jeden druhému. Aby si ušetřili časté a únavné cesty, dohodli se na synchronickém opakování svých tělesných hříchů. Domluvili se, že v zásadě to bude vždycky pondělí a úterý, dni odpočinku po nedělních službách božích, a za zpovědní den v každém týdnu si zvolili čtvrtek. Dohodli se také, že se rovným dílem podělí o námahu: jednou přijede Konitrud do Zvonokos vyzpovídat se a vyslechnout zpověď

Calabovu a v příštím týdnu navštíví zase Calaba přítele Konitrua v Údolíně za účelem vzájemné zpovědi a rozhřešení.

Toto důmyslné zařízení uspokojovalo celých třidvacet let. Umírněný styk s Babetou a s Josefkou a ta — každých čtrnáct dní se opakující — čtyřicetikilometrová projížďka udržovaly oba faráře při výtečném zdraví a zdravý tělesný stav je obdaroval tak hlubokým pochopením pro všechny lidské slabosti a takovým duchem křesťanské lásky, že to mělo nejlepší výsledky jak ve Zvonokosech, tak v Udolíně. Za celý ten dlouhý čas se jenom jednou přihodila mrzutá věc.

Stalo se to roku 1897 za třeskuté zimy. Jednou ve čtvrtek se farář Calaba probudil s pevným úmyslem, že si pojede do Údolína pro své každotýdenní rozhřešení. Ale v noci napadly takové spousty sněhu, že cesty byly úplně zaváty. Zvonokoský farář se přesto vydal na cestu, nedbaje křiku a výčitek své hospodyně:

cítil se ve stavu smrtelného hříchu, protože v posledních dnech Babety trochu nadužíval, byv k tomu sveden nečinností za dlouhých zimních večerů. Ale přes svou odvahu a přes dva pády s kola urazil farář Calaba jenom čtyři kilometry. Vrátil se s velikou námahou pěšky, a když dorazil na faru, cvakaly mu zuby. Babeta ho uložila do postele, aby se vypotil. Ubožák blouznil v horečce, neboť měl svědomí obtíženo smrtelným hříchem, a to byl stav, v němž nesměl zůstat. A také farář Konitrua, když Calaba nejel, byl hrozně znepokojen: měl pozítří slavnou mši a nevěděl, zdali ji bude moci sloužit. Na štěstí měl údolínský farář bystrou hlavu. Poslal Josefkou na poštu s telegramem pro Calabu, se zaplacenou zpáteční odpovědí: *Jako obyčejně. Veliká lítost. Miserere mi obratem. Konitrua.* A zvonokoský farář ihned odpověděl: *Absolvo te. Pět Otčenášů, pět Zdravas. Jako obyčejně plus tfi. Hluboká lítost. Miserere expres. Calaba.* Za pět hodin potom dostal

telegrafické rozhřešení a za pokání růženec.

Oba faráři byli touto hbitou odpovědí tak nadšeni, že zamýšleli užívat jí stále. Ale svědomí jim to nedovolilo: to by totiž opravdu přespříliš usnadňovalo lidské hříchy. A pak také: dogma, zповědi má ve všech svých podrobnostech původ v dobách, kdy se vynález telegrafu nedal ještě ani tušit. Použití telegrafu ke zповědním účelům byla věc týkající se kanonického práva a byla by měla být objasněna sborem učených theologů. Zalekli se kacířství a rozhodli se, že telegrafu budou užívat jenom v případech naprosto nutných, a takový případ se vyskytl celkem jenom třikrát.

Za třiatadvacet let po první Calabově návštěvě u údolínského přítele postihla faráře Konitrua nehoda: ztratil Josefku, starou dvašedesát let. Udržela se téměř až do poslední chvíle v uspokojujícím stavu tělesné zchovalosti, třebaže tloušťka zvýšila její váhu na osmdesát kilo, a to je číslo značně vysoké u ženy, která nikdy neměřila víc než metr osmapadesát. Z toho těžkého přívažku, který na sobě musila vláčet, jí otekly nohy a vrstva tuku kolem srdce bránila tomuto orgánu volně pracovat. Umřela patrně na anginu pectoris. Farář Konitrua si za ni neopatřil náhradu: vychovat si novou hospodyní podle svých potřeb se mu zdálo nad jeho síly. Padesátka, již dávno překročená, mu přinesla uklidnění těla. Vzal si jenom posluhovačku, která chodívala na faru trochu poklidit a uvařit oběd. Večer mu stačila polévka

a kousek sýra. A ježto teď již nepotřeboval rozhřešení za těžké hříchy, přestal jezdit do Zvonokos. Tím vnesl zmatek do života faráře Calaby.

Také Calaba se již blížil padesátce. A již dávno by se klidně byl obešel bez Babety. Oddaná hospodyně byla již dávno ve věku, kdy se chodívá na odpočinek, a v opaku k Josefce byla čím dále tím hubenější, vyschlá jako růženec. Ale

farář Calaba, ještě stále nesmělý, se obával, že ubohá hospodyně by se zlobila, kdyby skončil styky, jejichž nezbytnost již necítil tak nezdolně. Jenže chování Konitrudovo ho k tomu donutilo. Ony totiž cesty do Údolína bývaly teď velikým utrpením pro zvonokoského faráře, protože mu zatím narostlo břicho a trpěl rozedmou. Pod každým kopečkem musil slézat s kola a při jízdě s kopce dostával závrať. Dokud mu kolega návštěvy oplácel, podroboval se tomu statečně. Ale když viděl, že jenom on je nucen konat všechny cesty, řekl si, že Babetiny smutné pozůstatky nezasluhují těch hodin nadlidské námahy. Oznámil hospodyni, že na to již nestačí. Přijala to ve zlém, cítila se uražena; a právě toho se farář Calaba obával. Babeta jedovatě zasyčela:

„Vy byste teď potřeboval patrně nějaké mladice, pane Severine?“

Kdykoli šlo o něco vážného, říkávala mu pane *Severine*, Calaba se ji snažil uklidnit:

„Mladice," řekl, „potřeboval Šalomoun a David. Ale u mne je to prostší: já nepotřebuji už vůbec nic, milá Babetko. Jsme ve věku, kdy se dá žít v klidu, kdy se dá žít konečně bez hříchů."

„Mluvte si jenom za svou osobu," hbitě odsekla Babeta. „Já jsem se nikdy žádného hříchu nedopustila."

A podle přesvědčení věrné hospodyně to byla pravda. Vždycky se jako na svátost dívala na všechno, co její páni faráři jí ráčili uštědřit. A pokračovala oním pánovitým hlasem, kterého se dobrý kněz vždycky bál:

„Snad si nemyslíte, že jsem to udělala z vilnosti, jak to ve Zvonokosech dělá nejedná necuda? Jak by to rády dělaly všelijaké ty Cubičky, které se pořád točí kolem vás? Za takové myšlenky byste se měl stydět, pane Severine, to vám povídám já, ubohá prostá ženská! Dělal jsem to jenom v zájmu vašeho

zdraví, protože každý ví, že mužský onemocní, když to nemá. Pro vaše zdraví, pane Severine, slyšíte?"

„Vždyť já vím, Babetko, vím," rozpačitě odpověděl farář Cala-ba. „Bude vám to připočteno na nebesích."

Byl to pro zvonokoského faráře trudný den. A v následujících týdnech byl pronásledován a obklopen ustavičným podezíráním. Teprve když se přesvědčila, že není o svou výsadu oloupena ve prospěch jiné ženy, Babeta se uklidnila. Roku 1923 byl poměr mezi zvonokoským farářem a jeho hospodyní již deset let naprosto počestný.

Každý věk má své požadavky a své radosti. Hlavní útěchou faráře Calaby byla již deset let dýmka a hlavně víno, výborné zvonokoské vínko. Naučil se užívat ho znalecky a tato znalost požitku byla odměnou za jeho oddanost kněžskému povolání. Vysvětleme to trochu.

Když před třiceti lety přišel do Zvonokos, mladý kněz Severin Calaba našel kostel ještě navštěvovaný ženami, ale až na řídké výjimky zanedbávaný muži. Nezkušený farář, rozněcovaný mladickým žářem a touhou zalíbit se arcibiskupovi a přesvědčený, že to dovede lépe než jeho předchůdce (věčná domýšlivost mládí!), jal se verbovat a obracet na víru. Ale brzy si uvědomil, že nebude mít žádný vliv na muže, dokud si nezíská pověst dobrého znalce vína, protože ve Zvonokosech se všechno točí jenom kolem vína. Inteligence se tam měří jemností chuťových orgánů. Každý, kdo po třech doušcích, několikrát znalecky překutálených kolem dásní, nedovede říci: „Tohleto je svárovské, kvítkovské, hrdouské nebo julčínské," je u těch vášnivých vinařů docela obyčejný trumbela. A Severin Calaba tuhleto schopnost neměl. Za celý svůj život nepil nic jiného než hnusné bryndy v semináři nebo tam v Ardèche kyselé víno tak žalostné, že by bylo škoda řeči o něm. Opojnost beaujolaiského jej v prvních dnech úplně

omráčila: to již nebyla neškodná vodička ze křtitelnice ani řídké mešní víno pro pátery se slabým žaludkem.

Pocit povinnosti dodával faráři Calabovi síly. Umínil si, že když se nevyzná v kvalitě vína, vynahradí to kvantitou, a že svými výkony ohromí zvonokoské farníky. S evangelickým žářem začal pilně navštěvovat Macarátův hostinec a docela nenuceně popíjel s každým, kdo přišel, a oplácel vtip vtipem; a bývaly to často i silně kořeněné vtipy o mravech duchovních pánů. Ale farář Calaba se nikdy neurazil a Macarátovi zákazníci mu bez ustání plnili sklenici, protože si umínili, že ho jednou opijí pod

obraz boží. Ale farářův anděl strážný bděl nad tím, aby mu v mozku vždycky zůstalo potřebné světélko rozumu a aby se Calaba nikdy nepřestal chovati tak, jak vyžadovala jeho kněžská důstojnost. A anděla strážného podporovala v jeho díle Babeta. Kdykoli svého pána dlouho neviděla, vyšla z fary — bylo to zrovna naproti — přešla ulici a vystavila na práh hostince přísnou siluetu, podobnou výčitce. „Pane faráři,“ zavolala, „máte jít do kostela. Pojd'te, je to nutné!“ Calaba dopil sklenici a hned vstal. Babeta ho pustila napřed a teprve potom zavřela dveře, ale napřed ještě vrhla strašný pohled na všechny ty povaleče a nedopity, kteří jí kazili pána, zneužívající lehkověrné poddajnosti jeho pudů.

Tato metoda nepřivedla sice žádnou duši k Bohu, ale Calaba se stal opravdovým znalcem vína a získal si tím vážnost u zvo-nokoských vinařů. Říkali o něm, že není nadutý, že nežvaní pořád jenom o pokání a že je vždycky ochoten přihnout si počestně z korbele. Calabův nos za patnáct let nádherně rozkvetl; stal se z něho nos zvonokoský bambulatý a jeho barva hrála mezi kanovnickou fialovostí a kardinálským purpurem. Zkrátka nos, který v celém kraji budil důvěru.

Nikdo se nemůže stát znalcem v otázkách, které si sám

neoblíbí, a ze záliby se rodí potřeba. Totéž se stalo Calabovi. Jeho každodenní dávka činila asi dva litry vína a byl by trpěl, kdyby se bez ní někdy musel obejít. Toto kvantum mu nikdy nezatemnilo mozek, ale udržovalo ho ve stavu blaženosti — i když poněkud umělé —, která se mu časem stala nezbytnou, aby mohl trpělivě snášet všechny strážně svého povolání, zhoršované Babetinou vinou ještě všelijakými trampotami domácími.

Hospodyně se totiž ke stáří velmi změnila. Zvláštní věc: jakmile se farář Calaba uchýlil k přísnému celibátu, Babeta se ihned k němu přestala chovat s dosavadní pozornou uctivostí a najednou ji opustila také její pobožnost. Modlitby vystřídala šňupavým tabákem a zřejmě v něm nalézala lepší požitek. Zanedlouho potom, využívajíc zásob starých lahví, nashromážděných ve farském sklepě, úžasného bohatství, pocházejícího z darů zbožných íarníků, Babeta se dala do bumbání tak nerozvážného, že nejednou dloubala nosem do hrnců na plotně. Stala se z ní bytost svárlivá, zanedbávala svou práci a zrak jí slábl. Mluvívala velmi divné řeči, jako by v kuchyni někomu vyhrožovala, ačkoli tam

bývala sama, neboť Calaba se tam nikdy neodvažoval vejít. Kleriky míval umazané, prádlo bez knoflíků, kolárky špatně vyžehlené a žil ve strachu. Pakliže mu Babeta dříve opatrovala všelijaká potěšení a prokazovala všelijaké dobré služby, teď, na stará kolena, mu dělala veliké mrzutosti. Je tedy pochopitelné, že vzácná vůně dobrého vínka byla pro zvonokoského faráře útěchou čím dále tím nezbytnější.

Jiných útěch se dožil u paní baronky z Kratihájů, když se roku 1917 trvale usadila ve Zvonokosech. Aspoň dvakrát měsíčně obědvával na zámku u barončina stolu a všichni se tam k němu chovali s úctou, která ovšem více než jemu, Calabovi, platila Ideji, jejímž byl v městečku reprezentantem

(„trochu tupohlavým," říkávala po straně paní baronka). Ale Calaba tento odstín necítil a úcta, třebaže projevovaná podle šlechtického zvyku tak, aby nikdy nezapomínal na své nižší společenské postavení, ho velmi dojímal. Na sklonku života, když již nedoufal v žádné nové požitky, zde najednou poznal, jak může vypadat oběd opravdu výborný, servírovaný vycvičenými lokaji, s přepychovými ubrousky a s křišťálovým a stříbrným, šlechtickým znakem ozdobeným stolním nádobím, nad nímž seděl často v rozpacích a zároveň v nadšení. Tak se farář Calaba kolem svého pětapadesátého roku seznámil s nádherami společenské vrstvy, které skromně sloužil tím, že učil farníky oné křesťanské usmířenosti sosudem, která tak napomáhá rozvoji velikých bohatství, a prostomyslně se podívoval, jak dobrý je tento řád, fungující pod kontrolou Prozřetelnosti boží, když dovoluje, aby byl tak bohatě ctěn chudý venkovský farář, usilující v rozsahu svých slabých sil o ctnostný život.

Když přišel na zámek po prvé, jasně pochopil, jaké nebeské slasti budou po smrti údělem lidí spravedlivých. Protože si blaženost věčnou nedovedl představit jinak než v podobě obrazů vypůjčených z hmotné skutečnosti pozemské, farář Calaba si nejasně představoval, že v ráji se patrně bude věčně pít zvonokoské víno, a ježto na věčnosti již nebude hříchů, každý bude užívatí dovolených slastí s krásnými bytostmi, jejichž kyprost a barevné odstíny bude moci obměňovat podle své libosti. (Do omrzení stejný styk s Babetou v něm vypěstil silnou touhu po změně a zálibu v zajímavých pokusech a hříčkách neukožené obraznosti.) Všechny takové sny podřimovaly v koutku jeho ducha, který

navštěvoval jenom zřídka. Když se jimi chtěl pokochat, uchyloval se k uskoku. Řekl si: „Dejme tomu, že jsem v nebi a že je všechno dovoleno." Oblak se ihned naplnil neskonale

slastnými tvary, v nichž bylo poznat jednotlivé části jeho nejkrásnějších farníků, části viděné zvětšovací sklem života plného odříkání a stonásobně zvětšené nadpozemskou přeludností. Třebaže přitom nemyslel na žádné špatnosti, okřival před takovými obrazy pod ochranou té své výhrady „dejme tomu, že...“. Ty svůdné mlžiny ho obdarovaly slastí jen abstraktní, neboť opravdové tělesné touhy v něm již nebylo. Právě proto se mohl kolem šedesátky bez nebezpečí mazlit s takovými rajskými vidinami, protože všechen svůj prach už doopravdy vystřílel. Ale nenadužíval toho, neboť býval potom vždycky stísněný a divil se, že tolik znepokojujících obrazů se může rodit v závitech zbožného mozku.

Ale od té doby, co chodil k baronce, farář Calaba si o nebi vytvořil představu vznešenější. Viděl je v duchu skvěle vyzdobené a opatřené stejně krásným nábytkem jako kratihájský zámek, nejnádhernější příbytek, jaký kdy spatřil. Věčná blaženost tam zůstávala stejná, ale úžasně se zjemňovala zásluhou prostředí, vznešené společnosti a hojného služebnictva, andělského a mlčícího, usnadňujícího všechny požitky. Bytosti, s nimiž tam bylo možné se osvěžit, nebyly již z prostého rodu, nýbrž byly to křehce půvabné markýzy a princezny a dovedly střídat požitky duchaplného rozhovoru s rozkošnými podněty, jež dávaly blaženým nebešťanům tak serafínsky, že se nepotřebovali červenat a krotit své touhy. Plně se ukojit: Calaba nikdy na tomto světě neokusil takové plnosti, protože mu v tom bránilo jak svědomí, tak chmurné vnady jeho partnerky, zavánějící spíše politurou než budoárovými vůněmi.

Takový byl, morálně i fysicky, farář Calaba roku 1922, umoudřelý a uklidněný tíhou let. Jeho výška, v čas odvodů metr osmašedesát, klesla na metr dvašedesát. Zato však objem v pase se mu ztrojnásobil. Zdraví měl dosti dobré, jenom dýchavičný byl trochu, krvácel často z nosu, v zimě ho trápival

revmatismus a po celý rok míval nepříjemnou podrážděnost v okolí jater. Ale dobrák farář snášel tyto útrapy trpělivě, přinášel je Bohu jako pokání za své hříchy, a stárnul v pokoji a míru na slunci dobré pověsti, nepotřísněné žádným skandálem.

Pokračujme teď v procházce, jako kdybychom vyšli z kostela s zabočili doprava. První dům, který tam spatříme na nároží Mnišské uličky, je *Beaujolaiský bazar*, největší zvonokoský obchod, nejlépe zásobený a nejvíce navštěvovaný. Dostane se tam módní zboží, látky, klobouky, konfekce, zboží střížné i pletené, jemné koření, likéry dobrých značek, hračky, potřeby do domácnosti. Na objednávku vám tam opatří každé zboží, které v městečku není v běžném prodeji. Rozkvět a kouzlo tohoto krásného podniku byly dílem ženy.

Na prahu *Beaujolaiského bazaru* se chodci obdivovali Juditě Čuprové s hřívou plápolavou, jako by se byla zrodila z ohně, jako by měla hlavu ozdobenu plameny, uloupenými hvězdám. Prostý lid o ní v hloupém zjednodušování říkal, že je ryšavá, a závistivé sokyně jí říkaly *zrzounka*. Ale musí se rozlišovat. Je ryšavost bez lesku, ryšavost cihlová, nepříjemně odstíněná, potuchlá, zřejmě prosáklá nakyslým potem. Kdežto vlasy Judity Čuprové byly naopak zlatočervené, odstíněné stejně jako mirabelky dozrálé na slunci. Ve skutečnosti byla tato krásná žena blondýna, plavovláška, neboť v podpaždí měla chomáčky medově nazlátlé, ale byl to opravdu vrchol plavosti, oslňující nádhera nejteplejších tónů, totiž přesně ona nazlátlost, které se říká benátská. Těžký turban ryšavých záblesků, zdobící její hlavu a úchvatně dohasínající ve stínu její šíje tlumenými odlesky, vábil všechny pohledy a všechny pohledy se jím daly lapit a utkvívaly na Juditě s rozkoší a prohlížely si ji od hlavy k patám, neboť všude nalézaly místa úžasně slastná pro pohled; muži se na nich potají kochávali, ale nedařovalo se jim vždycky utajiti to manželkám: příznaky touhy vytrysklé z jejich niter

otvíraly manželkám oči a upozorňovaly je na hanebnou uchvatitelku.

Přírodě se občas zalíbí vytvořit nádhernou bytost bez ohledu na vhodnost, na společenské postavení, na výchovu nebo na majetkové poměry. Postaví takový výtvar své svrchované fantasie, kam se jí zlíbí, udělá z něho zde pastýřku, tam zase cirkusačku a takovými dráždivými výzvami rozněcuje nové společenské gravitace, připravuje nová míšení, nová roubování, nové techtle-mechtle mezi touhou a chtíčem. Judita Čuprová ztělesňovala jeden z těchto přírodních divů, jenom zřídka se vydařivších dokonale. Škodolibý osud ji postavil do malého městečka a udělal z ní hezkou obchodnici; ale to bylo jenom povrchní zdání, neboť

hlavním jejím úkolem, ztajeným, ale hluboce lidským, bylo rozněcovat milostné vášně. Třebaže také nelenila a třebaže milovala z celého srdce, její podíl v úhrnu zvonokoských milostných objetí jistě znamená velmi málo proti oné alegorické a podnětné funkci, kterou Judita vykonávala v celém kraji. Tato zářivá, tato plápolavá žena byla pochodní, kněžkou lásky, bohatě obdařenou všemi vнадami, předcházející dobrým příkladem a pověřenou nějakým pohanským božstvem, aby ve Zvonokosech udržovala plamen plodnosti.

O Juditě Čuprové se bez obav může mluvit jako o veledíle. Pod okouzujícími kadeřemi tvář — poněkud široká, ale pěkně baculatá, s neohroženými čelistmi, s bezvadnými zuby zdravého jedlíka, se rty kyprými a ustavičně navlhčovanými jazykem — byla oživena černýma očima, které tím kontrastem ještě zesilovaly zářivost Juditiny hřívy. Není možné popsat podrobně toto tělo příliš omamné. Jeho křivky byly vykalkulovány přesně tak, aby bylo možné obsáhnouti je pohledem. Vypadalo to jako dílo vzniklé spoluprací Feidia,

Raffaela a Rubense, neboť všechny jeho objemy byly vymodelovány s dokonalým mistrovstvím, které nikde nic neubrало, nýbrž naopak velmi obratně zdůraznilo plnost všech forem, takže touze tím byly zjednány pevnější opěrné body. Nadra tvořila dvě rozkošná předhoří a oko objevovalo všude samé výšiny, odrazové můstky, svůdné zátočinky, lahodné křižovatky, pahorky a slastné mýtiny, vesměs místa, kde by se poutníci byli zbožně pozdrželi, kde by u osvěžujících zřidel byli ukojili palčivou žízeň. Ale na toto území, oplývající mlékem a strdím, se nedostal nikdo, kdo neměl propustku, a tu dostávali jenom málokterí šťastní vyvolenci. Pohled mohl tuto zemi zaslíbenou přelétnout, mohl na chvíli zahlédnout některé její stinné zákoutí a polaskat se s některou její vyklenutou výšinkou, ale tělesně do ní vniknout si nesměl troufat nikdo. A pleť tohoto krásného stvoření byla tak mléčně bílá a hedvábná, že zvonokoským mužům při pohledu na ni přeskakoval hlas a v duších se jim rodila touha páchat neprozřetelnosti.

Zeny dychtily najít na ní nějaké nedostatky nebo chybičky, ale marně si lámaly nehty a zuby na tom bezvadném krunýři krásy, chránícím Juditinu duši, jejíž laskavost vytékala z jejích krásných rtů v podobě úsměvů, klidných a štědrých, ale vnikajících jako dýky do málo obletovaných těl závistivých sousedek.

Zvonokoské ženy, aspoň ty, které byly ještě v období milostného soutěžení, potají nenáviděly Juditu Cuprovou. Byla to ovšem nenávist nespravedlivá, nevděčná, neboť všechny tyto zklamané, jedna vedle druhé, byly jí povinny díkem za to, že se jim ve tmě, vhodné pro záměny, dostalo milostných projevů, které, když nemohly dosíci svého původního ideálního určení, snažily se dospět k němu aspoň prostřednictvím ženy, kterou jim náhoda přivedla do cesty.

Beaujolaiský bazar měl takovou polohu uprostřed

městečka, že zvonokoští muži kolem něho chodívali téměř denně a téměř denně si veřejně nebo po očku, cynicky nebo pokrytecky, každý podle své povahy, podle své dobré pověsti nebo podle svého postavení — prohlíželi Rusou bohyni. Pociťovali dravou touhu po té tělesné hostině, a když se vrátili domů, s neukojenou lačností polykali nechutný kucmoch manželské lásky. Vzpomínka na Juditu byla v starém hrnci na manželské plotně pepřem, exotickým kořením. Na zvonokoském nočním nebi tvořily její rozvité vnady oslnivé souhvězdí Venuše, Polárku, která ukazovala cestu ubožákům, ztraceným v pustých končinách po boku chladných, žádného žáru neschopných megér, a také mladíkům, umírajícím žízni v dusivých samotách nesmělosti. Od večerního do ranního klekání celé Zvonokosy odpočívaly, snily nebo se tužily ve znamení krásné Judity, usměvavé bohyně objetí plně ukájejících a povinností řádně vykonaných, ušedřovatelky útěsných ilusí všem mužům dobré vůle, statečně se přičiňujícím. Zásluhou této zázračné kněžky se dostalo na každého. Překypující rusovláska zahřívala dokonce i spící dědky. Nezatajujíc jim nic z bujných plodů svého těla. Ruth, štědře nakloněná nad těmi starými, zimomřivými Boozy, bezzubými a mekotavými, vykřesávala i z nich ještě slabé záchvěvy, které byly jejich poslední potěchou, než přijde chladný hrob.

Chcete si udělat ještě lepší představu o tom, jak krásná obchodnice Judita vypadala v době, kdy byla na vrcholu své nádhery a svého vlivu? Pak tedy si přečtěte, co nám o ní vyprávěl obecní polní hlídač Matěj Sedmikvítek, který si vždycky pilně všímal zvonokoských žen, prý z profesionální svědomitosti: „Dokud ženské dělají dobrotu, všechno je v pořádku. Ale mají-li ženské dělat dobrotu, musí se mužští mít čile k dílu," říkával Matěj.

povídá se, že Sedmikvítek byl v této věci pracovník vždycky ochotný vypomáhat, soucitný a bratrský, kdykoli svolný dát své mužné síly do služeb zesláblých zvonokoských občanů, když se jejich manželky stávaly příliš zpupnými a křiklavými. Ostatně Sedmikvítek dovedl vždycky mlčet o všelijakých takových službičkách, prokázaných dobrým přátelům. Poslechněme si ho, jak prostě vypravuje:

„Tahle Judita Čuprová, pane, ta když se smála, ukazovala celý pěkně nasliněný vnitřek úst s dvěma kompletními řadami zubů a uprostřed se silným jazykem, širokým a klidným, že hned jste dostávali laskominy. Ten Juditin široký a vlhký smích, ani byste neřekli, jaké všelijaké myšlenky to v jednom probouzelo. Ale smích nebyl všecko. Všechno za ním dokazovalo, že ta ženská může splnit, co její smích slibuje. Tahleta setsakramentská Judita, pane, to se teda opravdu může říct, že nakazila všechny zvo-nokoské chlapy!"

„Nakazila, pane Sedmikvítku?"

„Nakazila, pane, vím, co povídám! Nakazila je takovou divnou nemocí: chorobnou touhou šáhnout si na ni. Šáhnout si na místa, která měla jako stvořená pro ruku, tahleta ženská, taková, že jsem nic takového neviděl na žádné jiné. Nejednou jsem jí, pane, v duchu vynadal děvek a moc dobře mi to dělalo, že se jí mohu pomstít aspoň takhle, když jsem ji někde zahlédl a když mi nešla z hlavy. Ono totiž nemyslit na tu ženskou, jak ji člověk jednou uviděl, to bylo skoro nemožné. Příliš vás dráždilo všecko to, co vám strkala pod nos: tvářila se přitom jakoby nic, ale zaoblovala pod přiléhavou sukní naplno svá nakynutá stehna a vyklopovala vám pod nos plný koš ňader po každé, když tam byl ten její trumbela Čupr, takže s ní člověk nemohl ani trošku polaškovat. Pekelná holka! Jako vyhladovělý čokl jste byl, když Judita prošla blízko kolem vás a dala vám očichat všechny ty své krásné zásoby bílého a

hebkého těla s přísným zákazem: Nešahat! Ej, panečku, to vám byla kakraholtská věc!

Nakonec jsem k ní už vůbec nechodil. Býval jsem z toho nadobro nemocný, z pohledu na tu ženskou. Dostával jsem z toho závratí, no jo, zrovna jak tenkrát, když jsem měl úžeh. To bylo ten rok před válkou, jak bylo takové vedro. Tot' se ví, zavinila to tenkrát, ten úžeh, čepice, protože sedí na hlavě tak těsně, že tam nemůže vzduch. Za takového vedra, jaké bývá v suchých letech,

nesmíte pít víno víc než desetistupňové, máte-li potom vyjít na prudké slunce. No a já jsem tenkrát pil u Hniličky víno, které mělo nějakých třináct, čtrnáct stupňů, dvě staré láhve. Hnilička to vytáhl ze sklepa, protože mě chtěl počastovat za nějakou tu službičku, jak k nim má člověk často příležitost, když je obecním hlídačem, protože takový hlídač, ten má, panečku, moc a může lidem buď dát svatý pokoj, nebo si na ně může otvírat hubu, jak se mu zlíbí, podle toho, jestli se mu jejich visáz zamlouvá nebo nezamlouvá..."

Ale vraťme se k Juditě Cuprové, zvonokoské císařovně, jíž všichni mužští platili daň touhami a všechny ženské utajenými nevraživostmi tak nelítostnými, že si denně právaly, aby to zpupné tělo bylo zpuštěno nějakými vředy nebo aby mu vypadaly všechny vlasy.

Nejzuřivěji pomlouvala Juditu Čuprovou její nejbližší sousedka Eulalie Cubíková, náčelnice zvonokoských počestných žen, neboť mohla ze svého bytu hlídat zadní část *Beaujolaiského* bazaru. Ze všech nenávistí, které musela krásná Judita snášet, nenávist této staré panny byla nejpozornější a nejúčinnější, protože čerpala nesmírné síly ve zbožnosti a patrně také v nevléčitelném panenství, jež mělo přispět k větší slávě církve svaté. Tato Eulalie Cubíková, opevněná ve tvrzi své nedobytné počestnosti, přísně

censurovala mravy celého městečka a hlavně mravy Judity Čuprové, neboť její krása, veselý hlas a zpěvavý smích ji každodenně urážely a trýznily. Krásná obchodnice byla totiž šťastná a netajila se s tím. A taková věc se těžce odpouští.

Titul oficiálního držitele krásné Judity náležel Ferdovi Čuprovi, manželovi. Ale skutečný a úrodu ze své držebnosti také sklízející držitel se jmenoval Lorenc Pořízek, oficiál u smírčího soudu, statný brunet a krásný chlapík, s vlasy hustými a zlehka zvlněnými, nosící i ve všední dny manžety a vázanky (aspoň ve Zvonokosech to byla zvláštnost) a stravující se i ubytovaný, protože byl svobodný, v Macarátově hostinci. Je patrně třeba říci, jak se Judita Cuprová dostala k této lásce, sice hříšné, ale opatřující jí prudké a časté radosti, znamenitě prospívající její pleti i její náladě. A z Juditiny dobré nálady měl prospěch především zaslepený Ferda Čupr; právě tomuto svému zneuctění děkoval za to, že měl doma svatý klid. Ve zmatenosti lidských

životů bývají takové nemravné souvislosti bohužel až příliš časté.

Judita pocházela z chudé rodiny, a musila si proto brzy sama vydělávat na živobytí. Protože to byla holka čiperná a hezká, šlo jí to snadno. Ve věku šestnácti let odešla ze Zvonokos do města, bydlela u tety a sloužila tam na několika místech jako služka v kavárně nebo v hotelu a jako prodavačka v obchodě. Všude zanechala hluboké stopy, její pobyt všude vzbudil veliké zmatky a rozruchy, takže většina jejích zaměstnavatelů jí dokonce nabízela, že opustí ženu a podnik, vezmou si z domova jenom své bankovní konto a ujedou s ní. Pyšně odmítla návrhy těchto mužů, vážených, ale žalostně břichatých, protože měla ráda lásku v čistém stavu, ve formě hezkých mládenců, lásku, která neměla nic společného s penězi, neboť nikdy se nemohla odhodlat směřovat fysicky ty

dvě věci: lásku a peníze. Tímto odporem se řídilo celé její chování. Především chtěla být silně milována, tak aby to nebylo otcovsky ani příliš sentimentálně. Měla důrazné tělesné potřeby, tak silné, že před bohatstvím dávala přednost úplnému zapomenutí ve chvílích svého upřímného odevzdání. Každého dne ve svém životě okoušela radostí, třebaže se to k posledku skončilo drásavým hořem. Měla tenkrát za sebou již několik milenců a hodně chvilkových lásek.

Roku 1913, ve věku dvaadvaceti let, s tělem nádherně rozvinutým, se zase objevila doma a budila takovou pozornost, že se za ní ohlížely všechny hlavy. Hlavně jeden zvonokoský mládenec se do ní šíleně zamiloval, Ferda Čupr, „synek z *Beaujolaiského bazaru*“, jistý dědic bohatého obchodního podniku, téměř již zasnoubený s Jarmilou Kačabovou, jinou zvonokoskou krasavicí. Opustil ji a jal se pronásledovat a vzývat Juditu. A Judita, ještě zkrušená nějakým svým zklamáním a možná potěšená, že Ferdu odvede hezké sokyni, nebo snad také prostě z touhy usadit se konečně, svolila k sňatku. A to byla urážka, kterou jí Jarmila Kačabová, provdaná za deset měsíců potom za hostinského Macaráta, nikdy neodpustila. Ne že by Jarmila litovala svého bývalého snoubence, protože Bohdan Macarát byl určitě hezčí než Ferda čupr. Ale byla to jedna z těch urážek, na které žena nikdy nezapomíná a na které myslívá po všechny volné chvíle svého poklidného maloměstského života. Blízkost Macarátova hostince a *Beaujolaiského bazaru* — stály naproti sobě, každý na jedné straně ulice — udržovala Jarmilinu roztrpčenost stále při životě.

Několikrát denně se s prahu svých domů obě ženy viděly a každá dychtivě hlídala krásu své sokyně doufajíc, že na ní objeví nějaké prasklinky. Jarmilina nenávist nutila Juditu, aby jí pohrdala. Kdykoli se spatřily, tvářily se obě nesmírně

blaženě, jako by chtěly naznačit, jak jsou šťastny se svými manžely; soupeřily spolu v tajných blaženostech.

Poněvadž stará paní Čuprová umřela téhož roku, kdy její syn měl svatbu, Judita se stala neobmezenou paní v *Beaujolaiském bazaru*. Měla pro obchod nadání a brzy celý podnik rozšířila. Mohla mu věnovat hodně času, protože Ferda Čupr jí ho mnoho nezabral. Ukázalo se totiž, že je to ve všem všudy žalostný žabař. A kromě své neohrabanosti to ten nešťastník dělal rychle jako vrabec a velmi tím Juditu zklamal. Zvykla si jezdit jednou týdně do města, obstarat nákupy do obchodu, jak říkala. Za války se z Ferdy Čupra stal úplný bačkorář a k tomu také pijan.

Koncem roku 1919 se ve Zvonokosech objevil Lorenc Pořízek, ubytoval se v hostinci a hned se sháněl po nezbytném doplňku svého pohodlí, který mu podezíravý dozor Bohdana Macaráta nedovolil hledat u hostinské, ačkoli by to bývalo nejprostší. Chodíval do *Beaujolaiského bazaru* nakupovat samé drobnosti, a to tak často, že to bylo až legrační. Po jednom kousku si tak opatřil osmnáct patentních knoflíčků, tedy předmětů velmi potřebných svobodným mládencům, o něž se doma nikdo nestará. To ponouká milosrdné ženy říkat jim: „Potřebovali byste ženu..." a bystří mládenci ohnivě odpovídají: „Takovou, jako jste vy..." V očích krásného oficiála byla orientální unylost. Vzbudily v Juditě silný dojem a rozdmýchaly v ní zase všechnu mladickou bouřlivost, obohacenou zkušenostmi, které přináší jenom zralý věk.

Brzy bylo pozorováno, že ve čtvrtek, to jest v den, kdy Judita jezdila autobusem do města nakupovat, Pořízek po každé odjížděl na motorce a vracíval se domů teprve večer. A stejně bylo pozorováno, že krásná Judita začala pilně jezdit na kole, prý ze zdravotních důvodů, ale tato péče o zdraví ji po každé zlákala na cestu, která vede rovnou do lesa zvaného

Mechovina, útočiště zvonokoských milenců. Eulalie Čubíková prozradila, že se oficiál, zatím co Čupr sedí v hospodě, za soumraku plížívá Mnišskou

ulíčkou až k brance, která vede do dvora *Beaujolaiského bazaru*. A nakonec tvrdili někteří lidé, že oficiála a Juditu potkali v Lyonu v ulici, kde jsou samé hotely. Od té chvíle již nikdo nepochyboval o Čuprově smůle.

Tak trval tento poměr nestydatě již tři roky a roku 1922 mu již nikdo nevěnoval pozornost. Veřejné mínění dlouho čekalo nějaký skandál, možná i drama, ale potom, když vidělo, že provinilci se v té nezákonnosti ulebedili docela pevně a pohodlně, přestalo se o ně zajímat. V celém údolí o tom nevěděl jediný Čupr. Velmi se s Pořízkem spřátelil, ustavičně ho k sobě zval a pyšně mu ukazoval Juditu. Tak často, že Judita nakonec uznala za nutné zakročit a prohlásit, že ten chlapík u nich bývá příliš často a že z toho nakonec budou klepy.

„Jaké klepy? O čem klepy?“ zeptal se Čupr.

„O tom Pořízkovi a o mně... Víš přece, co se může povídat. Ta Čubička jistě roztrušuje, že spolu něco máme.“

Tato myšlenka se Čuprovi zdála děsně komická. Byl přesvědčen, že svou ženu zná mnohem lépe než kdo jiný, a měla-li kdy jaká žena velmi malý sklon k nevěře, byla to, pane bože, jistě Judita! Válet se s mužským, to se jí vždycky protivilo, sama to vždycky říkala, a už dávno. Ale rozčertil se na zlolajné klepaře:

„Kdyby ti někdy někdo řekl něco nekřesťanského, jen ho klidně posli za mnou. Slyšíš? Já mu povím, zač je toho u mne loket!“

A ježto náhoda nikdy nelení, zrovna v té chvíli vešel Pořízek. Čupr ho radostně uvítal:

„Poslyšte, pane Lorenci, povím vám parádní vtip. Vy prý se teď pelešíte s Juditou?“

„Já že se..." koktal ořiciál a cítil, jak se červená.

„Ferdo, ale Ferdo, nemluv nesmysly!" honem zvolala Judita a také se začervenala, jako by se styděla, ačkoli jenom chtěla skončit tuto komedii.

„Ale nech mě, ať mu to řeknu, kakraholte!" umíněně trval na svém Čupr. „Člověk nemá mezi těmi pitomci zde tak často příležitost zařehtat se. Ono totiž lidé prý si povídají, že si s Juditou dáváte do nosu. To by se člověk uchechtal, že?"

„Ale, Ferdo! Mlč!" opakovala nevěrnice.

Ale manžel byl již v ráži. Nedbal ničeho a nikoho:

„Poslyšte, pane Lorenci, co myslíte: je Judita hezká ženská?"

No a vidíte: to není ženská, to je rampouch! Kdyby se vám někdy podařilo rozehrát ji trochu, dobře bych vám za tuto službu zaplatil! Nic se neostýchejte. Heledte, nechám vás tu s ní. Musím jít nahoru ke starostovi. Využijte toho, pane Lorenci. Ukažte, jste-li větší čiloun než já."

A zavřel za sebou dveře, ale napřed ještě jednou přikázal: „Každého, koho bys přistihla, že tě pomlouvá, mi pošleš! Rozumíš, Judito?"

Ještě nikdy nebyl krásný oficiál od krásné Judity tak vášnivě milován. A touto vzájemnou důvěrou bylo zabezpečeno trvalé štěstí všech tří zúčastněných.

4/ několik významných zvonokoských občanů (druhá část)

Asi třicet metrů nad *Beaujolaiským bazarem* je pošta, spravovaná slečnou Drahobejlovou, a o deset metrů výš trafika, v níž vládne paní Cizrníková. Budeme ještě mít příležitost mluvit o této ženě.

Vedle trafiky na sebe dům doktora Funebrala upozorňoval velikou mosaznou firmou a plechovou roletou na garáži v přízemí, dosud jedinou v celých Zvonokosech.

Doktor Funebral sám se ničím nelišil od ostatních lidí. Ve věku třiapadesáti let byl statný, červený, hubatý, volnomyšlenkářský, a jak si šeptávali pacienti, sprostý. Medicínu provozoval s fatalismem, který iniciativu i starost o výsledky léčení ponechával přírodě. K této metodě dospěl definitivně po patnáctiletých zkušenostech a statistikách. Dokud byl mlád, dopouštěl se doktor Funebral se zdravím tělesným stejného omylu jako farář Calaba, dokud byl mlád, se zdravím duševním: chtěl ho dosahovat horlivostí. Otočil na nemoc odvážnými, důmyslně vyspekulovanými diagnosami a prudkými therapeutickými protiofensivami. Při této metodě míval u vážných případů třiadvacet procent úmrtí, ale toto vysoké procento rychle kleslo na devět, jakmile se rozhodl přidržovat metody, která nemoc prostě zjišťuje a kterou se všeobecně řídili jeho kolegové v okolí.

Doktor Funebral si rád přihnul, ale zvláštní, ve Zvonokosech nezvyklou zálibu měl v likérech. Navykl tomu za studií, velmi dlouhých a věnovaných ve stejné míře hospodám, závodním koním, hernám, holčičkám, veselým výletům a fakultě. Nicméně zvonokoští občané si vážili svého lékaře, neboť věděli, že dnes nebo zítra mu padnou do rukou a že potom by se za neúctu mohl pomstít tím, že by jim jejich furunkl prořízl hodně bolestivě nebo že by jim chorý zub vyškubl jako kovář. Doktor skutečně zle řádl ve zvonokoských čelistech, to znamená, že všechno trhá! primitivním, hrůzostrašným náradím, jež ovládal nezadržitelnou rukou a jež svou kořist nikdy nepustilo. Seškrabování zubního kamene a plombování považoval za šarlatánské příkrasy a umrtvování za zbytečnou komplikaci. Mínil, že bolest sama je dostatečným

protilékem a znamenitě že jí při tom napomáhá překvapení. Vycházeje z těchto úvah, vymyslel si krátkou a všeobecně účinnou operační techniku. Neupozorniv na to předem, zasadil pěstí zpuchlé tváří strašnou ránu, která pacienta napolo omráčila. Do hlubiny úst, otevřených naříkavým křikem, vnořil kleště a šhubavě, tak dlouho, až to nadobro povolilo, táhl, nedbaje zánětu okostice, proudu hnisu a žalostného řevu. Pacient potom vstal tak vyjeveně, že hned vyklopil peníze, a to bylo ve Zvonokosech něco neobvyklého.

Takové rázné metody si vynucovaly úctu. Nikdo v městečku by se nebyl odvážil vystoupit proti doktoru Funebralovi. Ale on sám si volil své nepřátele, a jedním z nich byl farář Calaba. Stal se jím úplně bezděčně, protože jednou strkal nos do věci, která se ho nikterak netýkala. Šlo tenkrát o břicho Zuzky Voštipové a stojí za to, abychom to zde pověděli. Ale lepší je to slyšet z úst Doroty Mrňouchové, která má jeden z nejlepších zvonokoských jazyků a zakládá si zvláště na některých svých podařených kouscích. Poslechněme si ji:

„Zuzce Voštipové vám najednou začalo otékat břicho. To víte, v jejím věku už nebylo nebezpečí, že by se byla s někým zapomněla. Zlí jazykové ovšem roznášeli, že Zuzka, když byla mladá, byla po mužských jako drak. Ale kontrolovat se to nedalo, bylo to před dávnými časy. U takové ženské, která má za sebou už šedesátku, se nikdo nepamatuje, co dělávala v dívčích letech. A ostatně, necht' si dělávala dobrotu nebo darebačiny, teď je to už jedno, když nemůže dělat už ani to, ani to. Copak lituje člověk

v takovém věku víc toho, co v mládí dělal, nebo toho, co nedělal?

Tak teda Zuzce se břicho nadouvalo jako tykev na krásném letním slunci. A bylo to z toho, že už nemohla chodit na stranu. Otékala jí z toho střeva..."

„Snad se jí jenom ucpávala, chcete říci, paní Mrňouchová?“

„To máte pravdu, pane, zrovna tak to řekl doktor. Já jsem řekla otékala, protože to vypadalo jako otok. Ale když zpuchne břicho, říká se tomu patrně jinak, než když zpuchne huba. Zkrátka to břicho silně znepokojovalo Zuzčiny děti, hlavně Alfreda. K večeru se najednou rozhodl a ptá se jí: ‚Tobě není dobře, mami? Možná že ses, jak se říká, trochu přecpala?‘ Jenom takhle jí to řekl a Zuzka neodpověděla ani ano, ani ne, protože sama dobře nevěděla, co se to s jejím břichem děje. Ale tu najednou v noci dostala Zuzka horečku a zle v posteli dováděla. Děti počkaly ještě do devíti hodin, aby měly jistotu, že je opravdu nemocná a že není naděje, že by se uzdravila sama, aby zbytečně nevyhodily peníze za doktorovu návštěvu. Ale nakonec Alfred řekl, že na peníze se nesmí hledět a že křesťanstější bude, když pošlou pro doktora.

Znáte doktora Funebrala? Co se týká zlomenin, je to člověk opravdu šikovný, to se mu musí nechat. To on spravil nohu Jindrovi Botičkovi, když srážel ořechy a spadl se žebříku, a ruku Honzovi Plichtovic, když do něho vrazilo nákladní auto. Ale vnitřním nemocem Funebral nerozumí už tak dobře jako zlomeninám. Přišel teda k Voštipovům, odhrmil se Zuzky příkrývku a hned viděl.

„Chodí na stranu?“ ptá se.

„Vůbec ne!“ povídá mu Alfred.

Doktor napřed promakal Zuzce břicho, tvrdé jako bečička a skoro stejně veliké, a potom řekl dětem: ‚Pojďte ven!‘ A když byli všichni na dvoře, doktor Funebral povídá Alfredovi:

Je to s ní špatné, ta je už jednou nohou v hrobě.

„Kvůli tomu břichu?“ zeptal se Alfred. „Co v něm má?“

„Plyny,“ povídá doktor. „Bud jí z toho praskne břicho, nebo ji to zadusí. Ať tak nebo tak, dlouho to trvat nebude.“

A milý doktor Funebral odchází, jako by to věděl na beton. Když tak člověk pováží, že musí za pár slov zaplatit doktorovi dvacet franků jenom proto, že k vám přijel autem, to je přece jenom ostuda! Zvlášť když jsou to slova, nepravdivá jako v tomto případě, jak ihned uvidíte.

„Tak co, je to špatné?“ ptá se Zuzka Alfreda, když se vrátil ze dvora.

„Moc špatné!“ povídá Alfred.

Podle toho, jak jí Alfred odpověděl, hned viděla, že to s ní bude asi zlé, ba že možná vůbec zaklepe bačkorami. Ona totiž Zuzka byla opravdu zbožná od toho času, co za ní už žádný mužský nelezl. Když teda viděla, že už brzy dá vale tomuto světu, poslala si pro faráře. Byl to tenkrát už náš farář Calaba, však ho znáte.

Když se někam do domu volá farář, znamená to, že je už zle. Tak teda farář Calaba pěkně přichází s laskavými slovy a ptá se, co vlastně neklape. Povídají mu to všechno o Zuzčině břichu, že přestalo fungovat a že doktor Funebral nechce za její kůži dát už ani zlámanou grešli. A tu jim farář povídá, aby sundali přikrývku, že by se na to rád podíval. Napřed je to velice překvapilo, ale Alfred si hned řekl, že to jistě není jenom ze zvědavosti, když přece ta stará chuděra je na tom tak špatně. A farář Calaba tedy ohmatává Zuzce břicho zrovna tak, jak to udělal doktor Funebral. Ale s farářem byla jiná řeč.

„Vím, co to je,“ povídá farář. „Vyženu to z ní. Nemáte doma olej?“ ptá se Alfreda.

Alfred přinesl plnou láhev. Farář nalil dvě veliké sklenice oleje a dal to Zuzce vypít. Potom jí ještě doporučil, aby se na to modlila růženec, co nejdýl to vydrží, aby taky Pánbůh měl podíl v úlevě, kterou pocítí, až jí to propláchně střeva. A potom docela klidně odešel. Jenom jim ještě řekl, aby klidně čekali a aby se netrápili.

A Zuzce to opravdu, jak řekl farář, proláchno břicho tak parádně, že to z ní vyjelo všechno, a také všechny nekalé plyny z ní vyšly s velikým rachotem a smradem, jak si snadno domyslíte. Na ulici to zavánělo, jako když se vyvážejí žumpy, každý si toho hned všiml a kdekdo si dole v městečku říkal: „To si ulevuje Zuzčino břicho!“ A Zuzce se opravdu ulevilo tak důkladně, že už za dva dny potom si navlékla blůzu, a jako by se nic nebylo stalo, šla povídat po celých Zvonokosech, že doktor Funebral ji chtěl zavraždit a že farář Calaba udělal posvěceným olejem zázrak v jejích střevech.

To víte, že tahle událost se Zuzčíným břichem, jakoby zázrakem vyléčeným olejem a růženci, nadělala ve Zvonokosech hodně řečí a že církevní zájmy z toho měly jak se patří prospěch. Právě od toho času lidé začali být raději zadobře s farářem Calabou, dokonce i takoví, kteří nechodí do kostela. A když jsou nemocní, jdou často raději za Calabou než za doktorem Funebralem, protože na toho se od té doby dívají tak trochu jako na bulíka. A právě od této příhody doktor pořád nevrazil na faráře Calabu a pořád byli na štíru, třebaže to vůbec nebyla vina pana faráře, člověka v jistém smyslu dobráckého, ani trochu pyšného a výborného znalce beaujolaiského vína, jak říkají vinaři."

Lékárník Famfule byl zvláštní člověk, hubený, bezbarvý a vy* jevený. V místech, kde kněží mívají tonsuru, měl bouli velikou jako ryngle a snaha zastírat tento výrůstek ho nutila nosit stále čepičku s třapečkem, v níž vypadal jako nějaký truchlivý alchymista. Jeho životní zážitky byly ovšem zarmucující, ale v nepřetržitém smutku žil hlavně proto, že to měl v krvi. Zoufalství bylo u něho stav vrozený, po předcích zděděný: nepamatoval se, že by byl kdy viděl smát se svou matku, a otce nepoznal, protože ten zemřel velmi mlád, možná z nudy nebo snad proto, aby unikl bezúhonné manželce, která v

něm, kdykoli se na ni podíval, bu-dívala touhu být někde daleko, i kdyby to mělo být v očištění. Po matce zdědil Famfule schopnost vyměšovat ze sebe úmornou otravu, a život, protože ani takovému nadání neodpírá příležitost uplatnit se, mu brzy poskytl dostatek podnětů k věčné ufnuka-nosti. Zde je stručný nástin Famfulova života:

Ještě než se usadil ve Zvonokosech, Bonifác Famfule požádal o ruku hezké dívky, sirotky tak chudé a tak horlivě pobízené dobrými radami poručníků, dychtících co nejrychleji ji provdat, že nemohla odmítnout počestného nápadníka. Této dívce se dostalo náboženské výchovy v klášteře. V poslední chvíli šla do kostela a před rozžatou svící metala mincí los o svém osudu. Bude-li to hlava: půjde do kláštera. Bude-li to orel: provdá se za Famfulu. Po hrozbách svých poručníků neviděla jiného východiska než tato dvě, třebaže se jí nezamlouvalo ani jedno, ani druhé. Padl jí orel. Řekla si, že je to projev vůle boží. Vzala si Famfulu. A Famfule ji svou ufnukaností otrávil tak, že také ona

co nejrychleji umřela a zanechala po sobě dceru k své podobě, dívku, která také byla příčinou vdovcových věčných nářků, protože mu připomínala svou matku.

Famfule, když mu žena umřela, učinil opatření, aby ji mohl dosyta oplakávat. Dcerku dal do pensionátu a pověřil svého provisoru, aby ho zastupoval v lékárně; pravidelný příjem tam byl zabezpečen dohodou s doktorem Funebralem, podle níž doktor dostával jisté procento z receptisů. A lékárník, když se tak stal pánem svého času, jezdíval často do Lyonu, kam ho hnávaly podivné potřeby citového a pohlavního rázu. Dával se zlákat pouličními ženami a požadoval od nich služby opravdu nevšední; musily ležet nahé pod přiléhavým prostěradlem, nehybně jako mrtvoly, s očima zavřenými a s rukama sepjatými na křížku, který stále nosíval s sebou. A on

při tom klečival v nohách postele a vzlykal. Potom odcházel, velmi bledý, od vzkříšených krasavic na hřbitovy, kam ho vábila sběratelská záliba. Vyhledával tam podivné náhrobní nápisy, opisoval si je do notesu a doma jimi obohacoval svou sbírku, nad níž vždycky pochmurně snil za dlouhých zvonokoských večerů.

Kulíšek si Famfuly velmi vážil, neboť jeho utrápený vzhled se znamenitě hodil k učitelově slavnostnosti. Často chodíval do lékárny a neúnavně tam luštíval učené nápisy na nádobkách s léky. Něžnou náklonnost projevovaly Famfulovi také některé zvono-koské slečny, dosáhnuvší již oné nejkrajnější věkové hranice, kdy stará panna může ještě pomýšlet na vdovce málo svůdného, se smysly pohaslými a s návyky přesně ustálenými, tedy na člověka potřebného především družky, která by pečovala o jeho prádlo, přikládala mu hořčičné placký a naříkala do noty s ním. Těžíce z toho, že ony samy určovaly poslední hranice své pozdní, ale oddané svůdnosti, některé z těchto děv je prodlužovaly opravdu nad snesitelnou míru, vesměs ovšem právě ty, jejichž příchod by nikterak nepotěšil trosečníka na pustém ostrově, aniž rušil klid poustevníka v jeho asketické samotě. Jakožto horlivé zákaznice, přinášející co chvíli lahvičky moče a všelijaké své intimní neduhy, přicházely si k Famfulovi pro drobné rady a každá z nich doufala, že oči ztrápeného lékárníka se nakonec přece jen otevrou, i kdyby na toto své milosrdné poslání měla obětovat poklad svého neporušeného panenství.

Ale Famfule vyšetřil vždycky jenom označenou část těla a nikdy si nedal ukázat více, než kolik bylo nezbytně třeba. Úplně lhostejně zjišťoval vyrážky na kůži, stopy bílkovin v moči nebo pakostnice a cukrovky, následky zácpy, ochablost žláz, klimakterické nervosní stavy a čerpal z těchto tělesných ubohostí podněty k utrápenosti ještě větší, zachmuřující ho

ještě více. To, jak pozorně si mýdlem umýval ruce, když se byl dotkl těch zanícených těl, olupovalo jeho nápadnice o všechny iluse. A jeho úsudky bývaly inspirovány nejčernějším pesimismem. „Nevyléčitelné," říkával. Ale prodal pacientce nějakou lahvičku: „Zkuste to. Obyčejně se to předpisuje. V jednom případě z deseti to mívá dobrý výsledek." Nejedvážnější z nich se ho ptávaly s šibalským zamrknáním:

„Jistě mi dáte malou slevu, pane Famfule? Protože jsem to já..."

Lékárník překvapeně pohlížel na šklebný půvab své zákaznice, aa její nahastrošený klobouk, na její staromódní volány, a potom se zeptal:

„Jste snad v seznamu obecních chudých?"

Takovými mylnými úsudky si nevědomky nadělal mnohé nepřítelkyně, nejzatvrzelejší a nejhorlivější: nepochopené zhrzené lásky. Takové pohoršené „dívky" potom nenápadně roztrušovaly, že Famfulovy hmaty nejsou vždycky jenom lékárnické. Naznačovaly, že umí své nemravnosti utajovat, ten fňukavý vdovec, ale lidé prý si dobře všimli, jaké ženy nejraději láká do světničky za krámem: služky s kyprými zadky, nestydaté tlusté báby, necudy, které místo aby se modlily, ukazují raději mužským holou panimandu. Vždyť je známe, tyhle hanbářky, a Famfule také známe. Na to, aby se ten rytíř smutné postavy trochu rozveselil, je prostě třeba bujných vnad metrákových ženských, nic jiného! Ale takové řeči nedocházely ve Zvonokosech veliké víry, neboť lékárník tam v lidech budil uctivý strach. Stejně jako Funebral vládl doktorským nožíkem a Calaba posledním pomazáním, Famfule byl pánem arseniku a cyankáli. Vypadal se svým chmurným vzhledem jako opravdový travič, a s takovým člověkem je zřejmě lepší vycházet v dobrém.

Vedle lékárny se zaprášenými výkladními skříněmi, v

nichž se zuřivé škrabali ubožáci postižení vyrážkou (výtvar reklamního

umění), krám úplně odlišný lákal pohledy jiskřením niklovaných předmětů, reklam, fotografií a sportovních telegramů, vylepených na skle. Nádherné kolo, předmět dychtivé touhy veškeré zvonokoské mužské mládeže, zaujímalo ve výkladě čestné místo: bicykl proslulé značky *Extrasuper*, závodní typ, dopodrobna, jak tvrdily ceníky, podobný strojům nejslavnějších závodníků.

Byl to obchod pana Bzikavky, zvaného prostě Evžen, prodavače kol a jejich součástí, člověka pozoruhodného tím, jak krkolomně dovedl nasedat na kolo a jak pružně se dovedl kolébat, když jel: jeho jízda byla považována za vrchol cyklistické elegance. Evžen měl veliký vliv na zvonokoské mládence, pyšné na jeho přátelství, a to z několika důvodů. Především to bylo to, jak originálně si dovedl nasazovat čapku, „nehet“, jak jí říkali, a pak to, jak míval vzadu zastřížené vlasy: všichni kluci to napodobovali, ale nikomu se to nepovedlo, a zvonokoský holič nedovedl tak krásně ostříhat žádnou jinou hlavu, vyjma Bzikavkovu, speciálně uzpůsobenou pro takovou pepickou eleganci. Kromě toho si Bzikavka, bývalý cyklistický závodník a letecký mechanik, dovoloval mluvit ve svých legendárních vzpomínkách, při každém opakování zdokonalovaných, s kamarádkou volností o slavných hvězdách jízdní dráhy a vzduchu. Hlavně však měl svůj vlastní slavný sportovní výkon, „tenkrát když jsem byl druhý, hned za šampionem Ellegardem, tehdejším mistrem světa, totiž roku 1911, v pařížském zimním stadiónu“. To potom vždycky následoval popis stadiónu s nadšenými, bláznivě jásajícími Pařížany a proslulý výrok velmi překvapeného Ellegarda: „Měl jsem co dělat, abyste mě nepředjel.“ Zvonokoské mládence nikdy neunavilo poslouchat tento příběh, protože v nich

probouzel jasnou představu o slávě. Stále a stále prosili Bzikavku, aby o tom vypravoval:

„A heled, Evžene, tenkrát, když jsi jel s Ellegardem... Pařížani čubrněli, že?“

„Úplně jsem je omráčil!“ odpovídal Bzikavka s prostým pohrdáním siláka.

A znovu vyprávěl všechny vzrušující podrobnosti a vždycky zakončil nějak takto:

„Který z vás, hoši, zaplatí skleničku?“

Vždycky se mezi nimi našel nějaký sedmnáctiletý mládenec, který toužil po Evženově vážnosti, a našel proto v kapse potřebný

peníz. To potom Bzikavka vždycky, než zavřel dveře do krámu, zavolal:

„Lenko, jdu pryč!“

A potom se rychle hleděl ztratit. Často však ne dost rychle, aby ho nedostihl vyčítavý hlas jeho hašteřivé ženy Leonie Bzikavkové:

„Už zas jdeš pít s těmi kluky? A co práce?“

Bývalý cyklistický borec a aviatik, zaučující všechnu mládež do způsobu, jak „krotit ženské“ („na kolenou se s brekotem musejí vláčet u tvých nohou, chceš-li mít právo říkat si muž“), člověk tak vynikající, nemohl strpět, aby jeho vážnost byla takhle veřejně kompromitována.

„Neblni, Lenko,“ odpověděl gentleman v cyklistických kalhotách nejelegantnější velkoměstskou hantýrkou, „nežeň to tak! Brzdi trochu, nebo sebou v zatáčce flinkneš do škarpy! Nech si to až na finiš, Lenko!“

Takové obrazné odpovědi mívaly velký úspěch u jeho publika, složeného z mladíků, které lze snadno ohromit. Ale nelze zapřít, že Bzikavkovi, když potom byl sám s Leoníí, úplně sklapl hřebínek, protože paní Bzikavková, žena milovná

pořádku a kázně, bez žertů svému muži připomněla splatné dluhy a prázdnou kasu. Finančním ředitelem firmy Bzikavka byla ona, a to bylo vlastně veliké štěstí pro tento podnik, neboť Evžen by jej ani s celou svou závodnickou vervou nebyl zachránil před krachem, když se ke konci každého měsíce objevili starší pánové s aktovkami a se splatnými směnkami. Zvonokoská mládež na štěstí neznala tyhle drobné domácí trampoty. Ve své důvěřivosti byla na sto honů od dohady, že bývalý Ellegardův soupeř si doma dává nadávat „chudáků a trulantů“ a že proti tomu, což bylo úplně neuvěřitelné, ani neprotestuje. Ostatně Bzikavka byl náramně opatrný, aby jeho rozpory s ženou zůstaly utajeny.

„To víš,“ říkával, „ona Lenka dělá před lidmi trochu fóry! Nafukuje se! Ale já vím, jak na ni, aby byla hned jako ovečka...”

A přitom přimhouřil levé oko tak kaňoursky, že již vůbec nepotřeboval vysvětlovat, jakých tajemných prostředků používá, když je se ženou beze svědků. A to mu umožňovalo svrchovaně ovládat houfec mladých zvonokoských sportovců, kteří denně k večeru naplnili jeho krám. Ale ledové pohledy paní Bzikavkové nakonec vždycky vyhnaly i největší neohrožence. Sebrali Evžena s sebou

a uchýlili se do hostince *U skřivánka* (k Madle, ženě se špatnou pověstí) blízko hlavního nádraží a tam potom dělávali tak pekelný brajgl, že sousední občané říkávali: „To je zas ta Bzikavkova parta!“ Později uvidíme tuto partu při práci.

V ohbí silnice, tam, kde se prudce zatáčí a odkud je vyhlídka do údolí až k řece Savoně, stojí nejkrásnější zvonokoský soukromý dům, obklopený elegantním mřížkovým plotem, postaveným na vysoké zídce. Tento dům má kovaná vrata, chodníky vysypané žlutým pískem, květinové záhony, stromy všelijakých druhů a anglickou zahradu, v níž je vidět

besídku z habroví, rybníček, skalky, pohodlné lenošky, kriketové hřiště, zavěšenou kouli, v níž se obráceně zrcadlí celé městečko, a před vchodem velikou terasu se stříškou, ozdobenou květinami. Pohodlí je v tomto domě jistě větší než jeho výsosnost, a to naznačuje, že jeho majitel má jistě veliké příjmy, když může tak plýtvat pozemkem, na kterém by mohla být pěkná vinice.

Žil tam notář Sakumpak se ženou a s dcerou Hortensií, devatenáctiletou dívkou. Jediný syn už po třetí opakoval poslední třídu gymnasia u jesuitů v městě, když již dvakrát propadl u maturity; rodině dalo mnoho práce, aby zvonokoským občanům tu hanbu utajila. Byl to nenapravitelný lenoch a k tomu ještě, jak se teď ukazovalo, marnotratník a strašný fantasta, a to jsou žalostné sklony u mladíka, z kterého rodiče chtějí mít notáře. Prozradíme zde, že mladý Ruda Sakumpak se již tenkrát, kdy to ještě nikdo netušil, pevně rozhodl ke dvěma věcem: že jakživ nebude notářem a že si bude klidně žít z majetku nahromaděného několika generacemi prozíravých Sakumpaků, majetku, který by brzy dosáhl nemorálních rozměrů, kdyby některý člen toho rodu, nástroj osudových vrtkavostí, nepřišel včas rozházeti všechno to bohatství zase na místa, kde ho byl veliký nedostatek; neboť tak se toho dožaduje duch spravedlnosti, potají pečující o rovnováhu ve světě. Ruda Sakumpak nepocíťoval potřebu práce: patrně právě okolnost, že jeho předkové příliš nadužívali této lidské schopnosti, zavinila, že na něho z ní již vůbec nic nezbylo. Již ve věku patnácti let si za hlubokých a bystrých úvah o životě, jež sprádával za svých prolonošených dlouhých chvil, stanovil dva cíle, podle jeho názoru jedině opravdu důstojné bohatého

synka: závodní vůz a milenku, blondýnu, pěkně baculatou (tato záliba v tělesné kypivosti byla reakcí na příslovečnou

hubenost sakumpakovských žen, neboť vzpurný syn mínil setřásti ze sebe všechna poručnictví a zpřetrhat všechny tradice svého rodu). Všichni tedy měli mylný názor na povahové schopnosti tohoto lenivého studenta, neboť měl v sobě takovou sílu, že dovedl zdolat každý odpor. Nikdy neudělal maturitu, protože o ni nestál, ale vždycky měl dostatek kapesného a později také auto a milenku, blondýnu, a to obé mu pomohlo nadělat v rekordním čase dvě stě padesát tisíc franků dluhů, ovšem za přispění hazardních her. Ani mladá Hortensie se nevydařila, a zajisté jenom vlastní vinou, neboť dobrých rad se jí dostalo dost a dost. Ale řídila se podněty své povahy tak nebezpečně romaneskní, že dokonce i mnoho četla, hlavně básně, a to jí pomátlo hlavu tak velice, že se zamilovala do nemajetného mladíka; taková vášeň bývá nejhorším trestem dívenek, které nebyly poslušný svých rodičů. Ostatně tím předbíháme své vypravování a odchylujeme se od něho.

Zajímavá rodina, tihle Sakumpakovi, velmi bohatí a již po čtyři generace notáři z otců na syny. Praděd tohoto rodu byl krásný člověk, rozvážný a přímý v jednání. Ale jeho potomci zkazili čistotu rodu, protože spíše než s ženami se ženili s jejich věnem. Známý výrok Matěje Sedmikvítky, zvonokoského hlídače, správně vystihuje tento vývoj: „Sakumpakovi? To je plemeno, jehož největší láskou je štěrbina v kasičce." Za peníze si člověk může opatřit všechno vyjma zdravou, silnou krev. Při této metodě se ze Sakumpaků časem stali lidé žlutí a scvrklí jako staré pergameny jejich rodinného archivu. Typickou ukázkou tohoto tělesného úpadku byl se svou nezdravou pletí, s nohama jako sirky a s úzkými rameny sám notář Hipolyt Sakumpak.

Je-li možné věřit Tondovi Baštýřovic, Sakumpak byl prý jenom „hnusný, pokrytecký držmíšek, děsný krkoun a hamižník, zkrátka odporný chlap", člověk, který prý nikdy

nikomu nezištně neporadil a který ve svém zájmu co nejvíce zašmodrchává rodinné záležitosti zvonokoských občanů. Tonda Baštýř, těžký válečný invalida, uznaný na sto procent, jistě Sakumpaka dobře znal, protože před čtrnáctým rokem byl v jeho kanceláři deset let písařem. Ale všechny Baštýřovy výroky o notáři je třeba brát s výhradou, protože oba tito muži byli již několik let na kordy.

Invalida byl přesvědčen, že má právo stěžovat si na svého bývalého zaměstnavatele, a v takovém duševním stavu člověk zajisté snadno přepíná ve svých úsudcích. Z kronikářské svědomitosti ukážeme původ oněch křivd, kterých se notář prý dopustil na Tondovi.

Když se zmrzačený Tonda Baštýř vrátil roku 1918 do Zvono-kos, šel navštívit notáře Sakumpaka. Notář ho uvítal velice srdečně, pochválil jeho nádhernou udatnost, nazval ho „hrdinou“, ujistil ho vděčností celého okresu a slávou, nerozlučně spojenou s jeho těžkým zraněním. Nabídl mu dokonce, že ho přijme zase do své kanceláře, ale ovšem za nový plat, snížený vzhledem k nynější Baštýřově menší pracovní schopnosti. Ale Tonda odpověděl, že má pensi. Zkrátka, po půl hodině srdečného rozhovoru Sakumpak řekl svému bývalému písaři: „Tak jste se z toho nedostal celkem tak špatně...“, a když ho po těchto útěšných slovech vyprovázel, vtiskl mu do ruky desetifrank. Ta slova, ta desítka a nabídka zaměstnání s nižším platem, to jsou ty stížnosti Tondy Baštýře na notáře Sakumpaka.

Měl Tonda právo urazit se? Sakumpak, když s ním tak mluvil, myslel jako vždycky na peníze, kdežto Tonda Baštýř, když ho poslouchal, myslel na něco docela jiného. Z hlediska, na němž stál Sakumpak, se nedalo říci, že by neměl pravdu: vydělávat před válkou sto pětácti franků měsíčně s vyhlídkou, že v padesáti letech se to dotáhne na dvě stě

pěťadvacet, a za čtyři roky potom se vrátit domů s osmnácti tisíci franků roční invalidní renty, tomu se přece říká parádní obchod. Sakumpak to tedy posuzoval jenom po stránce peněžní, kdežto Tonda Baštýř myslel sobecky jenom na tohleto: na vojnu šel se čtyřmi údý, ale vrátil se, ve věku třiatřiceti let, jenom se dvěma, protože mu tam amputovali levé předloktí a pravou nohu v půli stehna. Byl přesvědčen, že ho připravili o kus těla, a to se nedalo zapřít, ale nechtěl uznat, že těch ročních osmnáct tisíc za předloktí a za nohu chudého písaře je úplata dobrá nebo dokonce přemrštěná. Ve své zaslepenosti nepočítal, kolik to bude stát vlast, kdežto Sakumpak, bystřejší, protože mu nechyběl žádný úd a protože si rozum neustále brousil na hospodářských otázkách, právě toto rozumně počítal. Notář si prostě řekl: „Budou-li lidé uznáváni za stoprocentní invalidy, už když ztratili dva údý, povede to

k hrozným absurdnostem." Viděl v tom prohřešek proti nezvratné matematické logice, a to ho uráželo. Řekl si: „Tenhle chlapík může žít ještě dobrých dvacet let. Dejme tomu, že je jich sto tisíc takových jako on, co to pak bude stát?" Výsledek tohoto výpočtu ho zděsil:

$$18.000 \times 20 = 360.000 \times 100.000 = 36.000.000.000$$

šestatřicet miliard! No ale to přece, to přece! „Němci to zaplatí," to se snadno řekne. A k tomu ještě vdovské pense a zpustošené kraje... Kde se sežene tolik peněz? Kde? Spočítal si, že musel upsat pět set pětasedmdesát tisíc franků na válečné půjčky. Prozíravost přikazovala rychle je prodat a nakoupit cizích cenných papírů, vydaných státem, který nebude muset platit za tisíce uřezaných údů. Poznamenal si do notesu „Půjčky" a třikrát to podkšrtl. A ještě jiná myšlenka ho dráždila: „Dejme tomu — nic takového se ovšem nemůže stát — ale dejme tomu, že bych ve válce přišel o ruku a o nohu já, Sakumpak. Dali by mi za to *jenom* osmnáct tisíc franků ročně!"

Již v samém základu této soustavy invalidních rent bylo něco pochybeného, co ho ihned zarazilo: tak to tedy náhrada byla za všechny údy stejná? Paže notářova byla oceněna podle stejného tarifu jako ruka písařova nebo nádeníkova? To je nepochopitelné! K takovým nesmyslnostem vede politika nadbíhající širokým vrstvám! „Ti lidé nás vedou do záhuby!“ tragicky zvolal Sakumpak do ticha své pracovny. Mínil tím politiky odpovědné za takové zákony. Potom mu hlavou prolétla děsná pochybnost, jakoby umíráček, ohlašující krach nové doby, rozvrat nejušlechtilejších citů, které byly tak dlouho pevnou oporou civilisace: *Snad není válka, ačkoliv to měla být škola oběti, nakonec jenom podporovatelkou povalečství?*

Mluvíme o těchto podrobnostech jenom proto, abychom ukázali, že notář Sakumpak uvažoval velkoryse a že jeho myšlenky, i když se někdy týkaly jeho osobního případu, vždycky se povznášely až k zájmům celostátním a prozíravě viděly daleko do budoucnosti.

Kdežto Tonda Baštýř? Jak ten se na to díval? Nezbyvá než přiznat, že Tondovy argumenty byly mnohem slabší. Ten ubožák, protože ve válce ztratil ruku a nohu, rozumoval, jako kdyby tato příhoda omezeného významu musila obzvlášť upoutávat pozornost všech jeho současníků, jako kdyby všichni lidé, kteří

ve válce nic neztratili, byli jeho dlužníky. Ten chudák Baštýř si opravdu myslel, že má právo na bůhvíco! Klidně shrábl osmnáct tisíc franků a vůbec nikomu za ně nebyl vděčný. A když mu počestný, vážený člověk, ačkoli k Tondovi při jeho bohaté roční rentě vůbec nepotřeboval být soucitný, daroval desetifrank a když mu gratuloval k takovému štěstí, že bere ročně osmnáct tisíc franků pense ve věku třiatřiceti let, Tonda Baštýř se zlobil! Měl na to právo? A přitom ještě se k němu notář zachoval výjimečně laskavě. Neboť když se do

Zvonokos, rok před Tondou, vrátil bez jedné ruky Ludva Hadraba, Sakumpak mu na ulici řekl jenom: „Je to smutné, chudáku! Hled'te, tuhle vám něco dám..." a vtiskl mu do ruky jenom pětifrank. A místo mu nenabídl.

Jak správně upozornil notář: každý vidí jenom své trápení. On sám také velmi trpěl válkou, protože moratorium zarazilo mnohé finanční transakce. Upsal za pět set pětasedmdesát tisíc franků válečných půjček, a to byl skutek velmi odvážný, protože při tom bylo nemalé risiko. A v záchvatu vlasteneckého nadšení, které v něm vzplálo při četbě neohroženého článku žurnalisty Martina Hrnane, odevzdal na Zlatý poklad — ovšem za náhradu, to se rozumí — třetinu zlatých dvacetifranků, jež měl, v hodnotě šesti tisíc franků ve zlatě. „Každý na svém místě musí konat svou vlasteneckou povinnost. Neztrácejme odvahu, přátelé!" ustavičně opakoval Sakumpak v oněch hrozných letech a sám předcházet s velikou odhodlaností dobrým příkladem v nezbytných obětech. V roce 1914 a až do polovice roku 1915 rozdal celých dvacet franků vojákům, kteří se z nemocnic vrátili do Zvonokos. Potom ovšem byl nucen mírnit se, protože válka se proti všemu očekávání prodlužovala a raněných a vdov nesmírně přibývalo. Přesto však nikdy nepřestal dělat pro ně aspoň něco.

Roku 1921 si Sakumpak, člověk tak pořádný, že měl všechno zapsáno, ze zvědavosti spočítal své mimořádné válečné výdaje, totiž dary jednotlivým osobám nebo spolkům. Prolistoval své staré zápisky a zjistil, že od srpna 1914 do konce roku 1918 vydal celkem devět set třiadvacet franků patnáct souš, jež by nebyl utratil, kdyby nebylo bývalo války (i když by byl stále dával obvyklé almužny žebrákům a příspěvky na kostel). Je to ovšem pravda, že tato šlechetná štědrost byla vyvážena přírůstkem hodnoty, který se projevil v jeho majetku. Spočítal tedy zároveň hodnotu svého majetku. Ocenil podle

běžného kursu své zvonokoské vinice, dům a kancelář, domanický statek, šaroveské panství, lesy a cenné papíry a zjistil tak, že jeho majetek má cenu čtyři miliony šest set. padesát tisíc franků (kdežto roku 1914 měl přibližně cenu dva miliony a dvě stě tisíc franků), a to ještě ztratil šedesát tisíc franků na ruských cenných papírech. Protože měl toho dne zájem o statistiky, vytáhl ze šuplíku psacího stolu také sešit s nápisem „Tajné dobročinné skutky“. Dělal to za válečná léta celkem třiatřicet tisíc franků. Dodejme, že data těchto dobročinných darů notáře Sakumpaka se shodovala s daty jeho cest do Lyonu a že tyto částky tam byly, hlavně ve čtvrti Lučištníků, vyplaceny dámám velmi hodným zájmu pro hbitost, s níž se vysvlékaly, a pro náramně familiární ochotu, s níž ve všem vyhovovaly ctihodným pánům.

Když tak uvažoval o těchto číslech, Sakumpak si o devíti stech triadvaceti francích řekl: „Měl jsem dojem, že jsem rozdál víc," a o těch třiatřiceti tisících naopak: „To jsem nevěděl, že jsem se tak praštil přes kapsu..." V tomto druhém případě si zjistil, že „předběžná" vydání, jídlo, šampaňské, projížďky v autě a někdy i dárky, ho stála víc než důvěrná tété-á-tété, která po nich následovala. Ale věděl, že ty „přípravy" byly nezbytné, chtěl-li si získat přízeň oněch laskavých dam. „Ostatně" řekl si nakonec, „to přece není žádné hýření; vždyť sedím pořád doma!" A v duchu si s úsměvem šeptal: „Rozkošné holčičky...!" Potom, když porovnal ty tři cifry — čtyři miliony šest set padesát tisíc franků, třiatřicet tisíc franků a devět set triadvacet franků patnáct souš — posteskl si: „Byl bych si mohl dovolit i víc... Zřejmě jsem na to měl."

Ze všeho, co jsme právě řekli, je vidět, že notáři Sakumpakovi nelze vůbec nic vytýkat. Ukazuje se nad slunce jasněji, že potupné řeči Tondy Baštýřovic byly pomlouvačné a diktovány nevraživostí. Ve Zvonokosech na štěstí neposuzovali

Sakumpaka podle řeči Tondy Baštýře. Notář stál ve Zvonokosech v čele slušných' občanů. To slovo *slušný* má ovšem široký význam a mnoho místních odstínů. Povšechně lze říci, že slušný občan má majetek (nikoho by asi nenapadlo nazvat tímto slovem člověka nemajetného, neboť mysl se zcela přirozeně vzpírá sdružovat ty dva pojmy: slušný a nemajetný), ale že ho používá umírněně, laskavě

a zčásti dobročinně, tak aby jeho názory a skutky byly harmonicky sladěny. A u notáře Sakumpaka tomu tak, jak jsme viděli, bylo.

Sakumpak byl ve Zvonokosech považován za prvního representanta měšťanstva, protože v měšťanské důstojnosti ho předcházelo již několik pokolení bohatých Sakumpaků. Vyjma notáře nebyla měšťanská třída ve Zvonokosech takřka vůbec zastoupena, protože tamní občané jsou vesměs drobní vinaři nebo obyčejní zbohatlí zemědělci. To dávalo Sakumpakovi zvláštní postavení, tak asi uprostřed mezi aristokratickou vrstvou Kratihájů a ostatním obyvatelstvem. Podle příkladu zámeckých pánů zval faráře Calabu a toužil dostat k svému stolu také baronku. Ale vznešená dáma nechtěla. Třebaže dala část svých právních záležitostí přenést od svých notářů v Paříži a v Lyoně k Sakumpakovi, odmítla dívat se na něho jinak než jako na prostého právního zástupce. Občas ho zvala na zámek — podobně jako král přijímal u dvora —, ale nikdy nepřišla k němu, stejně ostatně jako nikdy nebyla na faře. Baronka měla o tom, jak si udržet své výsadní aristokratické postavení, přísné zásady, zaručeně účinné, neboť je jisté, že společenské rozdíly se stírají, jakmile se jednotlivé společenské vrstvy začnou příliš stýkat a mísit, a respekt vyšších vrstev tím mizí. Barončina zjevná nadřazenost a povýšenost se udržovala právě tím, že baronka dovedla jenom velmi zřídka dávat najevo svou přízeň. O nějakém sblížení s notářem, třebaže jeho jmění

ustavičně vzrůstalo, kdežto její se scvrkávalo, nechtěla ani slyšet. „To by tak ještě scházelo!“ říkala. „Kdybych teď ještě chodila jíst jeho šlichty, brzy bych se stala pouhou chráněnkyní toho paragrafového panáka!“ Toto barončino zdráhání bylo jedním z největších Sakumpakových zármutků. To pochopíte, když vám řekneme, že si dokonce ani neúčtoval všechno, na co měl právo, za práce, jež dělal pro baronku, neboť doufal, že tyto slevy v účtech ji obměkčí. To právě byl rozdíl mezi jejich rody. Pyšná baronka nemohla ani cítit člověka, který po celý život jen kšeftaří.

Zato u zvonokoských občanů požíval notář Sakumpak neobyčejné vážnosti. Vnukal jim bázlivou úctu ze stejného důvodu jako Calaba, uštěďřovatel odplat nebeských, a jako Funebral ochránce života. Ale otázka života a smrti se naskytuje zřídka a otázka věčnosti jenom jednou za celý život, na samém konci,

kdy pozemská partička je již definitivně dohrána. Kdežto otázka peněz je na denním pořadu, od rána do večera, od dětství do staroby. Myšlenka na zisk tepala v mozku zvonokoských občanů stejným rytmem jako krev v jejich žilách, takže služby, jež jim prokazoval Sakumpak, byly pro ně mnohem významnější než služby Calabovy a Funebralovy, a toto prvenství zvyšovalo vážnost k notáři. Právě on patrně viděl nejhluběji do všech zvonokoských duší, neboť v městečku byli mnozí, kteří nikdy nebývali nemocní, a jiní, kteří se vůbec nestarali o věčnost, kdežto všichni do jednoho měli starosti peněžní a potřebovali se občas poradit, jak by své grošíky mohli výhodně uložit.

Sakumpak chodíval na mši, o velikonocích se zpovídal a noviny četl jenom pravověrné. Často říkal: „V našem povolání musí člověk budit důvěru.“ (Ostatně tato slova, která tu náhodou uvádíme, nemají pravděpodobně přímého vztahu k

víře, již vyznával.) Co se týká zdraví, Hipolyt Sakumpak míval často zánět okostice, nežity, všelijaké nádory a vůbec všechny choroby hnisavé. Kromě toho již od svého třiačtyřicátého roku trpěl revmatismem infekčního původu. Mikrob projevil svou přítomnost v Sakumpakově těle čtvrtého dne po jedné z těch jeho *tajných dobročinnosti*. Lékaři zhoubného mikroba zle zkrušili, ale úplně ho zničit se jim nepodařilo, protože v notářových pakostnicových tkáních nalézal velmi výhodné skrýše. Tyto revmatické bolesti, často se opakující a velmi nepříjemné, vyžadující diagnosu slučitelné s morálním klidem paní Sakumpakové a s notářovou dobrou pověstí, zavinily, že notář byl úplně v moci doktora Funebrala. Odvděčoval se mu za jeho mlčenlivost tím, že pro něho ve své kanceláři schovával nejlepší hypotékami půjčky.

5 / triumfální inaugurace

Jako úchvatný trubadúr, za nímž se v dávných dobách vykláněly z oken zvědavé hlavy a do něhož se ihned zamilovaly všechny dámy, jaro se objevilo jednoho krásného rána, dobrých čtrnáct dní před termínem, který mu určují režiséři ročních období. To

něžné, roztomile drzé páže nabízelo ženám kytky fialek, barvilo tváře broskvovou růžovostí a škádlilo je tak slastně, že z toho byly celé zmatené, rozvzdychané, ale hrozně rozrušené blahem a očekáváním, s příchutí květin, ovoce a lásky na rtech.

Začalo se to náhle zvýšenou teplotou. V noci na 5. dubna 1923 závan severního větru, plný příjemných burgundských vůní, vymetl oblohu, rozptýlil, nikdo neví kam, černavé cáry mraků, které se ještě včera kutálely od západu k východu a zachmuřovaly zvonokoské občany na úpatí Oslích hřbetů,

téměř neviditelných v pošmourných, špinavých oblacích, z nichž co chvíli skráplo. Za jedinou noc nebeští zametači všechno vyčistili, rozvinuli vlajky a vyvěsili girlandy. A slunce se v tom modrém, do nekonečna rozpjatém saténu smálo na celé kolo, zářilo jedna radost, zbarvovalo první snítky, první květiny tak, že byly dojemně krásné, rozjařovalo mládence, něžnou unylostí naplňovalo všechny dívky, způsobilo, že staří lidé byli méně bručiví a méně mora-lisující, že rodiče byli shovívavější, četníci trochu méně hloupí, počestní lidé a zbožné ženy snášenlivější, šetrní hospodáři štedřejší: rozšiřovalo zkrátka všechny hrudi. Člověk chtěj nechťej musel vesele pomrkvát na toho čtveráka, tak rozdováděného, že proměňoval v tříšť paprsků Famfulovy smaragdové a muškátové baňaté láhve. Paní Cizrníková prodávala víc tabáku, Macarátova hospoda bývala denně večer natřískána, farář Calaba vybral při ofěře víc než jindy, lékárník Famfule fňukal ještě slastněji, doktor Funebral uzdravoval neomylně, notář Sakumpak připravoval svatební smlouvy, Kulíšek připravoval lepší svět a jeho dech zaváněl resedou, starosta Pěšinka si potají spokojeně mnul ruce a mezi dekoltovanými ňadry krásné Judity to vypadalo, jako by tam usnula jitřenka, zmalátnělá rozkošnou unylostí.

Všechno bylo nově vyleštěno a srdcím se dostalo nového přidělu ilusí, který jim zpříjemňoval životní těžkosti. Z horního konce městečka bylo vidět zakaboněné lesy, ještě rezavé, jenom místy vymotané ze zimní vaty, hnědé, žírné vinice s nesměle trčícími réвовými keříky, heboučká pole, ochmýřená mladým osením, které ve zvonokoských občanech budilo touhu proměnit se ve vypuštěná hříbata s rozrejděným zadkem stále nad hlavou nebo v ta uvozhřená telátka, která vždycky vypadají, jako by byla někde z plotu vytrhla čtyři tyčky a udělala si z nich nohy. Zvonokosy byly strženy do víru vlahých

záchvěvů, do koncertu vzkříšení nesčetných neviditelných živočichů, všechno bylo křest, všechno první krůčky, první rozlety, první štěbetání. Svět znovu vyrůstal z plenek. A slunce, neodbytně všetečné, poklepávalo lidem na rameno jako starý, znovu nalezený kamarád.

„Pane bože," říkali občané, „to je požehnání, takový den!" Probouzel v nich svědivé touhy, staré jako svět, touhy, které jsou Zákonem tohoto světa, mocnějším než všechny lidské zákony a oklešťující morálky. Byla to po předcích zděděná touha pronásledovat mladé krásné dívky s boky širokými jako věčnost, s nadry a stehny jako z časů ráje a vrhat se jako triumfující polobohové na tyto chvějivé panny, na tyto hořekavé laňky lásky. A v ženách se obrazovala stále přítomná biblická touha, aby byly pokušitelkami, aby byly svůdné a nahé na lukách, s větrem laškujícím v jejich nedočkavém chmýří a aby byly obksakovány velikými, ale pokornými lesními zvířaty, která přicházejí slízat pyl s jejich rozkvetlých těl, zatím co ony samy očekávají příchod dobyvatele, kterému již předem přiznaly svou porážku, své skutečné vítězství. Pudové touhy z nejprvnějších dob pozemského života se v hlavách celých Zvonokos mísily s myšlenkami, které jim nejasně vštípila civilisace, a byla z toho motanice představ tak popletených, že si s ní nikdo nevěděl rady. To nádherné jaro jim slétlo z ničeho nic na mozek, do zad a do morku kostí. Byli z toho celí vyjevení, celí omámení. A potrvat to mělo tak delší čas.

Přišlo to tak zrovna vhod k slavnostní inauguraci, určené na pozítří, na 7. dubna, to jest na sobotu, aby se v neděli mohlo odpočívat.

Tato manifestace měla prokázat vítězství Bartoloměje Pěšinky a jeho tajemníka Kulíška. Záchodek, ještě schovaný pod velkou vozovou plachtou, byl postaven u vchodu do Mnišské uličky, u zdi *Beaujolaiského bazaru*. Na podnět

starosty Pěšinky, vždycky se snažícího přivábit do Zvonokos nějaké významné politické osobnosti, se obecní rada usnesla, že při té příležitosti uspořádá lidovou veselici, úplně nenucenou a bujnou, na oslavu pokroku venkovského urbanismu. Slavnost byla vyhlášena pod jménem *Oslavy zvonokoského vína*, ale hlavním podnětem při tom byl veřejný záchodek. Dalo se počítat s příjezdem podprefekta, poslance Arnolda Foukala, několika krajských radů, mnoha okolních starostů, několika vyšších úředníků, tří předsedů vinařských syndikátů, několika regionalistických odborníků a také s příjezdem básníka Věnceslava Čestmíra Lohengrina (pravým jménem Františka Nimry), který přijedeš republikánsko-venkovskou ódou, složenou výslovně pro tuto slavnost. A konečně také nejslavnější zvonokoský rodák, bývalý ministr Alexandr Duplikát, slíbil, že přijede.

Všichni občané, kteří se ve Zvonokosech hlásili k pokrokovým názorům, měli radost z této manifestace, kdežto konservativci se naopak chystali, že ji budou ignorovat. Paní baronka z Kratihájů, nepřímo požádaná, aby se slavnosti účastnila, vzkázala se svou obvyklou drzostí, že „se nespustí s takovými bagány“. Takové výroky se nesnadno odpouštějí. Na štěstí to trochu napravilo chování jejího zetě Oskara Hronce z Košťálová. Tento šlechtic neměl ani žádné povolání, ani schopnost k nížádné činnosti, a proto pomýšlel eventuálně na politickou kariéru odstínu ještě nepřesného, neboť opatrnost mu radila nerozkmotřovat se zbytečně se žádnou stranou, dokud on sám veřejně neprojeví svůj politický názor; a to chtěl udělat teprve v poslední chvíli, aby se ve svém programu vyhnul všem risikům omylu a ukvapenosti. Oskar Hronec velmi zdvořile odpověděl demokratickým poslům — trochu zmateným jeho sebevědomě nasazeným monoklem a přemrštěnou uctivostí, která prokazovala čest, ale zároveň

vyjadřovala opovržení —, že baronka je žena minulých časů, plná předsudků své doby, kdežto on sám že má širší názor na občanské povinnosti a plné pochopení pro každou legitimní iniciativu. („Neříkám *legitimistickou*, pánové, aby bylo jasno," poznamenal s vychytralým úsměvem.) „Velmi si vážím," řekl, „vašeho starosty Pěšinky. Pod chováním úmyslně prostým, ale opravdu roztomilým, tají velikou inteligenci. Stojím v jedné řadě s vámi. Ale pochopte, milí přátelé, že mé dědičné postavení mi nedovoluje ukazovat se mezi vámi příliš okázale. Urozenost je bohužel tísnivé pouto! Přijedu se na slavnost jenom ukázat, hlavně abych vám dokázal, že i v řadách monarchistů (můj praděd z matčiny strany provázel v exilu Ludvíka XVIII., a to mne svým způsobem zavazuje, uznejte, pánové!), že i v našich řadách, pravím, jsou muži, jež politická vášně nezaslepuje a kteří jsou ochotni sledovat vaše snahy příznivým okem."

Ukazovalo se tedy, že pro Bartoloměje Pěšinku to bude úspěch

dokonalý a korunovaný oním ztajeným ostnem proti reakci, který si při tom přál mít. Barončina urážlivá odpověď mu byla zárukou, že manévroval správně.

Ráno onoho památného dne bylo nádherné a teplota byla svrchovaně příznivá tomu, aby se slavnost rozrostla v jásavou veseliti. Kryté auto, jež řídil sám jeho majitel Bohdan Macarát, jelo do města, kde přenocoval, pro Alexandra Duplikáta. Vrátilo se kolem deváté, zrovna když přijelo ještě jiné auto, z něhož vystoupil poslanec Arnold Foukal. Oba tito muži se tak octli tváří v tvář, ale radost z toho neměli. Poslanec Foukal veřejně prohlašoval, že bývalý ministr je „proslulý starý ťulpas, jehož přítomnost v našich řadách poskytuje nepřátelům zbraň proti nám", a Duplikát zase říkal o Foukalovi, že „je jeden z těch bezohledných vyšinulců, kteří jsou morem pro partaj a její

hanbou". Třebaže bojovali pod týmž politickým praporem, oba tito párioové dobře věděli, jak krásně smýšlejí jeden o druhém. Ale politika učí lidi ovládat se. Rozpřáhli náruči a srdečně se objali s onou teatrálností a s oněmi hrdelními, dutě znícími tremoly, jež sentimentální političtí řečníci mívají společně s kočovnými herci, kteří v malých městech loudí slzy z očí dojatých diváků.

Houf zvonokoských občanů, potěšených pohledem na bratrskou shodu svých politických vůdců, se v úctě a oddanosti podívoval jejich velebnému objetí. Když se skončilo, Bartoloměj Pěšinka přistoupil a ze všech stran vytrysklo přátelské volání, odstíněné náležitou uctivostí: „Sláva Duplikátovi! — Je to pro nás veliká čest, pane ministře!" — „To jsem rád, že vás zas jednou vidím, Pěšinko. — Budte vítán, starý, milý příteli! — To jste měl výborný nápad!"

„Nádherné počasí!" řekl ministr. „A jakou radost mám, že jsem zase zde, ve svých starých Zvonokosech! — Často na vás s dojetím vzpomínám, předrazí přátelé, předrazí krajané!" dodal k předním řadám diváků.

„Je tomu, pane ministře, již dávno, co jste byl ve Zvonokosech naposledy?" zeptal se starosta.

„Dávno? Vždyť od té doby uteklo, vy safraporte jeden, jistě už aspoň čtyřicet let!... Ano, přes čtyřicet let. Tenkrát vám, milý Pěšinko, ještě visely svíčky pod nosem."

„Ba ne, pane ministře, to jsem už byl na rozpacích, co vlastně pod nosem mám, zdali ještě nudli, nebo již vousy."

„Ale určitě jste to ještě nevěděl!" odvětil Duplikát a hlasitě, srdečně se rozesmál, neboť cítil v sobě toho rána velikou myšlenkovou i tělesnou bujarost.

Diváci přijali tuto povedenou slovní půtku s pochvalou, jak je ve Francii zvykem, neboť tam se vždy se zájmem sledují souboje duchaplných lidí. Smáli se jí plni úcty ještě tenkrát,

když se nějaký vysoký neznámý člověk nenápadně protlačil k bývalému ministrovi. Na sobě měl podivný, širokánský frak, patrně zděděný, protože jeho střih určitě pocházel z minulého století. Špičky vysokého tvrdého límce ho pod krkem škrtily tak nelítostně, že musel stále držet hlavu vzhůru. Byla to ostatně hlava úchvatná, opatřená plstěným kloboukem se širokou a zlehka se pohupující stříškou a na šíji ozdobená dlouhými vlasy, jaké mívá na starých rytinách svatý Jan Křtitel, Vercingetorix nebo Renan a na silnicích potulní starci, kterým obecní úřady zakazují pobyt ve vsi. Tento Abso-lón ve smutečních šatech, se zanícenou, pozemských malicherností si nevšímající myslitelskou tváří, držel v ruce, na níž měl černou rukavici, nějaký drahocenný svitek papíru. Široká umělecká vázanka pod bradou a odznak řádu Čestné legie doplňoval jeho vážný úbor. Neznámý se uklonil a zároveň si rozmáchle sňal klobouk a prozradil tím, že jeho celkovou zarostlost nelze posuzovat podle hojnosti vlasů v zátylku.

„Pane ministře," promluvil Bartoloměj Pěšinka, „dovolíte laskavě, abych vám představil slavného básníka, pana Věnceslava Čestmíra Lohengrina?"

„Ale ovšem, milý Pěšinko, to se rozumí, s velikou radostí. Ostatně Lohengrin, to jméno je mi nějak povědomé. Nějaké Lohengriny jsem znal. Ale odkud?... Musíte mě omluvit, pane," řekl sprostou laskavostí básníkovi, „ale stýkám se s takovou spoustou lidí... Nemohu si prostě pamatovat všechny tváře a okolnosti."

Kulíšek, stojící nablízku, se zoufalou horlivostí připomínal tichým hlasem: „No přece Lohengrin! Wagnerova opera!" Ale Duplikát ho neslyšel. Tiskl básníkovi ruku, ten však zřejmě očekával nějaký určitější projev úcty k své osobě. Bývalý ministr to pochopil a řekl:

„Tak vy jste básník, pane? To je velmi pěkné, takové

básnické, spisovatelské povolání... Když v tom má člověk úspěch, může to dotáhnout daleko. Takový Victor Hugo si jistě přišel na pěkné peníze... Jeden můj dávný přítel také psával všelijaké maličkosti. Umřel v chudobinci, chudák. Ale to neříkám proto, abych vás odradil od této životní dráhy... No a kolikastopé verše píšete?"

„Ve všech rozměrech, pane ministře."

„Ach, to tedy jste velmi obratný umělec! A jaký druh básní skládáte? Smutné, veselé, laškovné? Nebo snad kabaretní písničky? Ty prý slušně vynášejí."

„Skládám básně všech druhů, pane ministře."

„Ale to tedy je skvělé! Tak vy jste vlastně opravdovský poeta jako ti páni z Akademie. Výborně, výborně! Ale já, to víte, rýmy..."

Již po druhé od svého příjezdu do Zvonokos se bývalý ministr chystal říci jeden z žertíků, které tak zvyšují popularitu slavných politiků. Usmál se skromně a zároveň sebevědomě, jako by říkal „vždyť já vím, co vím", a řekl: „Rýmy já znám velmi dobře. Já totiž, pane Lohengrine, jak se trochu zchladím, hned mám rýmu jako trám."

Bohužel nezaslechli tuto jemnou slovní hříčku všichni přítomní. Ale ti, kteří ji slyšeli, ji uvítali se zaslouženým jásotem a opakovali ji ostatním, takže žert v městečku ministrovi získal veliké sympatie: byl zvonokoským občanům důkazem, že sláva nestoupá jejich váženému krajanovi do hlavy, neboť ještě stále dovedl dobrosrdečně promlouvat k srdci širokých vrstev.

Jenom jeden člověk nesdílel toto nadšení, totiž sám básník. Trpěl, jako tak mnozí jedinci jeho druhu, chorobným sklonem k domněnce, že je pronásledován a utlačován. Také v ministrově slovní hříčce viděl jednu z pohan, kterými bylo často trpěti jeho génium. A zatím co teď zde byl ztracen v

nevzdělaném davu, zahořkle uvažoval, jak jinak by se k němu byli před dvěma stoletími chovali ve Versailích. Na Rabelaise, Racina, Corneille, Moliěra, na La Fontaina, Voltaira a na Jeana Jacquesa Rousseaua myslel, jež králové ochraňovali a princezny milovaly. Byl by odešel, kdyby v ruce nedržel svou báseň, mistrovské dílo o sto dvaceti verších, ovoce pětinedělního nočního bdění a tvůrčí horečky, rozněcované pálenkou z vinných hroznů tak svědomitě, že ještě teď z toho byl silně vyčerpán. Toto dílo bude již za chvíli předčítat před dvěma tisíci lidí a je možné, že se mezi nimi najdou aspoň dva nebo tři znalci jemné poesie. Taková příležitost se zřídka naskytuje básníku nucenému žítí v prostředí, které nemá pochopení pro pravou duševní velikost.

Průvod se zatím ubíral k zvonokoskému náměstí, kde byla postavena řečnická tribuna. Kolem tribuny se nakupili občané, znamenitě naladěni výbornými domácími uzenicemi, jimiž se před slavností posilnili a jež zalili nejednou sklenicí vína. Využivše neuvěřitelně vlahého počasí, muži přišli bez svrchníků a ženy po prvé v roce ukazovaly veliké plochy matné pleti, úplně zbělejší, protože byla po celou zimu přikryta. Pohled na ty hezké výseče ňader, na příjemně baculatá ramena, na podpaždí s třpytnými rosnými kapičkami a na pevné zadky, jasně narýsované pod lehkými sukněmi, rozjařoval všechna srdce. Lidé byli v nejlepší náladě tleskat všemu již prostě z radosti, že mohou rámusit a cítit své obrozené síly. Nebeští zpěváci obstarávali lehkými vzdušnými arabeskami a šibalskými trylky, trochu pisklavými, protože neměli ještě cvik, předeheru k velebným sólům oficiální výřečnosti. Hlavní pořadatel, slunce, řídil celou slavnost k všeobecné spokojenosti.

Rada slavnostních proslovů byla zahájena několika slovy, jimiž starosta uvítal hosty a poděkoval všem přítomným tak

rozvážně a skromně, že žádná strana nemohla nic namítat. Neřekl nic více, než co bylo nezbytné, přiznal zásluhu o zkrášlení Zvonokos celé obecní radě, tomu nerozbornému správnímu sboru, který za svůj vznik děkuje svobodné volbě všech občanů. Potom ihned udělil slovo Věnceslavu Čestmíru Lohengrinovi, aby přednesl svou uvítací ódu. Básník rozvinul svitek papíru a četl své verše hlasem, který důrazným článkováním upozorňoval na vše, co báseň chtěla říci:

Ó vy, slavný občane náš, rodem velmi prostý,
velkou jste si uměl získat moc a pocty
jenom vlastní pílí, spolu s krušnou prací,
a dnes vaše sláva domů nám se vrací.

Ó vy, jehož jméno v dějinách je psáno, celé město volá v
toto slunné ráno:

Pavle Alexandře Jene Duplikáte,
budte vítán, sláva, zde nás věrné máte...

Duplikát, mohutný v křesle, poslouchal tyto chvály,
pokyvuje chvílemi velkou, dopředu nachýlenou šedivou
hlavou. Naklonil se k starostovi a zeptal se:

„Poslyšte, Pěšinko, jakpak se říká takovým veršům?”

Kulíšek se držel stále poblíž starosty; seděl za ním a ihned,
třebaže se ho nikdo neptal, odpověděl:

„Alexandríny, pane ministře.”

„Alexandríny?” podivil se Duplikát. „Ale, ale, to je od
něho opravdu hezké! Ten chlapík ví, co se sluší a patří. Velmi
slušný člověk je to, opravdu nadaný! Recituje jako herec z
ComédieFrancaise.”

Bývalý ministr si myslel, že básník zvolil alexandríny z
uctivé pozornosti k jeho osobě, jenom proto, že se jmenuje
Alexandr.

Básník, když skončil, smotal papír, ovinul jej zase stužkou
a za hlasitého potlesku občanů a volání „sláva Duplikátovi” jej

podal bývalému ministrovi a ten přitiskl básníka na svou hrud. Zvonokoské ukazováčky rozmáčkly v očních koutcích několik slziček silného dojetí.

A tu povstal Arnold Foukal. Byl zvolen teprve nedávno a patřil ve straně ke krajní levici. Měl v sobě průbojnou ohnivost mládí a neukojenou ctižádost. Aby rychleji dosáhl svých cílů, chtěl z partaje vypudit staré činovníky, kteří netoužili již po žádných změnách, neboť jedinou jejich starostí bylo udržet se v sedle. V jistém kroužku zasvěcenců se o Foukalovi začínalo mluvit jako o člověku, kterého čeká skvělá budoucnost. A on to věděl, stejně jako věděl, že musí do každého svého veřejného proslovu vsunout několik útočných vět, aby ukojil fanatické stoupence, o něž se opíral. Ani ve Zvonokosech, třebaže tam toho dne byla nálada smířlivá, se neubráníl, aby neřekl několik slov namířených na Duplikáta: „Generace následují jedna za druhou jako vlny, dorážející na útesy a pozvolna a neúnavně je podemílající. Neustávejme dorážet na útesy starých omylů, zakořeněných sobectví, skandálních výsad, stále znovu vznikajících zlořádů a nerovnoprávností. Velmi záslužní lidé bývali možná před lety dobrými služebníky republiky. Sklízejí za to dnes vavříny, a to je spravedlivé. Nikdo z toho nemá větší radost než já. Ale v Římě se

konsul ověnčený vavřínem vzdával právě ve chvíli triumfu velení ve prospěch mladých vojevůdců, výbojnějších, a to bylo správné, to bylo šlechetné, právě to prospívalo velikosti vlasti. Demokracie se nesmí státí stojatou vodou, a to nikdy. Bývalé vládní soustavy zahynuly právě pro svou nečinnost, pro svou liknavost a pro hanebnou shovívavost ke korupčníkům. Občané, my se tohoto omylu nedopustíme. Budeme silní. Půjďme vstříc své budoucnosti s pevným srdcem, s metodami plnými ušlechtilosti, spravedlnosti a odvahy, s metodami prodchnutými ideálem, který chce lidstvo přivádět k

důstojnosti a k bratrství čím dále tím dokonalejšímu. Právě proto, Alexandře Duplikáte, předrahý Duplikáte, vám, jenž máte čelo ověnceno ryzí slávou, pod slavobrana-mi, postavenými v tomto krásném zvonokoském kraji, ve vašem rodném kraji — jak bylo před chvílí připomenuto básnickými slovy — vám, jenž jste nám ukázal příklad a jenž jste na slavném vrcholu života, vyplněného pilnou prací, vám zde pravím: Nebojte se. Této milované republiky, kterou také vy jste miloval a které jste prokázal mnohé dobré služby, dovedeme zachovat její mládí, její jas, její krásu!"

Tento nádherný řečnický výkon rozpoutal bouři nadšení. Dokonce sám Alexandr Duplikát dal signál k potlesku, neboť vztáhl zaníceně paže a hlasitě zvolal:

„Ach, bravo! Výborně, Foukale!"

Potom však se zamračil, opřel se v lenošce a šeptal zvonokoskému starostovi, svému sousedu vlevo:

„Je to syčák, špinavec a lotr, tenhle Foukal! Ze všech sil se mě snaží vystrnadit, aby se mohl cpát nahoru. A do sedla jsem mu pomohl jenom já! Já jsem ho, rošťáka, před třemi lety navrhl na svou kandidátní listinu. Ten to dotáhne daleko s tou svou žravostí. A republika? To víte, že na zájem republiky se vykašle!"

Bartoloměj Pěšinka pochopil, že tato slova jsou mnohem upřímnější než všechna objetí a než všechny věnce, jimiž se oba tito pánové věnčili. Přitom si uvědomil, že se z neinformovanosti dopustil jisté nešikovnosti, když na slavnost pozval jak Duplikáta, tak Foukala, třebaže Foukal býval považován za žáka bývalého ministra. Ale nepropásl tuto příležitost a hleděl jí využít k tomu, aby se informoval a aby z toho něco vytěžil ve svůj prospěch.

„Má vůbec nějaký vliv ve straně, ten Foukal?" zeptal se.

„Prosím vás, jaký vliv by mohl mít? Rámusí tam a strhává

na svou stranu všechny nespokojence, ale jinak nic."

„Není tedy vlastně možné důvěřovat jeho slibům?"

Duplikát obrátil k Pěšinkovi starostlivou a nedůvěřivou tvář:

„On vám něco slíbil? Čeho se to týkalo?"

„Samých maličkostí... Náhodou na to přišla řeč... Tak vy tedy myslíte, že spoléhat se na to příliš nesmí?"

„Vůbec nespoléhat, kamaráde, ani trochu! Až budete něco potřebovat, milý Pěšinko, přijďte rovnou ke mně."

„Hned jsem si to myslel. Ale bál jsem se vás obtěžovat..."

„Ale jděte, ale jděte, Pěšinko! Takoví staří kamarádi jako my dva! Bože na nebi, vždyť jsem znával již tvého otce, příteli. Pamatuješ se vůbec ještě na svého otce?... Řekneš mi potom, o co ti jde. Zařídíme to spolu, sami dva."

Když si byl takto zabezpečil Duplikátovu podporu, Pěšinka přemýšlel již jenom o tom, jak získat také podporu Foukalovu tým, že se mu obratně zmíní o slibech bývalého ministra a že se ho zeptá, zdali Duplikát opravdu plní dané slovo a zdali má nějakou moc ve straně. Všechno to klapalo. Starosta si připomněl úsloví svého otce, starého Pěšinky, o němž před chvílkou mluvili: „Když potřebuješ káru a někdo ti nabízí trakař, nedělej drahoty. Klidně trakař vezmi. Až dostaneš i káru, budeš mít oboje." Kára nebo trakař, Duplikát nebo Foukal, to nikdo nemohl vědět... „V moudrosti starých lidí je mnoho dobrého," řekl si starosta. Dosahoval věku, kdy se vracel k životní moudrosti, kterou dříve popíral, a to proto, že dnešní mladší lidé popírali jeho dosavadní životní moudrost. Uvědomoval si, že moudrost se nemění z pokolení do pokolení, nýbrž v každém pokolení stárím každého člověka.

Tak došlo také na samého Duplikáta. Měl mluvit poslední. Vytáhl z kapsy cvikr a několik lístků a pozorně z nich začal číst. Říci, že byl špatný řečník, by bylo málo. Těžce klopytal o

slova a věty. Ale Zvonokosané byli přesto stále nadšeni, protože svítilo sluníčko a protože zřídka měli příležitost vidět tolik a tak přesvědčivě promlouvajících pánů shromážděných na hlavním rynku. Stejně jako předcházející řečníci také Duplikát prorokoval, že budoucnost přinese stálý mír a blahobyt. Říkal to slovy neurčitými, ale velebnými, jenom málo odlišnými od slov, kterých použili jeho předchůdci na řečnické tribuně. Všichni poslouchali

pěkně pozorně, jenom snad podprefekt dával zlehka najevo, že jeho pozornost je spíše nakomandovaná, úřední. Byl to člověk ještě dosti mladý, jemný, s vážnou tváří, dobře se vyjímající v černé uniformě zdobené stříbrem, a podobal se spíše diplomatickému zástupci, zabloudivšímu na posvícení do nějakého barbarského kraje. Když přestal dávat na sebe pozor, jeho tvář nabyla výrazu^ který jako by jasně říkal: „Mám to otravné řemeslo!“ Slyšel již sta a sta takových proslovů, vesměs na jedno kopyto, z úst samých takových příslibovačů modrého z nebe. Děsně ho to nudilo.

A tu náhle se na konci jedné věty řečníkovi podařila báječná věc; smysl řeči tím nebyl porušen, ale znělo to velkolepě:

„...všichni ti, kdo byli opravdovými republikánami.“

Duplikát měl živý smysl pro to, co je na tribuně třeba, a za tím slovem se na hezkou chvíli odmlčel, takže nešťastný tvar měl u znalců řečnického umu patřičný efekt.

„Ó jde mu to krásně! Duplikát je opravdu ve formě," řekl si v duchu podprefekt a rychle zvedl ruku k ústům, jako když se mu chce říhnout a chtěl by tomu ze slušnosti zabránit. Přestal se okamžitě nudit.

„*Errare humanum est!*“ řekl si učeně Kulíšek. „Lapsus, lapsus, nic než lapsus. Na kráse ideí se tím nic nemění.“

„To se divím," ušeptl notář Sakumpak svému sousedovi do

ucha, „že mu nestrčili školství a osvětu."

Nedaleko od něho seděl Oskar Hronec z Košťálová a jeho dlouhé kamaše, kalhoty, rukavice a klobouček vytvářely harmonii nevídaných bezových odstínů. Monokl mu úžasem vyskočil z očního důlku, šlechtic si ho znovu nasadil a pak se hlasitě podivil:

„Při duchu mého praděda, co umřel v exilu, to je ale divná rétorika!"

A zároveň jasným vzduchem toho krásného rána zazněl prapodivný zvuk. Lékárník Famfule dostal právě záchvat prudkého smíchu, který se vzápětí změnil v srdcervoucí vzlykot.

A pak ovšem také poslanec Foukal se vlevo od Bartoloměje Pěšinky, kam si po svém proslovu zase sedl, dusil vztekem a netajil se zvonokoskému starostovi se svými názory:

„Takový pitomec, že ano, milý Pěšinko! No ale takový ťulpas, tenhle Duplikát, takový bacil ťulpasovství! Když tak člověk uváží, že z toho udělali ministra! Víte, jak se to stalo? Vy to opravdu nevíte? Ale o tom si, příteli milý, povídá přece celý parlament! Žádné tajemství neprozradím, když vám to povím."

A stručně popsal životní dráhu Alexandra Duplikáta, slavného zvonokoského rodáka, bývalého ministra orby.

Duplikát přišel již v mladém věku do Paříže jako kavárenský číšník. Později se oženil s dcerou nějakého kavárníka a otevřel si v kterémsi venkovském městě vlastní podnik. Jeho kavárna byla celých dvacet let velmi čilým střediskem volební propagandy a sídlem několika politických skupin. Ve věku pětáctýřiceti let přišel Duplikát jednoho krásného dne ke kterémusi vlivnému členu své strany a spustil bandurskou:

„Prachsetsakrment, já tuhle už takovou dobu pomáhám

poslancům k mandátu tím, že platím, co se vypije, a já sám pořád nic? Chci mandát, prachsetsakrment!" Jeho důvody byly uznány za naprosto logické, a to tím spíše, že Duplikát měl peněz jako šupek, takže si klidně mohl zaplatit volební výlohy. Roku 1904, ve věku sedmačtyřiceti let, byl zvolen po prvé. Když mu tato metoda tak lehce pomohla k poslaneckému mandátu, užil jí také k tomu, aby se stal ministrem. Několik let se při každé příležitosti rozkřikoval: „Tak co, ti kakrahnáti, oni na mne zapomínají? Nejsem přece o nic pitomější než ti druzí! A dělám svými likéry pro partaj víc než kterýkoli jiný z těch hlavounů svými plácaninami!" Konečně roku 1917 se naskytla vhodná příležitost. Clemenceau sestavoval novou vládu. Přijal ve svém bytě ve Franklinově ulici předsedu strany: „Koho mi navrhuje ze svých lidí?" zeptal se ho. Mezi jinými bylo vysloveno také Duplikátovo jméno. „Je to pořádný hlupák, tenhle váš Duplikát?" — „Ach, třebaže není nijak vynikající, pane ministerský předsedo, dosahuje jakožto politik slušného průměru..." — „Právě tak jsem to myslel!" odpověděl státník a rázně mávl rukou, jako by chtěl smést všechny zbytečné podružné odstíny. Zamyslel se a najednou řekl: „No tak já si ho vezmu, toho vašeho Duplikáta. Cím více hlupáků budu mít kolem sebe, tím větší bude naděje, že si budu moci dělat, co se mi zlíbí."

„To se povedlo, že?" smál se Foukal. „A tentýž Clemenceau nazval kdysi pitomost říší *Alexandrovou a pitomce věrnými poddanými císaře Alexandra, vladaře kavárenského*. Slyšel jste o Duplikátově nejslavnějším řečnickém výkonu, o projevu v Toulouse...?"

Foukal přerušil na chvíli své důvěrné informace, aby mohl tleskat a dát najevo nadšený souhlas s řečníkem. Duplikát zatím houževnatě pokračoval a soukal ze sebe jednu za druhou řečnické fráze, vyzkoušené čtyřiceti lety politických schůzí.

Konečně dospěl k posledním řádkům svých lístků a zvonokoské nadšení dosáhlo vrcholu. Všichni úřední hodnostáři vstali a v čele průvodu zamířili hlavní ulicí ke středu městečka. Konečně mělo dojít k veselému odhalení domečku, kterému zvonokoští občané již teď říkali *Pššinkovo zátíší*.

Zvonokoští hasiči byli pozváni, aby stáhli plachtu. Památná stavba se zjevila v celé své užitkové a lákavé nenápadnosti. Řeklo se, že bude pokřtěna zvonokoským vínem. Kmotr, pečlivě vybraný, měl rozbít láhev vína o plechovou plentu. Ale byla vybrána kmotra.

Pan podprefekt pro ni došel mezi obecnstvo. Všiml si jí již dávno a nespouštěl z ní oči: byla to Judita Cuprová. Přišla teď mezi oficiální osobnosti, vrtíc svým božským zadkem s půvabem tak prostým a nenuceným, že to vzbudilo obdivný, pochvalný šepot. A tak tedy Judita pokřtila s veselým smíchem záchodek a starý Duplikát jí za to poděkoval tím, že ji políbil na obě líce. Foukal a mnozí jiní chtěli následovat tohoto příkladu, ale Judita jim utekla se slovy:

„Mne přece neodhalujete, pánové!”

„Bohužel!” svorně litovali ti galantní muži.

Najednou se odněkud ozval hlas:

„Heleď se, Duplikáte, dokaž, že seš ještě pořád našinec! Di se vycvrnkat první, Duplikáte!”

A celé shromáždění hned volalo:

„To jo, to jo, di se vyvenčit! No jenom di, Duplikáte!”

Tato žádost zarazila v bývalém ministrovi dech, protože již několik let měl velké těžkosti s prostatou. Ale svolil zahrát aspoň komedii. Když vešel do domečku, bouřlivý jásot zahřímal k zvonokoskému nebi a ženy, jako by je někdo lechtal, se pronikavě chichotaly patrně v myšlenkách na to, co Duplikát za plentou držel symbolicky v ruce a na co ty bodré

boubelaté samičky myslívaly častěji, než se sluší přiznat.

Mnoho zvonokoských občanů tak právě pociťovalo silnou tělesnou potřebu po čekání tak dlouho zdržovaném. Proto se také v Mnišské uličce ihned začala defilérka, zahájená obecním hlídačem Sedmikvítkem, mužem velmi podnikavým. Svůj dojem vyjádřil Sedmikvítek slovy:

„Člověk hned dostává animo, když tak vidí, jak to teče.“

„A stěnu to má, to Pěšinkovo zátiší, tak hladkou, že se člověk aspoň neodře,“ potvrdil Jura Přežvejkal.

Za takových venkovsky nenucených vtipů se přiblížila hodina oběda. V Macarátově hostinci byla vystrojena hostina pro osmdesát osob. Se svými spoustami pstruhů, šunek, kuřat, zvěřiny, starého vína, výborné pálenky, přípitků a nových proslovů trvala nepřetržitě až do pěti hodin. Teprve potom zase naložili do aut Duplikáta, Foukala, podprefekta a několik jiných vynikajících hostů, jejichž čas byl přesně vyměřen, protože již měli v kapse jiná pozvání, jiné proslovy, jiné sliby a na měsíc dopředu přichystané cesty na jiné inaugurace a bankety, na kterých byla požadována přítomnost těchto oddaných služebníků vlasti.

Byl to den po všech stránkách významný pro zvonokoské občany. Ale pro jednoho z nich to byl den jedinečný, totiž pro Inocence Kulíška, neboť Duplikát mu předal se svolením ministra dávno vytoužený pochvalný diplom. Tento důkaz o jeho vynikající záslužnosti probudil v učiteli zase mladost tak bujnou, že dováděl jako studentík a pil tak dlouho, dokud v hospodě nezhasili poslední světlo. A potom, když byl své spoluobčany otrávil záplavou slov, svědčících o nádherné vzletnosti ducha, bohužel kalené počínajíc devátou hodinou večerní necudnými nárázkami, tu se Kulíšek, když byl zase sám, majestátně vymočil uprostřed hlavní ulice a přitom ze sebe silným hlasem chrлил podivné programové prohlášení: „Na

inspektora se teď vytento! Tak jest: vytento! Beze strachu mu to řeknu rovnou do očí, tomu poprdovi. Řeknu mu: Uctivý služebníček, pane inspektore, vy jeden... rozumíte, že ano? Už ať jste venku, vy pane pedante, vy nevzdělance jeden! Ven, vy tatrmáne, vy morousovitý šašku! A klobouk dolů, pane, před zasloužilým Kulíškem!" Když byl takto promluvil tváří v tvář hvězdám na tichém nebi, učitel si zanotoval bujnou písničku a jal se kráčet nazpět k radničním výšinám, ověřuje si přitom souběžnost obou stran hlavní ulice. Tato výprava

mu zabrala mnoho času a stála ho jedno sklo z cvikru, výsledek několikerého nešťastného pádu. Přece však se mu podařilo najít školu. Usnul v šatech, namol opilý.

V tuto pozdní hodinu svítilo ve Zvonokosech již jenom jediné světlo, a to u lékárníka Famfula. Famfule s rozkoší proléval hojné slzy, neboť pohled na radost spoluobčanů u něho vždycky býval znamenitým slzotvorným dráždidlem.

6/ halucinace slečny Eulalie

V této otázce obecního záchodku byla v sázce celá dobrá pověst Bartoloměje Pěšinky. Věděl to a dělalo mu to nemalé starosti. Kdyby občany napadlo nepoužívat tohoto domečku, starostův skutek by se minul s cílem, jímž byl úspěch ve volbách. Ale zvonokoští ochranní bůžkové byli přízniví jeho výpočtům, hlavně Bakchus, již mnoho století žijící ve vyhnanství v beaujolaiských, máconských a burgundských vinicích.

Jaro bylo toho roku neobyčejně vlahé, neobyčejně předčasné a plné květů. Zdravý pot na prsou i na zádech začal brzy vlhčit košile a muži začali již v květnu pít letním tempem, a to je ve Zvonokosech tempo tak parádní, že si je slabí,

pobledlí pijáci z měst vůbec nedovedou ani představit. A tyto skvělé výkony hrdel měly v mužských organismech za následek velmi čilou činnost ledvin, z níž vyplývalo šimravé rozšíření močových měchýřů, dožadujících se častého vyprazdňování. Záchodek se tedy pro svou příhodnou polohu v blízkosti Macarátovy hospody těšil veliké oblibě. Potřeby pijáků by ovšem byly došly ukojení také ve dvorku za hostincem, ale byl to dvorek tmavý, zapáchající a nečistý, zkrátka neveselý. Člověk tam byl jako za trest, musil se tam pohybovat tápavě a vždycky si tam zaneřádl boty. Stejně rychle a pohodlněji se člověk dostal na druhou stranu ulice. A ještě několik jiných výhod měla tato druhá metoda: člověk si trochu protáhl údy, měl tam příjemný pocit novosti a také příležitosti omrknout si cestou Juditu Čuprovou, neboť pohled na ni byl vždycky osvěžující a její bezvadné tvary příjemně zaměstnávaly obraznost.

A pak také: v záchodku bylo místa pro dva, takže se tam chodívalo obvykle po dvou, a to umožňovalo trochu si při tom požva-nit, což zase zpříjemňovalo jak to, co člověk mluvil, tak to, co dělal, tedy dvě příjemnosti zároveň. Muži, když se byli znalecky a statečně napili a když stejně statečně vypouštěli vodu, si navzájem mohli, jak tam tak stáli bok po boku, jenom gratulovat, že prožívají dva nerozlučné, silné požitky: že totiž se napili, co hrdlo ráčilo, a že se teď mohou vyprázdnit do poslední kapky, pěkně pomalu, na čerstvém, správně provětraném místěčku, ve dne v noci promývaném spoustami vody. Jsou to prostinké požitky, neznámé měšťákům, poháněným neúprosnou štvanicí, ale ve Zvo-nokosech si dodnes zachovaly plnou svou hodnotu. A to hodnotu tak plně chápanou, že kdykoli šel Pěšinka kolem — a dělával to často, aby si zjistil, zdali jeho domeček nezahálí — muži, zrovna si tam ulevující, vždycky mu vyjadřovali svou spokojenost.

„Na tvé zdraví, Bartoloměji!" volávali na něho, když to byli jeho vrstevníci.

„Tak co, jde vám to tam k duhu?" ptával se starosta, přiblíživ se.

„To víš, že ano, Bartoloměji! Stříká to, jako by mi bylo teprv dvacet let."

„Je to tu, v tom tvém zátiší, za větrem, jako v klíně hezké holky. Hrne se to z jednoho tak, že se tomu neubráníš."

Slova srdečná, úplně v souladu s požitekem dospělých mužů, protože takoví lidé vědí, že slovní doprovod je nejtrvalejší složkou každé radosti a že jednou přijde věk, kdy slova budou v jistých případech jedinou náhradou za požitky a za příjemné výkony.

Stejně, třebaže z jiných důvodů, byl záchodek oblíben u mládeže. Stál uprostřed městečka, kde se stýkal horní a dolní konec Zvonokos, v sousedství kostela, hostince a *Beaujolaiského bazaru*, tedy míst význačných, která stále upoutávala pozornost. Bylo to místo neobyčejně vhodné na dostaveníčka. A ještě jedna věc tam obyčejně přivábila mnoho mládenců. Mnišskou uličkou po každé chodívaly dívky z Calabovy družiny do sakristie, v květnu přicházely dokonce každý den večer na májovou. Tyto stydlivé holčičky, svěží a s prsíčky již pěkně modelovanými, lákaly mladíky k pohledům zblízka. Na Růženku Baráčkovou, Lilinku Pipulovou, Mánu Pracháčkovou a Tonču Karafiátovou pokřikovali

nejvíc, a kdykoli se naskytla příležitost, nejvíc je muchlali zvo-nokoští junáci, červenající se ostatně stejně jako ony a obhroublí jenom z touhy projevit svou něžnou lásku. Ale v houfu si troufali, stejně jako se dívky za bílého dne chovaly přespříliš upjatě, třebaže v duchu dobře věděly, po čem všechny touží: nezplesnivět ve stavu staropanenském. A stejně ani trochu nepochybovaly tyto upejpavé slečinky, že mládenci

před nimi pociťují totéž zmatené vzrušení, jaké sami probouzejí v nich. V semknutém šiku, aby mohly čelit těm dotěrným sukničkářům, chodívaly kolem nich, držíce se pod paží, nevšimavé, vrtivé a šibalsky rozesmáté, neboť cítily žhavé pohledy, kterými byly ostřelovány jejich boky. Odnášely si do zšeřelého kostela vzpomínku na chlapeckou tvář nebo na jinošský hlas, jehož lahodnost jim splývala s lahodou zbožných písní. Taková nemotorná setkání, taková koktavá vyznání lásky připravovala nové zvonokoské pokolení.

Dvě místa v záchodku, to bylo málo, když se náhodou stalo, že se v téže chvíli vrchovatě naplnily tři čtyři měchýře, a to se stávalo nejednou v obci s dvěma tisíci osmi sty měchýři, z nichž asi polovina byla mužských, to jest jediné oprávněných vyprazdňovat se na ulici. Kdykoli došlo k takovému návalu, občané se uchýlovali k rychlému prostředku, starému, ale ještě stále dobrému. Ulevovali si docela klidně u zdi, vedle obecního záchodku, a neviděli v tom nic špatného, ani žádné nepohodlí, ani nic, proč by to měli zdržovat v sobě. Ba někteří mužští nezávislé povahy to dělávali raději venku než uvnitř.

šestnáctiletí až osmnáctiletí zvonokoští mládenci by nebyli kluci obdaření pošetilostí, která je charakteristickým znakem toho neposedného věku, kdyby v tom nebyli našli příležitost k všelijakým výstřednostem. Předstihovali se, kdo nejvýš a kdo nejdál. Používali při tom elementárních znalostí z fyziky: zužovali výtok, zvyšovali tím tlak a dosahovali tímto způsobem tak potěšujících výtrysků, že musili couvat, aby nezmokli. Takové hloupé zábavy se vyskytují ve všech krajích, za všech dob dospělí lidé, kteří je odsuzují, tím jenom dokazují, jak krátkou mají paměť. Ale bodré zvonokoské ženy, když to zpovzdáli pozorovaly, pohlížely shovívavým okem na takové švandy mládeže, ještě neotužilé k mužnému dílu. Statné kmotry, když praly na splávku prádlo, se zvonivým smíchem

říkávaly:

„Nevíňátka! Dokud si s tím takhle hrají, není nebezpečí, že by děvčatům ublížili!"

Tak klidně se na jaře roku 1923 žilo ve Zvonokosech, bez zbytečného pokrytectví, spíše s jistým bujným sklonem k legraci. Pěšinkův záchodek byl velikou místní atrakcí. Od rána do večera defilovali zvonokoští občané Mnišskou uličkou a každý tam přicházel podle svého temperamentu a věku: mladí nedočkavě, nedbajíce opatrnosti a na nic se neohlížejíce; dospělí muži s moudrou umírněností v chování i v kropení; starci s uvzdychanou pomalostí a s velikým, chvějivým úsilím, jehož výsledkem bývalo jenom několik slabých praménků, vytékajících v chabých, dlouhými chvílemi od sebe oddělených sprškách. Ale všichni, mládenci, muži i starci, dělávali týž přípravný pohyb, přesný a rychlý na počátku, při vstupu do uličky, a týž pohyb následující, dokončovaný v uličce, tentokrát hluboký a delší, doprovázený poklesnutím v kolenou, čímž si tu svou výbavičku pěkně rozdělili, aby měla za osu rovnováhy a nejlepšího pohodlí vidlici kalhot, ve Zvonokosech spíše plandavých, neboť bývaly obyčejně drženy jenom volným opaskem, což usnadňovalo pohyby těm vinařům, stále skloněným k zemi. Ostatně všechny tyto přípravné pohyby směřovaly jenom k jednomu, hlavnímu.

A tento pohyb, stále stejný již čtyřicet tisíc — nebo snad pět set tisíc — let a dokazující blízké příbuzenství praotce Adama a lidoopa s člověkem XX. století, tento neměnnivý pohyb, mezinárodní, světový, tento pohyb podstatný, hrozivý a v jistém smyslu mocně syntetický dělávali zvonokoští občané bez nemístné okázalosti stejně jako bez směšné přetvářky, úplně prostě a bezpečně, počínajíce si v Mnišské uličce naprosto volně, neboť vycházeli ze zásady, že jenom mozek nějak divně uzpůsobený by v tom mohl vidět něco špatného.

Ale právě v tomto pohybu byla jistá provokace, když byl dělán před očima bytosti, která si namlouvala, že je to úmyslné, a která, schovaná za záclonkou, kde ji upoutávala zvláštní přitažlivost podívané, nemohla od něho odvrátit oči a nedívat se na jeho opakování. Eulalie Čubíková pozorovala za záclonkou, co se děje v uličce. Viděla to ustavičné hrozné počínání mužů, úplně klidně si odbavujících svou potřebu, neboť byli přesvědčeni, že jsou tam sami. Je ovšem možné, že spoléhající na samotu, nedbali všech opatrností, jak by byla vyžadovala úzkostlivá slušnost.

Eulalie Čubíková vstupuje na scénu, a proto si o ní něco povězme. Představme si cholerickou brunetu, vyschlou a jedovatou, s ošklivou pletí, s ošklivým pohledem, s bazilišcím jazykem, se špatně trávicím žaludkem, a to všechno zastřeno výbojnou zbožností a pokryteckou laskavostí. Vzorný příklad zdrcující počestnosti, neboť počestnost v takovém těle je hnusná na pohled a ostatně v tomto případě měla původ spíše v pomstychtivosti a nenávisti k lidem než ve vrozené dobrotě. Zanícená žmoulatelka růženců, horlivá odříkávatelka litanií, ale také zuřivá roztrušovatelka pomluv a tajných vyhrůžek. Slovem zvonokoská zmije, ale zmije v masce božího hovádka. O jejím věku se nemluví, nikdy se o něm nemluvílo. Je možné hádat jí něco přes čtyřicet, ale nikoho to nezajímá. O všechen tělesný půvab byla osudem připravena již v dětství. Stejně jako neměla žádný určitý věk, neměla Eulalie Čubíková žádné životní příhody. Po smrti svých rodičů zdělila slečna Eulalie jedenáct set franků renty a v sedmadvaceti letech začala život osamělé staré panny vzadu v Mnišské uličce, ve stínu kostela. Ve dne v noci tam bděla nad městečkem a veřejně kárala jeho hanebnosti a chtěče jménem ctnosti, které zvonokoští muži z opatrnosti vůbec nedbali.

Celé dva měsíce pozorovala slečna Eulalie, co se děje

kolem veřejného domečku, a její vztek každodenně vzrůstal. Všechno mužské v ní probouzelo jenom nenávist a roztrpčenost. Viděla, jak mládenci neobratně škádlí děvčata, viděla, jak děvčata pokrytecky dráždí chlapce a jak pozvolna vzniká tichá dohoda mezi těmi mladými, zbožně se tvářícími poťouchlicemi a bujnými, zdravými floutky, a pohled na to v ní probouzel myšlenku, že takové hry vedou mládež k děsné ohavnosti spuštění. Více než kdy jindy viděla mravnost v nebezpečí vinou záchodku. Nakonec začínala Mnišská ulička — v těch vedrech — silně zapáchat močí.

Když byla dlouho přemýšlela a když se byla dlouho modlila, stará panna se rozhodla, že podnikne křížovou výpravu a že první její útok bude platit nejnestydatější tvrzi hříchů. Vyzbrojivši se pod šatstvem hojnými škapulíři a posvěcenými medailónky a přimísivši tím zbožného medu do svého jedu, vydala se jednoho rána k ženě posedlé d'áblem, k hanebnici, k nečisté feně, k své sousedce Juditě Čuprové, kterou již šest let ani neoslovila.

Schůzka dopadla špatně, a to vinou slečny Eulalie, neboť její apoštolský žár měl neblahý vliv na její řeč. Stačí, když zde zaznamenáme jenom konec jejich vzrušeného rozhovoru. Když vyslechla stížnosti staré panny, Judita odpověděla:

„Opravdu nevidím, slečno, proč by se záchodek měl zbourat. Mně nepřekáží.“

„A co ten zápach, paní, ten necítíte?“

„Vůbec ne, slečno.“

„Tak to potom dovolte, abych vám, paní Čuprová, řekla, že nemáte dobrý čich.“

„Ani sluch, slečno, takže mi nikterak nevadí, co kdo o mně povídá...“

Slečna Eulalie sklopila oči:

„A nevadí vám, paní, ani to, co se děje v uličce?“

„Pokud vím, neděje se tam, slečno, nic neslušného. Mužští tam chodí dělat, však víte co. Někde to dělat musejí. Co je na tom špatného?"

„Co je na tom špatného? Špatného je na tom to, že někteří protivové mi ukazují hnusné věci."

Judita se usmála.

„Opravdu? Hrozně hnusné věci? Nepřehánějte, slečno!" Eulalie žila stále v takovém duševním stavu, že měla sklon vidět ve všem osobní urážku. Proto ihned odsekla: „Ach, já vím, paní, někoho takové věci nelekají! Čím víc jich vidí, tím šťastnější je!"

Krásná obchodnice měla pevnou oporu ve svém nádherném a ukojeném těle, tak vítězně předstihujícím závistivou Čubíčku, a proto odpověděla s triumfální laskavostí:

„Je vidět, slečno, že vy se také příležitostně díváte na ty ohavnosti..."

„Ale nedotýkám se jich, paní, jako jistě necudy, nepřiliš vzdálené, jež bych mohla jmenovat!"

„Já vám, slečno, jistě nebudu bránit dotýkat se toho. Neptám se vás, co děláváte v noci vy."

„Nic nedělám, paní, spím! Nedovoluji vám říkat..."

„Ale já přece nic neříkám, slečno. A smíte si přece dělat, co chcete. Každý si smí dělat, co chce."

„Já jsem, paní, počestná žena."

„Kdo vám tvrdí opak?"

„Já nejsem jako ty nestydy, co jsou úslužné ke každému, kdo

se natrefí... Taková, která se válí s dvěma, se zrovna tak dovede pelešit s deseti! To vám říkám rovnou do očí, paní!"

„Abyste se mohla s někým válet, to musíte, milá slečno, napřed počkat, až vás o to někdo požádá. Mluvíte o věcech, které dobře neznáte."

„Snadno se bez nich obejdu. Ba jsem, paní, opravdu ráda, že se bez nich dovedu obejít, když vidím, do jaké propasti vede taková zkaženost!“

„To vám, slečno, ráda věřím, že se bez toho ráda obejdete, ale nemáte z toho ani hezkou plet', ani dobrou náladu.“

„Nepotřebuji dobrou náladu, paní, když mluvím s lidmi, kteří jsou veřejnou hanbou... Ach, paní, já vím všechno! Mám dobré oči, paní! Mohla bych toho napovídat... Víím o každém, kdo vchází a vychází, a v kterou hodinu. A mohla bych vyjmenovat ty, které svým mužům nasazují parohy. Já, paní, bych to opravdu mohla!“

„Nenamáhejte se, slečno, nezajímá mě to.“

„A co když mně se chce to říci?“

„Tak to potom počkejte, slečno. Znáím někoho, koho to možná bude zajímat...“

A obrátivši se do místnosti za krámem, Judita zavolala:

„Ferdo!“ Čupr se hned objevil ve dveřích.

„Co chceš?“ zeptal se.

Jeho žena jenom pohodila hlavou k Eulalii:

„Tuhle slečna ti chce něco povědět. To ona roztrušuje, že prý tě podvádím — patrně s tím tvým Pořízkem, protože u nás věčně vysedává. Zkrátka, nasadila jsem ti parohy, chudáku Ferdo. To je už jisté.“

Čupr byl z lidí, kteří snadno blednou a jejichž horečná bledost s nehezkými zelenavými odstíny je strašná na pohled. Přikročil k staré panně:

„Co zde vůbec pohledává ta ropucha?“ řekl.

Slečna Eulalie se napřímila a chtěla něco namítnout. Ale Čupr ji nepustil k slovu:

„Plete se to do toho, co se děje doma v bytech, tahle štěnice! Hleďte si raději toho, co se děje pod vašimi sukněmi! Jistě to tam nezavání už nijak libě! A koukejte odtud mazat, vy

mrcho smradlavá!"

Stará panna byla bledá svým způsobem, do žlutá.

„Ach, no tohle!" protestovala. „Tak vy mi dokonce nadáváte! To si spolu ještě vyřídíme! A hlavně se mne nedotýkejte, vy pijane jeden! Pan arcibiskup se už doví..."

„Už ať jsi venku," křičel Čupr, „nebo tě rozšlápnu jako švába, ty čubíkovská špindíro! Koukej vypadnout! Já ti povím, jestli já jsem paroháč, ty stará žloutenko, ty hemoroide jeden!"

Pronásledoval ji nadávkami až na roh Mnišské uličky. Potom se vrátil, pyšný a hrozně rozčilený:

„Vidělas," řekl ženě, „jak jsem jí vyndal perka, té čubajzně?"

V Juditě byla ona shovívavá laskavost, kterou bývá často vidět u rozkošnických žen. Odpověděla proto:

„Je to chuděra, chybí jí to, a patrně právě proto je taková..."

A dodala:

„Je to tak trochu tvá vina, Ferdo, takové klepy. Když sem tak pořád taháš toho svého Pořízka, ženské mě pomlouvají. Víš přece, jak zlí jsou lidé."

Čupr v sobě měl ještě zbytek zlosti a vybil ji v těchto slovech:

„Lorenc sem bude chodit tak často, jak já budu chtít, mordie! Nedám si přece ve vlastním baráku poroučet od cizích lidí!"

Judita si povzdechla. Bezmocně pohodila rukama a potom obratně řekla:

„Já vím, Ferdo, že si děláš všechno jenom podle své hlavy!"

Slečna Eulalie byla bytost tak vzorná a nábožná, že se ztotožňovala se vším, co je v církvi nejposvátnějšího. Hrozná potupa, kterou vytrpěla v *Beaujolaiském bazaru* a o níž byla

přesvědčena, že to v její osobě byl ohavně pohaněn boj s nemravností lidskou, ji naplnila ledovou nenávistí, totiž podle jejího přesvědčení nebeským hněvem. A právě proto šla, vyzbrojena jsouc tímto ohnivým mečem, se svými hořkými stížnostmi rovnou k faráři Calabovi. Upozornila ho, že záchodek je zřídlem veřejného pohoršení a mravní zkázy, že je to špinavá přední hlídka výbojných pekelných vojáků, které zvonokoskou dívčí mládež odvracejí od jejích povinností. Řekla mu, že je to bezbožný manévr obecní rady, kterou čekají věčné tresty za to, že záchodek postavila v Mniš?é uličce. Zapřísahala ho, aby sjednotil všechny dobré katolíky v úsilí, aby to doupě hnusné nemravnosti bylo rozbouráno a zničeno.

Ale zvonokoský farář se opravdu hrozil takových násilných snah, neboť mohly do jeho stádečka zasíti jenom rozvrat a rozkol. Byl to kněz laskavý, vystřízlivělý ze svých dřívějších ukvapeností, a proto se přidržoval staré tradice francouzské galikánské církve: střežil se rozporů mezi mocí světskou a duchovní. Nebylo nejmenší pochybnosti o tom, že záchodek náleží do pravomoci světské a že tedy právně o něm rozhoduje obec. A že by ten prospěšný domeček mohl mít na duše jeho oveček onen neblahý vliv, o němž mluvila jeho nesmiřitelná farnice, to si nemyslí. A chtěl to staré panně vysvětlit:

„Jisté přirozené nezbytnosti jsou, milá slečno, úděl Prozřetelnosti. Není tedy možné vidět něco špatného ve stavení, v němž mají být ukájeny.“

„Takovou metodou bychom se mohli dostat k pěkným věcem, pane faráři!“ zněla roztrpčená odpověď. „Nemravnost jistých ženštin by se pak také dala omlouvat přirozenými nezbytnostmi. Když na příklad tahle Cuprová...“

Farář Calaba zarazil slečnu Eulalii na prahu jejích zbožných kletet:

„Pst, slečno, pst! Nikdo nesmí být jmenován. O hříších se smím dovídat jenom ve zpovědnici a každý má mluvit jenom o vlastních hříších.“

„Ale mám, pane faráři, jistě právo mluvit o tom, co je veřejně známo. Tak na příklad mužští, kteří v uličce nezakrývají... kteří, pane faráři, ukazují... kteří ukazují všechno...“

Farář Calaba odmítl takové nemravné obrazy a dal jim zase ony správné rozměry, které jim vyměřuje zákon přirozených úkazů.

„Milá slečno, těch několik neslušností, jež jste snad náhodou zahlédla, se jistě dá vysvětlit vrozenou, ale nikterak zlovolnou nestydatostí našich venkovských obyvatel. Myslím, že takové drobné příhody — hodné politování, to se rozumí, ale málo časté — nemohou nakazit dívky z naší družiny, neboť ty přece chodí, milá slečno, s očima cudně sklopenýma.“

Tak hrozná prostomyslnost slečnu Eulalii rozčilila:

„Děvčata z družiny mají, pane faráři, oči tak bystré, že jim nic neujde, to mi věřte! Vidím je z okna. Jejich nevinnost je pálí, ani si netroufám říci kde. Známe mezi nimi nejednu, která by ji prodala velmi lacino. Ba zadarmo by ji daly, za méně než zadarmo,

a ještě by pěkně poděkovaly!“ zvolala slečna Eulalie se sarkastickým smíchem.

Ale vrozená dobrotivost zvonokoského faráře nemohla uznat takovou trvalou přítomnost zla. Tento dobrý kněz si podle svých osobních zkušeností říkal, že lidská poblouznění nikdy netrvají dlouho a že život, jak běží dál a dál, drolí lidské vášně a nakonec je stejně jako všechno proměňuje v prach. Počestnost byla podle jeho názoru dílem trpělivosti, vyčerpanosti. Pokusil se tedy upokojit svou zbožnou farnici:

„Nemyslím, že naše pobožné dívky mají o jistých věcech

předčasné zkušenosti, dokonce ani... hm... ani zrakové, milá slečno. A. i kdyby snad tomu tak bylo — třebaže jsem přesvědčen o opaku —, nebylo by to zlo tak hrozné, aby se nedalo napravit, protože svatebními ohláškami by se vždycky dalo proměnit v dobro; ba ani neužitečné by nebylo — to se, pane bože, opravdu smí říci —, neboť by naše dívky postupně přivádělo k neodvratným poznáním... Z našich dívek, slečno, se přece mají stát dobré manželky a matky. A kdyby se i stalo takové neštěstí, že některá z nich by začala trochu předčasně, svátost manželství by to všechno brzy napravila."

„A to je mi pěkná věc!" zvolala Eulalie Čubíková, neboť nemohla již ovládnout svou rozhořčenost. „Tak vy tedy, pane faráři, podporujete takové vochmatyky?"

„Vochmatyky?" zvolal farář opravdu zděšeně. „Jaképak vochmatyky? Ale u všech kozlů, já přece, slečno, nepodporuji vůbec nic! Říkám prostě, že všechno zde na zemi je s dovolením Pánaboha dílo lidské a že účelem žen je mateřství. ‚Roditi budeš v bolesti.‘ V bolesti, slečno Čubíková, tedy o žádných vochma-tykách se v tom nemluví! Je to úkol, na který se naše dívky musí připravit včas, nic jiného jsem nechtěl říci."

„Takže ty, které nerodí, nejsou dobré na nic, pravda, pane faráři?"

Farář Calaba si uvědomil svou neopatrnost. Strach mu diktoval tato uklidňující slova:

„Taková vznětlivost, milá slečno! Právě naopak: církvi je třeba takových vybraných, ušlechtilých duší. Vy jste jedna z nich, a je v tom třeba vidět významnou předurčenost, kterou Bůh popřává jenom svým vyvolencům; to mohu tvrdit, aniž se nějak prohřešuji proti dogmatu o boží milosti. Ale takových vzácných duší je

málo. Nemůžeme všechnu mládež vésti touto cestou... hm, hm... Touto cestou panenskou, milá slečno, neboť ta vyžaduje

příliš neobyčejných vlastností..."

„Pak tedy," zeptala se Eulalie Čubíková, „jaký je váš názor, co se týká záchodku..."

„Že by se měl nechat, kde je — prozatím, milá slečno, jenom prozatím. Spor fary s radnicí by v této chvíli jenom zkalil klid farnosti. Vyzbrojte se trpělivostí. A stane-li se, že vám ještě někdy přijde na oči nějaký nestoudný předmět, odvráťte, milá slečno, svůj pohled od něho a obraťte jej k nesmírnosti krás, které Prozřetelnost postavila před naši tvář. Takové drobné nepřístojnosti rozmnoží úhrn vašich zásluh, již tak velikých. Já se zatím, slečno, budu modlit, aby se to všechno obrátilo k dobrému, pilně se budu modlit."

„Dobrá," chladně řekla Eulalie Čubíková. „Nechám tedy všechny ty špinavosti roztahovat se veřejně. Umývám si ruce. Ale budete litovat, pane faráři, že jste mne neuposlechl. Pamatujte na má slova!"

Příhoda v *Beaujolaiském bazaru* se brzy roznesla po celém městečku hlavně horlivým přičiněním Doroty Mrňouchové a trafikantky paní Cizrníkové, žen velmi výřečných, které si vzaly za úkol sbírat doklady do zvonokoské skandální kroniky a svěřovat jednotlivé její tajné epizody uším, v nichž mohly prospěšně kvasit a kynout.

První z těchto informátorek, Dorota Mrňouchová, byla nejčilejší drbnou v dolní půli obce. Rozvíjela své sžiravé komentáře u splávku ve shromáždění posluchaček otužilých každodenní prací s valchou a se špinavým prádlem, strašných siláckých oche-chulí, které si dovedly vynutit respekt i na mužských a o kterých bylo všeobecně známo, že v jazykových soubojích se jim nevyrovná nikdo. Každá dobrá pověst, jakmile padla do rukou těchto neohrožených vyřídilek, byla ihned rozškubána na kusy a po cárech roznesena do domů zároveň s koší prádla.

Paní Cizrníková, trafikantka, hlídala se stejnou horlivostí skandály v horní čtvrti, třebaže měla úplně jinou metodu. Kdežto kronikářky z dolní, chudé čtvrti, zapřely pěsti v boky a vykřikovaly své neúprosné výpovědi, plné šťavnatých nadávek, paní

Cizrníková, žena znalá bontonu a vždycky dbalá nestrannosti (protože její trafika musela zůstat neutrálním územím), postupovala sladbunkými nášepty, nepřímými otázkami, shovívavými pomlkami, hořekavými zvoláními, plnými zděšení, hrůzy nebo soucitu, a spoustou neodolatelných povzbuzujících slov, na příklad „ má zlatá — má drahá chudinko — roztomilá slečno — to víte, jiné než vám bych nevěřila" atd., tedy slovy, která i nejzdrženlivější lidi pozvolna přiváděla k tomu, aby se soucitné tra-fikantce se vším svěřili. Žádná jiná zvonokoská ženská z vás nedovedla tahat rozumy tak obratně jako tahle paní Cizrníková.

Tak tedy přičiněním Doroty Mrňouchové a paní Cizrníkové — vždycky nejdříve, neznámo jakou tajemnou cestou, informovaných o sebemenších událostech — Zvonokosy zvěděly, že v *Beaujolaiském bazaru* došlo k prudké hádce mezi Čuprovými a Eulalií Čubíkovou. Tato pověst, ihned nabubřelá a překrouce-ná řadou roznašečů, nakonec vyprávěla, že ty dámy se porvaly, že si škubaly vlasy, že si nehty ohrožovaly tváře a Čupr že zatím smýkal nepřítelkyní své ženy, „jako špinavým hadrem", dodávala pověst. Někteří dokonce tvrdili, že slyšeli křik, a jiní se dušovali, že viděli, jak Čuprova noha mocně vzlétla k Cubíččině suché zadnici.

Celé Zvonokosy si teď také povídaly, že stará panna stává za záclonkou a pozoruje každý pohyb občanů tak horlivě, že jí neujde nic z toho, co si někteří z nich dovolují u zdi v uličce.

Bylo to na počátku července. Bouře ušetřily toho roku tento kout beaujolaiského kraje, réva byla již postříkána skalicí,

počasí bylo ideálně krásné. Ted již nezbývalo než nechat hrozny klidně zrát, povídat si veselé příhody a popíjet svěží vínečko. Celé městečko se zajímalo o ztřeštěnost Eulalie Cubíkové a obraznost rozvíjela dál a dál tento heroicko-komický námět a obohatila jej šťavnatými podrobnostmi.

Jednou přišla na slečnu Eulalii řeč také v hostinci *U skřivánka* a její jméno vzbudilo nebezpečnou horlivost mezi Bzikavkovými žáky.

„Je-li ta Čubíčková zvědavá," řekli, „snadno její zvědavost ukojíme."

Navečer se celá parta sebrala a šla do Mnišské uličky. Celá výprava byla organisována přísně vojensky. V uličce se ti vykutálení darebáci postavili do řady, zavolali na Eulalii, aby jí z té

podívané nic neušlo, a potom na povel „k počtě zbraň" tasili ty své ohavnosti. Se zadostučiněním viděli, jak se za záclonkou pohnul stín slečny Eulalie.

Od toho dne se takové saturnálie staly každodenní švandou. Je třeba litovat nerozvážnosti zvonokoských občanů: dívali se na tyto nevkusné zábavy se zálibou a v duchu se smáli. Ale musíme také, jako stále v celém tomto příběhu, omlouvat jejich nepro-zíravost tím, že obyvatelé takových zapadlých krajů trpí nedostatkem zábavy. K shovívavosti ponoukalo občany také to, že šlo o mladé hochy, a představa svěží síly a půvabné mladosti byla nerozlučně spjata s předmětem jejichčtveráctví; vždyť i ženy naň myslily rozněžněle. A pak, ti dobří občané nemohli přece tušit, že mrzká hra zvonokoských mládenců bude mít zhoubný vliv na ducha staré panny.

Raději bychom byli pomlčeli o těchto neslušných uličnických žertech. Ale měly nemalý vliv na další zvonokoské události. Ostatně také dějiny nám ukazují plno všelijakých

takových kousků, výjevů z ložnic a všelijakých pohlavních nezřízeností, které taktéž zavinily mnoho významných událostí a nesmírných katastrof. Tak na příklad Lauzun, ukrytý pod postelí, špehoval královy milostné vzdechy, aby se, když na chvíli ustali, dověděl státní tajemství. Nebo ruská carevna Kateřina ve snaze zabezpečit korunu Romanovcům pověřila svého milence, aby se postaral o vykleštění jejího carského chotě, dokud se nové konsorcium jejích milenců nepostará o to, aby byl zavražděn. Nebo Ludvík XVI., váhavý monarcha, který, chudáček, nikdy nevěděl, jak do toho, kdykoli se měl aktivně zabývat Marií Antoinetou. Nebo Bonaparte, mladý, vyzáblý, tragicky bledý generál, jemůž jenom Josefininy nevěrnosti pomáhají udělat kariéru: kdyby ta kreolka nebyla měla politické stehno, možná že genialita jejího manžela by se nikdy nebyla projevila. A všelijakých těch vladařů, kteří rozsévali po světě strach a hrůzu pro krásné oči nějaké koroptvič-ky, jsou celé legie: na počátku trojské války byla soulož. A to všechno není vlastně ani vážnější, ani méně nemravné než dare-bácké kousky našich mladíků.

Je třeba zdůraznit ještě jednou, že ve Zvonokosech se události vyvíjely takto: vzadu v Mnišské uličce Eulalie Čubíková pokrytecky pozoruje, do čeho jí nic není, a vidí při tom nevinně obnažené

předměty, které urážejí její oko. Kdyby byla upozornila na svou přítomnost, pohoršující výjevy by patrně byly přestaly. Ale slečna Eulalie chce z těchto nevinných příhod rozdmýchat skandál. Jenže její manévry se zvrhává v maloměstskou frašku a obrací se proti ní. Pohoršujících předmětů výbojně přibývá a je v nich tentokrát silácká smělost mládí. Kdekomu je již známo, že stará panna přihlíží těm komediím, tak málo přiměřeným jejímu stavu, a celé městečko se baví na její vrub. Slečna Eulalie je hluboce potupena.

Ale potupa, to by ještě nic nebylo. Jde zde něco vážnějšího: její osamělý život v ústraní je jí teď nesnesitelný. Někteří lidé se stávají ctnostnými ze záliby, jiní z pokání, jiní z beznaděje nebo ze zoufalství, zkrátka z vlastní vůle. Ale počestnost slečny Eulalie neměla možnost volby; její fyzická vyprahlost a nečitelnost jí nic takového nedovolila. Stala se starou pannou z nelítostného předurčení a nikdo by nemohl říci, že tím netrpěla. Lidem nesličným je odpíráno všechno, dokonce i soucit. Vtom, v čem zvonokoští občané vidí jenom bezvýznamnou švandu, je možná persekuce. Určitě je v tom persekuce, a nelidská. Slečna Eulalie dovedla dlouho snášet svou samotu a snažila se zapomenout na všechno, co vytváří pouta mezi muži a ženami. Jakmile jí však znemožňují zapomínat, její samota se stává dusivou, její noci jsou horečné a plné preludů, plné ohavných snů. Celé průvody Zvonokosanů, ďábelsky mužných, defilují jejími sny a naklánějí se nad její lože tak oplzle, že se probouzí osamělá a zalitá potem. Její obraznost, utišená vytrvalou zbožností a lety modliteb, začíná zase pracovat tak horečně a vášnivě, že jsou to strašná muka. V tomto svém utrpepení se slečna Eulalie rozhoduje, že udeří přímo na strůjce všeho toho zla, že zajde k starostovi, k samému Bartoloměji Pěšinkovi.

7/ Zvonokosy zaujímají stanovisko

Zvonokoský starosta čekal na tuto návštěvu již dvě neděle. A protože na ni čekal, měl kdy připravit si výraz náramně překvapený.

„I hleďme," řekl, „slečna Cubíková! To jistě jdete vybírat na nějaký dobročinný účel? Hned vám sem pošlu manželku."

„Ne, pane starosto, právě s vámi bych ráda mluvila," pevně

odpověděla stará panna.

„Se mnou? Opravdu?... Tak to tedy pojd'te."

Zavedl ji do kanceláře a nabídl jí židli.

„Víte, co se děje, pane starosto?" zeptala se slečna Eulalie

„Jak to myslíte?"

„V Mnišské uličce!"

„To tedy na mou duši nevím, slečno Cubíková! Něco neobyčejného se tam děje? To slyším po první."

Dříve než si sedl, nabídl jí:

„Jistě něco popijete? Malou skleničku? Člověk má tak zřídkka příležitost nabídnout vám něco... Vínečko jako med! Rybízové, manželčin výrobek, no ale epešrádes pošušňáníčko!"

Vrátil se s lahví a se sklenicemi a nalil.

„Na vaše zdraví, slečno! Tak co říkáte tomu vínku?"

„Je dobré, pane starosto, moc dobré."

„2e ano? Jako uleželý likér. Nikde byste nenašla lepší. Tak co jste to řekla o té Mnišské uličce?"

„Vy o tom nevíte nic, pane starosto?"

Bartoloměj Pěšinka zdvihl obě ruce:

„Nestačím, rozmilá slečno, starat se o všechno! To máte pořád nějaké obecní písemnosti, hned jeden, hned zas druhý chodí pro všelijaké rady, nebo zas nějaké spory mezi občany a k tomu vinice, a počasí, a schůze, a cesty... Jak povídám: nestačím na to! Vím toho mnohem méně než nejprostší zvonokoský občan, který má na starosti jenom své věci... Povězte mi to všechno, to bude nejprostší."

Stará panna se vrtěla na židli, oči stydlivě klopila k dlaždičkové podlaze, ale nakonec přece promluvila:

„Ono je těžké o tom mluvit..."

„No jenom ven s tím: o co vlastně jde?"

„O ten záchodek, pane starosto."

„O záchodek?... No a co je s ním?" zeptal se Pěšinka a v

duchu se smál.

Eulalie Cubíková sebrala všechnu odvahu a řekla:

„Někteří mužští to dělají vedle, pane starosto.”

„Ze vedle?” odpověděl Pěšinka. „Lepší by ovšem bylo, kdyby to nedělali. Ale já vám, slečno, něco povím. Dokud jsme neměli záchodek, dělali to všichni venku. Dnes jich to většina dělá uvnitř. Už to je pokrok.”

Ale slečna Eulalie nezdvihla oči a vypadala, jako by seděla na břitvách. Konečně se odhodlala:

„Ono totiž... to by ještě nebylo tak zlé. Ale někteří mužští to tam ukazují...”

„Ze to tam ukazují, říkáte?”

„Ano, ukazují, pane starosto,” odpověděla stará panna s pocitem úlevy, neboť myslila, že Pěšinka porozuměl.

Ale starostu bavilo opékat ji narožni její stydlivosti. Poškrabal se pod kloboukem.

„Já vám, slečno, dobře nerozumím... Co vlastně vám tam ukazují?”

Slečna Eulalie musila ten hořký pohár hanby vypít až do dna.

„Celý ten svůj krám!” řekla tiše se strašným odporem.

Starosta vybuchl hlasitým smíchem, tím zdravým, halasným, ale srdečným smíchem, který v nás vypukne, kdykoli slyšíme opravdu něco legračního.

„To jste mi přinesla pěknou zprávu!” řekl jakoby na omluvu.

Ale hned se zase tvářil vážně a úplně klidně se zeptal:

„A pak?”

„Pak?” tiše se zeptala stará panna. „Ale to je přece již všechno!”

„Hm! Tak to je všechno! Dobrá... No a co tedy, slečno Čubí-ková?” chladně se zeptal starosta.

„Jak to: co tedy? Přicházím si stěžovat, pane starosto. Je to skandál. Ve Zvonokosech se dějí přestupky proti mravopočestnosti.“

„Dovolte, slečno! Abychom si rozuměli, že ano?“ vážně řekl starosta. „Nechcete přece tvrdit, že všichni zvonokoští muži se chovají neslušně? Jde zajisté jenom o neúmyslnosti, o náhody?“

„Dělají to schválně!“

„Víte to jistě? A kdopak? Staří? Mladí?“

„Mladí, pane starosto. Ta Bzikavkova parta, ty uličníci od *Skřivánka*. Znáám je. Patří do žaláře!“

„Ale vy na to jdete opravdu zhurta, slečno! Abych mohl dát někoho zavřít, potřebuji dokázaný delikt. Upozorňuji, že se nevzpírám přísně zakročit. Ale opatřete mi důkazy. Máte nějaké svědky?“

„Svědků je dost. Ale lidé z toho mají spíš radost...“

Zde si Pěšinka neodpustil malou pomstu, neboť správně počítal, že jeho slova budou brzy donesena k adresátovým uším:

„Pak se tedy nedá nic dělat, slečno... vždyť sám pan farář říká, že jsem .opravdu znamenitý člověk', od kterého lze dosáhnout všeho, čeho se komu zachce... Vyřídte mu ode mne, že opravdu lituji...“

„Tak to tedy," vybuchla slečna Eulalie, „budou ty špinavosti pokračovat?“

„Poslyšte, slečno," poradil jí starosta, aby to skončil, „až půjdete odtud, zastavte se na četnické stanici a povězte to všechno Zejzobovi. Ten vám řekne, může-li tam zařídit dozor.“

„Odklidit ten záchodek by bylo třeba!" prudce vybuchla stará panna. „Je to skandál, že byl postaven na tom místě.“

Starosta přimhouřil oči a tvář mu zase ztuhla. S tímto

výrazem bývala uněho vždycky spojena veliká laskavost v hlase, laskavost neoblomná:

„Odklidit záchodek na jiné místo? To není nemožné. Dokonce vám i poradím, jak máte postupovat. Sbírejte podpisy na žádost. Seženete-li většinu, obec se jistě podrobí její vůli. Nechcete ještě trochu toho vínečka, slečno Cubíková?"

Přes Zejzobovy sliby se nic nezměnilo. Občas se v Mnišské uličce ukázal četník, ale stanice měla tak málo lidí, že dozor nemohl trvat dlouho. Četník navštívil záchodek, neboť ho tam lákalo svěží šplouchání vody, a potom odešel na pochůzku někam jinam. Ostatně Zejzobovy pokyny nebyly příliš silné, a to na radu paní Zejzobové. Ta totiž nenáviděla slečnu Eulalii, neboť její výstředně okázalá počestnost ji urážela. Paní Zejzobová nemohla strpět, aby taková docela obyčejná soukromnice soupeřila v počestnosti a v občanské horlivosti s manželkou četnického strážmistra, to znamená takřka vojenského velitele ve Zvono-kosech. Zůstalo tedy všechno při starém a Bzikavkova parta — s účastným souhlasem valné většiny zvonokoských občanů — klidně pronásledovala i nadále slečnu Eulalii.

Ale brzy měla udeřit hodina triumfu pro starou pannu. Dne 2. srpna roku 1923 se po městečku trousila divná zpráva: jedna členka Calabovy družiny otěhotněla, Růženka Baráčková, mladé děvče, kterému mělo být teprve v prosinci osmnáct let. Byla to hezká, přičaplá dívenka s předčasně rozvitým poprsím a tající pod sukněmi takový dostatek všeho, že by byla mohla úspěšně soupeřit s nejednou ženou dospělou, s nejednou pětadvacetiletou. Svěží holčička to byla tahle Růženka Baráčková, s klidnou tváří, s očima vyjevenýma a zřejmě nevinnýma a s příjemným, trochu přihlouplým — to znamená důvěru vnukajícím — úsměvem na svůdných rtech. Žádné nestydatosti v sobě neměla Růženka Baráčková, naopak, úplně

zdrženlivá byla, nepovídavá, ani trochu drzá, úplně poslušná a pokorná a pěkně zdvořilá k breptavým babičkám; poslouchávala je stejně pozorně jako všelijaké ty staré slečny s upjatými mravními zásadami. Ke zpovědi chodívala pravidelně, v kostele se chovávala slušně, jasným hláskem zpívala u samého harmonia, hezounká v božítělových šatech („opravdu jako by šla k prvnímu přijímání“) a doma pilná v šití, v kuchyni i při žehlení, no, zkrátka, všechno všecičko, pravá perla byla ta holka, a k tomu ještě hezká, takže její rodina byla na ni právem pyšná, poslední zvonokoská dívka, kterou by byli považovali za schopnou nějaké neslušnosti, a najednou tu máš: právě tahle mladá Baráčkovic, uváděná za vzor, právě ona *zakopla*.

„Když i ona...” zděšeně si šeptaly matky dívek, kterým šlo na patnáctý rok.

V trafice, kam se šňupající babky dychtivě sbíhaly, kdykoli se stalo něco významného, paní Cizmíková se zármutkem svrchovaně morálním srovnávala mravy dvou pokolení a její srovnání vyznívalo neklamně ve prospěch dřívějších časů:

„Tenkrát nebylo ani pomýšlení na něco takového. A byla jsem přece vychována v městě, kde je víc a parádnějších příležitostí, to se rozumí. A byla jsem, když mi bylo dvacet, děvče jako květ! Celá ulice se za mnou ohlížela, to mohu dnes klidně říct... Ale jakživa, dámy, opravdu jakživa bych nikomu nebyla dovolila dotknout se mne, ani malíčkem, ani oslovit mě, to víte! Jak to říkával můj nebožtík manžel, a ten měl vkus a dobrý rozum, to víte, jinak by, pravda, nikdy nebyl dosáhl takového postavení! ,Když jsem tě, Terezko, poznal, nebylo možné se podívat ti do

tváře. Jako slunce jsi byla, Terezko!’ Býval to skvělý řečník a krasavec, a přece jsem ho jako dívka před sebou

vídávala stát celého rozechvělého. Jak mi to později říkával: „Člověk hned cítil, že by byl hřích ti říct křivé slovo stran dívčí poctivosti. Počestná jako málokterá jsi bývala, Terezičko! Já totiž byla, milé dámy, vychována tak, jak se tenkrát vychovávalo v lepší společnosti...”

„A potom taky, paní Cizrníková, našla jste muže ze starých zlatých časů.”

„To bych řekla, paní Kocourková! Můj manžel měl velmi slušné chování, neboť to nebyl jenom tak ledaskdo, to teda máte svatou pravdu. A přece, nechť si říká kdo chce co chce, něco pořádného dovedou z mužů udělat jenom ženy!”

„To jste na to kápla, paní Cizrníková!”

„Já mohu říci jenom tolik, že se ke mně neslušně nezachoval nikdo!”

„Ani ke mně, paní Měchejřková, to mi můžete věřit!”

„Po každé, když jim žena dovolí něco takového, znamená to, že to sama chtěla!”

„To teda jo!”

„To jste, paní Papratková, řekla velikou pravdu!”

„Takové ženské, to jsou prostě samé darebnice!”

„Prostopášnice!”

„Nebo prostě zvědavé! A přece ví Bůh, že opravdu...”

„To ano, opravdu...!”

„Ono se toho o tom moc napovídá, ale když to člověk uvidí zblízka...”

„Je to hrozné zklamání!”

„Není to dohromady vůbec nic!”

„Nevím jak vy, dámy, ale já jsem vtom nikdy neviděla nic tak extra.”

„Ani já, paní Kocourková. A kdyby nešlo o to, popřát mužským trochu požitku...”

„A také křesťanskou povinnost...”

„A o to, aby žena udržela muže doma! Aby jí neběhal někam jinam!"

„To ano, to je jisté!"

„Ale nalézat v tom nějaké zalíbení!"

„To může jenom nějaké moc divné tělo!"

„Vždyť je to opravdu robota!"

„Vy nemyslíte, paní Cizrníková?"

„Jisté je, milé dámy, že jsem se bez toho obešla docela dobře, když jsem to neměla. A mohu vám říct, že můj nebožtík manžel do toho nikdy nebyl moc hr!"

„To jste měla štěstí. Některé ženy, jenom považte, umřely z toho, že měly nenasytné muže!"

„To snad přece jenom ne, paní Měchejřková? Že umřely?"

„Ach, paní Papratková, mohla bych vám je jmenovat. Ale některý mužský se nedá udržet, tak to potom... že ano? Znaly jste tu Cifrplátovou, tu z dolního konce, co umřela v nemocnici před nějakými sedmi nebo osmi lety? Tak ta umřela právě na to. To vám, paní Papratková, každý potvrdí. Jenom považte, celé noci s mužským jako drak! Celou ji to strhalo. A nakonec z toho mívala tak děsný strach, že pořád jenom plakala."

„Jak to přijde do takových konců, to potom je to opravdu nemoc."

„Hnus!"

„Horší než zvířata!"

„To víte, každé ženě hrozí veliké nebezpečí. Žádná nikdy neví, na koho padne!"

„A když tak o tom mluvíme, paní Cizrníková, ví se, kdo jí to udělal, té Baráčekovic holce?"

„Já vám to, milé dámy, povím, ale neříkejte to nikomu. Je to mladý voják; kouří jenom lepší cigarety a jmenuje se Standa Botička."

„A ten je přece na vojně, paní Cizrníková!"

„Ale v dubnu zde byl, dámy, když odhalovali ten záchodek. (To víte, že si všimnu vojáka, který kupuje vždycky samé lepší kuřivo.) To se tedy dnešním holkám musí nechat, že nepotřebují mnoho času na to, aby ztratily věneček... Malý šňupeček, milé dámy! Z mé vlastní tabatěrky, prosím!"

Ženy, jež jsme právě vyslechli, byly jenom babky, spíše klepavé než schopné činu, dobré hlavně na hekové úleky a kolektivní nářky. Ale ani zbožné farnice nesložily ruce v klín; seskupila a vzbouřila je slečna Eulalie, ještě černější, ještě žlutší, žlučovitější a kostnatější než kdy jindy. Chodila od domu k domu, z kuchyně do kuchyně a roznášela své evangelium.

„Taková hrůza, Pane na nebi, taková hrůza! Dívka z mariánské

družiny, paní! Taková hanba pro Zvonokosy! Takhle to musilo skončit se všemi těmi ohavnostmi v uličce! Já to správně předpovídala! A ví Bůh, jak to dopadá s ostatními děvčaty z družiny... Mravní zkáza vši mládeže..."

Přičiňovala se tak horlivě, že rychle vzrůstal zástup všech opuštěných, zatrpklých, zatuchlých, všech těch, jejichž břicho se nikdy nezaradovalo, nikdy nevydalo plodu. Všechny křičely, že je to strašný skandál, a to tak hlasitě, že farář Calaba, obviněný, že veřejně podporuje nemravné chůvě, musel lajícím starým pannám chtěj nechtěj slíbit svou podporu. Byla hlášána křížácká výprava proti záchodku, zdroji všeho toho zla, neboť zlákal mladíky do uličky, kterou dívky často chodívaly, a dívky vydráždil, aby hanebně obcovaly s ďáblem.

Otázka záchodku se rozrostla tak, že rozeštvala celé Zvonokosy. Utvořily se rozhořčené skupiny. Farní strana — budeme jejím stoupencům říkat Záchodobijci — byla vedena notářem Sakumpakem a Eulalií Čubíkovou pod čestným protektorátem baronky z Kratihájů. V táboře protivníků, mezi

Záchodomilci, vynikali Kulíšek, Sedmikvítek, doktor Funebral, Dorota Mrňou-chová atd., pod záštitou Bartoloměje Pěšinky, ale starosta nechával jednat a sobě vyhradil jenom nejdůležitější rozhodnutí. Mezi Milci se vyznamenávala ještě rodina Čuprova a rodina Macarátova, neboť těm oběma přikazovaly obchodní zájmy přidružit se k Milcům: občané, když vyšli ze záchodku, rádi vcházeli do hostince i do *Beaujolaiského bazaru*, protože to tam bylo po ruce, a nechávali tam útratu. Naopak zase obecní radní Leonard Hnilička tím, že se připojil k Bijcům, zaujal posici proti starostovi. U ostatního obyvatelstva rozhodlo hlavně to, jaký vliv měly v rodinách ženy. Tam, kde vládly ženy — a to byl ve Zvonokosech případ stejně častý jako všude jinde —, tam se stálo obyčejně při farní straně. Kromě toho tam byli nestálci, neutrálové nebo lidé lhotejní. Mezi těmito byla také slečna Drahobejlová z pošty, neboť neměla zájem ani na jedné, ani na druhé straně. Paní Cizrníková, trafikantka, ta zase pozorně poslouchala obě strany, přitakávala jednou vpravo, jednou vlevo, povzbuzovala tu i tam častým: „Ach, no ovšem, to se rozumí!“ — ale určitě se nevyslovila pro nikoho. Tabák, monopol, se musel držet nad stranami. Milci ovšem spotřebovali hodně dýmového tabáku a levných druhů cigaret, ale kuřáci doutníků se rekrutovali hlavně z Bij cti.

Paní baronka si objednávala celé krabice drahých doutníků pro své hosty a také notář Sakumpak je kupoval.

Typ dokonalého lhotejníka ztělesňoval lékárník Famfule. Zaměstnávaly ho jiné starosti. Měl úpornou sennou rýmu. Tvář se mu potila vlhkostí žalostnou, která mu na nos zavěšovala mrzuté krápníčky. Tato horečka v něm znovu probudila poloerotický žár. Našel v Lyonu hrozně vychrtlou dívku, prostitutku bez zákazníků a úplně zničenou; ale tato troska dovedla skvěle napodobit mrtvolnou strnulost, protože ostré

kosti z ní trčely kolem klína, břicho měla propadlé hladem, žebra z ní vylézala, jako by byla ukřižována, a ňadra byla tak scvrklá od samých vrásek, že se podobala balónkům, z kterých vyprchal plyn. Tento talent, tak vzácně simulující smrt, obklopil Famfule prostředím, v němž se dívčino nadání mohlo plně uplatnit. Najal v jedné úzké uličce ve čtvrti Jakobínů tmavý, dokonce i trochu zatuchlý byt a jednou nebo dvakrát týdně jezdíval do Lyonu "na pohřeb". Poněvadž tělo této ženy bývalo tak krásně nehybné a tak voskově bledé, Famfule si mohl dopřát i takovou svrchovanou rozkoš, že je před sebou nechával ležet nahé, mezi dvěma pohřebními svícny. A zápach z nedalekého smetiště v něm probouzel ilusi hnilobného rozkladu. Ještě nikdy předtím nenašel tak krásný objekt, tak skvěle schopný probouzet v něm jeho zvláštní milostné zanícenosti. Byl dívčinou mrtvolnou imitací tak nadšen, že jí dával měsíční plat, ostatně nepatrný, protože se bál, aby ji dobré bydlo nepřipravilo o její kostnatý vzhled a mrtvolnou bledost, neboť to ho právě na ní okouzlovalo. Byla to obava zbytečná. Hltavost jeho „milenky" musela v tom těle vyplnit mezery, které tam nadělalo pětadvacet let bídy. Pokrmy, vrhané do toho jícnu hladové minulosti, ani trochu nezvyšovaly váhu ubohé ženy. Famfule si jí vážil právě proto, že se dovedla nadlábnout, a přece netloustla. Věnoval jí mnoho času i slz. Ještě nikdy mu jeho vdovství nepřineslo tolik rozkoší. Byl své vášni tak oddán, že se ani trochu nezajímal o události, které rozštěpily celé městečko.

Zatím co se roztrpčenost v obou táborech seskupovala a čekala na chvíli vhodnou k tomu, aby propukla, Růženka Baráčková beze studu nosila své mladé břicho. Začínalo se již vyhrocovat s nestydatostí, která nedbala žádných morálních zásad, protože v něm klíčil maličký zvonokoský občanek, dosud bezejmenný,

neboť nikdo nevěděl, bude-li se jmenovat Baráček nebo Botička nebo nedostane-li snad dokonce jméno nějakého třetího dareby, který se do této nejasné záležitosti možná připletl pod ochranou jarních nocí. Neboť zlé jazyky, jak si snadno domyslíte, si takovou příležitost nedaly ujít a nesmyslně zveličovaly vinu té chudinky. Taková špinavost pobouřila Kulíška, prese všechny ty jeho směšnosti šlechetného a vyznavače upřímnosti vždy a všude, a to tak, že jednou s obvyklou svou výřečností řekl na ulici mladé hřišnici:

„Ten váš levoboček jistě není z urozeného rodu, slečinko! Proč jste si pro něho nezvolila ploditele ozdobeného zlatým prstenem jako drahý doutník! To potom by vaše břicho bylo zbožňor váno a jeho plod by byl slavný!“

Ale tato posilňující slova přesahovala rozum Růženky Baráčkové, dívky se srdcem prostým, s útroby plodnými a s tělem tak zdravým, že nepociťovalo žádné nevolnosti. Téměř vůbec ji nebolelo, že již nesmí nosit odznak družiny. A tato neuvědomělá dívka měla i v tomto stupni těhotenství závistihodnou krásu, tak dojemnou, že člověk se při pohledu na ni neubráníl úsměvu, aby ji povzbudil v jejím nastávajícím mateřství. Ale právě tuto krásu jí nejméně odpouštěly ženy bez vady a hany. Jenže Růženka nechápala nenávist. Čekala na svého Standu Botičku; měl co nevidět přijet.

8/ Standův příjezd

Kolem čtvrté hodiny odpolední, v těžkém srpnovém parnu, se vlak zastavuje na zvonokoském nádraží. Vystupuje z něho jediný cestující, voják od horské pěchoty s odznakem elitního střelce na blůze.

„Tak tys přijel, Stando?“ ptá se ho železničář, odbírající

jízdenky.

„Už je to tak, přijel jsem, Pepíku," odpovídá voják.

„Zrovna na posvícení jedeš, ty fióne!"

„To víš, Pepíku!"

(Faňácké posvícení to letos bude, za takového počasí!"

„To jo, faňácké, taky jsem si to myslel!"

Od zvonokoského nádraží do městečka je to pět kilometrů do kopce klikatou cestou. Malá hodinka chůze pro vojáka, který jde rázným krokem, krokem horské pěchoty, nejlepším krokem, jakým se na světě chodí. Standa Botička se vydává na cestu po silnici a silnice mu přátelsky skřípá pod pevnými botami, řádně ocvokovanými, takže noze je v nich dobře.

Uvidět zase rodný kraj je vždycky příjemné, zvláště když vás tam čeká samá dobrota. Standa má radost a je pyšný na svou uniformu, na tmavou uniformu ozdobenou odznakem elitního střelce, kterého čeká před návratem do civilu povýšení na desátníka, a to na desátníka horské pěchoty, to jest na nejlepšího desátníka na světě. Dobrý voják, dobrý střelec, dobře zapsaný u setniny, čiloun, takový je Standa Botička se svou čapkou, kurážně nasazenou šejdrem, ve své švihácké blůze a se svými lýtky horského pěšáka, nejkrásnějšími v armádě, nejkrásnějšími na světě, nejplnějšími, nejkrásněji naditými, nejkrásněji vyklenutými na správném místě. Lýtka z ovinovaček, ale přesto... Není každému dáno mít ovinovačky správně obtočeny, mít na lýtkách dvakrát tolik sukna než obyčejní infanteristé, neboť ti si ovinovačky omotávají nezkríženě, takže pak mají tlusté kotníky a nohy rovné, takřka bez lýtek. Všechno Standovo sebevědomí vyplývá z jeho lýtek. Kdo chce dobře chodit, dobře běhat po horách, musí mít dobrá lýtka, silná lýtka, to je známá věc, zrovna tak, jako každý ví, že obyčejný pěšák dovede zas dobře, dlouho a vytrvale pochodovat po rovině. Proto tedy Standa Botička, elitní střelec

u horské setniny a neúnavný chodec, může kráčet horským krokem, nejčilejším krokem na světě a při přehlídkách nejparádnějším.

U pluku je vojín Botička, matriční číslo 1103, elitním střelcem, jak jsme již řekli, ale přece jen se tam cítí jako ve vyhnanství, protože tam ztratil všechny své opory Zde, ve styku s rodným krajem, třebaže teprve přijel, již cítí, jak se z něho stává zase Standa, pravý zvonokoský kluk, jenže trochu ostřílenější než před odchodem na vojnu, protože pobyt v kasárnách z něho udělal vykutáleného čímana a tak trochu donchuána. Má opravdu radost z pohledu na návrší a na zdárně prospívající vinice a pochvaluje si, že již brzy bude v městečku. Slibuje si tam hodně

příjemné zábavy, hlavně od posvícení, kdy to všechno voní teplými mazanci, čerstvým vínem, ženským potem a dobrým kuřivem. A hodně zábavy také čeká od Růženky Baráčkové, neboť Růženka má blůzičku pěkně plnou příjemných vlahých ňader, v nichž se to dobře plení, zatím co Růženka se brání, ale jenom tak, aby se neřeklo, bez povídání, neboť má málo co povídat a tlak teplých dlaní ji úplně omamuje. Tak úplně omamuje, že jakmile bylo dobyto ňader, všechno ostatní jde již jako na másle. Je to opravdu hodné děvče, plné laskavosti a sladkosti, a je opravdu radost tisknout ji k sobě. Standa na to myslí. Vždyť hlavně proto si vyžádal dovolenou.

U pluku se stává jenom zřídká, aby Standa nešel jednou týdně k holčičkám. Stýkat se s dámičkami, to zvyšuje vážnost, a správný voják je prostě povinen býti stále v ráži. V této věci Standa není liknavý flákač a opravdu se může říci, že je dobrý pracant. Je to voják, který ví, co je to stavovská čest, který se ze všech sil snaží, aby nedělal hanbu své uniformě. Horská pěchota má u dámiček v posádkovém městě přednost přede všemi, protože její výkony jsou hbité a řízné. Standa bývá na

tyto výkony nemálo pyšný. Ale zde, v prostředí rodného kraje, když myslí na ty čá-čurky, si říká: „Přece jenom jsou to samé trajdy!“ A samozřejmost této své poznámky si uvědomuje při pohledu na lahodné viničně kopce. Zde, na této silnici, tak dobře mu známé, protože po ní s ostatními mládenci tak často sjel na kole, myslí na ženy zvonokoské. To nejsou žádné coury, fifleny, rozhodnožky a ka-pavčičky. Ano, zvonokoské ženy, to je něco úplně jiného: zvonokoské ženy v sobě mají jistou solidnost, slušnost a jsou dobré jak pro zábavu, tak pro užitečnou práci, do kuchyně zrovna tak jako do postele (jedno nebrání druhému), a člověku při nich nehrozí nebezpečí, že nakoupí nějakou tu hnusnou nemoc. A další rozdíl je také v tom, že žádná z těch hodných ženušek není pro přesporního, pro cizince: jen a jen pro zvonokoské občany jsou zvonokoské ženy. Stává se ovšem tu a tam, že takřka zároveň oblažují několik občanů a že v tom nalézají zalíbení, ale vždycky je to zalíbení jenom v mužích zvonokoských: zůstává to takřka v rodině, jenom dobří vinaři je smějí obdělávat.

Standa myslí na Růženku Baráčkovou, na tu hodnou zvono-koskou dívku, z níž bude později hodná zvonokoská žena, pokojná a vůbec, žena, která pak bude umět rodit děti, vařit zelnou polévku, smažit chutnou pečení a udržovat dům v čistotě, zatím co on, Standa, bude na vinicích svého táty, starého Botičky, člověka dnes ještě statného, ale i z něho bude nakonec starý dědek, jak je znáte, celý scvrklý a zkroucený jako révový peň. To všechno, Růženka, vinice, malý domeček, to všechno jsou skvělé vyhlídky do budoucnosti. Žádné strachy nemusí mít Standa, jenom ještě desátníkem se musí stát, desátníkem u horské pěchoty, panečku! Potom se do rodného kraje vrátí se ctí a slávou a bude pěstovat dobré zvonokoské víno, tak dobře placené, když se vydaří.

Když se jde od nádraží a když se urazí asi tři kilometry,

dojde se k zatačce, odkud je na kopci vidět Zvonokosy. Člověk má dojem, že je již u samých domů, ale musí počítat ještě s velikými zákruty silnice. Standa, když vidí městečko, si říká, že již za chvíli vkročí do hlavní ulice ve své krásné uniformě, s parádními lýtky a s vykutáleností člověka, který vypadl ze svého zapadlého hnízda a žil ve velikých městech. Ví, že před setměním se nebude moci sejít s Růženkou, protože rodiče ji hlídají a lidé hned žvaní, jakmile vidí děvče s mládcem. Kvůli Růžence tedy nepotřebuje pospíchat. A staří Botičkovi, jeho rodiče, bydlí v jednom z těch osamělých domů na druhém konci Zvonokos, nějakých dvě stě metrů od radnice. To tedy by bylo škoda, projít celým městečkem a nikde se nezastavit. Standa šel rychle a vojenské sukno je silné. Třebaže si rozhalil blůzu a povolil vázanku, přece se potí. Z toho zatroleného sluníčka dostal žízeň. Zastaví se cestou u Ma-caráta, v hospodě, jenom na skleničku. U Macaráta uvidí Jarmilu. Najednou myslí na Jarmilu.

Připomíná mu to jeho předvojenské časy. Jarmila Macarátová hrála v jeho mládeneckém životě tajnou úlohu, úlohu, jakou v životě osmnáctiletého synka může hrát žena, která již překročila třicítku a jejíž přirozené, bujné vnady tvoří opěrné body, nedovolující mládeneckému snění zbloudit na cesty neplodné. Standa býval hezkou hostinskou potají vzrušován tak zaníceně, že ještě dnes (třebaže teď je zde Růženka) nejednou na Jarmilu myslívá. Neboť člověk se nezbaví tak snadno zvyků mládí a ze všech představ, jež si Standa dovede vybavit, právě představou Jarmily Macarátové se obírá nejraději, a to pro jisté erotické smělosti, kterých se ovšem doopravdy nikdy neodvážil: představa je nádherně poddajná, mnohem povolnější než tělo, a člověk si s ní dělá, co chce, a dává si při tom na čas. Ve Standových myšlenkách znamená Růženka jistotu a trvalost, kdežto se zralou kypivostí

Jarmilinou si pohrává jeho rozmarná fantasie. Zkrátka, Jarmila Macarátová je nejhezčí favoritkou v onom obrazném malém harému, který si Standa sestavil z náhodně potkaných žen od toho času, kdy mu puberta otevřela oči na jisté vzhledy fyzického světa. Tak tedy, přibližuje se čilým krokem ke Zvonokosům, Standa znovu zálibně myslí na Jarmilu. A je to zálibnost snadno pochopitelná.

Mezi zvonokoskými ženami, které v mužích budí silný dojem, se podle jednohlasného úsudku na čestné druhé místo ihned za Juditou Cuprovou (neboť ta je nesporně ze všech nejprvnější) řadí Jarmila Macarátová. Není tak krásná jako Judita, to je pravda, nemá tělo tak oslňující, ale je snadněji přístupná (protože mají hostinec). A je to zkrátka statná, buclatá bruneta, svým způsobem velmi hezká. Bujná ňadra se jí trochu pohupují, ale tento pomalý pohyb vám v duši probouzí ještě větší unylost. Když Jarmila staví sklenice na stůl a naklání se přitom, blůzička se jí příjemně pootvírá a tento postoj starostlivé paní hostinské vyklene vždycky pod napjatou sukní její svalnatý zadek, tak efektně, že člověk se neubrání a objedná si ještě jednu láhev. A ještě jedno je na Jarmile velmi půvabné, že totiž dovoluje, aby ji člověk občas zlehka pohladil po stehýnku. Totiž přesněji řečeno: dovoluje, aniž dovoluje. Zkrátka: nevšímá si toho, je roztržitá, ale zrovna jenom tolik, kolik vyžadují počestné výdělkyně. Abyste dobře rozuměli: taková žena jako Jarmila, hostinská, mající v obci slušné postavení a velmi svůdná pro dlaň, ta kdyby se chtěla upejpat a kdyby chtěla svůj zadek schovat pod skleněný příklop, jistě by ztratila všechny zákazníky. Nedělá to ze smyslnosti, nýbrž hlavně proto, aby čelila nečisté konkurenci hostince *U skřivánka* na horním konci městečka u radnice. Ono je to totiž tak: za války se do městečka přistěhovali nějací manželé, uprchlíci, a obec jim dovolila otevřít si hostinec u hlavního

náměstí — mnoho se toho tenkrát napovídalo o starostovi a ženě nového hostinského, špinavé a zřejmě pelešivé blondýně. A hned to začalo: sotvaže byl hostinec otevřen, ta ženská začala-se svými špinavostmi a provádí je podnes. Ta špindíra a nemrava se dává od mládenců muchlat, že je to hnus. A tak právě tahleta svinda zavinila, že Jarmila byla

donucena nevšímat si trochu, co se děje na zadní straně jejího těla. (Nic nepomáhá nosit hostům na stůl nejlepší zboží: sýry z pravé smetany, klobásky opravdu vepřové, víno opravdu nekřtěné — ženská, která na sebe nechává sahat, by to nad vámi nakonec vyhrála. Mužští chodí do hospody pro všelijaké požitky, a kdyby si nesměli „šáhnout“, raději by ani nepili. Samí sviňáci jsou mužští, mají to v krvi. Chce-li mít někdo v podniku úspěch, musí s tím počítat.) Ale počestnost bývá vždycky odměněna: co se týká krásné prcinky, není vůbec možné srovnávat Macarátův podnik s hostincem *U skřivánka*. Jediné Jarmilino stehno se úplně vyrovná oběma stehnům té šmudly od *Skřivánka* a jemní znalci zůstávají věrní vnaám Jarmiliným, třebaže se s nimi nikdy nesmějí pošišmat tak, aby to bylo neslušné. Jarmila, kdykoli cítí, že po ní rejdí nějaký necuda a že si moc dovoluje, že by chtěl víc, než na kolik má právo, hrozně se zlobí:

„Snad si nemyslíte, že u Macarátů mají čubčinec? Chcete, abych zavolala manžela?“

A to se vždycky hned objeví Bohdan Macarát, silný, vysoký chlap, podívá se podezíravě a řekne:

„Tys mě volala Jarmilo?“

A Jarmila, aby rozptýlila stísňenost, odpoví s duchapřítomností, za kterou jsou jí všichni vděční:

„Ale tuhle pan Přezvejkal si chce s tebou připít.“

Provinilec bez prošení objedná víno pro všechny a je rád, že z toho vyšel tak lacino. A ještě užitek z toho mají všichni,

všichni Jarmilu schvalují a chválí její slušnost.

A tak tedy, třebaže lidé snadno pomlouvají, opravdu nic špatného se nedá říci o Jarmile Macarátové. Dovoluje svým zákazníkům máknout si, to je pravda, ale právem se lze domnívat, že to dělá hlavně pro jejich potěšení, neboť zvonokoští občané vždycky rádi oceňovali plnost toho příjemného výstupku pod jejími zády, rádi cítili v dlani správnou váhu těch dvou přátelských, pružných polokoulí, přesně rozdělených vpravo vlevo prostřední rýhou a čarovně symetrických. Že je to všechno pravé, nefalšované, o tom se může každý vlastnoručně přesvědčit, s podmínkou ovšem, že hostinec navštěvuje pravidelně a že zůstává v mezích slušnosti. Tato přátelská shoda a slušnost vytvářejí v hostinském sále ovzduší téměř rodinné. Stálí hosté si váží — třebaže mu trochu závidí — Bohdana Macaráta, zákonitého držitele ženy,

která to má všechno efef a všechno tak tuhé, že nic lepšího si nikdo nemůže přát. V jistém smyslu je pro Bohdana lichotivé, že mu to mohou dosvědčit celé Zvonokosy. Zvonokoským ženám ovšem jejich manželé nepopisují skvělé vlastnosti Jarmilinych sedacích částí, jež ocenit měl příležitost také Standa Botička. Býval totiž věrným zákazníkem, horlivým stoupencem, třebaže příliš nesmělým a trochu bázlivým, neboť byl mlád (později si svou ostýchavost často vyčítal). Na tom jadrném zadku se již jako nezkušený holobrádek učil rozpalovat a Jarmila mu mateřsky dovolovala trénovat a cvičit si ruku. Vždycky byla shovívavější spíše k mládencům než k dospělým, kterým to trvá věčnost, než se dostanou do varu. Mladí hoši jsou svěží a nijak nebezpeční. Nadělají mnoho povyku, holedbají se, ale nevědí, jak do toho, a hned se červenají. A pak také, mladí tak nehlídají každý groš a pijí bez rozmyslu: lijí do sebe víno nakyslé se stejným veselým smíchem jako víno dobré.

Tyto vzpomínky na Jarmilu se velmi živě rojí ve Standově hlavě, jak tak kráčí k domovu. To se nedá zapřít: tableta opojná hostinská zaujímá první místo mezi příjemnostmi jeho rodného městečka.

Voják, když si tak čile vykračuje a přemýšlí přitom o příjemných věcech, urazí takové dva kilometry, než se naděje. Standa přichází k prvním zvonokoským domům. V domech je klid, málokoho je vidět, a přece ze všech stran vyletují pozdravy:

„Pěkně vítáme, Stando!"

„Dobře, že jedeš, Botičko, děvčata na tebe už čekají, abys jim roztočil sukně."

Tak přátelsky vítají člověka Zvonokosy. Standa odpovídá, ale nezastavuje se: uvidí je všechny později a popovídá si. Zatím jenom pospíchá. Nic se v městečku nezměnilo.

A již stojí Standa u Macarátova hostince. U vchodu jsou tři schody, tři rozviklané schůdky, znamení, že obchody jsou dobré: pijáci vyviklali kameny. Protože slunce bije rovnou do oken, stáhli záclony. Oslněný Standa stojí na prahu prázdného výčepu, zšeřelého a chladivého, v němž bzučí celé roje neviditelných much. Volá: „Hej, kde je kdo?" A zůstává stát ve dveřích, černý proti tomu světlu venku, čekaje, až oči přivyknou šeru. Slyší nějaké kroky, nějaký člověk vychází ze tmy a blíží se k němu.

Je to sama Jarmila, stále tak vábná. Dívá se na něho, poznává ho a povídá:

„Tak tys teda přijel, Stando!"

„No jo, přijel."

„Tak už jsi tady!"

„Tak už jsem tady."

„Opravdu, jseš to ty!"

„Opravdu jsem to já, paní Jarmilo."

„Tak už jsi doma.“

„Tak už jsem doma.“

„A máš radost?“

„Nevím, proč bych neměl mít radost; to se rozumí, že mám radost.“

„To se rozumí!“

„To bych řekl!“

„Tak opravdu máš radost?“

„Opravdu!“

„Je to příjemné mít radost, to se rozumí!“

„To se rozumí.“

„A to tedy máš jako žízeň, žes přišel?“

„To ano, mám žízeň, paní Jarmilo.“

„Chtěl bys teda něco pít, že ano?“

„Ano, chtěl bych teda něco pít, když budete tak hodná.“

„Tak já ti to hned přinesu. Jako obvykle, že ano?“

„Jako obvykle.“

Zatím co Jarmila jde pro víno, Standa si sedá ke stolu do výklenku, kde nejraději sedával. Jako mladý kluk tam vždycky snil a nechával své myšlenky toulat se po oceánu vzácných slastí, jehož vzrušujícím vlněním bylo dvojenecké houpání Jarmilina těla. Usedá na to staré místo, sundává s hlavy čapku, utírá se na tváři, na krku a až do polovice hrudníku a potom se s rukama zkříženýma opírá o stůl, spokojeně, v rodném, znovu nalezeném kraji. Jarmila se vrací a nalévá mu. Zatím co Standa pije, Jarmila se na něho dívá a její lákové poprsí vypadá, jako by se vzrušeně zdvíhalo — ale je to jenom následek schodů ze sklepa. Tentokrát zase Standa, když si byl hřbetem rukávu otřel ústa, promluvil první:

„Poslyšte, paní Jarmilo, proč jste se mne ptala, jestli mám radost?“

„Ale nic. Jenom tak...“

„Nebo mě zde snad někdo pomlouval?"

„To přece víš, že lidé vždycky pomlouvají. Povídá se něco."

„A co, paní Jarmilo?"

„O Růžence."

„O Růžence?"

„No ano, o té Baráčkovic. Ty se tomu divíš?"

„To bych napřed musel vědět, co se povídá."

„O jejím bříšku se povídá, protože začíná být nápadné, jako kdyby se byla s někým spustila."

To je mi pěkné nadělení! Růženčino bříško za jeho nepřítomnosti nezahálelo — a celé Zvonokosy o tom vědí! Staří Botičkovi jistě nemají radost... Za takovou neopatrnost zasluhuje pan synátor výprask, i když je elitním střelcem od horské pěchoty. Bud jak bud, je třeba celou tu věc uvážit. Standa si nalévá novou sklenici, pije, pomalu si otírá ústa. A potom povídá:

„Tak co, paní Jarmilo?"

„To je všecko. Ty v tom jistě nemáš prsty, Stando?"

„V čem, paní Jarmilo?"

„No přece v té věci s Růženčiným břichem."

„A někdo říkal, že mám?"

„Někteří to říkali a neříkali, jak si snadno domyslíš. Lidé toho napovídají."

„Kteří lidé?"

„Takoví, co mluví, i když nic nevědí, jako vždycky. Ty sám to nejlíp musíš vědět, jestlis s Růženkou něco měl nebo neměl. Musíš to vědět lip než všichni ostatní, protože ti při tom jistě nebyli, když se to dělalo. Copak tys o tom nevěděl?"

„Ne, nevěděl, paní Jarmilo."

„Tak to potom je lepší, že jsem ti to řekla. Kvůli rodičům. A kvůli lidem, kteří klevetí po městečku. Kdyby to snad byla

lež a pomluva, jak to někteří pořád tvrdí..."

„Tak co by bylo, paní Jarmilo?"

„Tak to potom jsi upozorněn a dovedeš jim zavřít zobák, všem těm, kteří o tom žvaní, třebaže nic nevědí, a kteří to nenápadně roztrušují. Ale jak povídám: to jenom kdyby to nebylo pravda."

„No ovšem, jenom kdyby to nebylo pravda."

„Ale kdybys to náhodou byl býval ty..."

„To potom, paní Jarmilo?"

„Říkám to jenom jako dohad. Protože nemohu vědět, jak se to všechno stalo, to se rozumí."

„To se rozumí, paní Jarmilo, to nemůžete vědět."

„Tak to potom bys věděl, co máš dělat."

„To ano, paní Jarmilo."

„Člověk, který by Růženku zkazil tak, že by jí udělal děcko, na příklad kdybys to byl ty — dejme tomu —, ten by patrně udělal nejlíp, kdyby se s ní oženil. Ty myslíš, že ne, Stando?"

„Já myslím, že takový, kdo by to byl udělal, by se s ní měl oženit, paní Jarmilo."

„Je to celkem slušné a hezké děvče, tahle Růženka. Jinak by se jí to nebylo ani stalo... Ale to přece není žádná hanba. Nemyslíš, Stando?"

„Žádná hanba to není, to se rozumí."

„Ten, kdo by si ji vzal za ženu i s tím maličkým — když je pomáhal dělat, to se rozumí —, ten by myslím neudělal špatnýv obchod."

„Ne, špatný ne, paní Jarmilo."

„Jsi hodný chlapec, Stando."

„I vy jste hodná, paní Jarmilo."

„Já totiž myslím na Růženku, když to říkám."

„Já taky myslím na Růženku, když vám tak odpovídám."

„Hlavní je, že jsi doma!"

„To ano, jsem doma."

„Pro Růženku je to tak jistě lepší."

„Možná..."

„Lepší říkám proto, že se jí narodí to maličké a že pro děvče je přece jenom vždycky malér, když se jí narodí děcko a když se nedá jasně vysvětlit, kde k němu přišla. Ale teď, když jsi doma..."

Standa zatím položil pětáctyřicet souš vedle láhve. Bere si čapku, tornu a vstává:

„Tak teda na shledanou, paní Jarmilo," povídá.

„Tak na shledanou, Stando. Jistě ještě přijdeš, když jsi teď zas doma?"

„To jistě, paní Jarmilo."

„No servus, člověče! No servus, fixumvérum!" myslí si Standa v hlavní zvonokoské ulici a je tak zamyšlený, že lidi vůbec nevidí.

„No servus! Tak Růženka je samadruhá! No fixumvérum zpropadená věc!" Nejde mu to z hlavy. Zapomíná při tom i na svou šviháckou vojenskou důstojnost, na svou hrdost elitního střelce od horského pluku, jde jako mládenec, který by měl lýtka docela obyčejného vojáka, lýtka fórová, a ne nejkrásnější lýtka z celé armády, lýtka, která si ve vagóně dvě stanice před Zvonokosy pečlivě znova namotal. „No servus, člověče!" Zapomíná se dokonce i zastavit v trafice pro cigarety a přivítat se tam s paní Cizrníkovou, obratně vždycky pochlebující svým mladým zákazníkům a říkající, že ten, kdo nekouří, není muž. Zbouchnutou holku na krku, to je opravdu novina a bude to možná pěkná mela, protože staří Baráčkovi jsou na štíru se starými Botičkovými kvůli nějakému starému sporu o mezníky. Tak pomatený je Standa, že zapomíná i odpovídat na pozdravy. Bzikavka, obchodník s bicykly, mu musí klepnout na rameno,

aby ho na sebe upozornil:

„Ty prý jsi kakraholtský střelec, Stando?"

„Ach, to jsi ty, Evžene?" povídá Standa. „Fixumvérum zpropadená věc!"

Neví, co jiného by řekl, a jde dále až na hlavní náměstí. Chvilí tam chodí sem tam pod kaštany a v hlavě mu jako hrom duní pořád to jeho „no servus, fixumvérum!" a nedovoluje mu to vidět jasně do budoucnosti. Nakonec se z toho proklubává myšlenka: „Nejlepší bude, když si o tom promluví s matkou." A Standa se dává na cestu k otcovskému domu.

„Tak tys teda přijel, synku?"

„Přijel, mami."

„Krásně ti to tam jde k duhu, synku. Vypadáš, jako bys tam byl zesílil!"

„Trochu jsem možná zesílil. To dělá ten ranní tělocvik."

Paní Štěpánka Botičková chystá v kuchyni večeři. Krájí cibuli a loupá brambory. Políbila syna, ale hned se zase dává do práce a mluví při tom:

„A tos zrovna přijel?"

„Zrovna teď. Rovnou z nádraží jdu."

„To jedeš tak akorát. Povídám akorát, protože jsme ti už chtěli psát. Dobře, že jsme nepsali, protože už jsi tady. Tak jenom proto, že jsme na to mysleli, povídám, že jedeš tak akorát."

„A co jste mi chtěli psát?"

„Jenom tak, všelijaké řeči, co se povídají po městečku... Cestou jsi nemluvil s nikým?"

„Mluvil, ale nic, co by stálo za řeč."

Přišla chvíle přiznání. Standa to ví a ví také, že lépe by bylo mluvit o tom, než se shromáždí celá rodina, a to nebude trvat dlouho. Ale neví, jak začít, a přemýšlí, jak do toho. Pendlovky nelítostně tikají a houpají za sklem, sem tam, sem

tam, pozlaceným kotoučem. Čas prchá a je poháněn skřípavým soukolím. Dráždivé vosy krouží nad policí, kde stojí košík švestek. Matka přece vypadá, jako by to věděla, měla by tedy začít... Stará Štěpánka a její syn jsou k sobě pořád obráceni zády (a je to tak pohodlnější, když se má mluvit vážně): ona stále přebírá zeleninu a on myslí stále jenom na Růženku a hledá, jak o tom promluvit. A najednou matka povídá, ale neobrací se při tom, pomalu, bez sebemenší stopy nějakého hněvu:

„Byls to ty, Stando?"

„Co jestli jsem byl já?"

„Ten, kdo to udělal Růžence?"

„To není tak jisté."

„Ale měli jste spolu něco?"

„Něco jsme spolu měli, na jaře..."

„Takže jsi to docela dobře mohl být ty?"

„Mohl."

A pak znovu nechávají mluvit hodiny a pendlovky nepřetržitě vyrábějí vteřiny, jednu stejně dlouhou jako druhou, ve dnech dobrých stejně jako ve dnech zlých. Matka rozhání hadrem vosy, již příliš drzé. „Je toho letos všude plno, těch potvůrek!" Potom se ptá:

„Ty se s ní chceš oženit?"

Standovi jsou milejší otázky, které dává on sám. Zdědil to po otci, Jindrovi Botičkovi; ten také převaluje slova v ústech jako sousta. Standa odpovídá:

„A jak se na to díváte vy?"

Názor Štěpánky Botičkové byl již dávno připraven. Svědčí o tom rychlost její odpovědi:

„Nic bych proti tomu neměla, kdybys ty chtěl. Mohla by se nastěhovat k nám. Pomáhala by mi. Je tu dost práce pro dvě a já už nejsem tak při síle jako dřív."

„A co tomu říká tatínek?"

„Byl by dost svolný, aby ses oženil, dá-li starý Baráček Růžence věnem vinici Na slunečné."

„A o tom, co říkají Baráčkovic, jste neslyšeli nic?"

„Farář sem nedávno přišel na výzvědy. Jistě to měl umluveno s Baráčkovic. Tak při řeči řekl tatíkov, že se to musí dát nějak do pořádku před Bohem, s Růženkou a s tebou. Ale Jindra si nedá nic nakukat. Řekl faráři: ‚Až to bude v pořádku u notáře, před Pánembohem se to vždycky nějak srovná. Starý Baráček se přece nebude chtít rozkmotřit s Pánembohem pro kousek vinice.‘ Co se týká svatby, to můžeš všechno nechat na tatíkov. Ten měl vždycky dobrou hlavu."

„Udělám, co budete chtít, mami."

Tak byl tedy stanoven další postup a matka se konečně obrací a dívá se na syna:

„Když se to tak vezme kolem a kolem," povídá, „udělals to docela šikovně! Tatík se vůbec nezlobí. Teď, když je Růženka nabouraná, starý Baráček musí pustit chlup. Růženka je pěkná holka a ti Baráčkovic mají vinice na sluneční straně. Ne, nebylo to od tebe nešikovné, Stando!"

Otec se opravdu nezlobí. Když přišel, povídá Standovi přísně:

„Vyvádíš prý pěkné lumpárny, ty hanbáři nestydatý!"

Ale všechny vrásky jeho vylouhované kůže se krčí samou radostí. Když myslí na krásnou vinici Na slunečné, která již brzy přestane náležet Baráčkům a stane se majetkem Botičkovic rodiny, nemůže se ubránit, aby nepřiznal, že chvilkovým požitkem je možné dosáhnouti toho, co člověku nedá ani celý život strávený pilnou prací. A to potom věřte všem těm farářským povídkám. Toť se ví, páteři chtějí všechno dávat do pořádku povídáním o nebi. No jo, ale jsou vůbec v nebi vinice? A proto si zatím hledme vinic

Baráčekových, když se naskytuje příležitost. A ostatně: čím je to v tomto případě vina, Růženčina nebo Standova? O tom se vůbec nedá mluvit. Úkolem chlapců je svádět děvčata a děvčata mají povinnost bránit se. Jindra však jakožto člověk rozvážný, který nezanedbává žádnou opatrnost, přece jen uznává za lepší získat i nebe na svou stranu a faráře za pomocníka. Naděje, že se mu brzy podaří zaokrouhlit Botičkovíc majetek, ho ponouká k nebývalé štedrosti.

„Jako že se jmenuji Jindra," povídá, „farář ode mne v den svatby dostane hromadu peněz! Dvě stě franků, a najednou, mu vyplatím na ten jeho kostel!"

„Dvě stě franků!" nářikavě opakuje Štěpánka, zdrcená a jakoby smrtelně raněná (neboť to ona schovává každý ušetřený groš do prádelníku, odkud se peníze vyndávají jenom tenkrát, když se nesou do skryší ještě bezpečnějších).

„No tak aspoň padesát, ale to jistě!" praví Jindra, když se mu zase vrátil zdravější rozum.

Všechno se to zřejmě urovnává bez rámusu. V osm hodin večer krásný vojáček s krásnými lýtky sestupuje čilým pěšáckým krokem z horního městečka. Je to Standa Botička, vítěz, ještě parádnější než kdy jindy. Každý se na něho může dívat, závidět mu, obdivovat se mu: je to Standa Botička, ten, co našťouchl Růženku Baráčekovic, tu hezounkou dívčinu. A dokonce o věneček ji připravil! Neboť tento správně provedený manévr mu nejen poskytl a ještě poskytne příjemný požitek, ale vynese mu kromě toho pořádný kus vinice Na slunečné, kde jsou nejlepší zvonokoské vinohrady. Setsakramentské štěstí má ten mládenec! Zatím co Růženka pokojně donosí své maličké, Standa si odkrouťí vojnu a stane se desátníkem, desátníkem u horské pěchoty, lidičky! Až se vrátí z vojny, najde své maličké už pěkně v peřince, úrodnou vinici připsánu k majetku rodiny Botičkovy a svou zlatou Růženku již zase připravenou dávat si

berdo. Mistrovský kousek, to ano, to tedy se mu musí nechat, tomu sakrmentovi Standovi! On sám se tomu směje, jak tak zvesela kráčí na rande s Růženkou, Směje se a říká si:

„No servus, člověče! Ach, fixumvérum!"

9/ zvonokoské posvícení

Ve Zvonokosech bývá každoročně posvícení v den svatého Rocha, místního patrona. Protože svatého Rocha je 16. srpna, hned po Nanebevzetí Panny Marie, to znamená v takový roční čas, kdy není práce — jenom se čeká, až hrozny pokojně dozrají —, posvícení trvá obyčejně několik veselých dní. A ježto zvonokoští občané snesou spousty dobrého baščuňku a pitiva, často se stává, že oslavují posvícení, když je příznivé počasí, i celý týden.

Někdo se možná podiví, proč je zvonokoským patronem právě sv. Rochus a žádný jiný z tak mnohých světců, osob vesměs záslužných a velmi rozličných. A je také pravda, že sv. Rochus se nijak zvlášť nehodí za patrona vinařů. Ježto pak k této volbě jistě nedošlo bez důvodu, museli jsme hledat její zřídlo. Výsledek našeho pátrání nám umožňuje vypsati zde zaručeně správné důvody, které v dávných dobách vedly k této volbě.

Do XVI. století nebyly na pozemcích kolem Zvonokos vinice, nýbrž polnosti a pastviny, obklopené hustými lesy. Na pastvinách se choval dobytek a hlavně kozy. Také vepřů bylo hodně. Kraj uzeneho masa a sýrů. Pěstitelé byli většinou lidé neurození, nevolníci a nájemci, pracující pro opatství, v němž žilo asi tři sta mnichů řádu sv. Benedikta. Jejich převor byl podřízen arcibiskupovi — hraběti lyonskému. Mravy byly v kraji stejné jako tenkrát všude: ani lepší, ani horší.

Přišel onen proslulý mor roku 1431, který řádl tak strašně, že města i venkov trnuly hrůzou. Ubožáci z široka daleka se sbíhali a hledali útočiště v městečku Zvonokosech, čítajícím tehdy asi třináct set duší. Přijali je, ale všichni žili ve velikém strachu, aby některý z těch přistěhovalců nepřinesl zárodky hrozných nemocí. A tu svolal převor všechno obyvatelstvo a občané slíbili, že se zasvětlí sv. Rochovi, ochránci před nakažlivými nemocemi, zůsta-nou-li Zvonokosy ušetřeny moru. Tento slib a závazek byl velmi přesně sepsán církevní latinou a téhož dne podepsán na silném, pečeti opatřeném pergamentu, kterýžto dokument se později stal majetkem baronů z Kratihájů, již několik století velmi mocných v tom kraji.

Nazítí po tomto dni, oslaveném velikým procesím, se ve Zvonokosech objevil mor. V několika měsících mu padlo za obět' devět set šestaosmdesát lidí (podle některých kronikářů dokonce přes tisíc lidí), mezi nimi také převor, takže počet obyvatelstva, počítajíc v to i uprchlíky z okolí, se snížil na šest set třicet. Potom mor zmizel. A tu svolal nový převor zachráněných šest set třicet obyvatel, aby porokovali o tom, zdali sv. Rochus opravdu udělal zázrak. Převor sám, nedávno povýšený k této hodnosti, se klonil k názoru, že to zázrak byl, a stejně smýšlelo mnoho mnichů, protože po té spoustě úmrtí získali v opatství významné postavení. Všichni zachránění se brzy shodli, že to byl zázrak, a dokonce veliký zázrak, protože jich o tom mohlo rozhodovat ještě šest set třicet a jenom šest set třicet se jich mělo podělit o pozemky, které dříve živily více než třináct set osob. Bez váhání připustili, že nebožtíci umřeli za trest za své hříchy, jež soudit mělo — ve své vševědoucí dobrotivosti — právo jenom nebe. Všichni zachránění se nadšeně přidružili k tomuto názoru. Vyjma jednoho.

Ten jeden byl ubohý mudrlantský hlupák jménem Matouš

Vidle, jeden z těch smolařů, kteří vždycky brání lidem kráčet po cestách pravosti. Tak tedy Matouš Vidle povstal v onom shromáždění nedbaje, že ruší klid duší a že vnáší rozkol do svorného přesvědčení zvonokoských obyvatel. Ani trochu si nevzal k srdci převorova zbožná slova a promluvil, opravdu nevzdělaně, takto: „Nebudeme moci říci, že se stal zázrak, dokud těch tisíc nebožtíků, o jejichž majetek se dělíme, nevstane z mrtvých a neřekne nám svůj názor o tom." Slova ničemná a lotrovská. Ale tenhle Matouš byl člověk výřečný jako každý takový zahálčivý nevolník, který rád zapomíná chodit na robotu a raději někde v temné stodole, ve společnosti povalečů sobě rovných, rozprává buřičské řeči. Vyložil svůj protest velmi výmluvně, jazykem, který byl míchaninou ze zpotvořené latiny, ze staré franštiny a z keltských nářečí. Tehdejší zvonokoští obyvatelé byli lidé prostí, úplně nevzdělaní. Velmi namáhali mozky, aby rozuměli tomu, co Matouš a převor říkají. A ježto bylo léto, hrozně se potili a žíly na čele jim nabíhaly.

V jedné chvíli se Matouš Vidle, rozpálený svou bezbožnou výmluvností, dal do takového křiku, že přehlušil i převorův hlas. A občané, když slyšeli tak rozhodný, odmluvy netrpící křik, si začali říkat, že Matouš má pravdu a že sv. Rochus možná neudělal nic. Převor cítil, že ztrácí převahu. Na štěstí to byl člověk chladnokrevný, vzdělaný, nadaný slušnou dávkou mnišské maza-nosti. Požádal, aby schůze byla na chvíli přerušena, protože prý musí nahlédnouti do posvátných rukopisů, obsahujících správné pokyny o tom, co jest třeba činiti a čeho nechati. Když byla rozprava znovu zahájena, oznámil, že posvátné knihy přikazují, kdykoli dojde k takovým neshodám, zdvojnásobit poplatky a dávky, jež je obyvatelstvo povinno odváděti opatství. Všichni ihned pochopili, že Matouš Vidle nemá pravdu a že sv. Rochus opravdu

udělal zázrak. Šalebný našeptavač byl ihned prohlášen za kacíře. Hned se sebrali, šli na zvonokoském rynečku postavit pořádnou hranici a za soumraku na ní Matouše upálili, čímž byl k všeobecné spokojenosti — v dobách, kdy se lidé vůbec neměli čím bavit — zakončen den zasvěcený slávě svatého Rocha. A od toho času jsou Zvonokosy neochvějně věrní tomuto světcí.

Tak jsou tyto příhody roku 1431 zapsány, s dojemnou prosto-myslností, v jisté málo známé písemné památce z oněch časů. Překlad tohoto dokumentu pořídil vynikající universitní profesor, jehož hojné tituly jsou nám zárukou rozsáhlé učenosti a neomylnosti. Není tedy možné bráti nějak v pochybnost události, které v XV. století přiměly zvonokoské obyvatelstvo, aby si za svého patrona zvolilo sv. Rocha.

Každý ví, co to znamená, když se řekne krásný srpen. A srpen roku 1923 byl ve Zvonokosech srpen neobyčejný, jakoby nějaký rajský pokus zkoušený na naší zemi. Příznivé vzdušné proudy, správně kanalisované okolními údolími, způsobily, že zvonokoské nebe bylo stále stejně jasné nepřetržitě (počínajíc 26. červencem) celých dvaapadesát dní, šťastně přerušovaných nočními dešti; pršívalo tak vhodně vždycky teprve po půlnoci, že to nikomu nepřekáželo. Bylo to jakoby skvělé dílo obecní péče o kropení ulic, neboť občané, kteří ráno vstali první, nalézali ulice čist'ouneké jako aleje v parku a kraj vonný jako záhony květin. Není možné popsat celou tu modrou nádheru, rozestřenou nad zelenou nádherou kopců porostlých vinicemi. Jitřenka, vyplašená prudkým denním světlem, sbírala své vlasy z plavých mlh, chvatně prchala a zanechávala na obzoru jenom růžový poprašek uraženého studu. Den se za ní vynořoval s tváří tak svěží, že to vypadalo jako v prvních chvílích světa. Ptáci švitořili zrána arpeggia tak virtuosní, že by nebylo divu, kdyby si všichni houslisté byli zoufali. Květiny zanechaly

veškeré zdrženlivosti ve vůních a pootvíraly své korunky stejně směle, jak si bezstarostné, dovádivé princezny rozhalují plášť. Celá příroda dýchala jako nevěsta při první hubičce. Hlídač Sedmikvítek byl již vzhůru a nestačil se podívat:

„Pánbíčku nebeský," říkal si v duchu, „kdo jenom dokázal tohleto všecko! Ten chlaolík jistí* neměl obě ruce levé ani seno v hlavě!"

To byla jeho ranní modlitba, jeho prostá pocta Stvořiteli. Objevoval nádhernost světa a na to, co dělal dnes stejně jako vždycky, hned jak vstal, zapomínal tak, že mu to teklo po nohavici (na štěstí to brzy uschne).

Zvonokostí občané byli doslova opilí tolikerými úsměvy, lichotkami, záchvěvy, harmoniemi, akordy, opilí tou nepochopitelnou, drtivou krásou, opilí blažeností a takovou spoustou pozemské lahody. Večery padaly do nekonečna s tak bohatými vzdechy a barevnými odstíny, že i největší škarohlídy z toho bolelo srdce. A poledne bývala pravé rány klackem na hřbet. Člověk se musel natáhnout v chládku dlaždičkových síní se zavřenými okenicemi a s vůní ovoce a kozích sýrů a musel si po obědě zdřímnout, ale každý si napřed připravil okov čerstvé vody, schválně načerpané ze studny, aby měl čím svlažit hrdlo, hned jak se probudí.

Zkrátka počasí, kdy si nikdo ani nevzpomněl na nemoci, na pohromy, na zemětřesení, na konec světa, na špatné vinobraní, počasí, kdy si nikdo nedělal žádné starosti, kdy každý zase nalézal zalíbení v manželce své, a nikdo nepohlavkoval fakany, a každý zapomínal počítat grošíky a nechával všechno klidně se vyvíjet na té hladině nesmírného optimismu.

Právě to tak trochu zavinilo zvonokoské skandály. Zatím co příroda se o všechnu práci starala sama, zatím co nalávala hrozny opojnou šťávou, lidé, protože neměli co dělat, hýřili

jazykem, strkali nos do sousedových věcí a cizích lásek a pili přece jen trochu mnoho, protože to setsakulentské vedro vám pořád vyčerpávalo vodu z těla a padesátkrát za den vás zalévalo potem, a lehký větřík, vklouznuvší k vám jako průvan, jej potom vysušoval v podpaždí, na lopatkách, mezi řadry, v prvním prohybu zadnice a pod sukněmi tak volnými, aby mezinožky, věru ochotné zadovádet si, měly pěkné pohodlí.

Zkrátka a dobře nejzatroleněji parádní počasí, jaké si kdo dovede představit! Takové, že člověk by opravdu byl řekl, že nebe možná přece jenom není podfuk. Takové, jaké by člověk rád našel, až se začne vytrubovat v údolí Josafat.

Jenže pozemšťané jsou tvorové podivní, zboží opravdu fórové, to se musí nechat, s kebulami tak zpropadeně zprtanými, že člověk by ze zoufalství mlátil hlavou do zdi. Když mají všechno, čeho je třeba ke štěstí — slunce, dobré víno, hezké ženy, tolik, že by mohli i rozdávat, a habaděj času na potěchu s tím

vším — nedovedou se ubránit a všechno si to zkazí svými lidskými pitomostmi! Je to nad jejich síly! A Zrovna tak to udělali naši zvonokoští trulanti, místo aby čučeli pěkně pokojně v chládku a dopíjeli soudky, aby uvolnili místo pro to, co znamenitého zrlo na jejich vinicích, pro ten opravdový zázrak v Káni, který pro ně byl, všemohoucí bože, udělán tak, že nemuseli hnout ani malíčkem ti shnilí lenoši, zázrak, který jim rok co rok vynášel plné kapsy peněz!

Všude pod nebeskou klenbou to byl samý mír, horký klid, omamná malátnost klidu, přebohaté obrazy štěstí, přísliby blahobytu, radost visící všude ve vzduchu. Stačilo dáti se unášet životem v tomto nezaslouženém klidu, v tomto ohromujícím přívalu pokoje a míru. Ale lidem se to patrně zdálo příliš prosté, něco je svědivě pošívalo, aby si vymyslili nějakou oslňující pitominu.

A uprostřed tohoto pokoje a míru tiše šplouchal záchodek, v němž si jejich zlovolný duch našel podnět k občanské válce. Oba tábory byly na nůž a mírumilovný farář Calaba, násilně zatažený do konfliktu, slíbil, že v den sv. Rocha přikročí k činu a prosloví s kazatelny slova odsuzující stoupence záchodku.

Ale to zatím nechme, až přijde čas. Sledujme vývoj událostí krok za krokem.

Kronikář zde stojí před závažnou otázkou. Má sem zapsat všechno, co se dověděl, tak jak to bylo řečeno, slovy, jejichž pobuřující prudkost zavinila události, o kterých zde píšeme? Nebo má slova, zrozená z hněvu, zmiřňovat? Ale to potom je obava, že následující události by se zdály nevysvětlitelné. Slova vedou ke skutkům; chceme-li ukázat skutky, musíme věrně reprodukovat slova. Čtenář bude mít stále na paměti, že jsme v benujolaiském kraji, to znamená v kraji dobrého vína, lehce klouzajícího do hrdla, ale zrádného pro hlavu, nápoje, který náhle rozplameňuje výmluvnost a našeptává vyzývavá slova. A Beaujolais leží v sousedství ostatních viničných okresů, vesměs krajin úrodných, žírných, veselých, jejichž přirozená kypivost přešla také do řeči. Ostatně řeč pochází ze země, z půdy, jako všechna na tomto světě. Slovník zvonokoských občanů, obrazný a silný, voní rodnou půdou. To bylo třeba připomenouti čtenářům.

Jak vypadalo zvonokoské posvícení za tak nádherného léta, to si každý snadno představí: hodovalo a baštilo se již od rána 15. srpna, spousty kuřat, vykuchaných již včera, králíci, naložení již osmačtyřicet hodin, zajáci, pytlácky lapení do smyčky, koláče, již dlouho předtím zadělané a upečené u pekaře, raci z údolí, šneci, skopové kýty, šunky, klobásy ještě teplé, hovězí pečené, řízky, zkrátka takové spousty samých dobrot, že se ženy v kuchyních u plotny střídaly. A všude se mluvilo jen o dobré baště.

Večer 15. srpna žaludky byly již nafouklé, protože pozřely víc, než kolik činíval jejich obvyklý obsah. Ale nejlepší mísy se nechaly na zítřek, neboť zvonokoští občané nejsou takoví, aby se zalekli dvoudenních hodů. Když se setmělo, bylo všude slavnostní osvětlení a pochodňový průvod. A na rynku byla tanco-vačka kolem estrády pro muzikanty a kolem „vinné kašny“.

Tahleta vinná kašna je starý zvonokoský zvyk. Bečky, postavené péčí obecní rady pod širým nebem, jsou naraženy a každý má právo pít po celé posvícení, kolik se mu zachce. Dobrovolníci polévají často bečky, omotané povřísky, vodou, aby víno zůstalo chladné. Vedle velké „kašny“ bývají postaveny tabule a zvláštní porota znalců tam vypisuje jména občanů, kteří chtějí soutěžit o titul *Krále trunku*, každoročně udělovaný tomu, kdo za posvícení nejvíc vypil. Porota zapisuje body velmi svědomitě, neboť o titul je veliká rvačka. Nejslavnějším Králem trunku, jakého kdy Zvonokosy měly, byl jistý Glgavka, který jednou vypil, ve čtyřech dnech, tři sta j edenadvacet sklenic vína. Stalo se to roku 1887 a znalci soudí, že není možné přetrumfnouti Glgavkův rekord. Ostatně Glgavka byl tenkrát, když tohoto rekordu dobyl, na vrcholu své výkonnosti, bylo mu třicet let, a třebaže si královský titul udržel ještě přes deset let, neustále potom upadal. Umřel, když mu bylo asi čtyřiačtyřicet, na cirrhosu tak parádní, že játra, proměněná v jediný absces, mu v těle praskla. Ale jeho jméno je nesmrtelné.

Roku 1923 měl titul Krále trunku již tři léta listonoš Papáček. Trénoval se tak pilně, že vypil i šedesát sklenic denně, když se blížila chvíle, kdy bude nucen obhajovat svou dobrou pověst. Ale v běžném životě nepřesahovala jeho každodenní spotřeba třicet sklenic. Také Papáček byl na nejlepší cestě k cirrhose a začínal ochabovat. Ferda Čupr snil o

tom, že tentokrát mu jeho titul urve.

Tak tedy část noci se pilo a tančilo. Pilo se, jak dovedou pít ve Zvonokosech, to znamená silně. Tančilo se, jak se tančí všude na francouzském venkově, to znamená bujaře; muži k sobě, bez přílišné starosti o tempo hudby a bez zbytečného upejpání, pevně tiskli boubelaté matrony a statné dívky, které nemají městské podprsenky a nic v nich, ani nejsou tak nepochopitelně hubené, že je to proti přírodě a že opravdu truchlivé jsou jistě noci měšťáků, kteří mají ženy podle módy.

Ostatně s nejlepšími požitky této roztančené noci se občané uchylovali za obvod pásma ozářeného lampióny. Bylo vidět, jak mnohé stíny odcházejí v párech až za městečko a tiše vklouzávají do vinic. Také černá hlubina křovitých úvozů jimi byla oživena. Nikdo by nebyl mohl říci, zdali ty mnohé tichounké dvojice stínů byli sami manželé s manželkami, ale slušnost přikazovala, aby si to každý myslel, třebaže jedna věc mohla budit pochybnosti o tom: nebylo mezi těmi stíny slyšet žádné hádky, nic z těch zatrpklé sladkých slov, jež na sebe obyčejně při každé příležitosti pokřikují lidé již dlouho spolu žijící. Je možné předpokládat, že taková výjimečná zdrženlivost byla výsledkem lahodného počasí a dobrého vína. Neboť nemravné by bylo přisuzovat tu přátelskou shodu nějakým pohoršujícím smělostem protimravopo-čestným. Leda snad k nějakým mýlkám nebo záměnám mohlo dojít, protože někteří občané se kolem manželek svých sousedů točili tak horlivě, že zapomínali na vlastní ženy, a ty ovšem nemohly zůstat na posvícení s rukama v klíně všemi nepovšimnuté jako nějaké staré babky, které už nestojí za to. Na štěstí manželé, jejichž ženy se bavily s jinými, hleděli si zase manželek těch jiných, takže všechno to šlo pěkně do páru, možná trochu zpřeházeně, ale dokonale symetricky. A žádné vážné následky to mezi zvonokoským obyvatelstvem nemělo, neboť zdravotní

stav městečka byl skvělý. Vyjma ovšem pana Sakumpaka, ale notář se nemísil mezi prostý lid a nekonal na rynku žádné „dobročinné skutky“.

Ostatně takové drobné poklesky měly mnohé na svou omluvu. Manželé, jak tak žijí stále bok po boku, se nakonec příliš dobře znají, a čím lépe se znají, tím méně tajemnosti mezi nimi zůstává, tím méně neukojené zvědavosti zbývá všelidské potřebě ideálu, takže člověk musí předmět své ideální touhy umisťovat někam jinam. Muži se s ní uchylují k sousedově ženě a nalézají na ní

něco, co jejich manželce chybí. Obraznost horečně napomáhá a brzy mají plnou hlavu sousedovy ženy a pocity tak divné, že jsou z toho někdy celí nemocní, celí zjančení. Toť se ví, kdyby jim někdo místo jejich ženy dal ženu sousedovu, brzy by to bylo na chlup stejné jako s tou první a znovu by začali pošilhávat po okolí. A ženy zrovna tak: oči mohou nechat na sousedčinu muži, protože se na ně, z touhy a ze zvědavosti, dívá pozorněji než jejich manželé, neboť ti se na ně, to se rozumí, už vůbec nedívají. Neuvědomují si, že jejich muž se na nepřestal dívat jenom proto, že je již dopodrobna a nazpaměť zná a že ten druhý, který je teď vzrušuje svou zdvořilou pozorností, také se úplně přestane zajímat o celý ten krám, jakmile jej ve všech koutech prošmejdí. Takové nedůsledné myšlení je bohužel v lidské povaze, všechno se tím komplikuje a člověk není nikdy spokojen.

Tak tedy posvácení rok co rok poskytovalo příležitost dáti tělům všechno, o čem hlavy snily již několik měsíců. Lidé, když tak byli venku z domů a promíšení jedni s druhými, hleděli toho využít, neboť věděli, že tato volnost a svoboda nebude trvat dlouho. Také něco dobrého bylo v této nevinné prostopášnosti. Je v ní možné vidět ventil, kterým unikala přemíra nadržенých nevraživostí, která by jinak byla otrávila

nejednu hlavu. Ostatně zdůrazněme, že nespokojenci neměli v obci většinu. Většina mužů ve Zvonokosech žila v úplné shodě se svými ženami a většina žen s muži. Ne že by se byli zrovna zbožňovali, ale ve většině rodin se manželé jakžtakž snášeli. A už to bylo krásné.

Noc z 15. na 16. srpna se tedy, stejně jako v předcházejících letech, rozvíjela v samých radovánkách až do tří hodin po půlnoci, kdy lidé jedni po druhých začali ochabovat. Na rynku zůstali již jenom nezmaři, vesměs zdatní „násoskové“, kteří dospěli ve svých úlitbách již tak daleko, že jejich hlasy měly za šerícího se jitra roztodivný zvuk. Jejich disharmonický povyk byl tak nepříjemný, že rozhořčené ptactvo odlétlo se svými líbivými koncerty do sousedních obcí a ponechalo Zvonokosy jejich pijanskému randálu.

šestnáctého srpna v deset hodin se vyzvánělo na hrubou. Všechny zvonokoské ženy tam byly v plné parádě, jednak z navyklé zbožnosti, jednak proto, ať se pochlubily novými šaty,

dnes obzvlášť slušivými a dlouho potají připravovanými, aby veřejnost byla jak se patří překvapena, až je poprvé spatří na svůdných tělech jejich majitelek. Byly to samé růžové, bleděmodré, světlezelenavé nebo citrónové toalety, krátké a pěkně přilehlé k zadku, jak se to tenkrát nosovalo, takže dole bylo vidět pevná lýtka statných hospodyněk. Když se některá z nich sehnula a vysunula kýty — buď aby si zavázala tkaničku u střevíce, nebo aby zapjala synáčkovi kalhoty —, zahlédli jste nad punčochou proužek krásného, bílého a širokého stehna (opravdu skvostné osvěžení), divadlo velmi svůdné pro zvonokoské občany, nakupené v hlavní ulici, kde neztráceli nic z té defilírky, umožňující přesně odhadovat, jaké manželské slasti jsou údělem každého ženáče.

V Macarátově hostinci — protože to tam bylo jako v první

lóži — byl veliký nával mužských hostí; hlavy měli trochu „na kuráž“ z přemíry pomíchaných nápojů a jejich anekdoty, strašně ožehavé a schlubné, dělaly děsný rámus. Zvláště Ferda Čupr mezi nimi vynikal. Protože od včerejška vypil již třiačtyřicet sklenic vína, byl od Papáčkova hrdla vzdálen již jenom na sedm hltů, neboť Papáček jich bez námahy vyzunkl padesát. Ferda se proto holedbal, že tentokrát jistě strhne titul Krále trunku na sebe. Tuto jistotu mu vnukala patrně opilost.

Kolem půl jedenácté se řeč stočila na záchodek a hlavy se hned zapálily.

„Farář prý bude v kázání mluvit proti němu,“ popíchl Macarát.

„Ani nemukne, o to nemám strach!“ tvrdil Bertek Homolka, člověk pochybovačný.

„Řekl, že bude mluvit, a lidi si o tom povídali; víc o tom nevím,“ opakoval Macarát. „Protože v tom má prsty také Čubíčka, ani bych se moc nedivil, kdyby mluvil...“

„A ta Kratihájka jistě taky k tomu nemá daleko!“

„A Sakumpak, vždycky ochotný pomáhat každému farářskému manévru!“

„Takže přece jenom je snad možné, že bude mluvit...“

„Já myslím, že ano, že je to možné!“

„Už dlouho se to potají kutí.“

„Nakonec to dopadne tak, že jej dají zbourat, ten záchodek, jak tak budou všichni proti němu. Pamatujte na má slova!“

Po těchto větách zavířily zuřivé myšlenky v potemnělé hlavě

Ferdy Čupra. Od té jeho hádky s Eulalií Čubíkovou ho všechno, co se týkalo záchodku, ťalo vždycky do živého. Vstal a promluvil k přítomnému shromáždění rozvážných Zvonokosanů slova, která ho vážně zavazovala:

, Já jim to všem, jak Čubíčce, tak Kratihájce, jak Sakumpakovi, tak Calabovi, všem jim to zatrhnu! Záchodek stojí přece u mé zdi! Nedovoluji jej zbořit! Zakazuji jej zbořit! Tak jest: zákazuji^{to!}"

Slova příliš holedbavá a hosté, kteří ještě měli jasnou hlavu, se

na ně také tak dívali. Nejmodřejší z nich se pochichtávali:

„Chudáku Ferdo, ty tomu jistě nezabráníš!"

„Já že tomu nezabráním, Bohdane? Proč tak mluvíš, když to nemůžeš vědět? A zabráním!"

„Nemáš to v hlavě v pořádku, Ferdo, že takhle mluvíš. Jenom si to rozvaž. Bude-li o tom farář mluvit rovnou s kazatelnou, na hrubé, o tak velikém svátku, jako je dnes, úplně poblázní všechny ženské a nezmůžeš proti tomu nic."

Tato slova, řečená úplně klidně, rozzuřila Čupra nadobro. Křičel:

„Já ženezmůžunic, povídáš? Víš to tak jistě, že nic nezmůžu?... Já nejsem tak padlý na hlavu ani taková baba jako někdo! Však já mu dovedu zavřít zobák, tomu páterovi!"

Vážení občané soucitně krčili rameny. Nějaký hlas radil:

„Měl bys jít na kutě, Ferdo! Máš opici jako trám!"

„Který pišišvor se tady opovažuje říkat, že mám opici? Nechce se přihlásit? Dobře udělal! Zavřel bych mu zobák zrovna tak jako Calabovi!"

„Ty říkáš, že zavřeš Calabovi zobák? A kde mu ho chceš zavřít?"

„Rovnou v kostele mu ho zavřu, mordie!"

Zde si Juditin manžel vynutil chvíli obdivu. Všichni zmlkli. To bylo silné, to, co zde Čupr řekl! Bylo to silné a probouzelo to nerozumnou, ale neodolatelou naději: co kdyby se stalo něco nevídaného?... No ano, proč ne... Jednou za čas... Tot' se ví, nikdo tomu holedbání nevěřil, ale čerpala z něho

naději ona touha, ustavičně podřimující v lidských srdcích a ponoukající je, aby si přáli nějaké skandály, s podmínkou ovšem, že trpět tím budou jenom druzí. ^{>T}o ale nic se zatím nestalo, situace byla nejistá a patrně závislá na slovech, která teď přijdou. Čupr tam

stál a nadouval se pýchou nad vzbuzeným dojmem a nad tím zakletým tichem, které bylo jeho dílem, opojený tím, že ovládá celou hospodu, ke všemu ochotný, jen aby si udržel tuto pomíjející slávu, ale také ochotný posadit se zase a klidně sedět, spokojit se s tímto snadným triumfem, pakliže mu jej přiznají. Byla to jedna z těch nerozhodných minut, kdy se rodí osud.

Veliká naděje již pomalu pohasínala a všichni se s tím smířovali. Na neštěstí byl mezi nimi lstivý falešník, Jakub Remdihák, jeden z těch lidí se zelenavou pletí, s tváří ztrhanou a zbrázděnou a s pokřiveným šklebným úsměvem, kteří znamenitě dovedou vydražďovat ješitnost a vhánět lidi do nerozvážností, třebaže se při tom sladounce tváří, jako by mluvili rozumně a jako by je chtěli od zbrklosti naopak odvracet. Crček jeho jedovatého hlasu vystříkl najednou jako ocet na rozjitřenou Čuprovu ješitnost:

„No jo, no jo, Ferdo... Meleš páte přes deváté, ale neuděláš nic. Prostě se naparuješ, nic jiného to není! Lepší bys udělal, kdybys ty sám zavřel zobák!”

„Já že nic neudělám?”

„Nedělej hloupé vtipy! Mlátit pantem, to dovedeš, a na dálku. Ale když jde o to, povědět to lidem pěkně do očí, dovedeš mlčet jako každý druhý! Farář si může v kostele povídat, co se mu zachce, a bez obav, že mu do toho skočíš!”

„Ty si teda myslíš, že z něho mám strach, z faráře?”

„Chudáku Ferdo! Kdyby se mu zachtělo, budeš mu z dlaně lízat svěcenou vodu! A až dojde také na tebe, abys zalezl do

prkenné bedny, pošleš si pěkně pro Calabu, aby k tobě přišel i s těmi svými oremus. Lépe bys udělal, kdyby sis šel lehnout, protože fantazíruješ. A potom taky, uvidí-li tě Judita takhle zřízeného, dopadne to s tebou špatně, Ferdo!"

To byl správný výpočet. Na holedbavého člověka mají taková uklidňující slova vždycky žalostný vliv. Ferda čupr chytil láhev za hrdlo a bouchl jí do stolu tak vztekle, že sklenice poskočily.

„A tisíc hromů do tebe uhoď!“ zvolal. „Chceš se vsadit, že hned teď půjdu rovnou do kostela?“

„Je mi tě líto, Ferdo!“ odpověděl provokatér s předstíranou lhostejností. „Jdi si raději lehnout, povídám ti to přece!“

A to byl nový výpad na nedůtklivou opilcovu čest. Čupr udeřil svou lahví po druhé a dopálil se:

„Chceš se vsadit, že mu to tam naproti půjdu říct, tomu Caiabovi?“

„A co mu půjdeš říct?“

„Že mu to zatrhnu!“

Pohrdavé mlčení bylo jedinou odpovědí Jakuba Řemdiháka. Přece však bylo doprovázeno smutným úsměvem a zamrknáním — úmyslně nápadným —, čímž se tento nebezpečný pokušitel dovolával svědectví počestných lidí, že ten blázen mluví z cesty. Tato urážlivá mimika vyvrcholila Ferdovu rozčertěnost:

„No ale hergotkrucifixelement!“ zaječel. „Copak mě všichni máte za vymiškovaného bubřinu? Já prý tam nepůjdu! Tohleto se opovažuje říct ten smradoch! A to se tedy uvidí, jestli půjdu nebo nepůjdu! To se uvidí, jestli já mám strach říct to faráři! Vy beťáři, vy tvarohové huby! Vy říkáte, že nepůjdu? A já tam jdu hned, rovnou do kostela! A hned mu řeknu, co jako si o něm myslím, tomu černoprdelníkovi! Půjdete se mnou?“

Šli tam všichni: Bohdan Macarát, Jakub Řemdihák, Bertek Homolka, Gusta Dobrkal, Dolfek Víšek, starý Botička, Jura Přezvejkal, Rebarbora Havel, Papratka a jiní; dobrých dvacet jich celkem bylo.

10/ skandál vybuchuje

Když si vysvlékl ornát a nechal jenom albu na klerice, farář Calaba vylezl těžkým krokem, s velikou námahou na kazatelnu. Napřed řekl: „Pomodleme se, drazí v Kristu.“ Především to byly modlitby za mrtvé a za dobrodince farnosti, což mu umožňovalo oddechnout si trochu. Modlívali se hlavně za zdejší občany zemřelé od hrozného moru r. 1431. Když se domodlili, farář přečetl oznámení na příští týden a svatební ohlášky. A nakonec přečetl nedělní evangelium, jež mělo být základem jeho kázání, a bylo to tentokrát kázání, které mělo pevně utkvít v myslích farníků, kázání tak zvláštní, že ho to trochu znepokojovalo. Farář Calaba tedy četl:

„Za onoho času, když se přiblížil, uzřev město, zaplakal nad nim řka: O, kdybys poznalo aspoň v tento den, který je ti ještě dán, které

by věci tobě ku pokoji byly, ale skryto jest to nyní před očima tvýma. Neboť přijdou na tě dnové nešťastní a obklíčí tě nepřátelé tvoji valem a oblehnou tebe a soužití tě budou ze všech stran. A s zemí srovnají tě, i syny tvé v tobě, a nenechají v tobě kámen na kameni, protože jsi nepoznalo času navštívení svého...

Potom se farář Calaba zadumal a udělal veliké znamení křížem, s pomalou důstojností, do níž chtěl vložit nezvyklou a pohrůžnou slavnostnost, neboť vzal dnes na sebe úkol velmi nepříjemný. Ale byl tímto pocitem nepříjemnosti proniknut tak,

že zvláštní vážnost jeho kříže, ačkoli myslil, že je imposantní, mu dávala výraz trochu chorobný nebo zlehka provinilý. Nerozhodně začal své kázání takto:

„Právě jste slyšeli, drazí v Kristu, co řekl Pán Náš, když spatřil Jeruzalém: *Ó, kdybys poznalo aspoň v tento den, který je ti ještě dán, které by věci tobě ku pokoji byly!* Zahloubejme se, předrazí farníci, do sebe a přemýšlejme. Neměl by Ježíš, kdyby dnes chodil naším úrodným beaujolaiským krajem a kdyby odněkud s kopce spatřil naše krásné Zvonokosy, neměl by příležitost říci podobná slova, jaká z něho tenkrát vyloudil pohled na rozštěpený Jeruzalém? Máme zde, předrazí bratři moji pokoj, to znamená křesťanskou lásku, tu lásku k bližnímu, kterou Syn Boží vyznával tak, že za nás zemřel na kříži? Bůh od nás ve své nekonečné dobrotivosti zajisté nežádá takové oběti, přesahující možná naše ubohé síly. Dopřál nám narodit se v době, kdy již není třeba dokazovat svou víru mučednickou smrtí. Ale je to o důvod víc, předrazí bratři, ježto ctnost je nám tak usnadněna...”

Bylo by zbytečné opakovat zde celé kázání faráře Calaby. Nebylo nijak skvělé. A dobrých dvacet minut to ten skvělý muž dokonce pletl páté přes deváté. Bylo to totiž pro něho něco nezvyklého. Před třiceti lety složil s pomocí přítele, faráře Konitruda, asi padesát kázání, která měla stačit pro všechny okolnosti pokojného kněžského apoštolátu. Od té doby se zvonokoský farář přidržoval tohoto zbožného repertoáru, úplně dostačujícího duchovním potřebám zvonokoských občanů, neboť řečnické výkony příliš často měněné by je patrně byly uváděly do rozpaků. A teď najednou, roku 1923, měl farář Calaba improvisovat, aby mohl do svého kázání vsunouti několik zmínek o tom zpropadeném záchodku. Tyto zmínky, vyslovené s kazatelnou právě o posvěcení, měly kolem církve seskupit křesťanské síly a vnést zmatek

do nic netušícího protivnického tábora, složeného z věřících vlažných, nechodících ke zpovědi, holedbavých, ale z opravdových neznabohů celkem žádných.

Již dvakrát vytáhl farář Calaba nenápadně hodinky a jeho výmluvnost zabíhala čím dále tím hlouběji do labyrintu vět, takže se z něho již ani vymotat nemohla. Musela se vracet s četnými hm... a s častými „předrahy bratry“, neboť tím se dalo získat trochu času. Ale marná sláva: jednou přece skončit musel. Vzáýval nebesa: „Pane na nebi, dodej mi odvahy! Pomoz mi!“ a potom se do toho odhodlaně vrhl:

„A když vyháněl ty, kteří zatarasovali chrám, Ježíš řekl: *Dům můj dům modlitby jest a vy jste z něho učinili peleš lotrovskou.* Nuže, bratři moji milí, vezmeme si příklad z ráznosti Kristovy. My také, zvonokoští křesťané, dovedeme, bude-li třeba, vyhnat ty, kteří vnesli nečistotu do sousedství našeho drahého kostela! Vbodneme do toho bohaprázdného, do toho potupného kamení krumpáč vysvobození. Předrazí bratři, budeme bourat!“

Vzrušující ticho následovalo po tomto prohlášení tak neobvyklém u zvonokoského faráře. A tu se odněkud z pozadí kostela ozval do toho ticha pijácký hlas:

„No jo, jen si jděte bourat! To uvidíte, jak budete mazat zpátky! Chcát přece nezakázal ten váš milý Pánbůh!“

Ferda Čupr splnil, oč se vsadil.

Ještě ani nedozněla tato neuvěřitelná, všeobecný úžas vzbudivší slova, a již se chvatně blížil kostelník Mikuláš. Najednou na něm bylo vidět živost, neslučitelnou s obřadnou slavnostností jeho kostelnického kroku, obvykle rytmicky odměřovaného sotva slyšitelnými, ale rozhodnými nárazy jeho kostelnické halapartny o dlažbu, což byl uklidňující zvuk, který zvonokoským věřícím zaručoval, že se mohou v klidu modlit pod ochranou bdělé síly s krásnými kníry, postavené na

nezdolných základech dvou nohou, jejichž svalnatost a pěkný obrys by nebyly dělaly hanbu ani veliké chrámové lodi nějaké arcibiskupské katedrály.

Když došel k Ferdovi Čuprovi, Mikuláš mu řekl několik slov, přísných, ale přesto celkem dobromyslných, třebaže pohana svatého místa to byla veliká a taková, že pokud sahala paměť zvonokoského kostelíka, nikdo tam nikdy neslyšel nic takového. Právě

proto, že to byla věc tak úžasná, Mikuláš neměl možnost odhadnout přesně její závažnost. O čestné místo zvonokoského kostelníka se před lety ucházel ne proto, že by snad chtěl mít takovou moc, jako mají četníci, nýbrž hlavně pro svou zdařilost tělesnou, za niž vděčil tajemnému dílu přírody na svých dolních končetinách. Měl krásná, dosti protáhlá stehna, svalnatá, pevná a v horní části ladně vypouklá, tedy zrovna jako stvořená k tomu, aby vynikala v purpurových krátkých kalhotách, které k této jedinečné ukázce mužství přitahovaly všechny pohledy. A lýtka měl Mikuláš ještě mnohem krásnější než Standa Botička, neboť na nich nebylo nic umělého. Jeho bílé punčochy byly napjaty silou svalů, oba nádherné provazce stehenních svalů se nahoře spojovaly jako dvě býčí šíje spoutané jedním jhem a dodávaly každému kostelníkovi kroku vznešené usilovnosti, která při chůzi měnila napětí svalů a tím i tvar těch krásných nohou. Od pasu až k prstům u nohou by Mikuláš byl mohl čestně snést srovnání s Herkulem Farneským. Ale všechny ty krásné tělesné tvary ho předurčovaly spíše k tomu, aby dělal parádu, než aby v kostele podnikal policejní zákroky. Proto také, a ježto nezvyklá bohaprázdnot Cuprova přestupku ho překvapila, nedovedl provinilci říci nic jiného než toto:

„Zavři hubu a koukej vypadnout, Ferdo!“

Slova umírněná, jen co je pravda, slova tak moudrá a

shovívavá, že Ferda Čupr by se jim jistě byl podrobil, kdyby to nebylo bývalo po posvícenské noci a kdyby nebyl vypil neprozíravé množství nejlepšího zvonokoského vína. A další přítěžující okolnost: u krogenky stáli jeho svědci, Macarát, Řemdiháček, Paprat-ka a ostatní; ti všichni tam stáli na číhané a mlčky ho popichovali. Byli v zásadě stoupenci Čuprovi, ale nevěřili, že by jejich hrdina, zlý, podrážděný pes, smýkající z nezvyku obojkem, s vázankou pošoupnutou na bok, zarostlý, s rozčuchanými vlasy, nevěřili, že tento člověk, k potěše celého městečka podváděný svou ženou, by mohl vážně odporovat statnému Mikuláši, který ještě k tomu byl v celé své kostelnické parádě, ve slavnostní uniformě, s šerpou, na hlavě dvourohý klobouk s perím, po boku meč a v ruce halapartnu s okovaným držadlem, ozdobenou třásněmi. Čupr tušil tyto pochybnosti a věděl, že jeho přátelé přisuzují již předem výhru kostelníkovi. A právě proto se nehnul z místa, nýbrž stále se zarputile pochichtával směrem k farářovi

Calabovi, zmlklému na kazatelně. Mikuláš tedy, zesíliv trochu hlas, opakoval: „Neblbni, Ferdo! Seber se a už ať jsi venku!“ V kostelníkově hlase byla hrozba a po jeho slovech se objevily úsměvy ještě nerozhodné, naznačující u diváků pevný úmysl přidružit se na stranu silnějšího. Ale tyto úsměvy ještě zvýšily vzteklost, kterou v Čuprovi probouzel pocit jeho slabosti před klidnou a kypivou silou Mikulášovou. Odpověděl mu: „Ty mě odtud nikdy nevyndáš, to si to neplet', ty hastroši!“ Je možné, že Čupr mínil těmito slovy krýti svůj ústup a potom čestně odejít z kostela. Slova tak sebevědomá umožňují hrdému muži zachránit situaci. Ale právě v té chvíli se stalo něco, co dovršilo zmatek. Ze skupiny zbožných žen a členek mariánské družiny natlačených kolem harmonia vypadl plechový talíř, přichystaný na sbírku milodarů, a s velikým cinkotem rozsypal po zemi celý růženec stříbrných mincí. Sám

pan farář Calaba je do talíře půjčil, neboť používal tohoto nevinného uskoku, aby své ovečky, používající příliš často nejdrobnějších měděných mincí, přiměl k větší štedrosti. Když viděly, že se tolik krásných penízků rozkutálelo po celém kostele pod nohy nesvědomitých farnic, spíše lakotných než zbožných, svaté děvy ztratily hlavu, dřeply si, hledaly s hlasitým rámusem postrkovaných židlí a při tom na sebe co chvíli volaly, kolik ještě chybí do správného počtu. A. všechen tento hluk najednou překřikl a o dalším vývoji událostí rozhodl pronikavý hlas: „Ven z kostela, ty satanáši!"

Byl to hlas Eulalie Čubíkové — jako vždycky první v spravedlivém boji — a chtěl těmito slovy nahradit nedostatečnost faráře Galaby. Farář byl slabý řečník, a jak jsme viděli, nevěděl, co mluvit, kdykoli ho náhodné okolnosti odváděly od kázání umírněných, nevyžadujících důmyslné vynalézavosti. Byl tím skandálem ohromen a vzýval nebesa, aby mu vnukla nějakou myšlenku, která by obnovila pořádek a zabezpečila vítězství spravedlivé věci. Jenže v té chvíli žádný anděl světla bohužel neletěl nad Zvonokosy. Farář Calaba se tedy octl v úzkých, neboť si v řešení lidských zápletek již příliš zvykl spoléhat na božskou pomoc. Ale výkřik Eulalie Čubíkové přikázal kostelníkovi, aby konal svou povinnost. Přikročil k Čuprovi a přísně ho oslovil s takovým důrazem, že všichni přítomní pochopili, že jde to tuhého

„Naposledyti povídám, abys zčerstva vymázl! Nebo ti zmydlím zadek, Ferdo!"

A již je zde chvíle, kdy vášně víří v zatemněných hlavách tak divoce, že každý zapomíná na svou úlohu, na posvátnost místa a již ani neměří sílu svého hlasu. Chvíle, kdy slova se hrnou na jazyk bez výběru a ďábelsky jsou metána z úst ihned, jakmile se zrodila z nášeptů strašných sil vnitřního rozruchu. Je třeba mítí to všechno jasně před očima. Mikuláš a Čupr,

rozohnění jeden vášní náboženskou a druhý vášní republikánskou, zesilují hlasy tak, že celý kostel bude moci slyšet každé slovo jejich hádky, a od přítomných se to potom dovědí celé Zvonokosy. Je to tedy souboj takřka před očima celých Zvonokos. Osobní marnivosti obou soků jsou již příliš v sázce a jejich životní zásady jsou již tak kompromitovány, že není možné ustoupit. Z obou stran budou vykřikovány nadávky a zasazovány rány. Stejné nadávky, stejné rány, stejné bojové prostředky budou postaveny do' služeb jak věci dobré, tak věci špatné; ostatně věra bude tak zmatená a útoky obou stran tak stejně hodný odsouzení, že nebude již možné rozeznat, kde asi je právo a kde neprávo. Po té postupné Mikulášově hrozbě si Čupr zabezpečuje posici za náspem židli a odpovídá:

„Tak jen to zkus zmydlit mě, ty bačkoro!"

„Hned se toho dočkáš, ty pokroucená špejle!" potvrzuje Mikuláš a celý se natrásá.

Každá narážka na jeho nevydařený tělesný vzhled Čupra děsně čertí. Vykřikuje proto na Mikuláše:

„Ty kapoune vycmrdlý!"

Nic nepomáhá, že jste kostelníkem ve slavnostní uniformě, povzneseným nade všechny pozemské sprostoty: jistá slova se zatínají rovnou do vaší chlapské důstojnosti. Mikuláš úplně ztrácí vládu nad sebou:

„Nejsi kapoun spíš ty? Proč by ti jinak žena zanášela?"

Po této nečekané ráně Čupr bledne, dělá dva kroky dopředu a staví se výboj ně rovnou před kostelníkův nos.

„Opovaž se opakovat to ještě jednou, ty farářský přicmrdovači!"

„Povídám, že zanáší! A mohl bych ti také povědět, s kým, ty noční žabařil!"

„Nemůže zanášet každá, která by chtěla, ty prdelkáři pupkatý! Tvá žena s tou svou žloutenicovou hubnou jistě

nenachytá moc amantů. Však ses okolo Judity naprdelkoval dost a dost!"

„Já že jsem kolem ní prdelkoval? Co se to opovažuješ?"

„Povídám, žes prdelkoval, ty sviňáku! Jenže Judita tě poslala k vodě. Pometlem tě hnala, ty kostelní tatrmane!"

Je zřejmé, že již žádná lidská moc nemůže zadržet tyto dva muže, neboť jejich čest je veřejně potupena, teď když jsou do toho zataženy i manželky. Paní Mikulášova je také v kostele. Je to žena tichá a nenápadná, žádná ze zvonokoských žen v ní nevidí sokyni, ale nejedná z nich jí potají závidí krásná lýtka pana Mikuláše. Pohledy ji hledají: je opravdu žlutá! A kromě toho hádka vyvolává obraz Judity Čuprové, nádherné, s[^]plností kyprého těla, mléčně zbarveného, s tuhými oblinami, se skvělými balkóny na přídí i na zádi. Obraz krásné Judity vtrhl do posvátných míst a všechno tam ovládá, ohavné ztělesnění Vilnosti, pekelná představa, svíjející se v mrzkých rozkoších hříšné lásky. Sbor zbožných žen se zachvívá hrůzou a ošklivostí. Z této skupinky opuštěných děv zaznívá tlumený nárek, protáhlý, podobný velkopátečnímu pláči. Jedna z nich je tak rozhorlena, že v mdlobách klesá na harmonium a nástroj duní jako vzdálený hrom ohlašující možná nebeskou odvetu. Farář Calaba se děsně potí. Zmatek dosáhl vrcholu. Stále je slyšet křik, teď již vzteklý: vybuchuje jako bomby pod nízkou románskou klenbou, odráží se od stěn a uráží sochy zděšených světců.

„Bezkulko!"

„Paroháči!"

A je to hrůza hrůzoucí, bohaprázdná, satanská. Kdo první zdvihl ruku, kdo dal první ránu, to se neví. Ale Mikuláš zdvihl svou halapartnu jako klacek a ze všech sil jí Čupra praštil po hlavě. Halapartna byla zbraň spíše ozdobná než vhodná k boji a její násada za svého příliš dlouhého života v koutě sakristie

pozvolna ztrouchnivěla, a proto se láme a její horní půlka, která má na konci píku, padá na zem. Druhý kus drží Mikuláš ještě v obou rukách, ale Čupr po něm hned skočil, chytá se ho oběma rukama, a jak je tak od kostelníka oddělen pahýlem posvátného dřevce, zasazuje mu proradné kopance, zaměřované hlavně k podbřišku. Mikuláš, potupený takto ve své kostelnické důstojnosti a postižený na stehnech a purpurových kalhotách, vyvíjí drtivou

sílu, tak ničivou, že Čupr pozpátku odletuje a dělá veliké spousty v řadě klekátek. Kostelník cítí, že vítězství je blízké, a spěchá za protivníkem. A tu se něčí židle, pevně držená za opěradlo, rozhání k strašnému rozletu a chystá se tříštivou silou dopadnout na nějakou hlavu, patrně na hlavu Mikulášovu. Ale nedopadla. Prudce o něco zavadila, o sádrovou, krásně pomalovanou sochu svatého Rocha, zvonokoského patrona, dar paní baronky Ade-lajdy z Kratihájů. Svatý Rochus, zasažený do boku, se potácí, chvíli se rozpakuje na okraji svého podstavce a nakonec padá do kroupky, postavené zrovna pod ním, tak nešťastně, že si o její ostrou kamennou obrubu srazil hlavu. Svatozáří ozdobená hlava dopadá na dlaždičky k zlomené Mikulášově halapartně a uráží si tam nos, takže tedjiž vůbec nevypadá jako hlava bytosti, která se těší blaženosti věčné a chrání před morem. Hrozný zmatek následuje po této katastrofě. Všichni jsou tak zaraženi, že starý Papratka, ačkoliv je neznaboh, který do kostela nikdy nechodí, soustrastně volá na faráře:

„Pane faráři, svatý Rochus se naboural!“

„Udělal si něco?“ ptá se pronikavý hlas Eulalie Čubíkové.

„To víte, že je úplně kaput, po takové ráně!“ odpovídá Papratka s vážností člověka, kterému je vždycky líto, když vidí, jak se zbytečně ničí cenná věc.

Dlouhé zděšené záupnění se ozývá ze zdrcené skupiny

zbožných žen. Polekaně se křižují nad těmito prvními pohromami apokalyptické vřavy na konci kostela, odkud teď dunivě a bez ustání zaznívá děsné řádění Zlého ducha, neboť jistě sám dábel vjel do zsinalého a neduživého těla toho Čupra, o němž bylo známo, že je to opilec, paroháč a zhýralec, jenž však, jak se teď ukazuje, je také divoký obrazoborec, schopný všechno rozmlátit a postavit se zpupně na odpor silám pozemským i nebeským. Ženy, zachvácené posvátnou hrůzou, očekávají děsný třesk hvězd, srážejících se a řítících se v dešti popela na Zvonokosy, na tuto novou Gomoru; mstitelské moci byly na jejich městečko upozorněny tím, jak nestydatě svých vnad zneužívá Judita Zrzounka, pravá hanbářská matrace, na níž Čupr a mnozí jiní obcovali s hnusnými démony, kteří se jako klubko zmijí hemží v útrobách té nečisté ženy. Jsou to chvíle údesu tak nevýslovného, že ženy mečí a horečně tisknou na svá nečarovná ňadra škapulíře, zkornatělé od potu, a dívky z družiny se proměňují v omdlévající panny, přesvědčené, že na

ně útočí pekelné hordy s obludnými orgány, a cítí již na rozechvěné kůži svých neporušených těl jejich chlípné a palčivé doteky. Prudký van, jako by se blížil konec světa, van zapáchající smrtí a erotismem letí zvonokoským kostelem. A tu Eulalie Čubíková, žena s pevným srdcem a celá zanícená nenávistí, kterou v ní vypěstily mužské nevšímavosti, dokazuje, kolik dávno nahromaděné síly je v jejím těle truchlivě neporušitelném, ale přesto dychtícím spálit na ohnivých hranicích tajné vášně touhy, jež rozvíjet jí nezabránila ani její tělesná vyprahlost. Své hubené tělo, zbarvené jako stará kdoule, svou hubenost strašně chlupatou a vyschlou — tak vyschlou, že kůže je vrásčitá na místech, kde ji na jiných ženách kypré tělo hladce a lahodně napíná —, tuto svou hubenost vyšvihuje na jedno z klekátek a tamodtud

vyzývá tato zanícená bojovnice neúprosným pohledem faráře Calabu a hrdě mu úkazu* je mučednickou cestu: dává se do zpěvu horoucího *miserere* proti těm, kteří jsou posedlí d'áblem.

Bohužel nikdo se neřídí jejím příkladem! Ostatní ženy, bytosti malátné a fňukavé, dobré jenom do kuchyně a nakojení, víceméně nimravé nány, ke všemu předem již přisvědčující, neboť mají vrozenou samicí poslušnost, čekají s otevřenou hubou, s morkem změkklým, s břichem bolavým a koleny podlomenými, že se na ně zřítí hořící obloha nebo že andělé pomsty přiběhnou jako tlupy polních hlídačů.

Vzadu v kostele zatím boj znovu vzplál s novým žárem. Není známo, chce-li kostelník pomstít svatého Rocha, umučeného in effigie, nebo urážky, které byly vrženy na jeho manželku a na faráře Calabu. Všechny tyto úkoly se patrně smísily v jeho málo bystré hlavě, která nosí lépe parádní péra než myšlenky. Jisté zkrátka je, že Mikuláš se jako rozzuřený býk vrhá na Čupra, přikrčeného u sloupu s potměšilou, zsinalou tvář šťvaného syčáka, přichystaného hluboko vrazit svou kudlu. Široké a chlupaté Mikulášovy tlapy dopadají na toho drobného človíčka a svírají ho s gorilí silou. Ale v Čuprově zakrslém těle je nevšední prudkost vzteku, škůdně důmyslná a zdesateronásobující účinnost jeho zbraní, nehtů, zubů, loktů a kolen. Protože není ani nejmenší naděje, že by se mu podařilo porazit mohutné tělo obrněné zlacením a lesklými knoflíky, Čupr zrádně napadá Mikulášovy nohy směrem k snadno zranitelným místům. A potom najednou využívá Mikulášovy chvilkové nepozornosti a prudkým hmatem mu natrhává levý ušní lalůček. Objevuje se krev. A tu si diváci říkají, že je čas zakročit.

„Nebudete se přece prát!" volají pokrytečtí dobráci, ale v duchu se radují z této příhody, neboť má nesmírnou cenu pro dlouhé zimní večery a pro hovory v hospodě.

Chytají zápasníky smířlivýma rukama kolem ramen, ale hned jsou také oni strženi do víru pokroucených údů a zběsilých těl. Mnozí z těchto vlašných usmiřovatelů ztrácejí v té krouživé strkanici rovnováhu, padají do hromady židlí a s velkým hlukem je rozmetávají. A v té hromadě, zježené hojnými nohama a několika zrádnými hřebíky, se Jakub Řemdihák s bolestným výkřikem nabodl a Bertek Homolka si se zoufalým zaklením roztrhl nedělní kalhoty.

Hluk je tam v té chvíli tak silný, že vyburcoval z dřímot také nahluchlého zádušního starostu Hřejpiva. Hřejpivo sedává vždycky v postranní tmavé kapli, odkud může — nepozorovaně, protože ho pro jeho popelavou pleť ani vidět není — pozorovat pro svou vnitřní potěchu ostatní občany. Když teď vidí, že nějaký povyk, velmi nezvyklý v těch místech ticha a modlitby, mu zázračně vrátil sluch, nevěří svým uším, na nichž už dávno nežádá, aby mu popřávaly účast na nesmyslném lidském mumraji. Opatrně jde k hlavní kostelní lodi a užasle pohlíží na všechna ta záda věřících odvrácených od svatostánku ke dveřím. I míří tam, cupitaje ve vyšmatlaných pantoflích. A najednou se milý Hřejpivo ocitá uprostřed pranice, a to tak nevhod, že Mikulášův široký podpatek mu rozmáčkl několik prstů na noze. Prudká bolest budí v Hřejpivovi dojem neobvyklého nebezpečí, vážně ohrožujícího zájmy církve, která přece také jemu poskytuje menší výdělek. Cítí, že se něco musí udělat, že se něco musí rychle vymyslet. Jedna myšlenka vládne v mozku tohoto osamělce nade vším: zvon, jeho pýcha a přítel jediný, jehož hlas slyší zřetelně. Bez dlouhého přemýšlení skáče po dlouhém provaze a zavěšuje se naň s energií tak divou, že prastarý zvon, středověký, zvon na kosy" se rozhoupává tak silně, že Hřejpiva vyzdvihuje do závratné výšky. Lidé, když ho tak před pozadím otevřených vrat vidí poskakovat v blankytu, mají dojem, že nějaký

blahoslavený šprýmař, zívající v nebi nudou, baví se tím, že drží na gumě šklebivého skřeta, pozoruhodného velikou záplatou na špidlaté zadnici. Hřejpivo vyzvání na poplach tak strašně, že trámové ve zvonici praská.

Na poplach se ve Zvonokosech nevyzvánělo od roku 1914. Chápete tedy, jaký dojem budí ty poplašené zvuky za krásného posvátného rána tak prosluněného, že okna jsou všude dokořán. Ve chvíli všichni, kdož nejsou na mši, vybíhají z domů na hlavní ulici. I nejhouževnatější mazavkové opouštějí nedopitý korbek. Dokonce i Kulíšek se odpoutává od lejster, na nichž si pochutnával, chvatně shání slaměný klobouček, pospíchá z radničních výšin, otírá si cestou skla a ustavičně si opakuje: *rerum cognoscere causas*. Neboť za svých hojných četeb si nasbíral kytku latinských průpovědí, zapsal si je do notesu a cítí, jak ho to povznáší nad nevzdělance.

Za chvíli se před kostelem tísni značný zástup. A hned vidí, jak ze vrat klopýtají naši zápasníci, kostelník Mikuláš a Ferda Čupr, udýchání, zakrvácení, oba rozervaní, jak se svírají v zoufalém souboji a vlekou v patách za sebou hrozen usmiřovateli. Konečně je od sebe odtrhují, ale oba kohouti na sebe ještě volají poslední nadávky, nové výzvy, slibují si, že se zase brzy sejdou a to potom že se nelítostně rozkuchají, a pochvalují si oba, jak parádně svého soka zmalovali.

Potom vycházejí, s očima sklopenýma, zbožné ženy, dojemné a němé, najednou vzácné jako posvátné nádoby s pohoršujícím tajemstvím. Nenápadně se rozptýlí po skupinách diváků a složí do nich plodné sémě tlachů, které tu úžasnou událost rozválejí do legendárních rozměrů a připraví celé růžence nešvarů a nerozpletitelných pomluv. Všechny staré panny zde mají krásnou příležitost k tomu, aby nabyly důležitosti, která je pomstí za všechny potupy vytrpěné od mužů; krásnou příležitost zde mají, aby skrze Čupra porazily

královskou Juditu, jejíž vilné triumfy zaviniily jejich nemorální a dlouhé martyrium. Nedají si tuto příležitost ujít, ani kdyby z toho měla vzejít občanská válka. Ostatně válka z toho bude a postarají se o to ze všech sil právě tyto ženy, plné milosrdné lásky a tvořící na obranu mravnosti ze svých těl hradbu, na kterou žádného občana ani nenapadne útočit. Ale v těchto prvních chvílích, kdy se verse ještě silně rozcházejí, střeží se

tvrdit něco určitého a raději jenom předpovídají, že pohana způsobená svatému Rochovi jistě zase přinese Zvonokosům mor. Nebo aspoň fyloxeru, mor viničný, stejně strašný.

Poslední, jako kapitán ze ztroskotané lodi, s biretem smutně zmáčknutým a s kolárkem nepořádně pošinutým, vychází farář Calaba a po jeho boku Eulalie Čubíková nese v náručí zmrzačenou hlavu svatého Rocha, jako ony neohrožené ženy, které si v dávných dobách chodívaly na náměstí Grève pro hlavy svých sřatých miláčků. Právě před chvílí přísahala pomstu nad světcovým tělem, odulým pod vodou v kropence jako opravdový utopenec. S tváří úplně ztrhanou touhou po pomstě, stejně statečná jako Johanka Sekernice, připravená k vykonání velkého úkolu jako Charlotta Cordayová, stará panna po prvé v životě cítí, jak jí vpadlými, nikdy nepolaskanými boky a pod blůzou, pevně upjatou nad zatrpklými samotami, probíhají záchvěvy zanícené křeče. Proto také kráčí faráři v patách a snaží se probudit v něm ráznost, přimět ho k politice násilí, která by zase navázala na slavné doby církve, na doby výbojů.

Ale farář Calaba je nadán onou houževnatostí slabých povah, které dovedou velmi úporně obhajovat svůj klid. Brání se Eulalii Čubíkové apatií tak hlad'ounkou, že všechno po ní kouzá a končí nezdarem. V chůzi poslouchá jakoby velmi soustředěně, jakoby souhlasně, ale hned využívá první chvíle ticha a praví:

„Bůh vám to, milá slečno, odplatí, že jste se chovala tak statečně. Ale musíme ponechat Jemu na starost, aby vyřídil potíže, na něž lidský rozum nestačí.“

Směšná vyhlídka pro čínorodou zanícenost staré panny. Chystá se protestovat. Ale farář hned dodává:

„Nemohu nic rozhodovat, dokud nebudu mluvit s paní baronkou, předsedkyní našich družin a dobroditelkou naší krásné farnosti.“

Žádná jiná slova by nebyla mohla Eulalii Čubíkovou roztrpčít tak hluboce. Stále bude na své cestě nalézat tuhle pyšnou Kratihájku! Dokud byla mladá, baronka vesele užívala života, a teď najednou si hraje na počestnou, aby si tím získala uznání, které jí nemůže opatřit mrzká rozkoš! Je opravdu již čas, zarazit to té ženské s minulostí až příliš ušpiněnou! Eulalie Čubíková o ní ví jisté věci, ktt-ré zvonokoský farář patrně nezná. Nemá, proč by baronku ještě šetřila, a proto poví všechno.

Přicházejí k faře a Eulalie tam chce vejít. Ale farář Calaba ji zadržuje.

„Pane faráři,“ prosí stará panna, „ráda bych vám řekla něco důvěrného.“

„Nechme si to na později, milá slečno.“

„A co kdybych vás požádala, abyste mě vyzpovídal, pane faráři?“

„Na to teď není vhodný čas, rozmilá slečno. A zpovídal jsem vás přede dvěma dny. Aby se svátostem zachovala všechna jejich vážnost, nesmí se jich nadužívat pro každou maličkost.“

Tak hrdinsky se zachovala, a přece je jí zase odepřena i ta trocha lásky. Eulalie Čubíková polyká tento pelyněk s ohavným úšklebkem. A potom se skřípavým chichotem povídá:

„Lepší by, pravda, bylo, kdybych byla jedna z těch nestydatých hanbářek, které povídají všelijaké špinavosti? Ty jsou zajímavější!“

„Střežme se soudit!“ chladně, ale velebně odpovídá farář Calaba. „Míst po pravici Páně je málo a jsou vyhrazena duším milosrdným a plným křesťanské lásky. Dávám vám prozatím rozhřešení. Jděte v pokoji, milá slečno. Já si musím především vzít suchou košili...“

A zvonokoský farář přibouchl dveře.

11/ první následky

Úderem poledne se zástupy v hlavní zvonokoské ulici pomalu rozcházely. Ze skupinek s tvářemi neupřímně zděšenými se přitlumeně ozývaly úvahy ještě opatrné, hořekavé, ale potají překypující ohromnou radostí: tahleta kostelní pranice dělala z posvícení roku 1923 nej památnější posvícení, jaké si kdo pamatoval. S bohatými informacemi a strašnými podrobnostmi o svedené bitvě spěchali lidé domů, zavírali dveře a oddávali se komentářům, ničím nebrzděným a diktovaným u každého jeho osobní vášnivostí.

Znovu si musíme opakovat, že ve Zvonokosech lidé trochu trpí

nudou. Obyčejně si to ani neuvědomují. Teprve když se stane nějaká taková nenadálá příhoda, mohou vidět rozdíl mezi životem jednotvárným a životem, v němž se opravdu něco děje. A tento kostelní skandál byl záležitost čistě zvonokoská, týkající se jenom zasvěcenců, záležitost takřka rodinná. Při takových záležitostech se pozornost může soustředit tak intenzivně, že se nic neztratí z drahocenného obsahu dané události. To si celé Zvonokosy uvědomovaly tak silně, že měly

srdce sevřeno nadějí a hrdostí.

Všimněme si, že také čas se skvěle hodil na nějaký ten skandálek. Táž událost by byla bývala odsouzena k neúspěchu, kdyby se byla stala v plném proudu vinobraní: napřed sklidit víno, byli by řekli Zvonokosané a nechali by Čupra, Mikuláše, Čubíčku, faráře a všechny ostatní, ať si to vyřídí sami. Ale stalo se to na štěstí v čas úplné nečinnosti, kdy není do čeho píchnout, a právě před obědem, v den, kdy všude byla nachystána bohatá hostina a ze sklepa vyneseny staré láhve. A to potom taková příhoda, to je báječné, pravý dar nebes! Nikoli prostá hloupá hádka, která nemá žádnou budoucnost, nikoli bezvýznamné hafhafhaf mezi dvěma domy nebo rodinami: to se stává často, ale hned v zárodku to vždycky usne. Ne, nic takového, ale parádní příhodička plná šťávy, dožadující se úsudků celého městečka, zkrátka set-sakramentsky zpropadená příhoda, která se, jak všichni cítili, nemohla skončit jenom tak ledabyly.

Zvonokoští občané zasedli ke stolu s výborným apетitem, bez obav o několikaměsíční zábavu, právem pyšní, že mohou hostům, pozvaným ze sousedních obcí, první vyprávět o příběhu, který brzy poletí celým okresem. Jaké to štěstí, říkali si, že jsou zde náhodou přespelní! Lidé jsou dnes tak závistiví, že by nikdy neuvěřili, že Čupr a Mikuláš se opravdu poprali v kostele a že také svatý Rochus si v té rvačce utřil zlou ránu. Světec, shozený společným úsilím kostelníka a nevěrce do svěcené vody, to se nevidí denně! Na štěstí přítomní přespelníci to budou moci dosvědčit.

Jakmile se občané usadili doma, těžká zmalátnělost parných polední dolehla na Zvonokosy tak, že jimi nezavanul již ani nejlehčí větříček. Celé městečko vonělo teplým chlebem, koláči a dobrými pečínkami. Obloha byla nesnesitelně modrá a slunce dopadalo jako kyj na lebky,

překrvené nezvyklou spoustou jídel a nápojů. Již nikdo se neodvažoval ven z domovního chládku.

Mouchy, bzučící nad kupami hnoje, ovládly městečko. Nebýt jich, vypadalo by to tam jako po vymření.

Využijme chvilkového bezvětrí pracného trávení a sestavme si první bilanci tohoto žalostného dopoledne; jeho dramatické následky přijdou teprve později.

Postupujeme-li podle důležitosti, sluší se promluvit především o smutné příhodě svatého Rocha. Svatý Rochus byl postižen v sádrové podobě a jenom omylem, a pozemský život jeho sochy se skončil ve svěcené vodě, což je pro světcovu sochu konec zajisté útěšný. Ale ta nádherná socha byla dar od paní baronky z Kratihájů, když se roku 1917 přistěhovala k trvalému pobytu ve zvonokoském kraji. Objednala ji až v Lyonu u týchž sochařů odborníků, kteří dodávají také panu arcibiskupovi. Zaplatila za ni dva tisíce sto padesát franků, tedy úžasnou částku, když se povází, že šlo jen o milosrdný dar. Takové vydání opravňovalo zámeckou paní říkat si, že je jednou provždy kvit a že jednou provždy má právo na úctu všech farníků. Tak to také všichni chápali.

Od roku 1917 všechno podražilo tak velice, že taková socha bude teď roku 1923 stát nějaké tři tisíce, a nad takovou cifrou se zadumávají všichni občané. A potom taky: platit takové bláznivé peníze za sochu a vidět, jak je opilci třískají (někteří totiž tvrdí, že Mikuláš taky pil), to je opravdu málo povzbudivé. Je zde tedy otázka: zůstanou Zvonokosy bez svého svatého Rocha? Bylo by to po prvé za celých pět století. A taková možnost je předem vyloučena.

„A co kdyby se tam postavil zas ten starý?“

Jistě je ještě někde na půdě bývalý svatý Rochus. Ale ten býval již tak ošuntělý, že věřící mu již nepřisuzovali žádný vliv v nebi, a ten dlouhý pobyt v pachu a ve vlhku mu jistě nepřidal

krásky. Tak tedy nějakou levnější sochu? To by bylo špatné řešení. Necht' si říká kdo chce co chce, zbožnost přivyká přepychu: délka a vroucnost modlitby bývá často v přímém poměru k velikosti světcova obrazu. V tomto koutě francouzského venkova, kde si lidé velmi váží peněz, není možné mít v účtě jarmarečního světce za nějakých pět nebo šest set franků zrovna tak jako nádherného třítisícového. Zkrátka, tato otázka zůstává nerozřešena.

Mluvme o osobách. Vážnost zvonokoského faráře utrpěla těžkou ránu, o tom není nejmenší pochyby. Leonard Hnilička, člověk ze starých časů, který nikdy nemluvívá do větru a stojí vždycky spíše při faráři, protože faráři se druží ke straně pořádku, to jest majetku, a protože on sám je po Pěšinkovi, největším odpůrci svém, nejbohatší zvonokoský občan, Leonard Hnilička to řekl na plnou pusu:

„Jistá věc je, že farář tam stál jako trdlo!"

To ovšem ani trochu nezmenšuje účinnost faráře Calaby v oblasti jeho povolání, totiž co se týká rozhřešení, posledního pomazání atd. Ale bude mu to škodit v oblasti hospodářské; jeho příjmy se jistě zmenší. Před deseti lety by tuhleť nešikovnost svou byl napravil tím, že by byl častěji chodil do Macarátova hostince a vesele popíjel s občany. Ale jeho játra a žaludek se dnes již vzpírají takovému apoštolátu. Kdyby nebylo nebožtíků, kteří touží zaplatit si ještě před smrtí všechny celní poplatky, dopadalo by to s farářem bledě. Na štěstí jsou na světě vždycky umírající lidé a ti se nikdy moc nenafukují, když opouštějí pozemské kamarády. Postavení člověka, který vydává pasy k cestě na onen svět, nemůže býti vážně otřeseno, dokud se lidé onoho světa bojí. Bude tedy vlídný farář Calaba i nadále vykonávat diktaturu, opřenou o lidský strach. Jakožto člověk pokorný a trpělivý nechává pyšné lidi rouhat se, dokud jsou v plné životní síle, ale čeká, až přijde

obrat, až se v nohách postele objeví zubatá s kosou, s tím šklebným úsměvem, při němž vám v žilách tuhne krev, s prázdnými očními důlky a s rozhrkanou kostrou. Calaba prostě slouží Pánu, který řekl: „Mé království není z tohoto světa." Jeho, Calabův vliv se začíná s nemocí a to ho přivádí vždycky na místa, kde účinkuje doktor Funebral. K velikému doktorovu vzteku. Jednou na faráře zabručel:

„Vy jste zde, vy hrobaři? Patrně to zavání umrlčinou!"

„Ale pane doktore," skromně odpověděl farář, vtipný, když nestojí na kazatelně, „vždyť já jdu jenom dokončit, co vy jste tak zdárně začal. Zásahu o to ponechávám jen a jen vám."

A tu se doktor rozčertil:

„Však já dostanu do práce i vás, kamaráde!"

„S tím jsem se již smířil, pane doktore. Ale já vás také dostanu do práce, a ani protestovat nebudete. To je pravda neméně jistá," dobrácky a sebevědomě odvětil farář.

Doktor Funebral chtěl odporovat:

„I aby hrom do vás, pane faráři, ale za živa mě nedostanete!"

Ale farář klidně odpověděl:

„Život není nic, pane doktore. Síla církve svaté je ve hřbitově a v tom, že tam bok po boku ukládá lotry i spravedlivce. Za dvacet let po vaší smrti již nikdo nebude vědět, zdali jste za živa nebýval dobrým katolíkem. Církev vás dostane *in vitam aeternam*, pane doktore!"

Přistupme k bojovníkům. Kostelník měl kromě natrženého levého ucha také pochroumaná varlata. Hned u kostela si všimli, že se nějak belhá, a doktor Funebral to později potvrdí. Což dokazuje, že Ferda Čupr zaútočil tam, kde tušil hlavní Mikulášovu slabinu. Tento rozpor mezi jeho chvástavou řečí a jeho ranami jasně ukazuje jeho proradnost. Ale nestranní Zvonokosané obhajují Čupra a říkají, že právem útočil na

místo, na kterém ho přece zranil také Mikuláš, když ho nazval paroháčem. Čuprovy rány prý byly regulérní. Ale všem občanům bez rozdílu je — ze šetrnosti — líto, že byla zničena Mikulášova krásná uniforma: halapartna zlámaná, dvourohý klobouk rozšlapaný, meč zkroucený jako dětská šavle a obřadní plášť na zádech roztržený od pasu až k límci. Bude tedy nutné pořídit kostelníkovi úplně nové šaty.

NaCuprovi jsou stopy po bitce neméně zjevné. Mikulášova pěst mu vymodelovala strašné pravé oko, vyboulené jako oko ropuší, jenže zavřené a celé fialové. V dolní čelisti mu chybějí tři zuby. Ale byly to jenom tři pahýly obkroužené u dásně zelenavým vroubkem jako kůly, které dlouho stály ve stojaté vodě. Po této stránce to tedy není velická škoda. Dokonce i jistý zisk je to: Mikuláš vyrazil z jejich lůžka zbytky zubů, na něž by dříve nebo později byl musil sáhnout zubař. K tomu si přidejte nakráplou kolenní číšku a stopy skrčení na Čuprově krku. Také jeho sváteční šaty utrpěly značnou úhonu. Bude je muset donosit ve všední dny, až se to posešívá. Ale v *Beaujolaiském bazaru* je také konfekční oddělení, takže Čupr se obléká lacino, za tovární ceny. Nebude to tedy ztráta tak citelná.

Názory se ve Zvonokosech různí. Jedni dávají vinu jenom Čuprovi, jiní jenom Mikulášovi. Ale všeobecný obdiv budí, že Čupr tak čestně vyšel z nerovného boje se svými třiašedesáti

kilogramy proti víc než osmdesáti Mikulášovým. Každý se diví, kde se vzalo tolik síly v tom drobném těle. Lidé totiž, jako vždycky, soudí povrchně a nepřihlížejí k vlivům duchovním. Mikuláš obhajoval v tom boji jenom svou vlastní marnivost, neboť o kráse paní Mikulášové se nikdy nedalo vážně mluvit. Je to jedna z těch žen, o kterých se mluví v minulém čase, o kterých se říká: „Bývala hezčí“, které však ani v dobách, o kterých se takto mluví, na sobě skoro nic hezkého neměly. A

když i to málo krásy zmizelo, pani Mikulášova zaujala natrvalo skromné místečko v řadách škaredých dobraček, o jejichž mravopočestnosti nikdo nepochybuje a které užívají svého času, jak nejlépe mohou, k tomu, aby bděly, jsou samy neohrožitelné, nad ohroženými ctnostmi a aby ohlašovaly jejich pád, někdy i předčasně.

Čupr naopak měl tolik důvodů k pranici, že to nezbytně zdesateronásobilo jeho síly, neboť závisti hodné majetnictví takové ženy, jako byla Judita, mu dělalo ustavičné starosti a mnoho závistivých nepřátel. Bil se za čest nejkrásnější zvonokoské ženy, nejvíce podezírané právě proto, že byla nejkrásnější. Z toho prýštila ona skutečná kuráž, kterou toho dne projevil, připravená ostatně vytrvalou noční a ranní pitkou. Ferda Čupr, člověk obyčejně nesmělý, protože tělesně málo štědře obdařený, patří mezi vzteklouny, kteří se dovedou proměnit v hrdiny, kdykoli mají trochu v hlavě.

Ještě jedna věc stojí za povšimnutí. Třebaže se hledalo horlivě, nenašlo se šest těch dvoufrankových mincí, jež farář Galaba půjčil do talíře na milodary a jež měly být dobrým příkladem pro jeho ovečky. Je to pro faráře čistá ztráta dvanácti franků a postihuje farářovy úspory, ztráta citelná, neboť jeho příjmy jsou nevalné: zvonokoští občané, zvláště dobří katolíci, jsou velmi opatrní na každý groš (štědří jsou jenom ti marnotratníci, kteří často chodí k Jarmile, ale do kostela ani nepáchnou). Ale z tohoto hlediska by ztráta peněz nebyla ještě tak vážná. Smutné a znepokojující je, že to dalo podnět k podezírání přímo ve vzorném, na pohled úplně jednotném kroužku zbožných žen. Některé z nich se potají navzájem obviňují z krádeže. Řekněme si to hned zde, že jistý soukromý podnět znovu roznítí za několik dní potom tuto pomluvu. Což vám nenapadne takovou Rozálii Sarapatřkovou, sokyni Eulalie Čubíkové ve zbožnosti (a to z nich dělá na oko

největší přítelkyně, ale potají nejstrašnější nepřítelkyně), což vám ji nenapadne navrhnout panu faráři, aby uspořádal veřejnou sbírku na nového svatého Rocha, a nedá se v čelo subskripční listiny zapsat s darem osmi franků? Eulalie Čubíková, poražená tentokrát na poli zbožných nápadů, se jenom trpce uchechtne, jako by se své sokyni vysmívala. Poměr mezi oběma znamenitými slečnami se brzy stane tak napjatým, že Rozálie řekne:

„Já, slečno, nelezu v plném kostele na klekátko, abych na sebe upozorňovala. Dávám prostě na novou sochu, co si utrhnu od úst, slečno.“

Eulalie Čubíková mívá nebezpečné reflexy, a proto jedovatě odsekne:

„Pro ty peníze vám, slečno, možná stačilo prostě se shýbnout!“

„Jak to myslíte, slečno Závistivá?“

„Myslím to tak, že člověk, když chce někomu dávat lekce, musí mít čisté svědomí, slečno Dlouhoprstá!“

A za chvíli potom běží obě slečny na faru vylíti své hoře do klína faráře Calaby. I bude z toho mít těžkou hlavu chudák farář, již tak dost smýkaný mezi církví a republikou, mezi konservativci a pokrokaři (kteří jsou ostatně také konservativní, neboť všichni zvonokoští občané jsou více méně majetní a ti, kteří nic nemají, se o veřejné věci vůbec nezajímají). Farář Calaba, s hlavou jako větel, nebude moci rozkmotřené sestry smířit jinak než hrozbou, že jim odepře rozhřešení. Smíří se tedy slovy předem promyšlenými: odvolají své potupné řeči, ale plamen v jejich očích je bude opakovat ještě důrazněji. Onen den plný skandálů způsobí, že se rozvinou v pyšný květ pupeny nenávisti, které v nich byly skryty. Eulalie Čubíková se později vyjádří, že Rozálie Šarapatřková smrdí jako chcíplá krysa. A nebude to lež, neboť její chřípí budou tento zápach

cítit již při pouhém pohledu na nenáviděnou sokyni, jejíž subskripce bude mít úspěch. Rozálie Sarapatřková, když se od milosrdných lidí doví, co o ní Eulalie roznáší, prozradí pod pečeti tajemství, že v sakristii přistihla ve velmi, velmi divném rozhovoru Ěulalii Čubíkovu a zádušního Hřej piva. Podle Rozáliiny zprávy Eulalie využívala úplné Hřejpivovy hluchoty k tomu, aby mu s plamennými pohledy říkala tak strašné oplzlosti, že vlasy vstávají hrůzou a že takto vybíjí své sadistické pudy, jež: u ní ona, Rozálie Sarapatřková, zpozorovala již dávno. Potom

vrhne tato vševědoucí žena k nebi pohled plný hrůzy a všepne své důvěrnici do ucha:

„Nic bych se nedivila, kdyby Čubíčka měla zálusk na pana faráře...”

„Co to povídáte, drahá slečno?” odpovídá ta druhá se slastnými záchvěvy po celém těle.

„Viděla jste, jak za ním pořád leze? Ten pohled, když s nim mluví! Je to pokušitelka posedlá d'áblem, tahle Čubíčka, potměšilá ženská, zastírající zbožností své mrzké pudy. Mám z ní opravdu strach.”

„Pan farář je na štěstí svatý člověk...”

„Opravdu svatý člověk, to se mu musí nechat, milá slečno. Ale právě proto nevidí nic špatného v té Cubíččině přetvářce. Víte, jak dlouho trčela posledně ve zpovědnici? Osmatřicet minut, slečno! Copak má počestná, svobodná žena tolik hříchů, aby jí to trvalo osmatřicet minut? Tak co mu to tam, panu faráři, povídá tak dlouho? Já vám to, předrahá slečno, řeknu: šťve ho proti nám. Hleďte: to zas je mi ještě milejší taková ženská jako tahle darebná Čupřice! Řekněte, že je to ženská posedlá satanášem, fena, která smradem svých sukní pobláznuje všechny chlapy. Ale člověk u takových ženských aspoň ví, na čem je. Nemají dvě tváře...”

Z toho vidíme, jaká je situace v prvních chvílích po skandálu. Veřejné mínění je ještě překvapeno. Ta i ona strana má od první chvíle horlivé stoupence, ty, kteří se bez otálení vždycky ihned druží k faře nebo k radnici. Ale převážná většina obyvatelstva je kolísavá a rozhoduje se podle zvláštních osobních důvodů. A člověk si to musí důkladně prodebatovat a dobře rozvážit, než se rozhodne tak nebo onak, a příčiny, proč dá přednost těm nebo oněm, nebývají vždycky ani zjevné, ani nejpočetnější. Všelijaké nevraživosti, závisti a žárlivosti jsou na stráži a rozeštvou potají dokonce i družinu zbožných žen a dívek.

Kdo to vlastně vyhrál, Mikuláš nebo Čupr? To se ještě nedá tak určitě říci. O tom se rozhodne teprve později, podle velikosti ob vazů a podle toho, jak dlouho bude každý z obou bojovníků marodit.

Hlavní, nejvíce přetřásanou otázkou je: kdo zaplatí nadělanou škodu? To se rozumí, že Čupr, říká kostelní strana a tvrdí, že smrtelnou ránu svatému Rochovi zasadil přece Juditin manžel.

Ale ten to zuřivě popírá. A ostatně i kdyby to byla pravda? Kulíšek vnesl do celého sporu jasné světlo. Dal si celou pranicí podrobně vysvětlit a dal si také opakovat všechny nadávky, které při tom padly:

„Paroháč, říkáte? Mikuláš řekl Čuprovi, že je paroháč?"

„A dokonce několikrát!" potvrdili Řemdihák, Macarát a jiní.

A tu viděli, jak Kulíšek na znamení radosti smeká svůj chvalně známý panamáček, jak uctivě zdraví prázdný kostel a jak posledním oporám středověkého tmářství hází do očí tuto smělou výzvu:

„To se nasmějeme, páni černokabátníci! Pamatuj-te na má slova!"

Podle názoru učitele a obecního tajemníka Kulíška, zvonokos-kého vševěda, slovo paroháč, vmetené takhle veřejně v něčí tvář, je těžké nactiutrhání, schopné ohrozit vážně jak dobrou pověst, tak rodinný život potupeného občana. Mají tedy Čupr i jeho manželka právo požadovat od Mikuláše satisfakci. Pakliže tedy fara zamýšlí stíhati žalobou rozbití sochy, Čupr se do toho sporu klidně může pustit.

„Uvidíme, kdo s koho, pane faráři!“ řekl Kulíšek jakoby na rozloučenou.

Poté se vrátil na radniční výšiny a ihned se dal do práce. Tahleta příhoda ve zvonokoském kostele mu poskytne dostatek materiálu na dva senační sloupce v libochovské *Vinařské hlásnici*. Obyvatelstvo, až bude čísti tento skvělý týdeník, se rozhodně doví, jak sami církevní pochopové dohánějí počestné manželství zvonokoského obchodníka k rozvodu a možná dokonce i k nějakému zločinu ze žárlivosti. Věc opravdu nevídaná!

Všiml si toho někdo? Zatím co celé Zvonokosy jsou rozrušeny, jediného člověka nelze spatřit ani najít: starostu Bartoloměje Pěšinku. Tento počtářský člověk, tento bystrý politik — vlastní původce celé té katastrofy, neboť záchodek je přece jeho dílo — zná plnou hodnotu mlčení a nepřítomnosti. Hnát se dopředu a kompromitovat se nechává vášnivce a prostomyslné nerozvážlivce. Mluvit nechává žvanily, kdežto on sám čeká, až na oceánu pošetilých slov zahlédne užitečnatelné trosky pravdy. Mlčí, pozoruje, rozjímá o všem, váží všechna pro i proti, než se

rozhodne manévrovat s občany jako s figurkami na šachovnici své ctižádosti.

Bartoloměj Pěšinka vidí daleko. Má svůj cíl, neznámý všem lidem vyjma jeho manželku Anastázii. A tato žena, to je hrob, znásobený nedobytnou pokladnou; nejlakomější ženská z

celých Zvonokos je to, nejfalešnější v řeči, ale právě to z ní dělá nejužitečnější ženu, jakou osud může obdařit starostu v obci, kde lidé jsou bouřliví a dají se nesnadno ovládat. Dobrá rádkyně je tahle Anastázie, pilná včelka, neúnavně shromažďující a strádající, ba zabíhající v tom dokonce příliš daleko, takže nejednou je nutné brzdit ji, neboť z přílišné vypočítavosti se často přepočítá. Vždycky ochotná rozkmotřit dvě rodiny, kdykoli z toho kouká sebemenší zisk, stále připravená vyskočit za ranního rozbřesku z postele a potají si zjistit, co dělá služka. Zena příliš prohánějící ostatní lidi a přesvědčená, že si přijde na své opravdu jenom tenkrát, když z nich vymačká poslední kapku potu, zkrátka příliš posedlá myšlenkou okamžitého zisku. Ale to také je jediná její vada. A s takovou vadou by s ní udělal štěstí nejeden z těch nešťastníků, kteří se pro své marnotratnictví octli na mizině. Bartoloměj Pěšinka, ježto není nucen ustavičně na všechno dohlížet, může klidně odcházet z domu a zabývat se svými záležitostmi, neboť Anastázii plně důvěřuje. Anastázie spravuje hospodářství tak rázně, že lidé si mu často chodí stěžovat na přísnost jeho manželky. A vždycky při tom zjišťují, že starosta, nedbaje ztráty, je ochoten něco slevit. Pro tuto svou povolnost má pověst člověka přístupného a ochotného, nikoli „zlého jako pes“ na chudší lid, tedy pověst dobrou, vyplývající z toho, jak vždycky pokrčí rameny a řekne: „Je to prostě ženská! Vždyť to znáte: ženské...“ O Pěšinkovi se všeobecně říká: „Kdyby nebylo jeho ženy...!“ Anastázie mu dělá velmi dobré služby: stará se o jeho majetek tak, aby on sám si mohl uchovávat dobrou pověst. Další její dobrou vlastností je, že není ani trochu žárlivá. Ani trochu ji nezajímá otázka manželského lože, často tak významná v nejedné rodině. Nikdy se v posteli nebavila. V prvních dnech manželství chtěla samozřejmě o všem vědět. Napřed to byla zvědavost, potom

ješitnost a nakonec, jako u ní vždycky, lakota: když se provdala, s velikým věnem, za Bartoloměje Pěšinku, jehož jediným majetkem byla fysická statnost a krása a pověst schopného člověka, nechtěla být napálena. Ale brzy musela

uznat, že Pěšinka plní smlouvu přesně a čestně. Vzal si ji pro její věno, to je pravděpodobné, ale dával jí za ty peníze co proto, zvláště v prvních letech. A to byla opravdu zásluha jenom Pěšinková, protože Anastázie stejně, jak z toho sama žádný požitek neměla, ani jemu požitek neposkytovala. Ale po několik let pokládala prostě za svou povinnost, vybírat si přesně tyto úroky ze svého věna. Až do toho dne, kdy — protože měla již dvě děti, Frantinu a Gustla — vyzvala Bartoloměje, aby ji teď již nechával na pokoji. Prohlásila, že má dost co dělat v hospodářství — děti, služby, kuchyně, prádlo, účty —, takže nemůže utrácet čas určený spánku na všelijaké hlouposti, jež zná již nazpaměť. Naznačila mu, že kdyby si našel nějaké ženské, kterým „to dělá dobře“, ona že mu to dovolí. „Aspoň mi ubude roboty.“ Znovu začala horlivě chodit do kostela a její lakota se ještě zvýšila: to byl největší její požitek.

Takové zrušení hypotéky se Pěšinkovi docela zamlouvalo. Jeho žena byla vždycky kostnatá herka, tak pramálo svůdná, že by ji byl bez výčitek svědomí klidně nechal spávat samu. Od té doby, co se jim narodily děti, byla Anastáziina chladnost opravdu odpuzující. I takový pracant jako Bartoloměj se do manželské práce nakonec dával jenom s nechutí, protože to po každé musel zkoušet na několikrát. Dovedl tedy ocenit, jaké zásoby energie mu ponechává taková klidně prospaná noc. Ženy se o něho zajímaly vždycky. Jak stárl, jeho hodnosti a tituly postupně nahrazovaly výhody, o něž ho připravoval pokročilejší věk. Pěšinka měl jakožto obecní radní a potom starosta vždycky dost a dost příležitosti. Když se někdy

náhodou octl na suchu a dorážel na Anastázii, říkávala mu: „Copak toho ještě pořád nemáš dost, ty starý kozle!“ a to tak chladně, že vytrvale usilovat o její povolnost by opravdu byl mohl jenom slepě zanícený mladík. Ostatně Bartoloměj Pěšinka se v letech, o kterých zde vypravujeme, již dávno měl na pozoru před všelijakými těmi nerozvážnými náhlými útoky a počínal si i ve věcech lásky s onou prozíravostí, v níž byla v každém směru jeho největší síla. Pěšinka se již dlouho na svou ženu díval jako na hospodářského správce, který je v jistých věcech jeho společníkem. Ale Anastázie ještě stále požadovala, aby spávali spolu. Protože je to manželské právo a výsada. Protože ji to odlišovalo od žen, s kterými její manžel možná tu a tam něco měl. Protože společné lože jí umožňovalo projednávat s ním

za dlouhých zimních nocí všelijaké plány. A konečně také proto, že to v ložnici výhodně nahrazovalo kamna: vzácná úspora.

Je čas prozradit zde hlavní plán Bartoloměje Pěšinky: chtěl se do tří let stát senátorem místo nynějšího senátora Blahoráda Podolka, o němž bylo v zasvěcených kruzích známo, že nebezpečně upadá do stařeckých pošetilostí. Tato ochablost rozumové činnosti by ještě nebyla tak vážnou překážkou, aby jeho mandát nemohl být obnoven, ale je doprovázena zdvojnásobenou čilostí v oblasti velmi pohoršující. Starý pan Podolek se o malé holčičky zajímá tak horlivě a laskavě, že to již nelze nazvat zájmem filantropickým. Občas je nutné zavřít ho do sanatoria na ochranu před rozhořčeným hněvem a před žádostmi o peníze, které mají nedospělým dívkám nahradit nevinnost, ztracenou v tajných prostopášnostech, ostatně jen a jen zrakových. Takové počínání, až dosud pečlivě ututlávané, hrozí škodit straně. Pan Blahorád Podolek by ovšem mohl blebtavě namítat, že jeho kolega Drno-hryz nejínak než on

vyplňuje čas parlamentních prázdnin. Ale pan senátor Drnohryz je člověk pravice, vychovaný v dětství v jezuitské koleji a mající dodnes v těch kruzích vlivné opory. Tento proslulý katolík náleží, jak je všeobecně známo, do prvních řad státoprávně smýšlejících lidí, a tato dobrá pověst mu umožňuje napáchat mnoho drobných prohřešků, než vůbec někoho napadne podezírat ho z nějaké nedokonalosti. Kdežto Blahorád Podolek, jeho politický odpůrce a věrný druh v jistých čertovnách, které jsou potěchou stáří, na sebe bohužel již v mládí upozornil pokrokářskými názory a reformátorskými sklony. Třebaže později podal upokojující důkazy svého vývoje — především tím, že usiloval o buržoasní pocty, potom tím, že v roce 1914 dal v Bordeaux najevo své ohnivé vlastenectví a konečně, že se v senátě dožadoval toho, aby válka byla vedena až do konce s vypětím všech sil —, Podolek měl ještě mnoho nepřátel. Protože nějaké nečestnosti politické mu, aspoň v dostatečné míře, nebylo možné vytýkat, usmyslili si, že ho přiskřípnou v otázce mravnosti. Od senátora Drnohryza, pána vědomého své beztrestnosti a nezamýšlejícího škodit tím starému kamarádovi, se pravice dovídá o jeho nemravnostech: „To je zvláštní," říká pan senátor Drnohryz vysokým pisklavým hlasem, „nemáme, já a Podolek, stejné politické názory, ale máme stejné záliby: růžičky ještě zcela nerozvité, kamaráde. V našem věku je to

opravdu vzpružující! Ale přiznávám, že Podolek zabíhá v těchto věcech do nápadů opravdu divných... Báječné klukoviny, můj milý! Kolega Podolek byl odjakživa pokrokář, i v tomhleto!" Je zkrátka opravdu již čas zbavit se Blahoráda Podolka, chce-li se strana vyhnout ošemetným nepřijemnostem. Bartoloměj Pěšinka to ví. Obratně manévruje. Má již nejednu oporu a doufá, že úplně na svou stranu získá také Duplikáta a poslance Foukala. Mají brzy zase oba přijet do

Zvonokos, ale tentokrát každý zvlášť.

Až bude senátorem, Pěšinka provdává dceru Frantinu, dnes šestnáctiletou. Je z ní již hezká holka, vzdělaná, tak slušně vychovaná, že se může ukázat v každém salóně (však to také stálo spoustu peněz a shrábl je klášterní pensionát!). Rád by ji provdal za Kajetána Korouhva ze Zobcová, ze starého šlechtického rodu, jehož finance mají ještě větší dírký než omítka jejich zámku; ale zámek přesto vypadá opravdu parádně na návrší v překrásném francouzském parku se stromy starými vesměs přes dvě století... Hrdí lidé jsou tihle Korouhvové ze Zobcová, ale potřebují si pozlatit svůj erb. Jejich syn Kajetán, dnes dvacetiletý, bude za tři, za čtyři roky tak právě zralý pro Frantinu. Je prý trochu přihlouplý, takové budižkničemu. O důvod víc. Frantina ho bude mít pěkně v hrsti, protože z ní, jak se ukazuje, bude ženská stejně rázná jako matka, na peníze jako ostříž a k tomu vzdělanější než její máma. Až si vezme Kajetána a bude mít titul i majetek, Frantina bude na stejné úrovni s Kratiháji a s Hronci z Košťálová, nad Sakumpaky, a Pěšinkovo politické postavení bude posíleno podporou vlivné místní šlechty.

S kloboukem v zátylku, s lokty na stole, zvonokoský starosta myslí na všechny tyto věci a pomalu při tom jí. Záchodek a ta kostelní pranice musejí přispět k úspěchu jeho plánů. Rodina kolem něho přemáhá zvědavost a respektuje jeho mlčení. Ale ke konci jídla se Anastázie přece ptá:

„Co z toho vlastně bude, z té rvačky v kostele?“

„O to se nestarej!“ odpovídá starosta, vstává a jde se zavřít do světnice, v níž rád kouřívá faječku a dumá.

Anastázie povídá dětem:

„Jistě má již celý plán v hlavě!“

12/ barončin zákrok

U dveří faráře Calaby vyklopila baronku Adelajdu z

Kratihájů skřípavá limusina na vysokých kolech. Pocházela z roku 1911 a podobala se hraběcímu kočáru, vytaženému z kůlny a omlazenému mrzoutským, neduživým motorem. V jiných rukou než v rukou jejího starého šoféra by tento stroj, otevřená a opravdu hnusná kára, budil smích. Avšak tato dýchavičná, z módy dávno vyšlá hrkačka nejenže měla na dvířkách erbovní znamení, když vezla urozený náklad panstva z Kratihájů, ale svědčila také o tom, že tento div moderní techniky je majetkem zbohatlých obchodníků s prasaty a že by nic nemělo být k smíchu u rodu, jehož rodokmen se rozvíjí nepřetržitě od roku 960 a v minulosti se proslavil nejedním levobočkem, zrozeným z potěšující monarchovy záliby v jistých dámách vznešeného rodu. Starobylost vozu byla úplně ve shodě se starým zámekem s podsebitím na mocných hradbách, jenž vévodil celému kraji.

Baronka tedy vystoupila z auta zároveň se svou dcerou Eliškou Hroncovou z Košťálová a se zetěm Oskarem z Košťálová a prudce zaklepala na dveře fary. Byla trochu pohoršena, že je nucena klepat u toho „páteříčka“, neboť tak říkávala faráři Calabovi. Ne že by mu byla úplně upírala duchovní moc. Od té doby, co žila na venkově, svěřovala péči o svou duši zvonokos-kému faráři. Nechtělo se jí už po každé, když zatoužila smazat své hříchy, zajíždět do Lyonu k páteru Jednuškovi, chytrému jesuitovi, který býval jejím zpovědníkem v dobách, kdy prožívala bouřlivé vášně. „Ten chudák Calaba,“ říkávala, „úplně postačí pro poklidný život staré ženy. Dělá mu to dobře, lomu šmudlíkovi, že může zpovídat baronku.“ A doplňme to ještě slovy, jež v důvěrném rozhovoru řekla své beaujolaiské sousedce paní markýze Tralalové z Cymbálova:

„To víte, má milá, tenkrát, kdy jsem mívala krásné vonné hříchy, bych se s nimi nikdy nebyla svěřila tomuto horákovi. Ale dnes mám již jenom drobné hříšky staré vdovy, a na ty

úplně stačí takový malý s. letáček. Dnes, má drahá, zaváníme již jenom naftalinem nucené počestnosti!"

Z toho vidíme, jak se baronka Kratihájová dívala na faráře Calabu. Stavěla ho vlastně na úroveň služebnictva: pečoval o její duši zrovna tak, jak manikýrka pečovala o její ruce a masérka o její tělo. Všelijaké ty tělesné a duševní chybičky urozené dámy, která měla za sebou deset století rodové slávy, byly podle jejího přesvědčení hodný ještě veliké úcty a taková dáma jako ona prokazovala všem těm troupům, farářům nebo nefarářům, velikou čest, když jim je bez ostychu ukazovala. Ostatně dávala si faráře, kdykoli se jí zachtělo jeho služeb, dovézt autem. („Nechci v té vaší zpovědnici nachytat horácké blechy!") Zpovídal ji v malé zámecké kapli, tomuto úkonu vyhrazené. Volila na to dny, kdy neměla žádné hosty, takže pak mohla faráře zdržet na prostý oběd, který ho neuváděl do trapných rozpaků.

Ještě nikdy nepřišla baronka na faru takhle neočekávaně. Byla z toho trochu rozladěna. Sotvaže zaklepala a probudila ozvěnu v dlouhé chladné chodbě, dunivé jako prázdný sud, obrátila se k zeti a řekla mu:

„Oskare, budte, příteli, na faráře přísný!"

„To víte, paní baronko!" odpověděl bačkorářský Hronec, muž hrozně slabošský a vždycky polekaný strašnou řízností své tchyně.

„Doufejme, že Calaba nesedí v hospodě se všemi těmi vinaři! To by se pro něho musilo ihned dojít! Nedovedu ani pochopit, že se po všem tom, co se stalo, nepřišel na zámek poradit."

A přitom stále bubnovala na dveře, nedbajíc prstenů na rukou, a špička její botičky vyťukávala podrážděný takt.

„Však ten to dostane, až to řeknu arcibiskupovi!" dodala.

Nechme urozenou dámu čekat, až jí Babeta otevře, a zatím

si načrtněme portrét paní baronky Adelajdy z Kratihájů. Stojí za to.

Baronka, třebaže jí bylo přes padesát let, vypadala ještě velmi pěkně a názor, který měla o svém poslání na zemi, obdaroval ty zachovalé zbytky někdejší krásy hrdou vznešeností. Revoluci bez váhání vyškrtla z historie a dívala se na obyvatelstvo všech těch •dolí, nad nimiž se tyčil její zámek, jako kdyby ti lidé byli nevolníky na lenním statku znovu vráceném jejímu rodu, což bylo podle ní zákonné znovunastolení spravedlivého řádu, vyzkoušeného a vykazujícího lidem jejich místo, a to beze všech výhrad.

Mezi dvacátým a sedmačtyřicátým rokem to bývala žena

krásná a silná, metr sedmdesát vysoká, nádherně kyprá, s pletí velmi svůdnou, s očima přitahujícíma jako magnety, s ústy slibujícími bouřlivé závratě a s neodolatelně lákavými pohyby boků. Muži se v těch vlnivostech obdivovali jistě autoritativnosti a hrdosti, která by u každé jiné ženy byla zaváněla hrubostí a sprostotou, ale u ní, protože pocházela z dobrého rodu, zůstávala na úrovni slušných mravů a velkopanské bezstarostnosti, trochu přibarvené vyzývavou koketností. Její velebný klín, pevně posazený na pružných zápasnických stehnech a zřejmě vyzbrojený nádherně tuhým svalstvem, nejvíce přispíval k její líbeznosti, neboť tenkrát se pravidla ženské krásy ještě dožadovala klasické tělnatosti. Její poprsí bývalo, tehdy v době těsně přiléhajících živůtků, ozdobeno okouzlujícími ňadry, pozdviženými a sevřenými rozhalenou blůzou jako koš vyplněný dvěma překrásnými, navlas stejnými plody. Ale bylo to tělo ženy *urozené*, a proto mimo dosah vulgárních choutek. A takový odstín ihned chápou všichni muži. I nejodvážnější z nich stávali v rozechvěných rozpacích před touto královnou krásy a Adelajda zpupně četla v očích svých zbožňovatelů, co všechno by mohli poskytnouti

její náročné touze. Taková bývala baronka, neúnavná amazonka po sedmadvacet let svého života, zasvěcených téměř úplně lásce. Naznačme si zde v hlavních rysech život této nádherné ženy. Ve věku dvaceti let se Adelajda Holajdová z Holajdova, z velmi starého, bohužel silně zadluženého rodu z okolí Grenoblů (který o sobě tvrdil, že je spřízněn se slavnou Markétou ze Sassenage, jež byla milenkou Ludvíka XI. a porodila mu dceru), provdala za barona Amadea z Kratihájů, o osmnáct let staršího než ona, silně vyžilého, ale ještě velmi bohatého, třebaže od své dospělosti vyváděl samé ztřeštěnosti. Amadeus z Kratihájů (u důvěrných přátel Amidónek) žil v Paříži utrácivým životem povaleče. Vydržoval si tam s velikým nákladem jistou Lauru Fatalini, slavnou dá-mičku, která ho stokrát děsně zesměšnila (ale on to měl rád) a s hrozným opovržením ho přiváděla na mizinu. Když uviděl krásnou Adelajdu, Kratiháj si řekl, že je ještě nádhernější než Laura, neboť měla proti ní tu výhodu, že se s ní mohl všude ukazovat. Adelajdina panovačnost ho neodolatelně vábila, protože měl, třebaže si to vůbec neuvědomoval, silný sklon k jistému duchovnímu masochismu: býval vždycky otrokem svých milenek a s radostí snášel, když ho pokořovaly. Rodina horlivě naléhala na Adelajdu, aby si nedala ujíti tak skvělou partii. Bylo to zbytečné: její hltavá povaha ji ponoukala chopit se první příležitosti, která jí zajistí nezávislost. Ostatně Amadeus, třebaže brzy potom se fysicky úplně zhroutil, se tenkrát, v oslňujícím pařížském prostředí, zdál mladé Adelajdě, vychované na venkovském sídle, ještě velmi svůdný.

Baron měl statky v lyonském kraji. Mladí manželé měli jeden byt v Paříži, druhý v Lyoně a zámek ve Zvonokosech. V Paříži i v Lyoně budila krásná Adelajda sensaci. Dokonce i k souboji kvůli ní došlo a to dovršilo její slávu.

Amadeus, plešatý, třaslavý a předčasně zežloutlý

chorobou, která ho již v mladém věku strhla do hrobu, velmi brzy přestal být manželem skutečně vykonávajícím své funkce. Když se jim narodily děti, Adelajda si tohoto impotentu ponechala pro titul a pro bohatství — ale ovšem také proto, aby ho mohla ošetřovat, neboť byla silná ráda poskytovala ochranu—a sháněla si ukojení, vůbec nepřihlížejíc ani k osobní ješitnosti, ani k společenskému postavení svých vyvolenců. Neměla při tom žádné jiné těžkosti než obtížnost volby mezi spoustou uchazečů; bylo prý jich tolik, že ji žádný nedovedl upoutat nadlouho. Velmi četné byly její záletnické kousky, ale dělávala to veřejně a tak nestydatě, že pomluva musela mlčet, neboť neměla při takovém nedostatku pokryteckého tajnůstkářství co roztrušovat.

Když ovdověla, baronka, teď bohatá, dala přednost nezávislosti před porobeností, neboť ta se přičila její povaze. Žila velmi vesele, ale čím více stárla, tím více peněz ji to stálo, takže udělala pořádnou díru do svého jmění, spravovaného ostatně s velkomožnou bezstarostností a s opovržením ke skrblictví středních vrstev, které neustále ohrožuje majetek šlechty. Asi v polovici války se dostala do vážných peněžních těžkostí a do trapných milostných komplikací, ohlašujících pozvolný úpadek. Šla na radu jak k notáři, tak k chirurgovi. Ale to ještě nebylo to nejhorší. Ve věku devětačtyřiceti let si Adelajda nelítostně popovídala u zrcadla sama se sebou. Výsledkem tohoto rozhovoru byly direktivy, kterými se ihned začala řídit, a to rázně, jako vždy a ve všem. Prvním a nejdůležitějším jejím rozhodnutím bylo, že hned druhého dne veřejně ukazovala své šedivé vlasy. „Tělo užilo již dost a dost," řekla si. „Nemám čeho litovat. Teď se sluší klidně stárnout a nebýt hříčkou všelijakých nesvědomitých hejsků."

Zrušila byt v Paříži, snížila služebnictvo na minimum a mateřsky se rozloučila s několika mladíčky, kteří k ní byli

přilákání její pověstí a přišli k ní udělat zkoušku mužné dospělosti, tedy získat vysvědčení, jež tak dlouho a tak ochotně vydávala mladým mužům. Větší část roku žila ve Zvonokosech, hlavní část zimy trávila v Lyonu a rozhodla se, že se zase sblíží s Bohem. Dělala to ostatně bez sebemenší podlosti, neboť viděla v Bohu bytost ze svého společenského prostředí a říkala si, že starobylým rodovým jménem, krásou a vášnivostí ji neobdařil proto, aby se nechovala jako urozená dáma, počítajíc v to všechna vrozená i rodová privilegia. Toto přesvědčení v ní bylo zakotveno tak pevně, že nikdy, ani v dobách největších svých úspěchů, nepřestala konat předepsané náboženské úkony. Tenkrát se se svými hříchy svěřovala důmyslnému vykladači víry páteru Jedntiškovi, známému jistých neodolatelných potřeb, jež Bůh vložil do lidského tvora. Tento jesuita s chytrým, trochu skeptickým úsměvem, se řídil zásadou prospěšnosti, postavené do služeb církve: „Lepší je," říkal si, „hříšnice v církvi než mimo církev. A to tím spíše, jdeli o hříšnici vlivnou. Moc Říma se opírá právě o takové vzorné věřící z lepších kruhů."

Baronka, když teď změnila směr svého života, se nedopustila takové pošetilosti, aby upadla do bigotnosti. Dobročinné skutky dělala proto, že potřebovala něco dělat. Jakožto předsedkyně mariánské družiny dohlížela ve Zvonokosech na celou farnost a radila farářů Calabovi. V Lyonu řídila několik dobročinných spolků a výrobních družstev a často ji bývalo vidět na arcibiskupství. Z dob, kdy bývala krásnou Adelajdou, jednou z nejvíce obletovaných žen své generace, si uchovala autoritativnost, netrpící odporu, a ze své záletnické minulosti šťavnatou řeč, která nikterak nelekala pány preláty — ti viděli spousty všelijakých lidských nemravností, než se dostali k vynikající církevní hodnosti —, ale nejednou plnívala prostomyslným úlekem nezkušeného

Calabu. Baronka byla ještě stále statná, takže bez námahy nosila svou mírnou tloušťku, následek ochablé péče o tělesnou krásu, ale v posledních letech si stěžovala, že trochu nedoslýchá. Tento nepatrný neduh ještě více zesílil její aristokraticky hrdý způsob vyjadřování a její hlas zněl ke stáří téměř mužsky, takže říznost její povahy vynikala ještě více.

Z jejích dvou dětí starší Viktor byl po celou válku důstojníkem

ve štábu a po válce se stal vyslaneckým atašé ve střední Evropě. Byl to hezký chlapík a matka na něho byla pyšná. „Ten se s tváří, kterou jsem mu dala, ve světě neztratí," říkávala. „Jen ať si bohaté panenky dávají pozor!" Zato však, když se stěhovala na venek, neviděla ještě žádného nápadníka pro dceru Elišku, tenkrát již šestadvacetiletou. Dávala nad tím najevo jasnozřivé zklamání:

„To bych ráda věděla," svěřila se paní markýze Tralalové zCymbálova, „který blázen by si chtěl uvázat na krk takovou rosolovitou dívku!"

Ostatně odpovědnost za tento nezdar brala na sebe, říkala:

„Měla jsem příliš ráda mužské, má drahá. Je to vidět na té chudince Elišce. Vydařit se mi mohli jenom hoši."

Eliška opravdu vypadala jako karikatura Adelajdy z dob jejího rozkvětu. Měla po matce silnou kostru, ale maso na ní bylo trochu drkotavé a nevhodně rozvrstvené. Bylo v tom mohutném těle příliš mnoho šťáv a dosti málo ducha. Baronka, třebaže bývala chlapsky prudká, vždycky v sobě měla něco ženského. Eliška byla naopak typ neomylně mužský. Krásný dolní ret holajdov-ských žen, slibující tolik rozkoší, se u ní zvrhl v ohrnutý pysk. A slečnin znuděný výraz nikterak nezkrášloval bezbarvost její sádelnaté nedokrevnosti. A přece pohled na tu kupu masa roznítil křehounké vášně nedomrlého Oskara Hronce z Košťálová nezvykle prudce. Pudy tohoto

šlechtického chrousta hledaly v barončině dceři doplnění: kilogramy váhy a centimetry objemu, které mu chyběly, aby z něho byl muž hodný toho jména. Naprostý nedostatek nápadníků způsobil, že jeho žádost o ruku slečny Elišky byla přijata se souhlasem, třebaže Oskar, téměř albín, koulel za monoklem, který ho nutil dělat stálou vyjevenou grimasu, růžovým a horečným okem poplašené slepice. Sňatek to nebyl ani trochu skvělý, ale přinášel s sebou jisté výhody a Kratiháje nikterak nezneuctíval. Oskar Hronec z Košťálová měl ve zvonokoském okolí velkostatek, slušně veliký, třebaže pořádně sešlý, a tolik pozemků, že si při troše opatrnosti mohl klidně žít bez práce. Baronka si o svém zeti nedělala žádné iluze:

„Je to takové budižkničemu," říkávala. „Leda snad poslanec té *jejich* republiky by z něho mohl být!"

A pilně se o to přičiňovala.

Konečně se ozval obezřelý šoupavý krok papučí. Babeta pootevřela dveře jako padací most, přichystaný rychle se zase zavřít. Neměla to ráda, když lidé chodili za jejím panem farářem do bytu, a měla pověst hospodyně nevlídné k návštěvníkům. Ale paní baronka z Kratihájů, to ovšem bylo něco jiného! Ani příjezd samého arcibiskupa by nebyl vzbudil silnější dojem.

„Tak ona je to paní baronka!" zvolala Babeta. „To ani není možné, pánbíčku nebeský!"

„Je farář doma?" zeptala se baronka stejným tónem, jako kdyby byla řekla: šafář.

„Je, paní baronko, je! Jenom račte, hned pro něho doskočím. Zašel si do chládku do zahrady."

Uvedla baronku, Elišku a jejího manžela do temného a zatuchlého salónku, kam nikdy nevníkl sluneční paprsek. Farářův příbytek zaváněl dýmkou, vínem, staromládeneckou domácností a vychladlým obědem.

„Hrome," řekla baronka, když služka odešla, „tahle kněžská počestnost opravdu nezavání ani trochu libě! Co myslíte, Oskarer

„Jisté je, paní baronko, že tahle vůně ctností dobráka Calaby je trochu, jak bych to řekl, trochu demokratická. Ano, demokratická a lidová. Vždyť farář jedná hlavně s prostými lidmi a ty by jistě překvapovalo, kdyby jejich duchovní pastýř voněl jako růže stolistá. Toto století přece kašle na všechnu ušlechtilost! Plavíme se na rozbouřeném oceánu úpadkové doby! Myslím ostatně, že Calaba má krásnou duši přes tu... jak bych to měl říci... přes tu nelibou vůni své tělesné schrány, paní baronko! Člověk musí, smím-li se tak vyjádřiti, soucítiti s těmi venkovany, nechce-li jejich zápach cítit jako něco nepříjemného. Jak mi v dobách naší ztřeštěné mladosti jednou řekl přítel Freiherr von Pimper-hausitz..."

„Oskare," přerušila ho baronka, „již stokrát jsem od vás slyšela, co vám v dobách vaší ztřeštěné mladosti jednou řekl ten váš Freiherr von Pimperhausitz, patrně pořádný pitomec!"

„Zajisté, paní baronko!"

„A Calaba je totéž."

„No ovšem, paní baronko!"

„A vy, Oskare..."

„Paní baronko?"

„Vy jste můj zeť, příteli. S tím jsem se již smířila. Eliška nikdy v životě neudělala nic chytrého,"

Eliška se slabě pokusila zakročit:

„Ale, mamá,,."

„No copak, dceruško? Příliš nimravá se mi zdáte. Žena z kratihájovského rodu, která je pod manželským pantoflem, by měla být: čilejší a veselejší."

S tváří zapálenou obtížným trávením vešel v té chvíli farář Calaba, plný horlivosti, ale zároveň znepokojený.

„Jsem velmi poctěn, paní baronko..." řekl.

Ale baronka neměla náladu na plané zdvořilosti.

„Žádné jalové povídání, pane faráři!" řekla. „Sedněte si a odpovídejte mi. Jsem nebo nejsem předsedkyní vaší dívčí družiny?"

„Zajisté, paní baronko!"

„Jsem největší příznivkyně vaší farnosti?"

„O tom není nejmenší pochyby."

„Jsem, pane faráři, baronka Adelajda z Kratihájů, rozená Holajdová z Holajdova?"

„To jste, paní baronko," zděšeně odpověděl Calaba.

„Jste ochoten uznávat, příteli, jistá práva urozenosti, nebo táhnete za jeden provaz s těmi republikánskými blázny? Snad nejste jeden z těch tatrmanských kněží, kteří chtějí i do náboženství vnášet pokrokařské pikle... vysvětlete mu to, Oskare, já té vaší politické hatmatilce vůbec nerozumím."

„Paní baronka míní patrně onu novou katolickou politiku, demagogickou, protimonarchistickou a pochlebující širokým vrstvám? Na to naráží paní baronka, milý pane faráři. Kára a odsuzuje onen vpád — do náboženství — extremistických sociálních nauk, které mu vtiskují, jak bych to měl říci, žalostný a anarchis-tický ráz, opravdu bohaprázdný a jakobínský, který nedbá starých francouzských tradic, jejichž my jsme zde, jak bych to řekl, dědičnými a posvěcenými představiteli, ano, představiteli z boží milosti, milý pane faráři — tak jste to myslila, paní baronko, že ano? — a vede nás rovnou..."

„To stačí, Oskare! Pochopil jste, pane faráři, že ano?"

Vzrušenost tohoto nešťastného dne velmi skličovala faráře Calabu. Dovedl chodit jenom po cestách prostých, kde není ďábelské záludnosti. Odpověděl s koktavou bázlivostí a několikrát přitom zdvihl ruce jako při *Dominus vobiscum*:

„Ale pane bože, paní baronko... Můj život je čistý; není ve mně bezbožné zpupnosti, jsem prostý kněz dobré vůle. Nechápu, proč mi přisuzujete tak těžké hříchy."

„Jak to, pane faráři, vy to nechápete? A co znamenalo to vyzvánění na poplach, které před polednem vzbouřilo celý kraj? Jaký skandál se to stal ve vašem kostele? A to všechno se musím dovídat od cizích lidí? První vaší povinností, pane faráři, bylo přijít ke mně a referovat mi o tom. Zámek a fara, šlechta a církve mají kráčet ruku v ruce, to vy nevíte? Vaše liknavost, pane faráři, jde výborně do noty všem těm pokrokářským bagánům. Tak to tedy bych se nebyla dověděla vůbec nic, kdybych se nebyla obtěžovala a kdybych sama nebyla přijela? Proč jste ke mně nepřišel?"

„Mám jenom mizerné kolo, paní baronko. V mém věku se již nedá šlapat do kopce. Podlamují se mi nohy a nemohu popadnout dech."

„Tak jste si tedy měl prostě vypůjčit nějakou tu prskavou motorku, ty vyjedou všude, a vsednout na ni. Jste příliš vlažný obhájce své víry, milý pane faráři; mrzí mě, že jsem nucena říci vám to. A co teď míníte dělat?"

„Právě jsem o tom uvažoval, paní baronko. Prosil jsem nebesa, aby mě osvítila. Je těch pohoršení již tak mnoho..."

Farář Calaba si zhluboka povzdechl a vrhl se rovnou do toho nebezpečí:

„Paní baronka neví ještě všechno. Znáte Růženku Baráčkovou, právě osmnáctiletou dívku z naší družiny?"

„Není to ta stydlivá husička, taková boubelatá? Ta, co zpívá o něco méně falešně než ostatní cimfrlinky z toho vašeho sboru?"

Farář Calaba naznačoval poplašenou mimikou, že nemůže, nechce-li se prohřešit proti křesťanské lásce, souhlasit s takovým popisem. Ale mlčky přisvědčil.

„Tak co tedy udělalo to děťátko?" pokračovala baronka. „Vždyť je to takové nevinátko, že člověk by ji pustil k přijímání i bez zpovědi."

Zvonokoský farář ztratil hlavu:

„Jenže ona přijímala něco jiného, paní baronko! Musíme být připraveni na početí, které bohužel nebude... ehm... neposkvrněné!"

„Co znamená taková slavnostnost? Chcete snad říci, že je v jiném stavu?. Tak jen to řekněte, příteli. Řekněte prostě: někdo jí udělal děcko. Mně přece také, a neumřela jsem z toho. (Eliško, milá dcero, stůjte rovně!) A také vaši ctěnou paní matku přivedl někdo do jiného stavu, pane faráři. Nic odporného na tom není, dělat děti."

„O to tak nejde, paní baronko; ale zarmucuje mě, že se to stalo bez svátosti manželství."

„I hromtět'uk, to mě nenapadlo!... Ale to tedy pěkně vyváděj ty vaše družičky, milý pane faráři! To bych opravdu ráda věděla, čemu je učíte v těch jejich shromážděních..."

„Ale paní baronko!" zvolal farář Calaba, hrozně skličенý a vystrašený.

Měl veliký strach, co bude, až to řekne předsedkyni družiny. Báł se jejích výčitek nebo něčeho ještě horšího: že se předsednictví vzdá. Ale baronka se zeptala:

„A ví se, který čilý mládenec byl tak nešikovný?"

„To jako myslíte, paní baronko, kdo... ehm... kdo..."

„No ovšem, pane faráři, to se rozumí. Netvařte se tak upejpavě. Ví se, který ťulpas nám utrl tuhle růžičku?"

„Standa Botička, paní baronko."

„A čím je ten mládenec?"

„Je na vojně. V dubnu zde byl na dovolené."

„Ožení se s ní, s tou svou Růženkou! Nebo půjde k soudu a do žaláře! Oznámím to veliteli jeho pluku. Snad si ten

vojáček nemyslí, že se k dívkám z naší družiny smí chovat jako k ženám v dobytém území? A abych nezapomněla, pane faráři, tu Růženku Baráčkovou ke mně pošlete, tu mlsnou kočičku. Musíme se o ni trochu starat, aby ji nenapadlo udělat nějakou hloupost. Pošlete mi ji hned zítra. Do zámku."

Bylo psáno ve hvězdách, že toho dne, na nějž každý rok připadá svátek svatého Rocha — tolikrát slaveného s poklidnou okázalostí, sladěnou s dobromyslností zvonokoských občanů a s přirozenou laskavou pohodou kraje, který rok co rok přinášel bohatou úrodu vína — bylo psáno, že toho dne, nade všechny neblahého, Prozřetelnost vzdálí svou ochrannou ruku od služebníka svého faráře Calaby a sešle na něho mnohé z těch nenadálých zkoušek, jež důstojný kněz nenáviděl tak hluboce, že se jim

vždycky snažíval vyhýbat tím, že ze svého vesnického katolicismu vypuzoval všelikou výbojnost, všelikou touhu po ješitných a urážlivých triumfech. Farář Calaba nebyl z těch prchlivých horlivců, kteří všude rozsévají jenom provokace a bratrovražedné sémě sektářské nenávisti: takové skutky naplodí vždycky více zla než dobra. Na sílu smířlivého a soucitného srdce spoléhal více než na spousty, které dovede natropit meč a kacířská hranice. A kdo vůbec ví, jak často jenom hnusná pýcha dala podnět k ctižádostivému heroismu a byla podkladem nelítostné víry oněch chmurných apoštolů, kteří posílali lidi na hranice?

Farář Calaba, rozechvělý před baronkou strachem, vysílal k nebi zmatené prosby, jak mu je diktovala horoucnost plná hrůzy. Souvisle by se to dalo říci asi takto: „Ušetř mě, Hospodine, odvrát ode mne tyto trýznivé zkoušky, neboť vyhradil jsi je přece jenom pro své nejmilejší učedníky. Zapomeň na mne, Pane. Svolíš-li laskavě posadit mě někdy po své pravici, milerád budu sedět na nejposlednějším místěčku a

úplně pokorně se tam budu chovat. Jsem, Pane na nebi, jenom ubohý farář Calaba a nevím, co je to pomsta. Hlásám, jak nejlépe dovedu, tvé příští království spravedlnosti hodným zvonokoským vinařům a jenom na podporu svých slabých sil popíjím každodenně posilňující beaujo-laiské víno. *Bonum vinum laetificat...* Vždyť jsi to, Pane můj, dovolil, když jsi Noemovi daroval první sazenice vinné révy! Mám revma. Pane na nebi, žaludek mi špatně tráví a znáš přece všechny ty tělesné potíže, jež se ti zlíbilo seslati na mne. Nemám v sobě již žádný bojovný žár mladého kaplana. Upokoj, Pane můj, baronku z Kratihájů!"

Ale farář Calaba ještě nebyl u konce svých strastí. Tento den měl býti po všech stránkách výjimečný. Již po druhé v této pokojné odpolední hodině někdo prudce zabušil na farní dveře. Bylo slyšet, jak Babeta jde šoupavými kroky otevřít, a chodba se naplnila hlasy naladěnými co nejvýš: věc velmi nezvyklá v tomto příbytku, neboť pravidlem zde býval zkroušený šepot. Na prahu salónku se objevila vysoká postava Inocence Kulíška, nabitého peprnými sentencemi a držícího v ruce papíry, na něž právě před chvílí vrhl první vzkypění své republikánské rozhořlenosti.

Kulíšek si svůj famosní panamáček nechal na hlavě na znamení, že by nikdy nevzdal poctu fanatismu a ignorantství. Ale když uviděl baronku, přece klobouk sundal. A byl její přítomností tak překvapen, že by byl dokonce, jak mu to radil první jeho vnitřní popud, utekl — kdyby tento útek byl znamenal jenom *jeho* ústup. Ale Kulíškův ústup by byl vlastně porážkou oné veliké strany, kterou srdnatě zastupoval. Neměli se to zde utkat již jenom prostí jednotlivci, nýbrž samy zásady, celé úhrny zásad. Kulíšek zde zastupoval celou Revoluci a její osvoboditelskou ústavu. Muž, který po celý svůj život stál v prvních řadách boje za svobodu, vtrhl na území svého

nepřítele, aby porazil představitele inkvisice, svatouškovské resignace a licoměrných úkladů. Kulíšek vůbec nedbal přítomných osob, ba ani je nepozdravil, ale rovnou učinil na faráře Calabu výpad těmito plamennými větami

„*Si vis pacem, para bellum*, pane faráři! Nechci používat vašich hanebných jesuitských metod a napadat vás zrádně. Přicházím k vám jakožto nepřítel čestný, v jedné ruce se zbraní a v druhé s olivovou ratolestí. Ještě je čas zříci se pokryteckých praktik, zadržet vaše pochopy a dáti přednost míru! Ale chcete-li boj, budete jej mít. Mé zbraně jsou ukuty. Zvolte si mír nebo válku, svobodu vyznání nebo odvetu. Zvolte si, pane faráři. A dobře si rozvažte, jak se máte rozhodnout!”

Farář Calaba v tomto přívalu vášnivého hněvu opravdu již nevěděl, kde mu hlava stojí. Zkusil učitele Kulíška uklidnit:

„Nikdy jsem vám, pane učiteli, nepřekážel ve vašem povolání. Opravdu nevím, co mi můžete vytykat. Nikdy jsem nikoho nenapadl...”

Ale Kulíškův zdvižený ukazovák již mocně zdůrazňoval zásadu hluboce lidskou, jím samým doplněnou:

„*Trahit sua quemque voluptas... et čmáre legitimum!* Vy byste, pane, abyste mohl lépe upevnit svou vládu, patrně raději viděl množit se jako ve stoletích útisku špinavé louže, vzniklé z přeplněných močových měchýřů? Ty doby jsou ty tam, pane faráři. Šíří se světlo, pokrok nezadržitelně postupuje, národ bude teď močit v místech za tím účelem vhodně zařízených, to si rače pamatovat. Moč bude zvlhčovat již jenom stěny našeho záchodku a bude se odvádět do kanalisace, pane faráři!”

Tento podivný proslov byl silnější, než kolik mohla baronka snést. Od samého začátku držela Kulíška v nepřetržité palbě svého strašného lorňonu. A najednou, hrozně opovržlivě, hlasem, který krotíval mužská srdce a řídíval štvance, zvolala:

„Kdo je to, tenhle hnusný tajtrlík?”

Ani kdyby byl zjistil, že se v jeho plandavých nohavicích objevila zmije, Kulíšek by sebou nebyl tak škulbl. Zachvěl se vztekem tak prudkým, že jeho cvikr se dostal do zlověstných výkyvů, a třebaže baronku od vidění znal — jako kdekdo ve Zvonoko-sech —, zvolal:

„Kdo se to zde opovažuje urážet sprostě člena učitelského sboru?“

Otázka komicky slabá, neschopná zarazit takovou siláckou náтуру, jakou měla baronka. Když teď viděla, koho to má před sebou, odpověděla s urážejícím klidem:

„Nejposlednější z mých lokajů, pane učiteli, toho ví o slušnosti víc než vy. Žádný z mých sluhů by se neopovážil vyjadřovat se před baronkou z Kratihájů tak hrubě.“

Při těch slovech vzplála v Kulíškově slavná jakobínská tradice. Řízně odpověděl:

„Vy jste ta bývalá baronka Kratihájová? Paní, vaše špinavé reakcionářské poznámky mi nedostříknou ani po kotníky. Bývaly kdysi doby, kdy byste si je odpykala pod gilotinou!“

„A já se na vaše žvásty dívám jako na nesmyslné třesky plesky neškodných bláznů! Bývaly kdysi doby, kdy lidé mého společenského postavení dávali neotesance vašeho rázu napřed veřejně zmrskat a potom potupně pověsit! Skvělá výchovná metoda pro všechny tupohlavce!“

Rozhovor nabýval nebezpečného obratu. Chudák Calaba, sevřený mezi dvěma proudy, které nedbaly křesťanské neutrality jeho příbytku, nevěděl kudy kam a cítil, jak mu po těle, navlečeném do nové kleriky, stékají potůčky úzkostného potu. Měl mnohé důvody pro to, aby se se šlechtou nerozkmotřil v osobě baronky Kratihájové, nejštědrější příznivkyně jeho farnosti. Ale stejně mnohé důvody měl pro to, aby si to nerozházal s republikou v osobě učitele Kulíška,

tajemníka obecního úřadu, jemuž podle zákona náležela také fara a jenž z ní určoval nájem. Zdálo se tedy, že všechno je v té chvíli ztraceno a že se co nevidět dospěje k nejzazším hranicím násilí, ale tu najednou postava až dosud velmi nenápadná dala najevo ráznost jak překvapující, tak nesmírně vhodnou, a řídila další debatu s pevností, kterou by v ní nikdo nebyl hledal.

Oskar Hronec z Košťálová se od té chvíle, co Kulíšek vešel, zachvíval blahem. Tento zneuznaný šlechtic dovedl ze sebe opravdu s neobyčejným nadáním neúnavně soukat slavnostní, sáhodlouhé věty, tak přecpané vloženými vedlejšími větčkami, že nešťastník, na kterého se snesl příval Oskarovy výřečnosti, cítil, jak jeho myšlenka bloudí v labyrintu hroncovských úvah a jak nakonec zůstává v jejich zajetí. Ale jeho tchyně, ovládající své okolí s kara-báčem v ruce, ho stále okřikovala a jeho věčně unuděná choť, spoutávající ho svou tělesnou kyprostí, ho odsuzovala k mlčení, takže Oskar míval jenom velmi zřídka příležitost ukázat, jaký je pašák. A to ho bolelo.

Hned při prvních Kulíškových slovech pochopil, že náhoda mu přivedla do cesty důstojného soka, žvanila jeho ráže, s nímž by se to rozkošně bojovalo. Proto také s hojností slin v ústech — neboť příval slin u něho vždycky předcházel příval slov — čekal na sebemenší pomlčku v debatě, aby se mohl vrhnouti na toho houževnatého mluvku a zabrat ho pro sebe. Po poslední baronči-ně odpovědi konečně vznikla chvíle ticha. Oskar ihned popošel o dva kroky:

„Dovolte, prosím, jenom několik slov. Jsem Oskar Hronec z Košťálová, pane. S kým mám tu čest?“

„Inocenc Kulíšek. Ale já neuznávám žádné šlechtické přídomky, pane Hronci.“

„Jak je libo, milý pane z Kulíšků.“

Věřte si to nebo ne: tohle slovíčko pronesené člověkem,

jemuž dědičně náleželo, to byl balzám na učitelovu ješitnost. Naladilo ho tak přátelsky, že Hronec z Košťálová se mohl parádně rozběhnout:

„Dovoluji si vmísit se do debaty, milý pane z Kulíšků, protože se mi zdá, že v tomto bodě, k němuž nás přivedly dva světové názory stejně hodné úcty, názory, z nichž každý má své oblasti ušlechtilé a své — jak bych to měl říci — oblasti lidské omylnosti, zdá se mi, pravím, že se ukazuje potřeba nestranného zprostředkovatele. Klaním se ve vás šlechtnému veřejnému pracovníkovi, krásnému vzorku oné ušlechtilé plejády vychovatelů, kteří konají choulostivý úkol, totiž výchovu nových generací. S úctou se na vás dívám jako na ztělesnění čistého ducha učitelství, onoho základního a — jak bych to měl říci — žulového, ano, žulového učitelství, neboť na této nerozborné skále stojí základy národa, naší drahé vlasti, obnovené mocnými lidovými proudy, jež ovšem

nemohu bez výhrad schvalovat, ale ani jejich opravdový přínos nebudu popírat, protože již přinesly za poslední století nejeden nový důkaz o tvořivé síle francouzského ducha. A proto neváhám, republikánští a svobodomyslní učitelé, prohlásit vás za dědičný sbor. A vše, co je dědičné, patří k nám. Z toho důvodu patříte, můj milý, do našich řad, neboť jste aristokrat mozku. Podejte mi ruku. Uzavřeme spojenectví nad stranami a jedinou naší touhou budiž přispívat k svému vzájemnému zdokonalování."

Třebaže byl již úplně ochoten sblížit se s tímto laskavým člověkem, znepokojený Kulíšek přece jen znovu upozornil na své republikánství:

„Já jsem žák Jeana Jacquesa Rousseaua, Mirabeaua a Robes-pierra. Znovu a důrazně to, pane, připomínám!"

Oskar Hronec z Košťálová stál teď u samého Kulíška, a proto cítil jeho silný dech z bezprostřední blízkosti. Pochopil,

že Kulíškova výmluvnost je nebezpečná a že není radno potýkat se s ním v uzavřené místnosti.

„Každý upřímný názor má své oprávnění," řekl. „Ale vyjděme si na čerstvý vzduch. Venku se nám bude lépe mluvit. Vrátím se za malou chvilku, paní baronko."

„Ale já jsem chtěl něco oznámit panu faráři," namítl Kulíšek.

„Vím již, můj milý, o co jde," řekl Oskar, odváděje ho. „Řeknete to mně a já jim to pak vysvětlím."

Za chvíli potom je baronka našla před kostelem ve vzrušené debatě. Byli zřejmě navzájem okouzleni. Oskar mocně vládl slovem a zdůrazňoval své sáhodlouhé fráze tím, že houpal na šňůrce monoklem, a to tak sebevědomě, jak ho jeho tchyně ještě nikdy neviděla. Ale ten školometský způsob řeči ji podráždil: nepřipouštěla, že by ten mládenec byl přece jen o něco méně dokonalý hlupák, než jak ona sama jednou provždy rozhodla. Jakmile jednou zatřídila lidi podle jejich rozumu a společenského postavení, nedalo se proti tomu nic dělat.

„Oskare," zvolala pohrdavě, „nechtě toho člověka a pojd'te. Jedeme domů."

Ani jediný pohled nevěnovala chudákovi Kulíškovi, ačkoli byl plně ochoten pozdravit ji. Neboť Kulíšek se dal úplně omámit ušlechtilými způsoby pana z Košťálová a jeho pochlebnostmi a lichotkami jako na příklad: „Vždyť přece my dva, můj milý, vy

a já, představujeme kultivovanou složku — opravdu elitu, výkvět — v tomto kraji nevzdělanců. Staňme se přáteli! A udělejte mi tu radost a navštivte mě někdy. Budete se tam cítit jako doma, jako důvěrný přítel mé rodiny, a pohovoříme si trochu o všech těchto věcech... Vzdělání lidé mají vždycky nějaký zisk z toho, když se stýkají. A to je přece případ jak můj, tak váš." Ale pokořující zpupnost barončina znovu

probudila původní Kulíškovu náladu; a rozmrzelost nad tím, že málem by byl těm lidem nalítl, ho rozdráždila ještě víc. Vždyť málem již zamýšlel — zatím co Oskar Hronec mluvil — změnit svůj článek připravený do *Vinařské hlásnice* a zmírnit v něm silná slova!... Zmírnit? Naopak, zesílí je, ano, a vsune do článku kousavou zmínku o Kratihájce, o té zatvrzelé reakcionářce!

„Však počkejte, až se do toho připlete tisk!“ pochichtával se v duchu.

Tak tedy tato schůzka, ačkoli měla vésti k uklidnění pobouřených myslí, naopak roznítla nové nevraživosti a její následky budou hrozné.

Faráři Calabovi prohlásila baronka, že sama vezme do rukou záležitost jeho farnosti a že jakmile se ještě něco přihodí, ihned navštíví arcibiskupa. Zvonokoský farář byl zdrcen.

13/ další drobné příhody

„Ach, to jste vy, má zlatá? Ale poslyšte, paní Mikulášova, je opravdu pravda všechno to, co se povídá, chudinko drahá? To se vám stala opravdu strašná věc...“

„To ano, strašná! To máte pravdu, paní Cizrníková!“

„Ten chudák pan Mikuláš prý, jak jsem slyšela... Hroznou ránu prý dostal... na místě velmi choulostivém...“

„Jenom si to považte, paní Cizrníková! Mám z toho opravdu strach...“

A paní Mikulášova se naklonila přes pult, zdvihla dlaň k ústům a dala paní Cizrníkové podrobné informace:

„Ma je obě celé modré,“ šeptala. „Celé modré od té prudké rány! To si, pravda, již sama domyslíte, jak vztekla ho ten darebák udeřil...“

„Celé modré! Spravedlivé nebe, co mi to nepovídáte, paní Mikulášova! Lidé jsou přece jenom surovci! Celé modré, pane bože...”

„A strašně zpuchlé...”

„Zpuchlé, povídáte?”

Zavřené pěsti paní Mikulášové se přitiskly jedna k druhé a naznačily zkormucující rozměry dvojčátek páně Mikulášových:

„Takhle...”

Také paní Cizrníková přiložila zavřené pěsti jednu k druhé, aby mohla plně ocenit takovou oteklost, přesahující každou představu.

„Takhle!” zaúpěla ctihodná trařlkantka opravdu zkormouceně. „To je děsné, co mi zde povídáte, paní Mikulášova!... A doktor to viděl? Co tomu říká?... Nezůstane přece mrzákem, chudák pan Mikuláš? To by přece byla hrozná ztráta pro celou farnost, kdyby tak hezký člověk nemohl již dělat kostelníka! Právě tu jeho statnou postavu mu jistě záviděli, protože, to víte, v neděli se mu vždycky všichni obdivovali... Jednou — ale to je už dávno — můj nebožtík Filip taky měl zpuchlé tamto místo, nějak se strhal. Ale bylo to mnohem menší: jako malá slepičí vejce... Kdežto u vás!... Takhle veliké říkáte? To se opravdu ani věřit nechce, chudinko drahá! A úplně ho to dodělalo, pana Mikuláše? Prý se už ani pohnout nemůže?”

„Musí nehybně ležet. To víte: mužští. Všechno je to u nich soustředěno tam. S celým tělem prý to souvisí, říká doktor.”

„To ano, to máte pravdu! Ale je to zvláštní: takoví siláci a tak snadno zranitelní na jednom místě! A to ještě na místě, které je, pravda, tak na ráně!... A jak ho ošetřujete?”

„Musí pořád jenom ležet, pěkně natažený, a potom obklady a nějaké mazání na to — a musí to celé ležet ve vatě, aby se zabránilo každému otřesu. Hrozná starost mi to dělá;

nevím, kde mi hlava stojí."

„To chápu, má drahá, to chápu. Opravdu je mi vás líto, to mi věřte."

„Měla jsem už tak dost trápení se svými křečovými žilami a s kýlou. A Mikuláš taky, třebaže vypadá tak zdravě, mívá všelijaké žaludeční potíže a housery."

„To víte, každý máme nějaký ten svůj křížek! Ale nebudete přece stát! Pojd'te si sednout, má zlatá! Vypijete si se mnou šálek kafička, abyste se trochu posilnila. Zrovna jsem navařila. To se nedivím, že vám ta zpuchlina dělá starosti. A celé modré říkáte? Nesmíte si to tak brát k srdci, chudinko! Touto stranou pojd'te, paní Mikulášova, kolem pultu. Když necháme otevřené dveře, uvidím, kdyby někdo přišel. Nemám tu chvilku klidu, ale popovídat si trochu můžeme..."

Paní Mikulášova, žena bezelstná, přišla manželovi pro tabák a uvízla v síti soucitných slov paní Cizrníkové, jejíž výřečnost byla ve Zvonokosech pokládána za svrchovaně rafinovanou. O trafikantce se říkalo, že pochází z dobré rodiny a že se jí dostalo znamenité výchovy; do neštěstí prý náhle upadla teprve smrtí vzorného manžela, kterého čekala skvělá úřednická kariéra. Paní Cizrníková skvěle ovládala tóny tak pathetické, že vnikaly rovnou do srdcí bodrých sousedek, a její pověst ženy z vynikající úřednické rodiny vnukala důvěru. Žádná jiná žena v městečku neměla tak jako ona plné právo všechno slyšet a opatrně radit: „Já totiž zažila věci!" říkala. „A v nejlepší společnosti, má milá! Chodívala jsem v Lyonu na reprezentační plesy, kde bývala všecka honorace, zrovna tak přirozeně, jak vy chodíte sem do trafiky. Kde jsou ty časy! Když si tak povážím, že jsem si tenkrát tykávala s paní prefektorovou, a na stará kolena tady prodávám tabák! No řekněte sama! Klesla jsem opravdu hluboko, jen co je pravda, a je to smutné, když tak člověk na to myslí... No ale, takový je

život. Člověk musí být, jak se říkává, povznesen nad své neštěstí!" V těchto slovech je přibližně shrnuta legenda, kterou o sobě paní Cizrníková sama roztrušovala, třebaže znala její jenom mizivou pravdivost. Filip Cizrník, její manžel, byl sice zaměstnán na lyonské prefektuře, ale jenom v hodnosti vrátného. V této funkci — a konal ji dvacet let — se vyznamenával hlavně neúnavným karbanictvím, schopností vypít denně tucet štamprlat a vzácnou obratností u kulečníku. Všechny tyto dobré vlastnosti z něho dělaly nepostradatelného společníka všech kancelářských škrabalů chodících do hospody. A ježto paní Cizrníková zase ochotně obstarávala všelijaké milostné záležitosti pánů úředníků a přijímala pro ně psaníčka, tak aby se o *om jejich manželky nedověděly, Cizrníková rodinka byla všeobecně vážena, protože si dovedla zavázat celé okolí. A když Cizrník propadl deliriu

tremens a zanedlouho potom umřel, usoudilo se, že tento smutný konec byl zaviněn jeho věrnými službami. Dali proto vdově po něm trafikku, neboť věděli, že všechna ta tajemství, jež znala, by zavinila rozvrat dvaceti úřednických rodin.

Paní Cizrníková zaujala své místo ve zvonokoské trafice důstojně jako dáma, kterou potkal krutý osud. Pozvolna svou minulost zveličovala a přikrašlovala. Jisté slabiny její mluvnice by byly měly upozornit, že jde jenom o výmysly příliš bujné fantasie. Ale zvonokoští občané nemohli posoudit mluvnickou správnost a jejich řeč měla své vlastní zákony. Nikdo tedy nepochyboval o měšťanském původu paní Cizrníkové, neboť i místní hrdosti se to hodilo do krámu. A tak tedy paní Cizrníková, jakožto bytost vyšší než nevzdělaný dav, byla skládkou nejchoulostivějších tajností. Roznášela je pak dále podle svého nejlepšního vědomí a svědomí.

Také tentokrát se přičiněním vzácné paní trafikantky všechny zvonokoské ženy brzy dověděly, jaká strašná rána

postihla orgány pana Mikuláše. Jeho neštěstí v nich roznítilo veliký soucit. A když se kostelník za deset dní potom ukázal zase na ulici, opatrně kráčeje a opíraje se o hůl, rozcitlivělé duše si za jeho zády z okna do okna ukazovaly spojené pěsti zdvižené k nebi a tiše na sebe volaly:

„Takhle...”

„Jenom považte!”

„Člověk si ani netroufá představit si to!”

„To máte svatou pravdu, netroufá si!”

„Je to jistě strašné na pohled!” volala hlasitěji než ostatní Karolína Lízalová z dolního konce a poděšeně při tom vzdychala. Ale nikdo se nedal napálit touto přetvářkou, neboť o Karolíně Lízalové se vědělo, že je to nejzvědavější ženská z celých Zvonokos a že byla již aspoň padesátkrát přistižena s okem přitisknutým ke klíčové dírce.

Pohmožděné moudří pana Mikuláše se dožilo veliké proslulosti a jeho nové rozměry silně zaměstnávaly ženskou obraznost. Paní Cizrníková udržovala pozornost malými dávkami, zprávičkami obratně odměřenými. Až do toho dne, kdy zjistila, že zájem ochabuje, a kdy se vytasila s novou velikou zprávou:

„A teď se mu již kolem dokola loupá kůže!”

Tak se rozvášňovalo veřejné mínění.

Růženka Baráčková jde k baronce, pěšky po klikaté silnici. Čtyři kilometry je to ze Zvonokos k pyšnému kratihájskému zámku, postavenému před záclonou lesů. Tamodtud vládne pyšně celému údolí a pohledy pokorných zvonokoských občanů se po několik století ze zvyku zdvíhaly k panskému sídlu a viděly v něm závaznou stanici na cestě od jejich životního údělu k nebi. Něco z tohoto smýšlení dodnes žije v duchu Růženky Baráčkové. Je to dívka tak pokorná, že vůbec nevěděla, kterou porobenost z těch mnohých, na všech stranách

se vyskytující, si má zvolit. Právě z této chvályhodné pokornosti vzešla teď její hanba. Neboť jak se tak podrobovala všem a všemu, podrobila se docela prostě také Standovi, protože nerozlišovala dobře tuto podrobenost od jiných a protože se vždycky podrobovala tak snadno. Tahle mladá Baráčková je zrovna taková jako její prabáby, ty ženy ze středověku, které v běhu staletí, nepatrné a ihned zapomenuté, žily v témž zvonokoském údolí: konaly tam své tiché práce, rodily, kojily, trpěly jako dobytek ve stáji, neznaly nic lepšího a nebouřily se, a potom umřely, nezanechvše po sobě žádnou památku a nikdy si dobře neuvědomivše, proč vlastně se narodily a žily. Zrovna taková jako tyto ženy minulých časů je Růženka Baráčková, stejně jako ony málo přemýšlí a nikdy nerozumuje, je pokorná před muži, kráčí navyklymi cestami, řídí se příkazy života a odvěkými nezbytnostmi a ze zvyku je pasivně poslušná. Proto také nemá žádné výčitky svědomí ani opravdový strach. Jenom snad údiv je v ní, protože se s ní dějí překvapující věci, ale i ten údiv je překonáván pocitem nezdolné osudovosti, to jest jedním z nejsilnějších lidských pocitů. V chůzi si myslí: „No tohle!...“ Nebo „Oj, pane bože...“, formulky, kolem kterých se seskupuje celá její mozková činnost a které chvílemi doplňuje slovy: „Je to opravdu legrace...!“ nebo „Já přece za nic nemůžu..“ A ani to vlastně není tak jisté, že opravdu myslí. Je to spíš jenom tápání myšlenečky tak zárodečné, že si vůbec neuvědomuje, do jakých rozměrů se opravdová myšlenka může rozrůst. Růženka je zalita a prostoupěna příjemnými pocity, jež v ní probouzí oslňující nebe, svěží vzduch, slunce, krása všech věcí, ale tyto pocity jejího těla neprobouzejí žádné úvahy v jejím mozku. Vidí ještěřku, zelený záchvěv pod nohama, a říká: „To je malá ještěřka!“ Přichází na rozcestí, váhá, rozhoduje se: „Tahle cesta je jistě správná!“ Potí se a vzdychá: „To je horko!“ A těmito

stručnými poznámkami vyjádřila všechno, co si myslí o ještěrcce, o horku a o svých rozpacích.

Lidé říkají o Růžence Baráčkové, ještě ani ne osmnáctileté těhotné svobodné dívce, že je hloupá a že se těžce provinila. Ale když ji tak vidím samotnou na silnici, zdravou a svěží, s tím jejím neurčitým úsměvem, plným živočišnosti promíšené s panenskostí, zdá se mi dojemná a téměř hezká; a také příjemně kurážná se mi zdá tahle malá Baráčková holka, přijímající svůj osud bez vzpurnosti, protože ví, protože jasně ví — ačkoli jinak neví nic —, že lidský osud se nedá napálit a že ženský osud, ať chceme nebo nechceme, se dopodrobna vyplní, jakmile se dívka stane ženou a jakmile se veškerou svou mízou účastní nepřetržitého šestinedělí tohoto světa.

Je venkovsky krásná, svým způsobem roztomilá je tahle dívenka poněkud těžkopádná, ale skvěle vyzbrojená pro úkoly, které ji očekávají: silné paže, pevné nohy, široký klín, vyklenutá řadra. Každého, kdo by ji viděl tak, jak ji vidím já, by jistě dojala taková prostomyslná srdatost, každý by se na ni jistě usmál a povzbudil ji. Jde pevným a klidným krokem, na její poněkud obhroublé tváři je velebný odlesk práce, která se v ní naplňuje, a kráčí to tam samo mládí se svým pošetilým sebevědomím, se svou pučící silou, se svou mladickou a nezbytnou bezstarost-ností, neboť jinak by na světě byli sami starci. Kráčí a jde to tam kolem nás věčná iluze; a iluze je pravda lidského rodu, jeho ubo-houčká pravda. Ano, jenom směle, Růženko Baráčková, malá nositelko lidských strážní, budoucnosti a života, jenom směle, neboť cesta je dlouhá a je to všechno tak zbytečné!

Jde bez výčitek svědomí a beze strachu, ale trochu ji vzrušuje, že má předstoupit před baronku. A to již právě vstupuje do zámku, kráčí po velebných schodech a už ji uvádějí na práh rozlehlé místnosti, krásnější a bohatěji

vyzdobené než vnitřek kostela. Netroufá si vstoupit na lesklé a nebezpečně kluzké parkety. Nějaký pánovitý hlas ji nutí otočit hlavu. Baronka ji oslovuje:

„To jste vy, Růženko Baráčková? Pojd'te sem, dívkenko. To prý vás do tohoto stavu přivedl ten Standa Botička?"

Mladá hřišnice, trochu nemotorná a stydlivá, přisvědčuje:

„Ano, on, paní baronko."

„Pak tedy gratuluji, - «čno! Patrně vás vaše panenství již svrbělo? A co jenom vám ten chasník napovídal, že vás svedl? Pověděla byste mi to laskavě?"

To přesahuje Růženčiny síly i její vyjadřovací schopnosti. Odpovídá tedy:

„Nepovídá mi nikdy nic, paní baronko..."

„Ze vám nic nepovídá? Čím dál tím lip? No ale jak to?"

Dívka pod tímto nátlakem červená ještě víc a potom co nejprostěji a nejupřímněji vysvětluje, jak se to všechno stalo:

„On nepovídá... on dělá..."

Tato odpověď baronku úplně odzbrojuje, protože jí připomíná časy, kdy také ona žádala od mužů něco víc než slova. Přece však pokračuje ještě stále přísně:

„I hleďme, hleďme, on dělá! Dělá proto, že mu to dovolujete, vy hloupá husičko!"

„Nemohu mu v tom zabránit, paní baronko," nevinně odpovídá bývalá družka Calabovy družiny.

„Ale tak to tedy, vy safraporte," volá zámecká paní, „to tedy od vás každý záletný panáček, který se netrefí, může dostat všechno, čeho se mu zachce? Dívejte se, slečno, na mne a odpovězte!"

Proti této výtce staví Růženka přízvuk pevného přesvědčení. Osměluje ji také vědomí, že mluví pravdu:

„Ale kdepak, paní baronko! Mnozí jiní mládenci by si se mnou rádi něco začali. Ale nikdy jsem je neposlouchala..."

Jenom se Standou je to takové divné..."

Baronka poznává řeč opravdové lásky. Zavírá oči nad vzpomínkami, v nichž je hojnost také tak neodolatelných ochab-lostí vůle. Když oči zase otevřela, má laskavou tvář. Znaleckým pohledem oceňuje Růženku Baráčkovou, svalnatou a kyprou.

„Vy klisinko milá!" praví a hladí ji po tváři. „Ale řekněte mi, dívkenko, mluvil s vámi někdy o svatbě ten váš neodolatelný Standa?"

„Říká, že by proti tomu nic neměl, kdybychom se vzali, ale naši, jeho a můj tatínek, se nemohou dohodnout o vinici Na slunečné."

Růženka najednou mluví směle: úpornost v peněžních věcech je vedle pokory jeden z těch základních pudů, jež jí odkázaly ženy jejího rodu. Je to pravá venkovanka, tato dívka, a ví, třebaže

je ještě mladá, jak veliký význam má vinice položená pěkně na slunci. Baronka naopak tento význam nezná, protože je příliš urozená, aby se tak snižovala a aby se zajímala o takové malichernosti. Růženka jí tedy musí vysvětlit příčinu sporu mezi oběma rodinami. Dělá to, ale pláče přitom jako Maří Magdaléna. Baronka ji poslouchá a zároveň si všímá, že ten příval slz ani trochu nekazí dívčinu tvář. „Šťastné mládí!" myslí si. „Kdybych já se tak rozplakala, to bych se pěkně zřídila! Jenom mladí lidé mají právo na veliké zármutky..." A potom řekla:

„Nebojte se, dívkenko. Dám jim co proto, oběma těm hrabivcům, a brzy! Dostanete ho, toho svého Standu, a vinici k tomu, to vám slibuji."

A sama sobě řekla:

„Musím dát trochu do pořádku tenhle horácký kraj."

Ještě naposledy se dívá na Růženku, tak prostou, zase již

rozzářenou, podobnou růži zkropené krátkou přeháňkou. „Rozkošně hloupoučká, a tak upřímná!" Na rozloučenou jí říká:

„A kmotrou budu já. Ale příště si dávejte pozor, vy stafraporté!"

Usmívá se a dodává:

„Ostatně, příště to již nebude mít žádný význam. Význam to má jenom po prvé. A je to vlastně správná metoda, okusit toho hodně brzy. Žena, která otálí příliš dlouho, se potom již nedovede odhodlat k tomu rozhodnému kroku. Velmi mnoho bezstarostné nevědomosti je ženám třeba..."

Tato slova nejsou ovšem určena pro Růženku Baráčkovou. Ostatně Růženka již odchází a ani by jim nerozuměla. Má v hlavě již jenom svého Standu. Má na ni čekat na silnici, v půli cesty mezi zámkem a městečkem.

„Tak co ti řekla, něco'dobrého nebo zlého?" ptá se Standa, jakmile ji vidí.

Růženka mu po svém vypravuje o rozmluvě s baronkou. Standa ji drží ve výši prsu a líbá ji na tvář.

„Tak jsi ráda?" ptá se jí.

„Oh ano!"

„Za to, že jsi mi povolila, budeš mít svatbu nejdřív ze všech."

„S tebou, Stando!" šeptá Růženka jako v závratí.

Dívají se na sebe, jsou šťastni. Je nádherný den, velmi teplý.

Teploměr jistě ukazuje třicet stupňů ve stínu. Nemají si již co povídat. Poslouchají laskavý koncert, který ptáci pořádají na jejich počest. Kráčejí mlčky. A potom Standa povídá:

„Ještě tři neděle takového počasí a budeme mít letos dobré víno!"

Oficiál Lorenc Pořízek dostal angínu. Tento vysoký,

krásný chlapík měl choulostivé dýchací ústrojí. Již několik dní ležel. A Jarmile Macarátové to dělalo nemalé starosti. Ale po pravdě řečeno nepociťovala jenom starosti, nýbrž také radost a pokušení. Starosti měla jakožto domácí paní, odpovědná za pacienta ležícího pod její střechou. Radost proto, že Pořízek, dokud zůstával doma v posteli, unikal vlivu její sokyně. A konečně pokušení proto, že Jarmila se potají velmi zaníceně zajímala o svého nájemníka, a to jednak proto, že oficiál Pořízek byl hezký chlapík, jednak z touhy pomstít se Juditě Čuprové, nenáviděné, ale vítězné sokyni. Tato touha po pomstě, dřímající v ní již několik let, tvořila možná nejsilnější složku její náklonnosti k Pořízkovi. Mnohé ženy pochopí tento cit.

Jednou ráno, když Bohdan Macarát stácel ve sklepě víno, Jarmila přišla nahoru do Pořízkovy světničky a přinesla mu teplé kloktadlo, připravené podle pokynů doktora Funebrala. („Nebylo přece možné nechat tam toho chudáka tak opuštěného, a kdyby o něho měla pečovat jenom ta jeho Judita, to by spíš umřel, než by se jí dočkal!") Již od včerejška vanul zlý jihozápadní vítr ohlašující bouři; a bouře stále jenom visela ve vzduchu a všechny zmalátnělé žilky Jarmily Macarátové volaly po něčem, co by skončilo její pocit nevolnosti, tu zvláštní stísněnost, která jí ochromovala nohy a svírala hrud¹. Byla to taková nějaká nejasná, ale neodbytná potřeba náhlého pláče, chvilkové bezbran-nosti, hlasitých vzdechů a nesouvislých výkřiků.

Vešla do Pořízkovy světnice a přistoupila k posteli, v níž pacient cítil, jak se jeho síly, rozněcované horečnými sny, již zase obrozují. Příchod paní domácí dal jeho snům podobu tak vhodnou a konkrétní, že objal Jarmiliny boky — široké a pevné, velmi vhodné do dlaní — s výrazem rozmarného chorého děcka, které potřebuje, aby se s ním někdo pomazlil.

Veliké uklidňující blaho zaplavilo Jarmilino tělo, jako kdyby bouře byla konečně propukla a jako kdyby jí těžké dešťové kapky osvěžovaly rozpálenou kůži. Její rozhořčenost byla příliš malátná:

„Co vás napadá, pane Lorenci!" zvolala s nedostatečnou přísností.

„Napadá mě to silněji, než tušíte, krásná paní Jarmilo!" odpověděl ten potměšilec a využíval k dalším výbojům toho, že jeho domácí se nemohla bránit, protože v rukou držela táč s kloktadlem.

A aby dokázal, že jeho duch se opravdu zaměstnává jejími vnadami, odkryl neklamný důkaz o tom. Každá přísaha by proti tomu byla směšně slabá. Jarmila, silně vzrušená, bránila čest Bohdana Macaráta argumenty nadívat improvisovanými, a proto velmi slabými:

„Považte, pane Pořízku, že mám dole plný výčep lidí!"

„Právě proto, krásná Jarmilko," neodolatelně řekl ten proradník, „je nesmíte nechat dlouho čekat."

A obratně zasunul zástrčku na dveřích, dosažitelných i z postele.

„Vy mě zde zamykáte, pane Pořízku! To od vás není hezké!" šeptala hostinská.

A když si byla takto pro každý případ vyhradila aspoň takovou omluvu, Jarmila Macarátová se bez okolků jakožto obchodnice znalá ceny času vzdala Pořízkově vůli. Pod nenápadným zevnějškem a neokázaným šatstvem skrývala tato hodná žena opravdové schopnosti a skvělá tělesná překvapení, velmi vzpružující pro rekonvalescenta, a oficiál Pořízek to po několikadenním půstu dovedl plně ocenit. Neméně slastně prožívala svůj požitek paní hostinská. Oficiál přinášel do svých lásek velmi ušlechtilé způsoby, učené a zkušené, to umění odstínů a přechodů, tu vynalézavost lidí, kteří konají obyčejně

mozkovou práci. („Inteligentní člověk, to se hned pozná ve všem!" nejasně si v té rozkoši pomyslíla Jarmila. A najednou jí hlavou bleskla myšlenka, ozářila její podvědomí a připravila dovršení jejího blaha: „A Bohdan stáčí víno...") Ano, tenhle obratný, tenhle roztomilý Pořízek, to je něco jiného než Bohdan Macarát, muž ovšem statný, ale špatně používající své síly a nemající ani trochu fantasie.

„Ale to bych," řekla po chvíli Jarmila se zmatkem příliš pozdním, zatím co se uklidňovalo nádherné vlnobití jejích ňader, „to bych do vás přece jenom nikdy nebyla řekla, pane Pořízku!"

Tato dvojsmyslná věta mohla znamenat jak chválu, tak mírnou

výtku. Ale Pořízkovi se za všechnu jeho poctivou snahu dostalo odplaty tak bohaté, že se ani trochu neznepokojil, naopak, směl se tvářit skromně:

„Nebyla jste příliš zklamána, chudinko Jarmilko?" zeptal se pokrytecky, jako by ji litoval a jako by se omlouval.

Hostinská padla do léčky, kterou ji nastavila marnivost toho krasavce. Že se věc tak dlouho toužená stala tak prostě, to ji hrozně překvapilo; ještě teď z toho byla plná slasti a vděčnosti. A svou vděčnost vyjádřila slovy:

„Ó, pane Pořízku, člověk hned vidí, že máte vzdělání!"

„Zrovna jenom tolik, abych dovedl držet pero, že ano?"

„Jste vy ale šibal!" něžně řekla Jarmila a hladila svého nájemníka po vlasech.

Ale to již cítila, jak se v jejích bocích, podivně vzrušených, rodí nový nepokoj. Jenže vědomí povinnosti nabylo vrchu. Násilím se odpoutala od povrchových laskání, jež jí oficiál dvorně uštědřoval, vzala tác a řekla:

„Musím se jít podívat, co se děje dole! Kdyby hosté volali, Bohdan by vylezl ze sklepa..."

Při těch slovech se na sebe usmáli. A Jarmila se sklonila a ještě jednou se rozněžnila:

„Uvěříš mi, ty rošťáčku jeden, že jsem svého muže ještě nikdy nepodvedla?" "

„A není to tak strašné, pravda?"

„Myslila jsem si, že je to bůhvíjaká hrůza! Je to opravdu divné."

A hodná paní domácí vrhla na oficiála poslední pohled, vyklouzla ven a tiše za sebou zavřela.

Pořízek, když byl zase sám, pokračoval ve snění, značně obohaceném touto příhodou, která tak příjemně zpestřila jeho život. V duchu se již viděl jako milenec dvou nejhezčích zvonokoských žen, ba víc; dvou zapřísáhlých nepřítelkyň, což přidávalo celé věci ještě kořenější příchuti. Děkoval osudu, že mu tak lehce opatřil taková dvě skvělá vítězství. A potom nechal osud stranou — neboť nebylo to přece jen a jen jeho dílo — a přiznal si, že on sám má značný podíl na obou těch úspěších. Oddal se nádhernému požitku úplné spokojenosti se sebou. A potom se jal srovnávat jednotlivé půvaby obou těch roztomilých žen. Třebaže póly jejich přitažlivosti byly rozděleny nestejně a uchovávaly si

u každé z nich svůj osobitý, přesně odlišný ráz, podmíněný modelací a rozvržením vypouklin, obě byly svůdné a obě, jak se ukázalo, rozkošně nadané. Judita byla možná vášnivější a spolupracovala zaníceněji, ale také Jarmilina brouková pasivnost byla nemálo příjemná. Bud jak bud, obě podaly důkazy naprosté upřímnosti a srdečnosti a jejich žár bylo — kvůli sousedům — třeba spíše krotit. Pochvaloval si, že jedna je tak oslnivá blondýna a druhá tak temná bruneta. Tento barevný protiklad bude znamenitým rozněcovadlem, neboť takové střídání bude vhodně přerušovat jednotvárnost milostného poměru již tak starého a obestře jej novým

půvabem. Po požitku, který mu před chvílí poskytla Jarmila, Pořízek si živě uvědomoval, jak silná je jeho náklonnost k Juditě. Ale nesměla mu bránit, aby nebyl upřímně vděčen Jarmile; vždyť se mu s prostotou velmi příjemnou a vhodnou vzdala právě ve chvíli, kdy se v posteli nudil tak, že se mu již ani číst nechtělo. Pocítil lehkou únavu a zároveň onu vzácnou potřebu spánku, na kterou marně čekal již osmačtyřicet hodin. Řekl si, že si klidně může zdřímnout, než mu Jarmila, kolem čtvrté hodiny, přinese nové kloktadlo. Již teď si vymýšlel, jak jinak ji tentokrát uchopí, tak aby se plně uplatnily také ony partie jejího bohatého těla, které po prvé zůstaly ve stínu. Zenu jsme úplně ovládli teprve tenkrát, když jsme ji časem vyzkoušeli ve všech jejích formách. Umínil si, že bude tyto pokusy konat horlivě a že teprve potom si utvoří definitivní úsudek. Zavřel oči a na rtech mu usedl úsměv, když si pomyslel, jak mnohonásobné iniciativy se dožaduje tento úchvatný úkol.

„Tahle Jarmila!... Taková boubelatá dobrácká...” zašeptal rozněžněle.

To byla jeho poslední myšlenka. Zapomněl, že ho bolí v krku, a hluboce usnul s oním vnitřním blahem, které vzniká z úplně klidného svědomí a z upokojených smyslů.

Když přišla dolů, Jarmila, ještě celá vzkypělá nevšední rozkoší, kterou ji před chvílí obdařil krásný ofictál, šla a postavila se na práh hospody. Také Judita Cuprová stála naproti na prahu svého krámu. Pohledy obou žen se střetly. Juditu hrozně překvapil nový výraz její nepřítelkyně. To již nebyla nenávistná tvář potupené ženy, která se nemohla pomstít, nýbrž výraz vítězovy dohrdavé shovívavosti k poraženému. Posměšný vítězoslavný

úsměv, přelétnuvší Jarmiliny rty, a ta jakási slastná unylost v celé její bytosti probudily v Juditě Čuprové strašné

podezření. Poznala v chování své sokyně příznaky téže vniterné rozkoše, která jí často dovolovala dívat se útrpně na jiné ženy. Nemohla ani trochu pochybovat o příčinách té zvláštní zářivé radosti, která obyčejně vyzařovala jenom z ní, z Judity. Ucouvla do krámu tak, aby Jarmila na ni neviděla, upřeně se zadívala na okno, za nímž ležel Pořízek, a úzkostně čekala, že její milenec nenápadně poodhrne záclonku a dá jí tak najevo, že jeho myšlenky jsou ještě stále věrně u ní — jak býval zvyklý dělávat to několikrát za den, když se nemohli sejít. Ale Pořízek spal, jako by ho do vody hodil, a měl krásné sny, v nichž ženy nádherně různorodé dovedly vášnivě uznávat jeho milostné odborné znalosti, tak bohaté, že nikdo jiný v celých Zvonokosech je neměl. Krásná Judita pocítila nesnesitelnou bolest: předtuchu zrady. Mezi ní a jejím milencem, třebaže ji od něho oddělovalo jenom několik metrů, stály všechny překážky nedovolené lásky. Nesměla ujít těch několik metrů a opatřit si jistotu, třebaže po ní toužila tak bolestně. Několikrát za den spatřila na tváři Jarmily Macarátové týž výmluvný úsměv. Zraňoval ji jako dýka. V duchu si říkala: „Kdyby se to někdy opravdu stalo... a dovím-li se to..." Mstivé plány se rojily v jejím duchu, a tak kruté, že to porušovalo i její krásu, obyčejně klidnou a jasnou.

14/ vichr bláznivé ztřeštěnosti

„Co že jsem?"

„Trajda, paní. Docela obyčejná běhna, to jste!"

„A chcete, abych vám řekla, co jste vy?"

„Jistě se nepeleším s mužskými tak jako vy."

„Vás se žádný mužský jakživ nedotkl, jenže spíš pro vaši šerednost než pro vaši počestnost. A jednou na tu svou

zhrzenou počestnost umřete, ubohá slečno Cubíková."

„A vy, vy umřete na nějakou špinavou pohlavní nemoc, ve špitále."

„Ale nedostanu ji z toho, že si mohu nohy uběhat za faráři. Zním všechny vaše hnusné intriky, vy šmudlo!"

„Co to zas povídá, to fanfárum?"

„Jenom ji poslouchajte, paní Mrňouchová, jenom ji poslouchajte, tu růženečkárku! Jak to uvidí slušného člověka, už to nadává!"

„Tak to se teda přejedla růžencových zrněk! Účinek to má stejný jako fazole. Ted jí to pšouká hubou!"

„Hleďte si svého, vy klepavá drbno, vy hampejznice jedna! Váří se to s každým pobudou a chce to něco povídat!"

„Pobuda? Moc ráda bys byla, ty Čubíčko učubaná, kdyby nějaký pobuda chtěl tvé mizerné maso. Ale to by si to radši sám pohladil někde za plotem, než aby se dotkl tvého upatlaného zadku!"

„O co se vlastně hádáte?"

„To jste přišla právě včas, paní Papratková. Jenom považte: tahleta fúrie, taková maškara, že každý mužský před ní ztratí animo, nadává ostatním, že prý jsou trajdy!"

„No a já vám povídám, že jste jedna jak druhá: dráždíte chlapy, dáte si snadno říci a jste mi všechny protivné!"

„To teda máš pravdu, že mužští nám nikdy neudělali nic zlého. Zrovna tak, jak je pravda, že tobě, chudáku Čubíčko, neudělali nikdy nic dobrého! To je celé to neštěstí!"

„Vy poběhlice!"

„Ty smradlavé maso!"

„Slyšela jsem nějakou debatu, milé dámy. Zavřela jsem trafiku a honem sem běžím... Jak to říkával můj nebožtík Filip: dneska aby člověk..."

„Ale to zas ta Čubíčka, paní Cizrníková. Zbláznila se!"

„Nezbláznila jsem se, ale řekla jsem jí, té zrzounce, co jí patří!"

„To má Čubíčka štěstí, že Čupr není doma!"

„Žere jí ta její počestnost, že ji nemohla nikde prodat, nic jiného to není!"

„Tak a teď mi, dámy, povězte, co je příčinou tohoto pobouření a shluknutí na veřejném místě s hlučnými projevy."

„Dobře, že jdete, pane strážmistře..."

„Ona totiž Cuprovka, pane Zejzobe, když jsem šla kolem..."

„Čubíčka, pane strážmistře, třebaže jsem jí neřekla ani slovo..."

„Lžete, paní!"

„Vy lžete!"

„Nedám si nadávat lhářek od takové cundry, která je handbou..."

„Slyšíte ji, tu závistivou megeru, pane Zejzobe..."

„Vy drndo prohnílá!"

„A vy zas očmucháváte kleriky!"

„Padavko!"

„A vy tam strkáte jenom prsty!"

„Věčně muchlaná!"

„A vy jste nemocná z toho, že vás nikdo nemuchlá!"

„Na vás není nic než zadek!"

„A vy zas ho máte jak dva kmíny!"

„Taková vleznamne!"

„Taková šereda, že nenašla zájemce!"

„Ale teď toho mám už dost!"

„Vás se nezaleknu, vy scvrklá mišpule!"

„Hledte, jak mi nadává!"

„Slyšíte to, pane Zejzobe?"

„Takhle to už dál nejde!"

„Zavřít ji!“
 „Šklebí se to, když jdu kolem!“
 „Já se jí na nic neptala, té potrhle maškary!“
 „Takový bezedný kanál!“
 „Taková štěnice!“
 „Tak budete už jednou obě mlčet nebo ne? Či snad chcete, abych si přivolal posilu?“
 „To ona, pane strážmistře, ta zmije...“
 „Mlčte!“
 „Čuprovka, pane Zejzob, na mne...“
 „Mlčte, povídám! Říkám vám přece, abyste mlčely a abyste uvolnily ulici. Seberte se a jděte domů. A jak vás takhle ještě jednou přistihnu...“
 „To já ne, pane strážmistře...“
 „Slyšíte ji, tu sakristiovou čarodějnici? Ostatně vy jste zde, paní Mrňouchová, byla od začátku, můžete dosvědčit...“
 Strážmistr Zejzob uchopil pevnou rukou hubenou paži Eulalie Čiibíkové a odvedl ji až do Mnišské uličky. Cestou jí pohrozil, že ji odvede rovnou do basy, nebude-li mlčet. Ostatní ženy se uchýlily do *Beaujolaiského bazaru* a rozbíraly tam tuto vzrušující příhodu. Hlavní slovo v celém shromáždění měla paní Cizrníková:
 „Jenom považte," řekla, „dožít se takového věku jako já jenom proto, abych viděla takovou spoušť a hrůzu! Já, která jsem žila mezi samými lepšími lidmi, vychovanými, aby nikdy nevyslovili žádné slovo hlasitěji než jiné, a tak zdvořilými, že vám říkali ‚promiňte‘, už když jenom šli kolem vás! A pořád samé ‚děkuji‘ a ‚drahá paní Cizrníková‘ sem, ‚drahá paní Cizrníková‘ tam, a samé laskavosti, že si to člověk ani představit nedovede, a těch dárků všelijakých!... Být v mládí obklopena samou úctou a kočáry před vraty, s kočími v cylindrech jako ministři a s knoflíky denně vyleštěnými

sidolem, a teď, ve stáří, muset poslouchat tohleto! To ta válka patrně tak změnila svět..."

Sotvaže se uklidnila hádka u *Beaujolaiského* bazaru, propukla nová, v dolní čtvrti, nějakých sto padesát metrů odtud. Bylo tam slyšet:

„Nebyla jste to náhodou vy, která první řekla, co teď Dorota Mrňouchová roznáší po celém městečku? Ne, nebyla jste to vy?"

„Ne, paní, já ne! A dávejte si, prosím, dobrý pozor na to, co říkáte!"

„Tak já jsem tedy lhářka, že ano?"

„Tak jest, paní!"

„A pravdu říkáte vždycky jenom vy, že ano?"

„Ano, paní, to se rozumí!"

„Ale toho člověka, který od vás někdy slyšel pravdu, by nikdo na světě nenašel. Ano, nikdo na světě, vy melhubo držkatá!"

„Och, paní, však já vám zavřu klapačku!"

„Jenom žádné rozčilování, kdekdo vás zná!"

„Toť se ví, znají mě všichni, paní!"

„Ale nic dobrého o vás nikdo neví!"

„Právě naopak, paní, jenom samé dobré!"

„A tenkrát, když jste mluvila s Kačkou Muňkovou, to taky jste nebyla vy, že ano?"

„Toť se ví, že nebyla!"

„A s Bertou a s Irmou? To taky ne?"

„Ne, paní, toť se ví, že ne!"

„A tenkrát v lese, v Mechovině, se Sedmikvítkem, ani to jste nebyla vy?"

„A s kým jste tam byla vy, že jste mě tak dobře viděla?"

„A tenkrát na trhu, když jste ukradla tři kozí sýry?"

„No tohle! Ale poslyšte, teď toho mám už dost. Teď toho

mám ale už opravdu dost!"

„A já taky toho mám už dost, a ne teprve ode dneška! Takhle už to dál nejde!"

„Toť se ví, paní, takhle to už dál nejde!"

„Však já vám nakonec zarazím tu vaši chleběárnu! Žehličkou vám ji zacpu!"

„Ze byste byla ta kurážná?"

„Ano, tak kurážná, a brzy se toho dočkáte! Já ho donutím mlčet, ten váš reterátový jazyk!"

„No tak jenom pojd'te! Čekám na vás, paní! Toť se ví, čekám."

„Pojd'te vy, vy polekaná onuce!"

„Aha! Netroufáte si!"

„Vždyť říkám, jen pojd'te!"

„To víte, že bych se nebála jít za vámi, kdyby se mi chtělo!"

„Ale radši se držíte opodál, že ano?"

„Bála bych se, paní, že se ušpiním, budu-li se dotýkat všelijakých lidí! Ano, ušpinila bych se, toť se ví!"

„O trochu špíny víc, to by na vás přece ani poznat nebylo, vy opice!"

„Já se nevysvlékám pořád do nahá, jak to některé dělají doma v kuchyni, aby se daly okukovat od sousedů, já ne, paní!"

„Nic krásného by nikdo neuviděl, kdybyste se vysvlékla do nahá: dva prázdné pytlíky vám visí až po pupek! Ale to vám nijak nevadí, abyste zas nešla roznášet drby. Ale jak já vás při tom dopadnu, vy stará kudrmanice..."

Takové prudkosti dosahovaly pouliční výjevy a již několik dní byly takové scény časté. Člověk je už ani nepoznával, ty bodré zvonokoské občany, ale teď musíme mluvit o nových událostech, které je přiváděly k takové rozvášněnosti.

Ve Zvonokosech se vždycky povídalo, že notář Sakumpak hrál nějakou ponurou úlohu v přípravě rozruchu, který následoval po

té kostelní pranicí, a že ten pokrytec je nějak spolčen s jesuity, kteří dávají politické direktivy žumprovskému faráři.

Ve skutečnosti nebylo nic takového dokázáno a všechno se to dá vysvětlit několika způsoby a tak, že není třeba zatahovat do toho jesuity. Ale velmi pravděpodobné se zdá, že notář Sakumpak opravdu rozněcoval neklid — ale tak opatrně, že se o tom nedá říci nic určitějšího — a to z nenávisti k Bartoloměji Pěšínkovi. Nemohl mu totiž odpustit, že zaujímá ve Zvonokosech první místo. Sakumpak si jakožto vzdělaný člověk a úřední osoba v duchu říkal, že radnice by po právu měla být v jeho rukou a že ji neměl dostat ten sedlák. Neboť tak nazýval Pěšinku, třebaže na veřejnosti se k němu choval úplně přátelsky. Ale starosta se nedal zlákat a nejvýnosnější své záležitosti svěřoval sousednímu notářství.

V Žumprově, obci o dvou tisících obyvatel, oddělené od Zvonokos šesti kilometry kopcovitého kraje, se horlivě tužil velmi čilý farář a bojovná mládež, seskupená jeho přičiněním v *Katolický šik*. Bouřlivost těch čtrnáctiletých až osmnáctiletých hochů byla orientována k bojům ve prospěch církve. Kromě toho bylo mezi Zumprovem a Zvonokosy staré soupeřství, vzniklé z toho, že zvonokoští mládenci si roku 1912 na žumproském posvícení příliš mnoho dovolovali s tamními dívkami. Od toho času nikdy neustaly půtky mezi oběma obcemi. Zvonokoští vycházeli z těchto šarvátek obvykle vítězně — ne že by byli silnější, ale bývali vynalézavější, úskočnější a dovedli vhodněji a rázněji využívat všelijakých podfuků. Prováděli Zumprovákům při setkání všelijaké povedené kousky a to svědčilo o jejich vojenském nadání, za něž bezpochyby vděčili tomu, že v tomto kraji, tak často

navštěvovaném cizími nájezdníky, spolu v dávných dobách zápasila mnohá plemena. Žumprováci se hrozně vztekali, že na jejich lstivost vždycky vyzraje mazanější úskočnost jejich zvonokoských sousedů: ti totiž dovedli skvěle vlákat nepřítel do nastražených léček a tam je potom důkladně zřezali; zařídili si to vždycky tak, aby měli početní převahu, jak to vyžaduje správná taktika a jak to se zálibou dělával dokonce i Napoleon. A ježto Žumprováci byli sdružení pod posvátnou korouhví, považovali se za vojsko boží, takže je vždycky tím více pátilo, když se museli domů vrátit s tvářemi zboulovatělými od neznabohů. Vyprávěli sice vždycky, že v příkopech zanechali mnoho

pobitých nepřátel, jenže takové řečičky zachraňovaly možná jejich čest, ale nikdy nebyly balzámem na jejich ješitnost. Z toho se dá pochopit, proč byli Žumprováci ihned ochotni vmísit se do zvonokoských záležitostí, s podmínkou ovšem, že to bude možné bez rizika. Neboť i nejhrošlivější ze žumprovských vojevůdců pociťovali prudký odpor ke klackům a okutým botám silných zvonokoských chlapů.

Žumprováci několikrát přišli v noci do Zvonokos. Nikdo je neviděl přijít ani odejít, ale někteří občané zaslechli nějaké hlasy a břinkot ujíždějících bicyklů, patrně zvuky prchajících ničemů. Ráno se nalézaly stopy jejich návštěvy: potupné nápisy na dveřích radnice, *Beaujolaiského bazaru* a doktorova domu — důkaz, že měli přesné informace. Jednou v noci strhali obecní vyhlášky a rozbili v radnici okna. A jednou ráno se zjistilo, že byl rudě omalován voják na pomníku padlých. A tento pomník byl zvonokoská pýcha: mladá žena, symbol Francie, měla ruku položenu na rameni vojína s energickou tváří, stojícího před ní s napřaženým bajonetem, jako by ji chtěl chránit svým tělem.

Jistě si to dovedete představit: voják na pomníku jednoho

krásného rána celý červený, právě uprostřed hlavního náměstí. V celém městečku bylo všude slyšet samé:

„Viděli jste to?“

Celé Zvonokosy se na to přišly nahoru na náměstí podívat. Ten voják, čerstvě natřený, byl náramně zajímavý, ale hněv byl veliký. Nezlobila je tak ta barva, neboť byla hezká na pohled, jako spíše utrpěná pohana. Bzikavkova parta navrhla, že půjde na zeleno nebo na černo natřít žumprofský pomník padlých, na němž také byla krásná Francie a neohrožený voják. Ale tímto návrhem by se nic nebylo vyřídko. Obecní rada se rychle sešla na poradu. Doktor Funebral řekl, že červená barva vypadá bojovněji a poskytuje také tu výhodu, že pomník je lépe vidět. Navrhl, aby barva byla ponechána a aby byla přetřena ještě jednou vrstvou, odborně. Proti tomu se důrazně opřel Leonard Hnilčka a podepřel svou opozici morálními důvody. Červená, řekl, je barva krve. Není správné vměšovat vzpomínku na krev do vzpomínky na válku. Muže padlé ve válce si musíme představovat jako zesnulé smrti ideální, slavnou a klidnou, tak aby nic hanebného, sprostého nebo smutného nekalilo tuto velebnou

představu. Musí se pamatovat na mladé generace, a ty je přece třeba vychovávat v úctě k tradičnímu a usměvavému heroismu francouzského vojáčka, který dovede umírat vždycky radostně. Je totiž jistý specificky francouzský způsob, jak umírat ve válce, způsob nenapodobitelný, pramenící zajisté ve skvělých vlastnostech národního ducha, jemuž, jak každý ví, není na světě roven. A úplně svého odpůrce, doktora Funebrala, dorazil Hnilčka několika nenadálými šípy, vystřelenými z největší blízkosti:

„Je možné,“ řekl, „že lidé, kteří pitvají mrtvolu, nemají žádnou úctu k ničemu. Ale to, že zde žijeme na venkově, neznamená přece, že musíme mít méně ideálů než ti tatrami

ve městech. Musíme jim svůj idealismus jasně dokazovat!"

Výmluvná řeč, opřená o fakta, je vždycky přesvědčující. Leonard Hnilička měl plné právo mluvit o válce. Ztratil v ní tři synovce a zetě. On sám sloužil na začátku války pět měsíců u domobrany. Byl tedy také jednou z obětí války. („Ti, kteří padli, měli štěstí; chudáci jsou ti, kteří to přežili!") Proto také obecní rada schválila jeho názor a usnesla se povolát odborníka, který by pomníku vrátil jeho původní barvu.

Ale stalo se něco ještě horšího. Jednou v noci, kolem třetí hodiny, otrásl městečkem výbuch. Dlouhé ozvěny té hrozně rány vzbudily napřed dojem, že je zemětřesení, a lidé se krčili v postelích a přemýšleli, zdali ještě stále zaujímají horizontální polohu a jejich domy polohu vertikální. Potom se nejkurážnější z nich odvážili vyjít ven. Zápach střelného prachu je vedl k Mnišské uličce a brzy, když už svítalo, viděli co a jak. Dynamitová patrona, položená pod záchodek, z něho urvala plechovou zášlemi a kusy plechu odlétly tak prudce, že rozbily veliké kostelní okno. Tentokrát postihla škoda oba tábory, ale takový vandalismus vzbudil velikou rozhořčenost. Dva osamělí Zumprováci, přistižení ráno na silnici tuctem statných Zvonokosanů, byli na smrt dobiti.

Souběžně s tím se množily také skandály soukromé, zatahovaly do toho významné osobnosti z obou táborů a zvyšovaly tím všeobecný rozruch. Musíme si o nich něco povědět.

Sakumpakovic služka, jistá Mařka Firnajsová, dostala jednoho krásného dne na hodinu a bez náhrady výpověď, protože prý sváděla k nestydatostem mladého Rudu Sakumpaka, počestného

studentíka u jezuitů. Ve skutečnosti byla patrně odpovědnost vzájemná, stejně jako bylo vzájemné provinění: notářovu synovi bylo asi sedmnáct let a té dívec necelých

devatenáct. Ale právě její vyšší věk kladl nešťastné dívce za vinu jeho počestný otec, velmi rozhorlený, že jeho syn, nastávající notář, spává pod jeho střechou se služkou. A přece se dalo tušit, že podnět k této situaci, zřejmě neslučitelné s mravností notářské rodiny, dal mladý Sakumpak, neboť již nejednou o sobě dokázal, že je mazaný filuta.

Ruda Sakumpak měl ovšem nejednu omluvu. Hlavní z nich jistě byla trochu hloupá povolnost mladé služky, přijaté jako „děvče pro všechno“, takže dobře nevěděla, kde se končí poslušnost, kterou byla svým pánům povinována. Společenský řád se zdál něčím hrozným té prosté a bázlivé bytosti, příšle ze zapadlé horské vísky. Když viděla, že ten prolhaný student, tak mocný, že by ji mohl dát vyhodit ze služby, ji muchlá po koutech, řekla si, že lip udělá, když bude přijímat jeho laskání, opatří si tak ochránce a zpříjemní si svou osamocenost v domě, kde jí všichni jenom poroučeli a naháněli strach. Tato Mařka Firnajsová nebyla krásná, ale měla svěží, růžovou, nemálo lákavou pleť a hlavně poprsí vyvinuté tak neobyčejně, že pohled na ně úplně zfamfrnil chasníka, trpícího devět měsíců do roka přísným řádem jezuitského internátu a ve dne v noci krutě souženého mukami dotíravé puberty. Rozumělo se tedy samo sebou, že došlo k bližším stykům mezi mladou služtičkou a notářovým synem. Ruda přijel na prázdniny s pevným úmyslem, že si objasní jisté věci, kterým se u jezuitů neučí. Mařka Firnajsová byla jako stvořená pro to, aby mu všechny takové záhady objasnila. Udělala to stejně horlivě a mlčky, jak dělala všechny své domácí práce, a nikterak si nedomýšlela, že jí to dává právo chovat se k mladému pánovi familiárně. Nezkušenosti obou těchto začátečníků překonaly spojenými silami první potíže a dospěly k požitku, z něhož Mařka skromně přijímala dílec, který jí mladý pán ráčil ponechat. Třebaže ty dílce nebývaly vždycky spravedlivě rozděleny,

noční přilepšení zvýšilo Mařčinu příchyllost k pánům tak, že to bylo vidět i na její práci.

„To děvče se opravdu otrlalo od konce července. Už to není takové nemehlo," ochotně přiznávala paní Sakumpaková, třebaže uspokojit ji nebyvalo tak snadné.

„To ano," přisvědčoval notář. „Zdá se, že se zaučuje. A myslím, že také Ruda hodně vyspěl v poslední čas. Je rozváznější, klidnější. Cte, a to přece nikdy nedělával, a nelajdá se pořád někde venku jako v jiných letech. Mám dojem, že se z něho stává dobrý pracovník."

„Je už dost starý, aby pochopil jisté věci. Stává se z něho dospělý člověk."

Nicméně žádný ohled nebyl brán na tyto pokroky, když se zjistilo, jak hluboko vnikla Mařka Firnajsová do uzavřeného rodinného kruhu a čím přispěla k výchově notářova syna. Vyhnali ji. Brečela a ve své prostomyslnosti šla všude vyprávět o svém neštěstí. Její nářky velmi uškodily celé Sakumpakovic rodině a celé kostelní straně.

„Prasáci jsou to, tihle Sakumpakovi!" říkalo se.

„Drží růženec u samého poklopce!"

Ale Mařka si nestěžovala na všechny stejně.

„Hlavně ona je zlá," vysvětlovala. „Pán se vždycky velice staral o mé zdraví. Pořád se bál, abych neonemocněla, a co chvíli říkával: ‚Ach, Mařko, ty máš krásné a veliké balónky! Musíš dávat pozor, dobrý pozor musíš dávat, Mařko, aby se jim nic nestalo. Nebolí tě to, když je takhle vezmu do ruky?‘ ptával se mne pán každou chvíli někde v koutku. Velice se o mne staral, protože děvčata, jak říkával, jsou na to velice choulostivá. Býval na mne moc hodný; někdy mi tam strkával pětifrank. A někdy i deset franků, až dolů. ‚To je,‘ říkával, ‚pro Mařenku, co má tak hezké balónky!‘ To bývaly dobré časy, když to paní neviděla!"

„A co Ruda, Mařko?"

„Udělal mi to násilím, vůbec se mne neptal. Úplně jsem už spala. Než jsem měla kdy bránit se, už to bylo."

„Mělas křičet, Mařko!"

„Styděla bych se upozorňovat na to celý dům..."

„No ale co potom, později?"

„To potom to byl už zvyk. To už mně to tak nepřipadalo."

„Mělas z toho aspoň něco? Užilas při tom trochu?"

„Co se dá dělat, říkávala jsem si, když už jsme byli v tom... Třebaže to bylo o únavu víc... Čistý zisk to nikdy nebyl."

„Je to dobrý pracant, ten Ruda?"

„Je to chlapák! Někdy jsem hned usínala, když bylo prádlo nebo hlavní úklid v sobotu. A on si vzal sám, co chtěl, takže jsem o tom ani nevěděla. To taky jsem z toho nic neměla..."

Rozneslo se, že zmizela Rozálie Sarapatřčková, sokyně Eulalie Čubíkové ve zbožnosti. Večer odešla a ráno ještě nebyla doma; něco takového tahle stará panna ještě nikdy neudělala. Sousedky se polekaly a daly se do pátrání; zvědavost a neujasněná naděje, že jde o nějakou ožehavou příhodu, je při tom poháněly možná víc než předstíraný soucit s ubohou zmizelou.

Zjistilo se, že Rozálie Sarapatřčková šla večer k Famfulovi; chtěla prý, aby jí poradil něco proti potížím, zaviněným prý nějakým nádorem, který uváděl do velikých rozpaků její stydlivost. Rozálie byla jednou z oněch horlivých návštěvnic lékárny, které dychtily vrátit Famfulovi zase teplo rodinného krbu, u něhož by jeho stáří uplývalo v klidu zkrášlovaném modlitbami. Každá záminka, i její intimní neduhy, jí bývala dobrá k tomu, aby vdovcovu pozornost přivábila k tělu neprávem nepovšimnu-tému a schopnému ještě dobrých služeb. Pátralo se tedy tímto směrem.

Vyšetřilo se, že ani Famfule se již od včerejšího večera

neukázal. Jeho provisor, zvyklý takovým zmizením svého potrhleho šéfa, se tím nijak neznepokojoval a zavřel večer krám, jež byl zvyklý vést zcela sám, v obvyklou hodinu. Ale ta shoda, že Rozálie a Famfule zmizeli zároveň, jistě něco znamenala. Provisor si vzpomněl, že včera opravdu viděl Rozálii Šarapatřkovou vejít, ale nedovedl říci, zdali zase odešla. Naléhaly na něho, aby se šel podívat do Famfulova bytu nad krámem. Hned se vrátil a zavolal na shromážděné ženy:

„Pojďte se podívat. Myslím, že se tam něco děje...“

Na chodbě bylo cítit vůni svíček a kadidla, a kdlyž zaťukali na dveře, ozval se za nimi hluk, jako když se s velikým rámusem přestavuje nábytek. A potom slyšeli vzteklý hlas, Fantfulův hlas, ale tak hněvivý, že jej ani poznat nebylo:

„Táhněte ke všem čertům, vy pekelní funebráci!“

A po těchto znepokojujících slovech se ozval výbuch' pronikavého smíchu, ještě více znepokojujícího, neboť nikdo v celých Zvonokosech neslyšel nikdy lékárníka smát se. Provisor znovu zaťukal:

„To jsem já, pane Famfule,“ řekl. „Já, Kroupa!“

„Kroupa je nebožtík,“ zněla odpověď. „Všichni jsou nebožtíci. Na světě jsou už jenom pekelní funebráci!“

„Neviděl jste slečnu šarapatřkovou, pane Famfule?“

„Ta je nebožka! Mrtvá, mrtvá, mrtvá!“

A ozval se nový výbuch strašného smíchu. Dveře se neotevřely a znovu bylo ticho. Vrátili se velmi vzrušeně dolů do krámu, poradit se. Sedmikvítek šel zrovna kolem. Zavolali ho a řekli mu to.

„Naj to musí přijít Zejzob!“ usoudil Sedmikvítek.

Šli na četnickou stanici pro strážmistra a přivedli také zámečníka. Vylezli zase nahoru, pěkně potichu, aby mohl paklíčem otevřít hodně nenápadně. Dveře snadno povolily a

otevřely se na prapodivné divadlo. Okenice byly zavřeny a záclony zataženy, takže celý byt byl ponořen v temnoty, ale ve tmě tam kolem postele hořely svíce a v miskách prskaly vonné pastilky. A v tom světle spatřili Famfula, hrozně sklíčeného, na kolenou u postele, s hlavou ukrytou v pažích. A na posteli ležela bez hnutí Rozálie Šarapařčková. Zvědavci vnikli dovnitř tak rychle, že lékárník neměl kdy připravit se. Když je zaslechl, vstal, velmi laskavě jim naznačil, aby se chovali tiše, a řekl:

„Pst! Je mrtvá. Mrtvá, mrtvá, mrtvá! Oplakávám ji. Nikdy se od ní neodloučím.“

„Je-li mrtvá,“ řekl strážmistr Zejzozob, „nemůže zůstat tady.“

Famfule se chytrácky usmál:

„Já ji nabalzamuji, dobří lidé!“ řekl. „A dám šiji do výkladu!“

Kroupa se pokusil připomenout šéfovi skutečnost, a to zmínkou o jeho lékárnickém povolání:

„Pane Famfule, potřebuji hadí sádlo pro jednu zákaznici. Kam jste je dal?“

Lékárník pohlédl na svého famula hrozně pohrdavě a jenom zabručel:

„Takový nekňuba!“

Potom se najednou rozzuřil, uchopil svícen, a kráčeje k zaraženému houfu s plamenem ve vztažené paži jako nějaký podivný archanděl v čepičce s třapečkem, křičel:

„Ven odtud, hanební lotři! Ven, vy pekelní funebráci, vy zamaskovaní zplozenci pekla!“

„Nějak se mu to v palici zpřeházelo, to je jisté!“ řekl moudrý Sedmikvítek.

Vrhli se na nešťastného Famfula. Vztekle se bránil a ječel: „Je mrtva, má drazé milovaná. Mrtvá, mrtvá, mrtvá!“ Svázali

mu ruce i nohy, snesli ho do přízemí a poslali pro doktora Fu-nebrala, aby se podíval na Rozálii Šarapatřkovou.

Nebyla mrtva, Funebral to hned zjistil, jenom do zvláštního letargického stavu ji Famfule uvedl nějakými medikamenty.

„Jenom kdybych věděl, co to bylo..." řekl doktor nad nehybným tělem staré panny.

Hledal a našel na stolku dva šálky. Dal si u Kroupy udělat rozbor jejich obsahu. Rozbor ukázal, že je to roztok nějakého silného uspávacího prostředku, a bylo snadné zjistit jakého: stačilo prohlédnout zásoby v malé zamčené skříni, kde byly uloženy jedy a omamné prostředky. Funebral ihned zařídil, čeho bylo třeba.

Rozálie Šarapatřková se probudila v cizí světnici, v kruhu znepokojených a hrozně se o ni zajímajících žen. Doufaly možná, že jim něco prozradí.

„Kde to jsem?" plačtivě se zeptala Famfulova oběť.

„Nepamatujete se na nic?"

„Ne, na nic."

„Možná že je to tak pro vás lepší..." zasyčel někdo štiplavě z houfu žen. Byla to poznámka Eulalie Čubíkové, přispěchavší mezi nejprvnějšími. A k svým sousedkám dodala:

„Celou noc být zavřena s tím bláznem... Mráz mi jde po těle z toho, co všechno se zde možná stalo!"

Čtenář toho ví o Famfulových bláznivínách dost, aby věděl, že se nestala žádná nenapravitelná škoda. Ale situace staré panny byla teď zvláštní: protože ležela celých čtrnáct hodin v bezvědomí, nevěděla už nikdy potom, jaký je přesně její fyziologický stav. Byla by musila dát se odborně prohlédnout od Funebrala. Ale bála se, aby jí neřekl nějakou hroznou pravdu, a proto se toho neodvážila. Umřela za sedm let potom po nějaké operaci, nikdy si přesně nezjistivši, zdali

měla až do smrti plné právo nazývat se pannou.

Famfule si pobyl půl roku v sanatoriu, kde neurolog z moderní lékařské školy léčil jeho podvědomí metodou postupných přiznání. Pod přívalem otázek lékárníkova paměť nakonec vyrazila své tajemství: ve věku čtrnácti let byl po prvé pohlavně vzrušen u rakve krásné třiačtyřicetileté sestřenice, kterou potají vášnivě miloval. Vůně květů smíšená s mrtvolným zápachem zapůsobila na jeho mladé smysly tak rozkošně a silně, že jeho podvědomé

pudy potom stále vyhledávaly stejný dojem. Toto přiznání, po ždibcích z něho vytahované, ho úplně vyléčilo. A to tak úplně, že se ze sanatoria vrátil o dvanáct kilo těžší, s růžovou pletí a s rozzářenou tváří. S tímto šťastným vzezřením se jednoho krásného dne objevil zase ve Zvonokosech. Ale bylo mu naznačeno, že občané by mu teď již nesvěřovali své recepty. Usadil se v nějakém malém hnízdě v Horním Savojsku a dodnes je tam pokládán za hrozně legračního ferinu.

A Rozálie Šarapatřčková. Ta navždy ztratila svou dobrou pověst, protože její zapřísněná sokyně Eulalie Cubíková jistým slovem, které jí vnukla její úžasná zloba, navždy zvěčnila vzpomínku na onu zhanobující noc. Nestačilo jí, že svou padlou sokyni všude pomlouvala. Chtěla jí své opovržení vmetnout rovnou do očí. Příležitost k tomu si připravila ve formě hádky, ačkoli Rozálie se tomu dlouho vyhýbala. Ale nakonec to její trpělivost již nesnesla a slečna Rozálie Sarapatřčková odpověděla. Jenže právě na to Eulalie Cubíková čekala:

„To se divím, ' řekla, „že jste ještě tak hrdá po všem tom, co jste si dala udělat...”

„Co jsem si dala udělat?" odsekla Rozálie, již v defensivě. A tu na ni Eulalie Cubíková veřejně přilípala to strašné slovo: „Kdekdo přece ví, chudinko, že jste se dala *zfamfult*!" Výraz

„dát se zfamfulit" žije ve zvonokoském slovníku dodnes.

15/ vichr bláznivé ztřeštěnosti (druhá část)

Zatím co tolik všelijakých událostí se vyvíjelo rychlým tempem, proplétalo nebezpečně navzájem a rozvracelo rodiny a staré osvědčené obyčeje, na kterých štěstí městečka Zvonokos stálo již tři čtvrti století, láska si zařadila v novém srdci, v prostinkém srdci, a nakonec nad ním zvítězila. Vzbudilo to nesmírný rozruch, protože to srdíčko bušilo v prsou společensky vysoko postavených, takže k sobě upoutávalo pozornost celého městečka. Neštěstím dívek ze slušných rodin je, že nemohou milovat prostě, tajně, po případě i pokorně, jako tolik jejich sester prostého

původu, jejichž tělo, ať s ním provádějí co chtějí, nikdy nepřivodí ani majetkové přesuny, ani příbuzenskou nerovnost.

Musíme se na chvíli sklonit k něžné postavě dívenky, svěží a hrozně cudné, střídavě rozjařené a zadumané, jak prikazuje její věk, nesmírně zanícené a pak zase z hloubi duše deprimované, ale vždycky a prese všechno tak roztomilé, že nikdy netrpí žádnými žaly ani nadějemi, neboť to obé se u ní stří dá jako obláčky na nebi. A to ještě pomíjíme ten vrozený, ale nestálý půvab, ono milostné vyzařování, podle něhož se poznají bytůstky stvořené pro bez-meznou lásku; tyto bezděčné oběti plaché a hrůzné povínočnosti, která je snad povede k nejhorším vzpourám, jsou — protože jim to je vrozeno — svým osudem postiženy velmi záhy, hned jak jim padne do oka ona bytost, k níž je na celý život strhuje neklamný, třebaže nejasný cit. Taková byla ve věku dvaceti let Hortensie Sakumpaková, na smrt zamilovaná. A krásná, krásou bohatou ztajenými poklady, nikdy úplně neodhalenými.

Je možné se divit, že nalézáme takovou snivou krásu, tak chvějivé srdce zde, v tomto prostředí, pomyslíme-li na Hipolyta Sakumpaka a jeho manželku, neboť to byl takový párek, že pohled naň zakazoval myslit na úkon početí bez současné vzpomínky na to, že tento úkon je pro celý lidský rod stížen potupnou kletbou. Zpupná notářka s trudovitou tváří, což je následek nevyléčitelných zažívacích potíží, jimiž trpí už od svých třiceti let, s řídkými a suchými vlasy, s bezbarvými očima, s knírkem pod nosem, s chuchvalkovitou kůží, se silnými nohama, s ústy stejně vábnými jako díra do komína, paní Sidonie Sakumpaková, veliká dáma (rozená Doudalová, z těch dijonských velkoobchodníků Doudalů), velmi pyšná na své výsady, na svůj rod, na své věno, na své názory, na rodinné podobizny v salóne, na svou hru na klavír a na své kresby vypalované do dřeva, byla vysoká ženská, truchlivá klisna, tak vychrtlá, že jí nehrozilo ani nejmenší nebezpečí od podnikavých záletníků, neboť odrazovala dokonce i svého manžela od uplatňování zákonitých práv.

Převyšovala svého žalostného spolupodlitele o dobrou hlavu, neboť notář byl mrňousek s křivými, tenkými nohama a s propadlým hrudníkem; všechnu svou notářskou důstojnost vkládal do objemného břicha, tak divného na tom těle, že člověk chtěj nechtěj myslel spíše na otok než na ranec vnitřností. Jeho dlouhý a zaostřený nos slídl po každém zápachu se sadisticky rozechvěnou špičkou. A matná, potměšile dobrácká tvář byla uhnětena z měkké pasty, stékající do slavnostního límečku s růžky tak schlíplými, že vypadaly jakoby vystřiženy z šedivé kůže nějakého tlustokožce. Ale v očích, falešných, nelítostných a žlutých, zalitých bělavou vlhkostí, byla mrazivá bystrost, objevující v každém tvoru a v každé věci, kolik peněz by se z toho dalo vytěžít. Tato jeho vášeň byla nejcharakterističtějším znakem, nebo lépe řečeno

jediným znakem jeho povahy a řídila všechny jeho skutky. Obírat lidi o peníze, a to klidně, lehce a počestně, dovolují opravdu jenom zákony, obratně vykládané bystrými a váženými darebáky. Sakumpak je znal všechny perfektně a dovedl každý z nich vyložit právě naopak a rozpory, kterými se všechny zákony hemží, dovedl zašmodrchávat tak, že v jeho aktech by se nebyl vyznal ani největší znalec.

Jak je možné, že se z těchto dvou zrůd plných ošklivosti — zesílené u ní holedbavou buržoasní zabeďněností a u něho úžasným darebáctvím — zrodila ta čistá, ta půvabná Hortensie? To si netroufáme vysvětlit. Na to by bylo patrně třeba vzít si na pomoc nějaký duchaplný rozmar atomů a mluvit o odvetě buněk, které byly příliš dlouho obětí ohavných koitů a kterým se tak znechutilo seskupovat se stále v Sakumpaky ošklivé, že se jednoho krásného dne rozvily v překrásnou Hortensii. Taková tajemná střídání vyplývají ze zákona rovnováhy, který světu dovoluje neupadnout do úplné šerednosti. Na hnojišti degenerací, hnusných chťičů a nejsprostších pudů vyklíčí občas nádherné byliny. Hortensie Sakumpaková, třebaže to nevěděla a třebaže nikdo kolem ní si to neuvedomil, byla jeden z těchto křehkých dokonalých výtvorů, jež příroda nenápadně vytváří ve spoustě výtvorů ohavných, podobně jako klene nad světem duhy, na důkaz své vrto-šivé lásky k naší bédné rase.

Co se týká krásy, nebylo možné srovnávat Hortensii Sakumpakovou s Juditou Čuprovou. Nikdo v nich neviděl sokyně ve svůdnosti, neboť jejich oblasti byly úplně rozdílné a kouzelnost každé z nich měla příčiny tak zvláštní a osobité, že nebylo možné plést si je. Každá z nich byla typickým obrazem ženy ve dvou chvílích života: jedna z nich dosáhla vrcholu své slávy v úloze dívky a snoubenky, kdežto druhá se před lety bez přechodu dostala od dívčího rozpuku k oné pevné a velebné

plnosti, která má tak zvláštní vliv na muže. Okázalá a kyprá krása Juditina zřejmě účinkovala především na smysly, bez jakékoli citovosti, kdežto ztajená krása Hortensiina se dožadovala trpělivosti a spolupráce duše. Jedna byla celá v pohostinné a cynické nahotě, kdežto v povaze druhé každý cítil něco, co brzdilo smyslnou obraznost.

Ničím jiným by nebylo možné popsat Hortensii Sakumpako-vou lépe než takovým srovnáním. Představujte si ji tedy jako dívku pružnou, ještě útlou, třebaže již svěže a kypře dužnatou, mírně zadumanou, s důvěřivým úsměvem a s vlasy temně kaštanovými, takže na ní nebylo oné přílišné křehkosti blondýn, ale ani pyšné tvrdosti brunet. A tato dívenka milovala.

Milovala lenošného mladého básníka jménem Diviš Mišpulka, mladíka zaníceného a veselého, třebaže chimérického. Rodiče uváděl v zoufalství, ale to je obyčejně zaměstnáním všech mladých básníků, umělců, ba i géníů, když jejich nadání dlouho váhá projevít se. Diviš Mišpulka otiskoval tu a tam, v dlouhých intervalech, v revuích, které měly vždycky jepicí život, velmi podivné básně, jejichž největší cena bývala v nesmírně fantastické typografické úpravě. Nezlobil se na takovou dvojsmyslnou chválu, říkával, že píše pro oči, a snil o tom, že založí školu *sugescionistů*. Protože však zjistil, že poesie není v naší době zrovna vhodný prostředek, jak pohnout zástupy, přesedlal právě na prózu. Byl ctižádostivý, horoucí, uměl přesvědčovat, měl velikou sebedůvěru a uměl probouzet zájem žen. Již v mládí si stanovil, že do pětadvacátého roku svého věku musí být slavný: ježto však dosáhl právě šestadvacátého roku a slavný dosud nebyl, prodloužil si lhůtu do třicítky. Soudil, že člověk, který do třicítky nedobyl slávy, nemá co pohledávat na tomto světě. Na základě této zásady se pustil do několika velikých prací najednou: do cyklického románu, jehož počet svazků měl být stanoven teprve později,

do veršované tragédie (chtěl obnoviti tento žánr) a do tří komedií. Pomýšlel také — pro chvíle oddechu — na několik detektivních románů. Ale tento literární žánr vyžadoval diktafonu, a to by bylo znamenalo značnou investici.

Myšlenková Činnost Diviše Mišpulky měla velmi zvláštní ráz. Napsal si na obálky několika sešitů tituly svých literárních děl a pak se procházel v polích a čekal na inspiraci. Byl přesvědčen, že umělecké dílo musí vzniknout z diktátu bohů, téměř bez jediného škrtnu a bez námahy, neboť to by zkazilo jeho nejvnitřnější dřev.

Diviš Mišpulka žil dlouho v Lyonu pod záminkou studií a teď byl již půl druhého roku ve Zvonokosech. Tady žil, pod záminkou literárních prací, jako přespočetný jedlík v rodině, která se na něho dívala jako na darmochleba, zneuctívajícího počestný, pracovitý rod drobných vinařů. Měl dost a dost volného času na to, aby se seznámil s Hortensíí Sakumpakovou a aby ji zasypával poetickými psaníčky, silně vzrušujícími její něžnou povahu.

Bylo by zbytečné popisovat podrobně, jakých lstí a uskoků používala Hortensie s Divišem, aby se mohli scházet a aby si mohli psát. I nejméně prohnaná dívka v sobě objeví bezmezný důvtip, jakmile jí milenec otevře hlavu. Doma v rodině se Hortensie několikrát při řeči zmínila o Diviši Mišpulkovi. Pohoršené reakce všech Sakumpaků jí jasně ukázaly, že si nesmí dělat ani nejmenší naděje, že by jí někdy dovolili provdat se za Diviše. Brzy na ni naopak naléhali, aby se provdala za Havla Víska, syna otcova přítele, neboť notář v něm viděl eventuálního spolupracovníka, kterého by si sám vyškolicil. Zoufalá Hortensie se svěřila se svým hořem tomu, kterého považovala za jediného svého snoubence.

Všechno se zdálo snadné tomuto básníku, jenž si tykal s bohy a důvěrně obcoval s musami; budoucnost si zařizoval, jak

se mu líbilo, neboť nikterak nepochyboval, že ho čeká slavný osudový úděl. Jeho rodina byla ochotna obětovat nějakých deset tisíc franků, aby mu umožnila zkusit štěstí v Paříži a aby o něm již nikdy nemusela slyšet. Těchto deset tisíc a k tomu to, co by si mohla opatřit Hortensie, kdyby prodala své šperky, to stačilo na první výdaje v dobrodružství, o němž snil jako o kouzelné bráně ke štěstí.

Rozhodl se, že Hortensii unese a její silnou zdráhavost přemohl tím, že ji lstí připravil rychle o panenství; udělal to tak, zeji četbou několika něžně vášnivých, pečlivě vybraných románů pozvolna přivedl do stavu slastné uchvácenosti, která ji činila bezbrannou. Stalo se to jedna dvě, v polích, jednou když notárova dcera šla do hodiny piana do města. Příliš důvěřivá Hortensie se stala ženou tak nenadále, že řemínek její tašky na noty vůbec neopustil její zápěstí, což ji ušetřilo všeho předcházejícího strachu. A ježto její stud, vyburcovaný příliš pozdě, nemohl mít

zpětný účinek a ježto náprava byla zřejmě nemožná, smířila se s nezvratnou skutečností a milostně přitiskla tvář k Divišovu rameni. Diviš jí se smíchem řekl, že je velmi rád, velmi šťasten, velmi pyšný, a za odměnu jí recitoval svou poslední báseň. Potom ji poučil, že dělat to takhle bez dlouhých řečí a příprav je v tradici olympských bohů, a to že je nejlepší tradice pro básníky a pro jejich milenky, neboť ti si přece nemohou počínat jako obyčejní smrtelníci. Hortensie ovšem netoužila po ničem tak velice jako věřit mu, a proto mu uvěřila se zavřenýma očima, ale ten šibal toho ihned znovu zneužil, aby „sám sobě dokázal, že to nebyl jenom sen“, jak jí roztomile řekl, jakmile byla ruka v rukávě. Také Hortensie, blízká mdlobám, přemýšlela, zdali to není jenom sen. Když se potom sama vracela domů, divila se, že dívčí osud může býti takto určen bez předběžné výstrahy a že dívkám je tak rychle

zjevováno tajemství, o kterém matky mluvívají jako o něčem hrozném. Věděla teď, že její život je navždy spoután s životem smělého průkopníka, který dovedl vzítí na sebe všechnu iniciativu i všechny následky s výrazem uklidňující bezstarostnosti. Byla ochotna jít s ním kraj světa; čekala již jenom na jeho rozkaz, na jediný pokyn.

Jedné zářijové noci bylo horní městečko probuzeno výstřelem a hned potom hlasitým rachotem z výfuku rychle se rozjíždějící motorky. Občané, kteří měli kdy poodhrnout zavčas záclonky, spatřili, jak hlavní ulicí krkolomně uhání motorka s přívěsným vozíkem, až jí z výfuku šlehají plameny; její dunění se ještě dlouho odráželo v ozvěnách mezi kopci. Několik odvážlivců se vyzbrojilo loveckými puškami a šli na výzvědy. Zjistili, že notářův dům je osvětlen a že je v něm nějaký rozruch. Zavolali:

„To jste bouchal vy, pane notáři?”

„Kdo je tam? Kdo je tam?” odpověděl hrozně rozčilený hlas.

„Nebojte se, pane notáři! To jsme my, Sedmikvítek, Přezvejkal a Papratka. Co se to děje?”

„To jste vy, přátelé milí?” živě a neobyčejně vlídně odpověděl Sakumpak. „Hned vám otevřu.”

Uvedl je do jídelny a byl tak zmateně rozrušen, že jim do sklenic vлил tři čtvrtiny láhve muškátového vína, určeného jenom pro významné hosty. Řekl jim, že zaslechl, jak na dvoře v písku skřípají kroky, a že jasně zahlédl, jak se nedaleko od domu plíží nějaký stín. Než na sebe navlékl župan a chytil pušku, stín zmizel. Vystřelil nazdařbůh, protože na jeho volání nikdo neodpověděl. Podle jeho názoru to jistě byli zloději. Myšlenka na zloděje trápí vála Sakumpaka každou noc, protože v jeho pokladně bývalo stále hodně peněz.

„Je dnes na světě tolik zlých lidí!” řekl.

Myslel při tom na vojáky vrátivší se z války s nebezpečnými názory na život a zvláště na tyhle důchodce, jimž vláda vyplácí renty, takže mají času habaděj na promyšlení všelijakých lumpáren.

„Zloději?“ odpověděl Sedmikvítek. „To bych ani neřekl! To spíš někdo šel na ovoce. Máte v zahradě nejkrásnější hrušky z celých Zvonokos. Není divu, když na ně někdo dostane zálusk!“

„Však také mě zahradník stojí spoustu peněz!“ řekl Sakumpak. „Jenom s obtíží se dnes najde člověk, který tomu opravdu rozumí. A zahradník, který něco dovede, neví, co by za to měl chtít...“

Smutně pokýval hlavou a zdrceně dodal:

„Kdekdo je dnes bohatý!“

„Nemáte si nač naříkat, pane notáři. Vy přece máte dost, no ne?“

„Myslíte? Ach, přátelé drazí, kdybyste věděli, jak to ve skutečnosti vypadá! Lidé, když vidí, že mám trochu slušnější dům, si hned myslí bůhvíco... A právě to tak láká zloděje...“

„Já myslím,“ řekl Papratka, „že to byli spíš ty žumprovští neřádi.“

„To ano, to spíš!“ přitakal Přezvejkal. „Bude zas třeba několik jich pořádně zmlátit.“

Ozval se srdcervoucí výkřik, dveře se rozlétly a na prahu se objevila paní Sakumpaková. Ctihodná paní notářova tam stála v nočním úboru všech počestných doudalovských žen, zakládajících si na tom, že nikdy nebyly koketní, dokonce ani k vlastním manželům. Vlasy, namotané na noc na papírky, tvořily nad její hranatou, kostnatou tvář směšnou ozdobu, noční kabátek kryl její plochá ňadra a vybledlá spodnička její truchlivé boky. Byla zsinálá a úlek ještě zesiloval její ošklivost. Zvolala:

„To na Hortensii jsi..."

Zmlkla, když uviděla návštěvníky.

„Na Hortensii..." slabou ozvěnou opakoval Sakumpak a zdrceně také zmlkl.

Zvonokoští občané věřili nějaké tajemství, tušili, že oni první je poznají — nádherné štístko! — a hořeli touhou dovědět se něco víc. Přežvejkal vypustil pokusný balónek:

„Tak to teda možná jenom slečna Hortensie si na chvílku vyšla ven? U takových mladých děvčat se to stává, že nemohou spát, protože mají plnou hlavu všelijakých nápadů... že jako už přišel jejich čas... Taky jsme to prožili. Že ano, milostpaní? Tak to teda vaše slečna, že ano?"

„Hortensie spí," odpověděl Sakumpak, neboť nikdy úplně neztrácel hlavu. „Tak pojďme, přátelé, je čas jít spát. Děkuji vám ještě jednou, že jste přišli, děkuji."

Doprovodil je, nespokojené, až k zahradní brance.

„Ale mám to ráno oznámit strážmistroví, že ano, pane notáři?" navrhl Sedmikvítek.

„Ne, nechte to, Sedmikvítku," okamžitě odpověděl notář. „Uvidíme ráno, jsou-li tam nějaké stopy, Nechme to celé plavat. Možná že to vlastně vůbec nic nebylo."

Tato notářova zdrženlivost ještě zvýšila jejich podezření i jejich rozmrzelost. Přežvejkal se pomstil tím, že při rozchodu řekl:

„Ta motorka, co tak pekelně bouchala, by nebyla víc prskala, ani kdyby byla odvážela nějaký poklad, to teda je jisté!"

„Opravdu parádní kousek! Jako ve filmu!" potvrdil Papratka.

A repot jejich neuctivých komentářů zanikl ve tmě.

Ten chytrák Sakumpak opravdu střelil po vlastní dceři. Na štěstí chybným směrem. Vyznal se v paragrafech a v právnické

hatmatilce, ale střelné zbrani nerozuměl: bezpečněji vraždil lidi kolkovaným papírem. Dceru tedy netrefil, ale rovnou do středu zasáhl dobrou pověst Sakumpaků, již tak dost pošramocenou. Ten noční poplach upoutal pozornost městečka k notářovu domu a k tomu, že Hortensie zmizela v týž čas jako Diviš Mišpulka, majitel americké motorky; již nikdy ji nikdo ve Zvonokosech nespatrił. Dřívě než skončíme tuto příhodu, stojí za povšimnutí, že v týž čas, kdy ten fión Ruda Sakumpak muchlal chuděru Mařku Firnajsovou, jiný dareba zkazil jeho sestru. Veřejné mínění si toho dobře všimlo:

„To mají za trest, ti Sakumpakovi!“

Tento trest postihl jenom Sakumpaky zvonokoské, neboť Hortensie, slepě šťastná, uháněla k Paříži v hřmotné motorce, každou chvíli zastavované pro objetí tak vášnivá, že zapomínala na všechno kolem. Ani při jízdě nemohla svůj sladký pohled milující ženy odpoutat od profilu Divíše Mišpulky, nadšeného, když rychloměr ukazoval stovku za hodinu. V rukou básníka, když teď měl po svém boku lásku, se motorka proměnila v lyrický nástroj.

V klidné kráse přírody je jakási neúprosnost, drtící člověka. Její nádhera, jejíž jednotlivá období si stanoví bez ohledu na lidské nešváry, budí v lidech pocit jejich ubohé pomíjejícínosti a plní je zběsilou potrhlostí. Zatím co nesmírné davy lidských tvorů se nenávidí a pobíjejí, lhostejná příroda rozlévá na ty hrůzy svůj oslnivý jas a v oněch krátkých chvílích oddechu, které si nenávistní rváči popřávají za kouzelného večera nebo za slavnostně zářného jitra, staví jejich směšný vztek zase na jeho pravé místo. Všechna ta smířující krása je vyplýtvána úplně nadarmo, ba naopak jenom rozněcuje lidi k zuřivosti ještě větší, jako by se báli, že by mohli zaniknout beze stopy; a lidé si nedovedou představit žádné stopy silnější a trvalejší než zkázu a rozvrat.

Svým teplem, svými barvami, svou plodností, svými květy a neposkvrněným blankytem účinkovala takto příroda také na zvonokoské občany. V zimě by byli bývali pokojnější, protože by seděli pěkně v teple, v zavřených domech, a dlouhou chvíli by si krátili svými rodinnými spory a sousedskými nevraživostmi. Ale v tomto ročním období, kdy bylo nutné nechávat dveře i okna dokořán a kdy horko vyhánělo lidi do ulic, proudily vzduchem nepřetržité klepy a toto sémě všude rozsevané hlomozně klíčilo v lebkách tak rozpálených, že vypadaly jako křivule, v kterých se i nejneškodnější myšlenky ihned proměňovaly v alkohol a alkohol potom v jed.

Nevysvětlitelné a nakažlivé šílenství. Na rozkošně zvlněných svazích kopců, pozlacených sklonkem léta, v krajině milované bohy a plné samé lahody a úsměvů, pod nebem zářícím shovívavostí a láskou tři tisíce zvonokoských hlav, brnících pošetilou vzteklostí, kazily ten příliš krásný mír a celé Zvonokosy duněly žvásty, hrozbami, hádkami, komploty a skandály. Městečko, položené tam jako smavé hlavní město štěstí, jako oasa snů ve vzrušeném světě, prohřešilo se proti své funkci tradiční moudrosti a stávalo se potrhlym.

Od onoho proklatého dopoledne 16. srpna se situace stále jenom přirostřovala a události se hrnuly závrtným tempem. / Tolik příhod v několika málo dnech a tak vzdálených od obvyklé jednotvárnosti hluboce rozrušilo všechny mysli. A polemika v novinách dovršila kolektivní pomatenost, která roztrhla Zvonokosy ve dva tábory, stejně neschopné —jak tomu bývá vždycky, když se rozvášní veřejné mínění — počínat si spravedlivě a upřímně. Projevil se to tam prastarý antagonismus mezi dobrem a zlem, boj mezi lidmi dobrými a zlými, a všichni ovšem chtěli být ti dobří, neboť ani trochu nepochybovali, že právo a pravda jsou na jejich straně. Všichni vyjma několik zkušených jednotlivců, jako byl takový Pěšinka,

Sakumpak nebo Kratihájka, neboť ti jednali ve jménu vyšších zásad, kterým se pravda musí podrobovat jako poslušná nevolnice.

První hřímavý Kulíškův článek, uveřejněný v libochovské *Vinafské hlásnici*, se dostal do Zvonokos a byl vášnivě přetřásán ve farské straně. Nemůžeme zde bohužel otisknout celý ten článek, a je to škoda. Začínal se celým růžencem vzrušujících titulků:

Výjev z dob za svobodu vyznání

Pobufující útok v kostele

Nachmelený kostelník

se vztekle vrhá na pokojného občana

Faráf se propůjčuje k hanebnému činu

Všechno ostatní mělo stejný ráz. Kulíšek, právem pyšný, chodil po městečku a všude si pochvaloval: „To je políček páterům, Sakumpakům a všem těm reakcionářům!“ Stále ještě měl v žaludku toho barončina „tajtrlíka“.

Kulíškovy skvělé literární dílo vzbudilo hned ozvěnu v lyon-ském časopise *Republikán*, hlavním listě pokrokových stran, neboť odpovědný redaktor *Vinafské hlásnice* byl jeho dopisovatelem. Zvonokoská aféra mu poskytla vítaný námět na dlouhý článek — platilo se od řádku — opatřený novými titulky z jeho vlastní hlavy, o nic méně křiklavými než titulky Kulíškovy. Lyonský *Republikán* článek nadšeně otiskl: připravovaly se nějaké obecní volby a dva deníky, *Republikán* a *Tradiční hlasy*, si při tom zasazovaly úžasné proradné rány. Zvonokoský skandál, vyličený podle Kulíškových informací, byl vodou na mlýn *Republikána*. Ale *Tradiční hlasy* skvěle reagovaly, neboť již za osmačtyřicet hodin potom uveřejnily ještě tendenčnější — přímo v šéfredaktorově kanceláři sepsaný — popis zvonokoských událostí s těmito titulky:

Nová ohavnost

Hnusný čin opilce
podplaceného hanebně sektářskou obecní radou
Ničema zneuctil svatyni
a je z ní vyhozen pobouřenými věřícími

Zprávu takhle zkreslenou bylo třeba doplnit novými informacemi. Stalo se to v příštích dnech. Redaktoři obou stran, třebaže mizerně placení, horlivě vymýšleli hrůzostrašné pikle a tupili lidi, jež vůbec neznali, hlavně Bartoloměje Pěšinku, Kulíška, baronku, Sakumpaka, faráře Calabu, Eulalii Cubíkovou a jiné. Nestranný pozorovatel, který by byl střídavě četl oba listy, by byl došel k závěru, že beaujolaiské městečko Zvonokosy je obydleno samými lotry.

Na prosté lidi mají noviny vliv nepředvídatelný, ale neobyčejně silný. Zvonokoští občané vztekla zapřeli věci úplně zřejmé, zapomněli na dlouhé minulé bratrství a vzájemnou lásku a posuzovali jedni druhé již jenom podle toho, co psaly noviny; četli je všechny stejně pozorně, jedni pro potěšení, druzí pro vztek. Tak se stalo, že hněv nabyl vrchu a stal se všeobecným. Příhoda s Mařkou Firnaj sovou a s Rozálií Šarapatřčkovou, únos Hortensie Sakumpakové a vpád Zumprováků do Zvonokos rozjitřily veřejné mínění až k oné zaslepenosti, která strojí veliké katastrofy. Od nadávek se přikročilo k násilnostem. Bylo rozbito další kostelní okno, tentokrát úmyslně. Kamení létalo do oken Čubíččiných, Pěšinkových, Sakumpakových, Kulíškových a dopadlo i do farní zahrady a jenom taktak že nezabilo Babetu. Na dveřích se množily hanlivé nápisy. Eulalie Čubíková, když jí to Kulíšek vytkl, vynadala mu lhářů a vytřala mu políček. A když jeho vzácný panamáček opustil po té ráně jeho hlavu, stará panna jej pošlapala. Na silnici roztrhl kámen okno v autě s baronkou Kratihá-jovou. Listonoš Papáček roznese několik anonymních psaní. A nakonec nepříjemná smůla na veřejné cestě velmi

požmoulala také čest Oskara Hronce z Košťálová.

Tento neohrožený šlechtic se holedbal, že zjedná ve Zvonokosech zase klid a obecný mír, a to svou vážností a výmluvností, jistě neodolatelnou, když si k ní obleče elegantní světlé šaty. Tak přijel jednou navečer, půvabně se natřásaje na dosti ubohém oři, který již vůbec nedbal povzbudivých ostruh, ale měl v svém koňském mozku ještě dost rozmarné jankovitosti. Oskar říkal tomuto zvířeti, „starému služebníkoví“, prostě Klusák. Přiklusal tedy na plachém Klusáku, jenž dával svou špatnou náladu najevo žalostným cupotem děsně škubavým, urážejícím jezdcův vkus. Oskar Hronec z Košťálová toužil udělat tomu konec a umínil si, že se zastaví, jakmile se mu natrefí první záminka. A touto záminkou se stal, neznámo proč, splávek, u něhož praly zvonokoské pradelny. Oskar je kavalírsky pozdravil hezkým pohybem paže, který zdvihl rukojeť jeho bičíku ke klobouku.

„Tak co, milé ženy,“ řekl s protekcionářskou familiárností velmožů, „pere se statečně?“

Bylo tam asi patnáct zvonokoských kmoter, patnáct řádně proříznutých hub, nezdolných v jazykových turnajích, a mezi nimi také Dorota Mrňouchová, toho dne silně podrážděná. Zdvihla hlavu tak, že ji měla výš než zadek, a vesele řekla:

„I koukejme se, to je náš Papapanáčekpán! Tak co, mazánku, vyjeli jsme si na zálety, pryč od své holubičky zlaté?“

Patnáct zvonivých smíchů zaburácelo s vyzývavou radostí pod stříškou obecní prádelny. Oskar počítal, že bude přijat uctivěji, takže toto uvítání přivedlo do rozpaků a do nesnází jeho společenské sebevědomí. A Klusák, vábený šplouchající vodou, se pohnul, jako by měl chuť se napít. Oskar se tvářil, jako by se chtěl na něco zeptat:

„Poslyšte, milé ženy, povězte mi...“

Ale nedovedl si hned vymyslit, jak dál. Dorota Mrňouchová ho povzbudila:

„Jenom to řekni, mazánku, jenom nám pověz, co máš na srdci. Nebud tak polekaný před ženskými, ty mrkvičko malá!“

Konečně se mu se zoufalým úsilím podařilo vykoktat:

„Poslyšte, milé ženy, není vám strašně horko?“

Ale hned, když to říkal, si uvědomil, že dvacetifranková bankovka by jistě lépe kryla jeho čestný ústup. Jenže Klusák mu nedopřál tolik času, aby mohl od myšlenky přikročit k činu. Vrtošivý oř byl najednou obdařen takovou silou, že Oskar Hronec

z Košťálová měl co dělat, aby zabránil nejhoršímu. Sletět k nohám těch peroucích dam, to by byla nejstrašnější pohroma, a proto se, aby nevypadl ze sedla, kroutil a šklebil tak pitvorně, že hlučná radost pradlen letěla ode dveří ke dveřím a přivábila pozornost zvonokoských žen k ubohému Oskarovi, upalujícímu teď směrem k svému dvorci jako poslední opozdilec švadrony, která se náhle obrátila na útěk. Čísel z něho takový strach, že v srdci žen se zrodila veliká odvaha. Sprcha přezrálých rajských jablíček doprovodila barončina zetě až ke hranicím městečka a tři z těch granátů se pěkně šťavnatě rozplácly na jeho bezových šatech.

Baronka se doslechla o této pohaně. Dívala se na svého zetě jako na dokonalého trulanta, to jsme již řekli, a to jako na trulanta ve všem všudy.

„Já," svěčila se markýze Tralalové z Cymbálova, „bych před takovým mužem raději umřela hladem! Nechápu, jak Eliška... Ale Eliška nemá, myslím, žádný temperament. Je to rosolovitý tvor, nimra. Ach, pane bože, to my jsme bývaly jinak ohnivé!“

Přece však, i když Oskarem Hroncem z Košťálová opovrhovala, baronka byla toho názoru, že i sebemenší pohana

urozeného blbce zasluhuje, aby byli zmrskáni všichni ti zvonokoští horáci. Tato její přísnost se opírala o zásadu: „Hlupák aristokratický není hlupák obyčejný.“ Rozhodla se, že bez meškání zakročí na vyšších místech.

16/ úřední zákrok je nezbytný

Monsignore Adaggio spravoval lyonskou diecési se vzácnou ušlechtilostí. Měl římskou hlavu, způsoby starých diplomatů a zchytralou jemnost starých italských knížecích dvorů. Ostatně jeho předek Giuseppe Adaggio byl přítelem proslulých Gadagnů a přišel do Francie s Františkem I., jehož přízeň si získal, a usadil se v Lyonu, ve čtvrti Směnárníků, a rychle tam zbohatl směnnými obchody. Další potomci uzavírali skvělé sňatky a vždycky dovedli uchovat si nebo získávat bohatství, a to jak svým obchodním nadáním, tak svou krásou, jak o tom svědčí známé úsloví:

„Když je kapsa některého Adaggia prázdná, jeho plamenný pohled ji naplní a opatří mu skvěle také jeho postel.“ V tradici Adaggiů bylo, že v každé generaci se jeden věnoval kariéře duchovní, a tato tradice se uchovala dodnes.

Monsignore Emanuel Adaggio projevil ve své církevní kariéře tolik důvtipu a pružnosti, že mu ve věku jedenapadesáti let bylo svěřeno jedno z prvních míst ve stupnici církevních hodností. Vyznamenával se na něm usměvavou a dovedně odstíněnou laskavostí, ovšem neoblomnou, nápadně odlišnou od povahy jeho předchůdce, preláta drsného, který svůj purpur nosil stejně, jako venkovan nosí nedělní šaty. Že jsou na tak významná místa dosazováni lidé tak rozdílní, to se dá vysvětlit jenom hlubokým politickým smyslem církve a tím, že její rozhodnutí jsou výsledkem tajemné moci, výborně

informované a jasnozřivé.

Monsignore Adaggio, arcibiskup lyonský, byl ve své pracovně, když mu byla ohlášena baronka z Kratihájů. Neodpověděl, jenom nepatrně sklonil hlavu a slabý úsměv mu prohnul úzký ret. To znamenalo, že návštěvnice smí být uvedena. Viděl ji blížít se dlouhou, slavnostně vážnou místností, osvětlenou z boku třemi vysokými okny, ale nevstal. Protože také nosil sukni a dával si líbat prsten, měl výsadní právo, že nemusil před ženami vstávat. Přílišná úcta k ženě by byla v jeho osobě projevem úcty celé církve, a církev je přece mnohem víc než taková nějaká baronka. Ježto však byl z rodu Adaggiů, věděl, jak je třeba chovat se k ženě z holajdovského rodu, provdané Kratihájové, a jejich rodiny se znaly. Uvítal proto baronku s nadšenou laskavostí, o stupínek vyšší, než bývala jeho běžná arcibiskupská vlídnost, a ukázal jí na lenošku vedle stolu.

„Jsem opravdu rád, že vás vidím,“ řekl sladkým hlasem s tóny přesně kontrolovanými. „Stále zdráva?“

„Děkuji, monsignore, celkem zdráva. Musím snášet všechny potíže svého stáří. Snažím se, jak nejkřesťanštěji dovedu při své povaze. Holajdovský rod se totiž nikdy nevyznamenával přílišnou trpělivostí.“

„To se jistě pomlouváte! Ostatně povaha živá bývá vždy čilejší než povaha malátná, a vy, jak je mi známo, pilně pracujete v našich dobročinných spolcích.“

„Není to ode mne nic záslužného, monsignore,“ docela upřímně řekla baronka s trochou lítosti. „Žiji teď v ústraní. Nezbyvá

mi toho mnoho, čím bych se pobavila. Každý věk má své zaměstnání. Konala jsem je všechna v náležitý čas...”

„Vím, vím...” řekl tiše arcibiskup s laskavou shovívavostí. „Přišla jste mi něco říci?“

Baronka mu od začátku vyprávěla, jaké události vzrušují Zvonokosy. Arcibiskup je znal, ale nebyl informován podrobně. Netušil, že by měly takový význam, jak tvrdila baronka.

„Zkrátka," skončila baronka, „situace je již opravdu nesnesitelná. Celá farnost bude co nevidět rozvrácena. Náš pan farář Calaba je hodný člověk, ale hloupý, slabý, neschopný vynutit si úctu k právům církve, s níž jsou spjaty zájmy šlechtických rodů. Je nutné klepnout přes prsty toho Pěšinku, Kulíška a celou tu jejich kliku. Musí se rozhoupat vyšší místa. Můžete tam nějak zakročit, monsignore?"

„Ale co vy sama, paní baronko? Myslíš jsem, že máte vlivné styky a známosti..."

„Má situace se bohužel velmi změnila," odpověděla baronka. „Ještě před několika málo lety bych se byla rozjela rovnou do Paříže a snadno bych si tam byla opatřila potřebný zákrok. Měla jsem všude volný přístup. Ale dnes již nepřijímám žádné návštěvy, takže jsem své známosti poztrácela. Vliv nás žen přestává brzy: tím okamžikem, kdy již nejsme příjemné na pohled. Ledaže by to člověk dělal jako některé ty staré vyhoukané sůvy, co udržují salón a předsedají tlachům zhasínajících veličin. To nebylo pro mne. Já jsem dala přednost ústraní."

Chvíli bylo ticho. Bílá, pečlivě pěstěná prelátova ruka si na prsou pohrávala s křížkem. Přemýšlel se skloněnou hlavou a se zastřeným pohledem.

„Myslím," řekl, „že budeme moci něco udělat prostřednictvím Luvelákovým..."

„Ministra Luveláka?... A jaké ministerstvo vlastně má?"

„Vnitro."

„Ale to je přece jeden z vůdců jejich strany! Jeden z našich největších nepřátel!"

Monsignore Adaggio se usmál. Bavilo ho dívat se na její úžas. Zrovna tak, jako ho při jistých příležitostech bavívalo prozrazovat vybraným lidem něco z oněch tajných sil, které jsou hybnými pákami politického života. Takoví lidé potom šířili pověst o jeho moci a vlivu a monsignore uznával za vhodné upozornit občas, že

jeho moc sahá do nejrůznějších prostředí. Některá taková důvěrná sdělení bývala vlastně výstrahami nebo dokonce hrozbami a nakonec vždycky úspěšně dostihla toho, koho se týkala. Tak také teď vysvětloval, jako by mluvil sám se sebou:

„Je zde Francouzská akademie. Velmi často se na Akademii zapomíná, na její vyvažující vliv na rozhodování některých citižadostivých politiků. Je to opravdu skvělý nástroj, jež nám tu po sobě zanechal Richelieu, jedna z nejprospěšnějších institucí starého řádu. Akademie nám dodnes umožňuje vykonávat opravdovou kontrolu nad francouzským myšlením.“

„Nevidím, monsignore, jakou to má souvislost se Zvonoko,„A přece zde souvislost je a již k ní přicházím. Luvelák by se hrozně rád dostal do Akademie, ale aby se tam dostal, potřebuje tento levý politik nás, potřebuje hlasy, které tam máme, nebo aspoň, aby naše hlasy nebyly v pevné oposici proti němu.“

„Copak je to oposice tak silná? Vždyť spisovatelé tzv. katoličtí nemají v Akademii ani zdaleka většinu?“

„To je jenom zdání. Nebudu vypočítávat všechny naše stoupence, ale překvapilo by vás, kolik je jich. Pravda je, ať si cokoli prohlašují někteří staří pánové i ta dnešní mládež, prostě taková: vliv církve je, paní baronko, veliký na lidi, kteří nemají již žádnou jinou budoucnost než smrt. V jistém věku si lidé uvědomují, že myslet správně znamená myslet více méně jako my. Neboť všichni lidé, kteří dosáhli nějakých hodností, jsou

obránci společenského řádu, který jim je dal a který jim zaručuje jejich trvání. Nejstarším, nejpevnějším pilířem tohoto řádu jsme my. Právě proto se téměř všichni významnější hodnostáři kloní v jisté míře na stranu církve. A právě proto se kandidát, který proti sobě má nás, jenom stěží dostane do Akademie. Tím máte vysvětleno, proč je i takový Luvelák nucen chovat se k nám velmi vlídně. Dodávám ostatně — a to zůstane, pravda, jenom mezi námi dvěma —, že se do Akademie nedostane tak brzy. V postavení uchazeče je nám velmi užitečný, protože z nás má strach. Počkáme, až nám dá lepší záruky. Má ještě mnoho hříšků."

„A přece, monsignore," namítla ještě baronka, „myslíte, že Luvelák může být na rozpacích mezi zájmy své strany a akademickou ctižádostí?"

„Určitě nebude na rozpacích," tiše odpověděl monsignore Adaggio, „mezi nestálými politickými naukami a docela přesnými osobními ctižádostmi. Ví, že jeho strana se spokojuje plamennými proslovy, kdežto my že žádáme důkazy. Pro stranu bude řečnit a nám dá důkazy."

„Ale vy tedy o něm soudíte, že je schopen zrady!" zvolala baronka.

Monsignore elegantním pohybem odsunul tak přepjatý úsudek.

„To je slovo příliš silné!" řekl s mírností opravdu církevní. „Nesmíme zapomínat, že Luvelák je politik. Má prostě neobyčejný smysl pro oportunitu. Můžeme mu důvěřovat. Vždycky bude proti nám, ještě vášnivěji než kdy jindy, ale pracovat bude pro nás. A mohu vás ubezpečit, že to vaše hezounké městečko bude mít brzy zase klid."

„Pak tedy mi nezbývá již nic jiného než poděkovat vám, monsignore," řekla baronka a vstala.

„Já také vám děkuji za vaše vzácné informace. Jak se daří

vaší roztomilé dcerušce? Velmi by mě potěšila její návštěva. Nemyslíte, že by byl čas, aby hrála nějakou aktivní úlohu v našich organisacích? Nedávno jsem na ni myslil, když se sestavoval výbor jedné naší dobročinné akce. Nenamítala by nic, kdyby tam bylo uvedeno její jméno? Jmenuje se teď Hroncová z Košťálová, že ano?"

„Ano, monsignore; jméno úplně skromné."

„Ale má svou cenu. Bývalo kdysi slavné. A uvidíme prý je vyznamenávat se v politice?"

„Můj zeť je člověk málo vynikající, monsignore... Nikdy bych z něho neudělala ani správce svých statků a myslím, že snad jenom politikou by se mohl zabývat bez nebezpečí pro rodinu. Je na štěstí žvanivý a ješitný. Mohl by v tom mít úspěch."

„Řekněte mu laskavě, že může spoléhat na úplnou naši podporu. Je povinností lidí z určitých kruhů účastnit se bojů naší doby. Velmi rád uvidím pana z Košťálová osobně. Dostalo se mu křesťanské výchovy?"

„Zajisté, monsignore."

„Tak mi ho sem pošlete. Pohovoříme si o tom, co budeme moci udělat, až přijde jeho volební kampaň."

„V tom právě je největší potíž. Stojí to myslím spoustu peněz..."

„O to se postará Bůh, jenž změnil vodu ve víno..." tiše řekl monsignore Adaggio s onou vybranou laskavostí, kterou vždycky naznačoval konec povolené audience. Baronka se rozloučila a odešla.

„Co ode mne chce to staré ťululum?" řekl si ministr, když vzal přinesenou navštívenku. Zabubnoval na stůl začátek nervosního pochodu. „Co kdybych mu vzkázal, že zde mám nějakou konferenci nebo schůzku s předsedou vlády?" Ale bylo to ožehavé: kdyby se návštěvník dověděl, že byl odbyt pouhou

výmluvou, stal by se jeho úhlavním nepřítelem. Byl to vlastně, tento závistivec, již teď nepřítel (jakmile má člověk moc, má jenom nepřátele, hlavně ve vlastním táboře), ale málo výbojný. Opatrnost velela nedráždit ho. Ministr se řídil tímto zásadním pravidlem: málo ohledů k přátelům, protože těch se netřeba obávat — ale co největší ohledy, všechny projevy úcty k nepřátelům. V politice je nutné myslet především na to, jak odzbrojit nepřítele, jak ho usmířit. A člověk, který teď požádal o rozhovor s ním, byl jeden z odpůrců, kteří se ho snažili zničit, třebaže se na něho ještě stále usmívali. To jistě zasluhovalo, aby zkusil naladit ho trochu ve svůj prospěch. Staré ťululum, ovšem, ale nebezpečné právě pro svou hloupost, protože ta mu v parlamentních kuloárech i v zákulisí strany zajišťovala stálou klientelu všech nespokojenců a hlupáků. Poštvat na sebe hlupáky, to byla hra příliš nebezpečná... Zeptal se sluhy:

„Ví, že jsem zde sám?“

„Řekl, že to ví jistě, pane ministře.“

„Tak ho sem přiveďte!“ přikázal Luvelák s lehkým úšklebkem, který mu sraštil kůži na tvářích.

Jakmile se dveře otevřely, vstal a s výrazem radostného překvapení šel naproti návštěvníkovi.

„To je od vás opravdu hezké, přemilý příteli...“

„Nevyrušuji vás, milý pane ministře?“

„Vy žertujete, drahý Duplikáte! Vy, jeden z našich starých republikánů, jeden ze sloupů naší strany, a vyrušovat mě! Jenom prospěch mohu mít z vašich rad. My mladí jsme vám povinni díkem za mnohé. Opravdu za mnohé, pravím, ježto mi k tomu poskytujete příležitost. Váš hluboký smysl pro slavnou republikánskou tradici, vaše demokratická umfrněnost, vaše zkušenosti, to jsou věci, které vám denně závidím, A vládl jste ve velké době

Posaďte se, drahý příteli. Mohu pro vás něco udělat? Víte

přece, že již předem... Doufám, že se nestalo nic vážného?"

Bývalý kavárník neokolkoval a šel rovnou k cíli. Jeho pohrdání mladými ministry, kteří ho ve vládě vystřídali příliš brzy, ještě zesilovalo jeho vrozenou hrubost. Neuznával, že by někdo mohl udělat v čele státu něco dobrého, dokud nepřekročil šedesátku. Tento názor měl již devět let.

„Páteři si z nás dělají psinu," řekl. „To bych opravdu rád věděl, zdali vaši lidé spí či co!"

Luvelákovi se takový úvod nelíbil. Byl velmi pružný, velmi opatrný, skvělý oportunist, vždycky ochotný slevit něco z politických zásad, ale ješitnost měl velmi nedůtklivou. Kdykoli někdo zranil jeho ješitnost, hned se stával zlým a i prostý nedostatek obdivu ho nejednou děsně rozčertil. Neodpověděl hned, ale jeho úsměv pobledl a jeho vlídnost se stala úsečnou.

„Vy jste měl zemědělství, milý pane ministře, že ano?" odpověděl Duplikátovi. „Dobytek se dá ovládat snadněji než lidé, dovolte, abych vám to řekl. Vím ostatně, že jste prokázal znamenité služby bramborám, cukrové řípě, burgundským slepicím a alžírským skopcům. Ale tyto hospodářské byliny a ti zajímaví čtvernožci jsou konec konců bez duše. Kdežto já, milý pane Duplikáte, já mám na starosti duše, čtyřicet milionů duší tohoto státu! Připomínám to jenom tak mimochodem, abych vám naznačil jisté rozdíly, které možná unikly vašemu pohledu, drahý příteli. Břímě moci je na místě, jež mám, těžké, velmi těžké... Tak tedy, o co vlastně jde?"

„O Zvonokosy," odpověděl Duplikát a myslel, že ministra bůhvíjak překvapí.

„Ach!" docela klidně řekl Luvelák.

„Vy patrně nevíte, co to je?"

„Zvonokosy?... Ale vím, předrahý pane Duplikáte. Jak bych nevěděl? Copak jste se tam nenarodil? Roztomilé

městečko v Beaujolais, asi půl třetího tisíce obyvatel."

„Dva tisíce osm set," opravil ho Duplikát s rodákovskou pýchou.

„Možná! Kéž bych se nikdy v životě nezmýlil o víc..."

„Ale není vám patrně známo," pokračoval Duplikát, snaže se přistihnout ho v neinformovanosti, „co se ve Zvonokosech děje? Třebaže je to prostě ostuda a hanba, dnes, ve XX. století! Celý

beaujolaiský kraj ovládnou co nevidět páteři, o tom není pochyby. Jenom si, milý pane ministře, představte..."

Luvelák, se skloněnou hlavou, nechával Duplikáta mluvit. Tužkou si na poznámkový blok čmáral malé geometrické obrazce a dělal, jako by jim věnoval velikou pozornost. Chvillemi odkláněl hlavu trochu dozadu a mhouřil oči, jako by chtěl posoudit své kresby.

„Ale to je vážná věc, milý pane ministře, velmi vážná věc!" zahřímal najednou Duplikát, protože viděl v Luvelákově chování nezájem.

Luvelák zdvihl hlavu. Se starostlivou tváří, ale s velikým vnitřním jástem si popřál požitek, na který se chystal od chvíle, kdy Duplikát vyslovil jméno Zvonokosy.

„Ano," řekl, „ovšem, vím to... Foukal mi to všechno řekl před necelými dvěma hodinami."

Změna, která se ukázala na tváři jeho návštěvníka, mu dosvědčila, že jeho triumf je úplný. Duplikát neznal umění diplomatické neproniknutelnosti. Vrásky a příval krve do nafialovělé tváře u něho ihned prozrazovaly jeho city. Zhluboka ze sebe vyrazil hlasitý povzdech, který nesvědčil o žádné lásce k poslanci právě jmenovanému.

„Foukal tu již byl?" zeptal se.

„Před necelými dvěma hodinami, jak jsem již řekl. Seděl v téže lenošce jako teď vy, milý příteli."

„No tohleto!" zvolal Duplikát. „Tak se mi zdá, že tenhle Fou-kálek si nějak moc troufá! Co se do toho plete?"

„Ale Zvonokosy patří přece, jak se mi zdá, do jeho volebního okrsku?" namítl Luvelák a jeho radost vzrůstala.

„To je přece jedno! Zvonokosy jsou má obec, k sakru, má rodná obec, milý pane ministře! Týká se mne to víc než koho jiného, nebo netýká? Tady se chtějí dělat nějaké intriky za mými zády, za zády bývalého ministra! Ale já si na něho dám pozor, na toho chlapíka..."

„Jisté je," opatrnicky řekl Luvelák, „že Foukal, než ke mně šel, mohl možná..."

„Jak to? Možná?" znovu zahřměl Duplikát.

„Chtěl jsem říci... měl, no ovšem, určitě měl mluvit o tom s vámi. Patrně jenom z horlivosti, aby neztrácel čas..."

Duplikát se tomuto ministrovu dohadu jenom šklebně usmíval. Nevěřil ani jedinému slovu z toho, co Luvelák teď řekl. Ostatně Luvelák si nic takového nemyslel a říkal ty prázdné věty jenom proto, aby ještě více zhoršil poměr mezi Duplikátem a Foukalem. Uplatňoval při tom další ze svých hlavních politických zásad: „Dva lidé, kteří se nenávidí, nejsou v pokušení spolčit se proti třetímu." Byla to jenom nová forma starého vladařského principu: Rozděl a panuj.

Duplikát odpověděl:

„Foukal přišel rovnou k vám jenom proto, aby mi vypálil rybník, abych vypadal jako pitomec. Znáám toho lotra, viděl jsem již několikrát, čeho všeho je schopen. Je to takový špinavý šplhoun."

A tu projevil Luvelák onu umírněnost v úsudku, která má býti charakteristickým znakem každého státníka a hlavně ministra vnitra. Netroufáme si ostatně tvrdit, že v této jeho šlechetnosti nebylo také trochu touhy dovědět se ještě něco víc.

„Myslím, drahý pane Duplikáte, že trochu přestřelujete.

Věřte, prosím, že plně chápu vaši roztrpčenost v dnešním případě a velmi rád omlouvám vaše trochu přehnané rozčilení, takže všechno tohle zůstává jenom mezi námi dvěma. Ale po pravdě se přece musí uznat, že Foukal je jeden z nejskvělejších lidí mladé generace, nejvíce oddaných straně. Zkrátka člověk, který kráčí od úspěchu k úspěchu."

Duplikát vybuchl:

„Řekněte, že šplhá, milý pane ministře. A kalupem, protože si pevně umínil dostat se k cíli i přes naše těla, přes vaše stejně jako přes mé."

„Ale já přece mám dojem, že můj poměr k Foukalovi je úplně přátelský. Ve všech stycích se mnou se vždycky choval velmi korektně. Také dnes byl velmi milý a oplýval chválou. ‚Naše hlediska se vždycky nekryjí úplně,‘ řekl, ‚ale to je přece maličkost, když úcta vyvažuje takové drobné názorové rozdíly.‘ To je přece hezké, nemyslíte?"

Duplikát se dusil vztekem:

„Tohleto vám řekl ten čuník? Po všem tom, co o vás mluví za vašimi zády? Tam byste ho měl slyšet! Foukal se opovažuje mluvit o účtě? Vždyť vámi pohrdá, milý ministře, hrozně s kopce se na vás dívá... Možná že bych vám to raději neměl ani říkat..."

„Ale ne, milý pane Duplikáte, ale ne. Zůstane to všechno jenom mezi námi dvěma."

„Říkám to všechno jenom ve vašem zájmu, chápete, pravda?"

„No ovšem, ovšem. Tak Foukal tedy opravdu o mně mluví málo nadšeně?"

„Roztrušuje prostě hrůzostrašné věci. A zamíchává do toho všechno, jak soukromý život, tak politickou kariéru. Pletky s ženskými zrovna tak jako bary a pití. Říká..."

Luvelák pozorně poslouchal s úsměvem povýšeným nad

všechny špatnosti, které mu byly přisuzovány, a přitom si prohlížel Duplikáta: „Tak on tedy je, tento starý idiot, ke všemu ještě také udavač! Hlavu ovšem má jako nějaký fízl... A tenhle krčmář mohl být ministrem...”

„Ze jste zaprodanec, že máte staré metody, že se paktujete s buržoasií a plutokracií. Ze sloužíte zájmům těžkého průmyslu. To znamená, milý pane ministře, že náš případ, váš a můj, je úplně jasný. Foukal nás strká oba do jednoho pytle a čeká na první příležitost, kdy nás bude moci utopit.”

„Do jednoho pytle říkáte? Vůbec žádný rozdíl nedělá?”

„Žádný, ani nejmenší! Do jednoho pytle! Víím, co povídám.”

Tento poslední šíp se hluboko zabodl do Luvelákovy ješitnosti, tak hluboko, že krvácela. Ten hlupák mu zde řekl něco, co ho opravdu dovedlo bolestně ranit: že totiž lidé nedělají vůbec žádný rozdíl mezi ním, Luvelákem, člověkem se skvělým vysokoškolským vzděláním, a tímto bývalým kavárníkem, který mu přece nesahá ani po kotníky. Tato zpráva ho ovšem ani zdaleka nesblížila s kavárníkem, naopak, ještě více mu ho zprotivila. Toužil již jenom skončit tento rozhovor. Nenápadně stiskl knoflík, ukrytý pod deskou psacího stolu. Na tento signál mu v domácí centrále dali nějaké předstírané spojení a Luvelák potom vždycky mluvíval do telefonu, jako by odpovídal nějakému vysokému vládnímu hodnostáři, který ho k sobě volá v naléhavé věci. Takovým způsobem se zbavoval nevítaných návštěvníků. Ostatně Duplikát mu již neměl co říci, protože zvonokoské skandály ho teď, když viděl, že Foukal ho předběhl, přestávaly zajímat. Ještě naposledy důrazně vyzval ministra, aby centrálním úřadům vydal přísné pokyny k zákroku v Beaujolais, ale jeho počáteční horlivost již ochabla.

„Spolehněte na mne, milý příteli,” řekl Luvelák, když mu

tiskl ruku. „Já sám jsem starý pokrokář, věrný slavným zásadám naší strany, a nade vše stavím onu svobodu myšlení, kterou jste také vy obhajoval vždycky tak šlechetně.“

Oba dobře znali nicotnost takových ujišťování, neboť oba jimi plýtvali při každé příležitosti. Ale nevěděli, co jiného by si mohli říci. Neměli se rádi a nedařilo se jim utajit to.

Luvelák nelhal, když mluvil o Foukalově návštěvě, a tato návštěva mladého politika, ctižádostivého a rázného, ho znepokojila. Nepřímo znamenala vyhrůžku. Ale třetí návštěva, úplně tajná, znamenala pohrůžku ještě vážnější, a to návštěva ctihodného kanovníka Trunda, obvyklého posla pařížského arcibiskupství. Tento obratný církevní hodnostář, věčně nenápadný a šepo-tavý, ostatně skvěle informovaný o všech podzemních proudech v politice, přišel Luveláka výslovně upozornit, že církev, znepokojená zvonokoskými událostmi, se staví pod ochranu ministra vnitra a že nad ním za to, až přijde vhodná chvíle, a v jiné, vyšší oblasti, bude držet svou ochrannou ruku. „Hlas církve — nebo snad její *hlasy* — je nakonec vždycky slyšen, pane ministře...” řekl tento prostředník, kovaný v jednáních, která se projednávají vždycky v samých náznacích a nikdy nezabíhají do nepříjemného cynismu.

Luvelák, když byl teď zase sám, přemýšlel o těchto třech návštěvách. Počítal, jaká nebezpečí mu z nich hrozí. Když tak byl donucen volit mezi dvěma nepřátelstvími, jak se to v politickém povolání stává co chvíli, rozhodl se, že se přidruží ke straně silnější a ke druhé že se bude jenom tvářit, jako by ji podporoval. A nebylo nejmenší pochybnosti o tom, že nejužitečnější oporou pro něho v ten čas, při jeho akademické ctižádosti, byla opora církve. Stačilo jednat pěkně obratně a Duplikát ani Foukal nebudou mít žádné určité důkazy proti němu. Že s ním budou nespokojeni, nechť by dělal co chtěl, to

bylo jisté, protože mu měli za zlé jeho nynější postavení. Ale Duplikát, ve straně již téměř vyřízený, vlastně ztrácí všechny vliv. Nebezpečnější byl z těch dvou Foukal, protože mu každý přiznával naději na skvělou budoucnost a nemalé schopnosti. Jeho vliv vzrůstal, ale neměl ještě onu lišáckou zkušenost, která lidem umožňuje získávat si stoupence a vplížovat se za jejich zády v přízeň širokých vrstev. Ministr si zabručel¹ • „Na to je tenhle Fcukalíček ještě trochu mladý

politický zajíc, aby na mne vyzrál! Ostatně, nejprostší bude..." Luvelák věděl z raportů své policie, že Foukal je v dosti těžké situaci: dluhy a výdaje větší než příjmy, protože má milenku, která ho stojí mnoho peněz. Člověka v takové situaci je vždycky možné zavléci do nějaké finanční aféry. Jakmile se zkompromituje, je vám vydán na milost a nemilost. Luvelák spoléhal na svůj polopolicijní personál diskrétních agentů, velmi zkušených v takových posláních a velmi obratných v nastrojení příležitosti, které čestného člověka promění v člověka méně čestného, a proto povolnějšího. Umínil si, že si o tom co nejdříve promluví s velitelem své policie. S hlavou ještě plnou starostí vzkázal svému kabi-netnímu šéfovi, aby k němu ihned přišel.

Když vyšel od ministra, kabinetní šéf vkročil rovnou k šéfovi ministerského sekretariátu.

„To bych rád věděl," řekl, „co ten pitomec Duplikát ministrovi řekl. Fakt je, že byl děsně našňupnutý, když odcházel."

„Užvymázl?"

„Ano. Musí někde něco zahájit, jenom tak nahonem, už aby to bylo, a potom má večeřet s nějakým bankéřem. A já taky mám smlouvenou schůzku s šéfredaktorem jistého velikého deníku. Hleďte, kamarádíčku, tuhle jsou nějaká akta. Mrkněte na to, co se to v těch Zvonokosech děje, a zaříd'te, čeho je

třeba. Nějaké tahanice mezi farou a radnicí v nějakém zapadlém městečku v Rhóne. Myslím, že je to jistě nějaká blbost, ale Luvelákovi na tom nějak moc záleží. Jsou tam dva nebo tři raporty a několik výstřižků z novin. Hned budete vědět, o co jde. A ministr výslovně řekl: žádné komplikace s lyonským arcibiskupstvím. Stůj co stůj se jim vyhnout. Tak rozuměl jste, že ano, uděláte to, pravda?"

„Rozuměl a udělám," odpověděl šéf ministerského sekretariátu a položil fascikl vedle spbe.

Když byl zase sám, pohlédl na oceán lejster, zaplavující jeho stůl. V myšlenkách na ministra a na kabinetního šéfa zabručel: „Báječní lidé! To člověk žasne! Místo práce chodí na schůzky s bankéři a s šéfredaktory, a já abych tady jako stroj řešil ožehavé problémy! A když se udělá nějaká bota, slíznou to ovšem já! No ale..." Pokrčil rameny a to znamenalo, že se smiřuje s danou

situací. Zazvonil na prvního tajemníka, odevzdal mu fascikl a poučil ho, o co jde.

První tajemník Hugo Mazel právě nedávno dopsal dva skeče pro příští kabaretní revui, která se bude hrát ve Folies Parisiennes. Požádali ho o nějaké úpravy, aby ve hře lépe vynikla jistá Baby Monamourová, mladá kabaretní hvězda, prý velká přítelkyně Romana Cejby, bývalého a možná také budoucího předsedy vlády. Získat přízeň této dívenky znamenalo získat zároveň přízeň Cejbovu, to znamená zapřáhnout se do vozu jeho skvělé politické kariéry. Možná že celá Mazlova budoucnost bude záviset na těch dvou skečích. Neviděl zatím ve státních záležitostech nic tak důležitého, aby se to dalo srovnávat s několika kuplety tak čtveráckými, aby se zalíbily hezké dívce, protože jí poskytnou příležitost zdvíhat pěkně vysoko roztomilou nožku. Baby Monamourová zpívala především nohama: všeobecně se uznávalo, že má roztomilý

hlas. A Mazel se s ní měl zrovna dnes sejít u ředitele divadla, až bude po zkoušce. Měl tak zrovna čas skočit do taxíku. Vzal rukavice, klobouk a fascikl strčil druhému tajemníkovi.

Druhý tajemník si právě nesmírně pečlivě čistil nehty. Vůbec se z toho nedal vyrušit, jenom si pro sebe zamumlal: „Já? To je krámů! Kampak na mne s takovými Zvonokosy! Za chvíli musím jet pro krásnou Lauru Liočkovou, prefektovu ženu, a zavést ji do dancingu. Nebudu si přece lámat hlavu kdejakou zapadlou dírou ve Francii! Tuhletu zábavičku popřejeme příteli Vršinci."

Miloš Vršinec, skloněný nad listinami plnými škrťů, psal úžasně horlivě a rychle. Křečovitě pohyby levé ruky, přitiskla na čelo, svědčily o úpornosti jeho myšlenek.

„Nevyrušuji vás, kolegáčku?" zeptal se druhý tajemník.

„To teda jo, vyrušujete," bez dlouhých okolků odpověděl Vršinec. „Jde-li o nějaká úřední lejstra, opravdu nemám čas. Dokončuji do Epochální revue článek, který musí být zítra v tiskárně. Myslím, že začátek mám opravdu parádní. Mám vám to přečíst? Řeknete mi svůj dojem."

„Jenom moment, kolego, a hned vám jsem k službám. Ale napřed musím něco udělat tuhle s tím fasciklem,"

Druhý tajemník chvatně uprchl. Vešel do sousední kanceláře, kde seděl čtvrtý tajemník, a roztomile mu podával obálku s akty.

„Máme zde, příteli, nějakou malou věcičku..." řekl mu.

„Ne!" přerušil ho čtvrtý tajemník.

„Je to jenom maličkost. Měl byste to jedna dvě..." „Ne!" ještě hlasitěji opakoval čtvrtý tajemník. „No, ale nechápu..." poznamenal druhý tajemník, jenže ani teď mu nebylo dovoleno domluvit. „Já, pane, pracuji!" vykřikl čtvrtý tajemník se vzteklou tváří.

A byla to pravda. Pracoval, a pracoval o věcech úředních.

Bylo jich několik takových jako on v tomto ministerstvu, mládenců, kterým nekynula žádná budoucnost, protože nedovedli zanechat této své zvláštní záliby.

„Ach, pardon, to tedy promiňte, pane kolego!”

A druhý tajemník se vzdálil, ale v duchu si řekl: „Práce opravdu nepřidává lidem laskavosti!”

Ve vedlejší místnosti si nějaký mladý člověk, elegantní a zřejmě rázný, rozložil po stole několik fotografií aut a srovnával je.

„Nechcete koupit ojeté auto?” zeptal se druhého tajemníka. „Mám teď dvě nebo tři skvělé příležitostné koupě. Bude o ně pranice. Využijte toho, přítelíčku, dokud je čas. Hleďte, šestiválcová fiatka, ujetou pouhých deset tisíc kilometrů. Nebo byste raději chtěl nějakou domácí značku?”

„Proto jsem nepřišel...”

„Ale to přece nebrání, abyste nekoupil. Člověk koupí vůz vždycky v den, kdy na to nejméně myslel, věřte mi to. Neznáte někoho, kdo by se zajímal o rollsroysku? Poslední typ, přepychová karosérie! Prodává ji jistý Američan, protože se vrací domů. A mám to z první ruky, takže odpadají převisy zprostředkovatelům. Vám také bych ovšem dal provisi, kdybyste mi někoho dohodil.”

„Budu o tom přemýšlet, ale nechtěl byste si vzít na starost Zvonokosy?”

„Co je to za značku? Kolik válců?” zeptal se mladík.

„Ale to není vůz, to je fascikl. Hleďte, zde to máte.”

Mladý muž vypadal opravdu zkormouceně.

„Hleďte,” řekl, „chtějte ode mne, co chcete, ale nežádejte, abych otevřel úřední lejstra. Věřte mi, to není můj obor.”

„A co je váš obor?”

„Obchody; nikterak se tím netajím. Neznáte někoho, kdo hledá byt? Vím o dvou, skvělá poloha. Odstupné nijak

přemrštěné, a plně oprávněné. A pak mám také tři obchodní místnosti, jednu na hlavní třídě, druhou v ulici La Boétie a třetí v ulici de la Paix,

panečku, na nejživějším místě! Na ty obchodní místnosti bych vám mohl vyklopit čistých deset tisíc provise. Nic z toho se vám nehodí?"

„Mně by se zatím hodil do krámu prostě člověk, který by se chtěl ujmout toho fasciklu.“

„Hleďte,“ řekl podnikavý mladý muž, „jsem přece jen ministerský úředník, takže mohu zkusit prokázat vám službu. O co vlastně jde?“

„O nějaký politický spor někde na venkově. Je třeba poslat instrukce tamnímu prefektovi.“

„Bon!“ řekl mladý muž. „Už to mám! Jděte do čtvrtého oddělení, o poschodí výš, a dejte ten svůj fascikl oficiálovi Pupikáčkovi. Je-li opravdu třeba rozhodnout něco, udělá to s největší radostí. Koníčkem toho chlapíka je dopalovat lidi. Řekněte mu, že jsem vás k němu poslal já. Nedávno jsem ho pojistil a odpustil jsem mu polovinu první premie. Od té doby pro mne udělá všechno.“

„Hned tam běžím,“ řekl druhý tajemník, „a pěkně vám děkuji. Pomohl jste mi z nepříjemných rozpaků.“

„Nějaká cestička se najde vždy a všude,“ odpověděl mladý muž, ale hned chytil druhého tajemníka za ruku a nenechal ho odejít.

„Poslyšte,“ řekl tiše, „vím o nové akciové společnosti, teprve se to zakládá, báječný obchod. Nepáčilo by se vám to?“

„To opravdu ne! Ale proč o tom neřeknete našemu starému!“

„Luvelákovi?“

„No jak by ne! Sedí ve správní radě ani nevím kolika všelijakých společností.“

Mladík nespokojeně našpulil rty a řekl:

„Začít si něco s Luvelákem, to není zajímavé. Ten shrábne vždycky všechno sám, a když je zle, uteče a ostatní nechá v bryndě. Pěkný pták, ten váš ministr.“

Tak se stalo, že rozhodnutí ve zvonokoské záležitosti musil nakonec oficiál Heliodor Pupikáček, člověk náramně bručounský. Příčinou toho neochvějného mrzoutství byla jistá nepříjemná tělesná vada, která měla neblahý vliv jak na jeho povahu, tak

na jeho kariéru. O Pupikáčkovi bylo možné říci totéž, co někteří historikové řekli o Napoleonovi: *ínsignis sicut pueri*, jenže u chudáka oficiála to nebylo vyváжено duševní nadaností; bohužel, neboť nadaný duch může zklamaným milenkám poskytovat aspoň ukojení řádu duchovního a i taková ukojení mohou přes všelijaké ty komplexy, známé psychoanalytikům, dospět někdy k rozkoši fyzické, třebaže to není tak docela jisté. Řekněme, aby nám bylo lépe rozuměno, že ženy, jak už jsou tak zvyklé přesvědčit se vždycky hned prvním pohledem, jaký osud je čeká, by se nahému Pupikáčkovi byly jenom usmívaly. Hned by u Pupikáčka viděly, že před sebou mají muže, který nestačí na to, na co by měl chuť. Proto také oficiál pěstoval styky jenom v černé tmě, ale bývaly to styky tak chvatné, že ani ve tmě, třebaže tam bylo možné přibrat si na pomoc obraznost, ho žádná žena nemohla brát vážně. Vrcholem neštěstí bylo, že Pupikáčka vzrušovaly jenom ony mohutné ženy, o kterých se říká „je jako dragoun“; tyto obryně ho uchvacovaly. Procházel jejich náručí téměř nepostřehnut a nebýval v jejich životě ničím více než lehkým sucharem, který nikdy neukojí hlad. Objetí se končívala zasněným překvapením, přibarveným ironií, ne-li dokonce útrpností.

Při studiu lidských povah se jenom nedostatečně přihlíží k nejprostším faktům, ačkoli i ty na ně mívají často vliv. Duše

velmi často děkuje za mnohé tělu, v němž žije, a jisté rozpory mezi duší a tělem v sobě mají něco téměř tragického, když, jako v tomto našem případě, příčinou nesouladu je nějaká maličkost, která svádí k vtipkování a kterou nelze trvale utajovat. Nezbyvá než uznat, že krutý je osud, který kalí lidské životy pro několik gramů masa, osud, který ho jednomu dává přespříliš málo a druhému zase přespříliš mnoho, neboť toto také má své nevýhody. Ale této druhé osudové nepřízni by Pupikáček stokrát byl dal přednost před neštěstím svým: zraňovat, probouzet křik, ba i zděšení, všechno bylo lepší než to nevšímavé mlčení, do něhož se ženy uzavíraly po jeho letmých objetích.

Za takových okolností uznal za prozíravé přivolat si na pomoc nevědomost a oddanost, dbalou manželských povinností. Oženil se zavčas s velmi mladou dívkou, která zrovna vyšla z klášterní školy. Bohužel paní Pupikáčková se brzy aspoň z doslechu — neboť všechno se člověk jednou doví a ženy se rády chlubí — dověděla, že ie zkrácena v radostech a slastech, na které má manželské právo. Neukojenost jí ztrhala nervy a rodinný život se Pupikáčkovi stal téměř nesnesitelným. A nesměl se proti tomu ozvat ani slovem, protože věděl, jak veliké jsou jeho viny. Léč byl sice nasnadě a oddaných přátel měl oficiál dost, ale byl, nešťastník, žárlivý. A to ho zabilo, třebaže to ničemu nezabránilo. Paní Pupikáčková si totiž opravdu přibrala spolupracovníka a vybrala si ho tak statného, aby si všechno vynahradila. Aby však neprobudila manželovo podezření, dělala mu stejné domácí výstupy jako předtím. Neměl tedy chudák Pupikáček žádný užitek z vyrovnané nálady a ze starostlivé péče, které bývají často dobrou stránkou zanášejících manželek.

Není proto nic divného, že Pupikáčková povaha — jak tak stále přežvykoval svou pokořenost, která ho činila posedlým, a

jak cítil všude kolem sebe utajovaný posměch — brzy zatrpkla a že pan oficiál i nejvážnější věci posuzoval s chichotem tak suchým, že jeho radost se vždycky projevovala chřestivě, Pupikáček, ubohá oběť nelítostného osudu, se za svou smůlu mstil tím, že připravoval nejpošetilejší osudy lidem, kteří nějak záviseli na ministerstvu. Říkal si, že jistě jsou mezi nimi muži nespravedlivě privilegovaní, kteří dovedou ženy přivádět do stavu milostné porobenosti, tedy obdaření mocí, která jemu byla navždy odepřena. A právě taková fysická moc byla jeho hlavním, jediným zájmem a jeho myšlenky se od něho nikdy neodvracely nadlouho. Ve volných chvílích neustále snil o opojných vzdeších a o báječných milostných výbojích a všude kolem vysněného herkulovského Pupikáčka viděl koberce, a divany poseté nádhernými těly, vyčerpanými, úplně zvládnutými, a prosebné krasavice, jak se hádají, která přijde dříve na řadu.

Nikdo neměl tušení, že Pupikáček se za svými přimhouřenými víčky pohybuje v samých přeplněných harémech. Byl považován za úředníka spíše prostředního, náladového, a oficiálství znamenalo konec jeho postupu. On sám to věděl. Pozorně se chránil jakékoli úřednické horlivosti, vyjma při některých obzvláštních příležitostech. Ale to potom jeho horlivost nabývala rázu pomsty na lidském rodu, neboť to bylo druhé jeho oblíbené zaměstnání. Pupikáček by hrozně rád byl měl moc. A ježto ji neměl, využíval ždibců moci, kterých se mu tu a tam dostalo, k tomu, aby ze státních institucí dělal tupohlavou, co nejškůdnější sílu a aby je tím zesměšňoval. „Jaképak copak,“ říkával, „když přece všechno je

blbost? Život je pytlík s numery. Nechme svobodně rozhodovat náhodu.“

Tuto metodu aplikoval hlavně na svou kancelářskou práci a vymyslel si soustavu, která „umožňovala nesmyslné náhodě

konat dobro". V kavárničce, do níž pravidelně chodíval s jistým Tusé-rem, podúředníkem z téhož úřadu, nechával o věcech, které měl vyřídit jménem ministerstva, rozhodovat karty. Hra tím nabývala fraškovitého půvabu a pak: tolik, aby hráli o peníze, naši dva karbaníci neměli.

Tak to dopadlo také se Zvonokosy. Uvažovali o tom spolu v kavárničce. Pupikáček si udělal několik poznámek, když studoval zvonokoský fascikl. Zeptal se Tuséra:

„Tak co vsadíte?"

„Já? To je docela prosté. Pošlu hejtmanovi příkaz, aby dal v místním tisku uveřejnit nějaké prohlášení, které by tam obnovilo zase klid a pořádek. A je-li třeba, aby tam zajel a promluvil s farářem a se starostou."

„No a já," řekl Pupikáček, „pošlu do Zvonokos naopak četníky. Tak co? Lízany mariáš? Kdo vyhraje, toho rozhodnutí platí. Já rozdávám." Sejměte. Pupikáček vyhrál. O osudu Zvonokos bylo rozhodnuto. Za čtyřiaadvacet hodin potom odeslány příkazy prefektovi kraje Rhóne.

17/ výkonné orgány a úřední cesta

Rhónský hejtman jménem Isidor Liočka byl člověk s velmi ohebným hřbetem, a přece ani tato pozoruhodná pružnost páteře ho nechránila vždycky před rozmary osudu zvyklého vesele zatápnout ubohým smrtelníkům. Strach, aby mu ochranná božstva nespísala nějakou syčárnu, ho úplně olupoval o rozhodnost. Potíval se vždycky krví, než podepsal úřední akt. Tento člověk, muž v nejlepším věku, byl svou ženou podváděn, a paní Laura ani neráčila zatajovat mu to. Ale bezpečný pud ho upozornil, že kdyby si vzal jinou ženu, byl by podváděn stejně, ale možná méně prospěšně. Neboť podváděn byl z dobrého

důvodu, totiž ze ctižádosti, a jeho manželská potupenost, o níž se myslilo, že mu

není známa, mu prokazovala veliké služby. Kariéru dělala a vodu na jeho mlýn naháněla vlastně paní prefektova svým záletnictvím. Prefekt vypadal proti své čínorodé manželce jako hadr a prefektova se před svým onucovitým manželem zoufale a vztekle buší-vala do řader až neslušně nádherných, která byla jednou z okras Třetí republiky, a volávala:

„Ach, kdybych já byla mužem!"

Ale v tom bývala nespravedlivá k osudu, neboť měla veliký prospěch z toho, že byla ženou, a to krásnou ženou. Není tak jisté, zdali by jí i veliké nadání bylo pomohlo — kdyby se byla narodila mužem — dosáhnouti toho, čeho jakožto žena dosáhla svým nadáním v intimních stycích, a to především toho, že z Liočky, z té bezstarostné nestvůry, udělala prefekta. Neboť to bylo opravdu její dílo, dílo zdárně dokončené velikou vrozenou štědrostí, smyslem pro využití každé vhodné příležitosti a znalostí tajných zvyků všech vlivných mužů, kteří mají zásluhu na tom, že paní Liočková se řadí mezi nejslavnější a nejdovednější milostnice naší doby.

Na vyšších politických místech byla paní prefektova Liočková považována za ženu snadno dostupnou. Ale v tom je třeba spravedlivě se jí zastat, neboť ztratila možná všechno, ale nikdy neztratila hlavu. Pakliže se o ní říkalo, že to zaplatila svou dobrou pověstí, je třeba tomu rozumět tak, že vždy zaplatila jen tolik, kolik bylo třeba, neboť nikdy nic nedala, dokud napřed nedostala, a vždycky dovedla předběžná vzrušení nechat bez ukájejícího rozuzlení. A ježto ji ani nenapadlo vidět požitky v tom, co byla nucena dělat v zájmu mužovy kariéry, vedla si o svých „úředních láskách" přesné účetní záznamy.

Ovšem ani čistého požitku se tato nenasyta nemínila zříkat a vybírala si jej v elegantním personálu ministerstev. Věčně ji

tam bývalo vidět a věčně se tam přimlouvala za svého Liočku, neboť ta nestyda chtěla z tohoto náfukey udělat buď vyslance, nebo guvernéra v koloniích. Uměla na mladé ministerské tajemníky, kteří vyhovovali jejímu vkusu, upírat pohledy tak žhavé, že líce těch hezkých mládenců jenjen hořela. Již pouhý pohled na její ústa nutil klopit oči, protože i když mlčela, byla již plná příslibů. Muž, na kterého tato žena upřela oči, byl v mžiku nahý, veřejně nahý. Ale ona, skloněná — jako by žádala nějaké informace — k tomu, kterého si zvolila, omamovala ho horkou uhrančivostí

svých proslulých ňader, té pasti na muže, a se strašně úchvatným úsměvem mu řekla: „Hned bych vás shltla, mládenečku!“ Hltat, to je opravdu správné slovo o láskách paní Liočkové, krásné Laury. V útulném bytě, do něhož lákala mužskou mládež, dosahovala od pětadvacetiletých mládenců takových výkonů, že potom bývali celí vyjevení, pyšní, na smrt bledí a s mozkiem úplně prázdným. Málo jich dovedlo odolávat dlouho její vysávací síle. Žena, jak vidět, velmi bohatá. A kolem čtyřicátého roku svého věku byla paní Laura právě na vrcholu své kypivosti a obratnosti.

Prefekt, kdykoli u sebe neměl manželku — neboť všechny těžké případy předkládal jí —, nikdy nevěděl, jak se rozhodnout. A právě za nepřítomnosti paní Liočkové dostal Pupikáckovy instrukce, jež ministr podepsal bez čtení. Liočka byl ve velikých rozpacích. Tušil, že by mu z toho mohly vzejít nějaké nepříjemnosti, a i sebemenší úřední nepříjemnost mohla zhatit prefektčiny intriky. Kdyby do Zvonokos poslal oddíl četnictva, upoutal by pozornost veřejnosti na ten kout Beaujolais a tisk by to rozpadával. Bylo by třeba rozhodnout se pro nějaký chytřejší postup a Liočka se každého rozhodování hrozil. Neustále myslel na příští volby a toužil neznepřátelít si nikoho. „Jenom kdybych já chudák věděl, co udělat!“

hořekoval tento nerozhodný člověk. „To je fakt, že žádná strana, která je u moci, nikdy neuspokojuje voliče," říkal si dále, „takže po příštích volbách budou u vesla patrně jiní lidé!" Nechtěl si to proto s žádnou stranou úplně rozházet. Celá jeho malátná činnost záležela v tom, že se vždycky snažil smířovat protivy, ale tím budil samou nespokojenost téměř na všech stranách.

Přemýšlel a řekl si, že našel jedno z těch neutrálních řešení, jimž dával vždycky přednost. Nebylo by lepší poslat do Zvonokos místo četnictva vojáky, a to prostě pod záminkou polního cvičení? Pořádek by byl zajištěn a veřejné mínění by nebylo pobouřeno.

Po zralé úvaze se mu to zazdalo velmi obratné. Řekl šoférovi, aby si připravil vůz, a dal se zavést k veliteli místní posádky.

Velitel, generál jménem Flanel, pocházel ze slavného šlechtického rodu. V sedmnáctém století býval jeden z předků tohoto rodu osobním komorníkem Ludvíka XIV. Jednou trpěl tento

vladař neobyčejně zvýšenou činností břišních útrob a mělo to tenkrát neblahý vliv na jeho náladu a tím také na státní záležitosti. Ale náš milý šlechtic, pověřený velebným čištěním Jeho Veličenstva, konal svůj úkol tak jemně, že se vladař neubráníl, aby mu jednou s onou svrchovanou důstojností, za níž se mu v dějinách dostalo jména Veliký, neřekl: „Ach, příteli, jak krásně mě utíráte!" — „Veličenstvo," odpověděl komorník se skvělou duchapřítomností. „Flanel je vždycky hebký!" Paní z Montespan, náhodou přítomná s řadry pro vladařovu potěchu obnaženými, se velmi nasmála tomuto nápadu a komorníkova vtipná odpověď, o níž si hned vyprávěly celé Versailles, velmi proslavila celý jeho rod a tato sláva se udržela až do pádu starého řádu. Revoluce, nešetřící

nejvznešenějších tradic, neušetřila ani tuto tradici. Avšak Flanelové si z otce na syna odevzdávali kult věrnosti vládě, který se odvozoval až od králova konečníku. Něco z této rodové pýchy se uchovalo i v posádkovém veliteli.

Generál Flanel byl vždy pro přísný pořádek ve státě, jak je to běžné mezi generály, kteří měli ve válce velení a dali pobít spousty lidí, zemřelých, ovšem, nevědomky, smrtí velmi křesťanskou, a to zásluhou světového názoru svých generálů. *Non nobis, sed tibi gloria, Domine*. Tento úžasný nesmysl — úžasný v tomto použití — oslavoval dokonce krach naší ofensivy a dal jej bez špetky rozumu — odporovalo to totiž obsahu — na závěr úřední zprávy z fronty ze dne 28. září 1915 jistý slavný vojevůdce, který válku pozoroval na dolním konci periskopu, ze vzdálenosti tak veliké, aby jeho mozek mohl dost jasně přemýšlet, a s pořádnou vrstvou betonu nad hlavou, aby mohl přemýšlet ještě jasněji. Ale tento památný nesmysl vysvětloval dost jasně klid generála Flanela před válečnými hřbitovy, jež pomohl opatřit tak mnohými křížky. Považoval se prostě za slavný nástroj v rukou božích a gratuloval Bohu k tak dobré volbě. Ve svém pravověrném smýšlení byl Flanel přesvědčen, že válka je vlastně dobrá věc, protože učí civilisty žít, že armáda je nejkrásnější zřízení na světě a že generály nikdo nepředčí co do rozumových schopností. A takto smýšleje, nepotřeboval myslet celkem již nic víc a také se tomu bedlivě vyhýbal. Velitel to byl celkem dobrý, jenže neříkal často „krucifix!“, protože byl pravověrný, ani „basomateremtete“, protože to už vyšlo z módy.

Posádkový velitel, když prefekta vyslechl, řekl mu svůj názor, a to byl v tomto případě celý program:

„Však já jim zdvihnu bony, milion hromů do chlapů!“

Do chlapů: to znamená do zvonokoských občanů, strůjců nepořádku. Aby si opatřil podrobnější informace, generál si

jakožto pořádný pravověrný voják, toužící sloužit dobré věci, zajel na arcibiskupství. Monsignore Adaggio ho chytře informoval o zvonokoských událostech; možná až příliš chytře, a to byla chyba, neboť Flanelovi se to všechno popletlo. Ale od takového Emanuela Adaggia nebylo možné žádat, aby přestal být chytrým v některé chvíli svého života, zrovna tak jako od takového Flanela nebylo možné žádat, aby se chytrým najednou stal. Člověk je, jaký je, a to jednou provždy. Jakožto člověk chytrý arcibiskup nepochyboval, že je mu rozuměno, a generál nemající chytrosti ani za groš nepochyboval, jakživ nepochyboval, že všemu dobře rozumí a že jeho rozhodnutí se vždycky vyznamenávají bystrostí a vhodností. Tato rozdílnost povah stojí za povšimnutí. Monsignore Adaggio, třebaže měl sklon spisek skepticismu, příliš důvěřoval lidem, kdežto Flanel, vždycky optimista (a to takový, že dovedl bez mrknutí a bez nejmenší pochybnosti o své moudrosti dát za války zbytečně pobít deset tisíc lidí naráz), jim nedůvěřoval nikdy. Vyplývá to z toho, že oba muži hodnotili inteligenci druhých lidí podle sebe.

Po návštěvě na arcibiskupství si posádkový velitel dal zavolat svého pobočníka, generála kavalerie Labura, informoval ho svým způsobem o celé věci a shrnul své instrukce takto:

„Zdvihněte jim bony, milion hromů do chlapů! Zaříd'te to úřední cestou!"

Tak tedy uvidíme již po druhé, jak fungují nesmírně přesná kolečka „úřední cesty". Podle příkladu svého šéfa také generál Labur přál církvi. Řekl si, že je nutné jednat bez meškání a rázně. Poslal si pro plukovníka Chochola, velitele jednoho pluku koloniální pěchoty. Řekl mu o Zvonokosech a skončil těmito slovy:

„Pádnou pěst! A okamžitě!"

U Chocholova pluku se jeden velitel praporu vyznamenával řízností: major Pitvora. Plukovník mu vyložil situaci a řekl:

„Nějakého rázného chlapíka potřebujeme. Máte takového člověka mezi svými důstojníky?"

„Mám," bez váhání odpověděl major. „Cajdrnohu!"

„Tak tedy Cajdrnohu. Zaříd'te ihned všechno potřebné."

Jako všichni lidé energičtí a rázní ani major Pitvora si nelámal hlavu podrobnostmi. Řekl to kapitánu Cajdrnohovi stručně, ale jasně:

„Půjďte mezi křupany do nějakého Horákova; Zvonokosy se to jmenuje (vyhledáte si to na mapě). Jde o nějaký fofr kvůli nějakému záchodku; je v tom farář, nějaká baronka, rozbitá okna, tlupa nějakých idiotů, ani nevím co všechno. Vůbec tomu tyátru nerozumím! Až tam budete, uvidíte sám, o co jde. Udělejte mi tam pořádek a moc si s nimi nehrajte. Jenom jedno vám doporučuji: stůjte spíš při farářské straně. Je to strana pořádku. To je vám fuk, že ano? Mně taky! Tak rozuměl jste?"

„Rozuměl, pane majore," přisvědčil Cajdrnoha.

„Pěkná otrava, že?"

„To ano, pane majore."

„Tak tedy úplně volnou ruku máte. Udělejte mi tam řízně po vojansku pořádek." • „Podle rozkazu, pane majore."

Kapitán zasalutoval a odcházel. Ale major přece jen pocítil výčitky svědomí, zavolal ho ještě jednou a doplnil své pokyny: „Ale ne abyste mi tam blbnul přespříliš!"

Tak byl kapitán Cajdrnoha pověřen zvláštním úkolem.

Kapitán Cajdrnoha, voják od píky, byl silná vojenská povaha. Není bez zajímavosti načrtnout si v hlavních obrysech kariéru tohoto důstojníka.

Roku 1914 mu bylo dvaatřicet let a točil se jako dělesloužící poddůstojník na dvoře jedněch alžírských kasáren.

Hlavní jeho touhou bylo stát se, bude-li všechno klapat, štábním šikovatelem, odejít z činné služby a najít si nějaké příjemné civilní zaměstnání, na příklad jako vrátný v nějakém šikovném klidném podniku. Taková flákanda se mu zdála pro chrabrého vojáka ke stáru jako dělaná. V myšlenkách na tento závěr, jímž hodlal korunovat léta své služby, se už viděl, jak sedí obkročmo na židli v chládečku širokého majestátního vchodu, oblečen do tmavé parádní blůzy třpytící se medailemi z kolonií, jak si z dlouhé chvíle kroutí cigarety, jak si přísně prohlíží lidi s jistotou pohledu, vypěstovanou dlouhým cvikem ve strážním oddílu, a nehne se z místa, leda

když jde zahnat žízeň do sousední kavárničky, kde přibarveným vyprávěním o svých taženích lacino okouzluje prostoduché slečinky. Některá z těch čilých pokojských jistě nebude necitelná k takové spoustě hrdinských činů. A ostatně on, který měl lásky ve všech zeměpásech, dovede už na hezkou ženskou zamrkat, možná trochu vulgárně, ale vždycky tak, že jí to jasně dává na srozuměnou, jak to s ní myslí. A hlavní věc je, že tomu každá dobře rozumí. Neboť on měl takřka neomylný smysl pro rozlišování lidí a uměl si vybírat ženy podle svého gusta, „doroty“, jak jim říkával. Zacházel krutě s těmito otroky svých mrzkých choutek a přijímal od nich příležitostné dary jako hold vzdaný jeho mužné síle, která se neštítla užít pěstí, když milostpán víc vypil. Příčle na společenském žebříku jsou pohyblivé a nejsou od sebe všude stejně vzdáleny. V civilním životě bychom Gajdrnohu museli zařadit mezi dokonalé darebáky. V africké armádě byl znamenitým poddůstojníkem.

Aby hodnosti štábního šikovatele dosáhl bezpečněji, četař Gajdrnoha se na kasárním dvoře vyznamenával bdělou činností huby. Ve skutečnosti se Cajdrnoha tak nechoval ani ze záliby, ani proto, že by byl měl tak špatnou povahu. Ale věděl, že silný hlas je na vojně nezbytný, chce-li na sebe člověk upozornit

představené a zasloužit si jejich úctu. V kasárnách ovšem kdekdo řval od rána do večera a od nejvyššího k nejnižšímu a každý, kdo se chtěl vyznamenat, musel řvát ještě hlasitěji než ostatní. Cajdrnoha byl dosti dobrý pozorovatel, takže si to ihned uvědomil. A stejně pochopil toto: šarže, která netrestá, je jako četník, který nehlásí žádné přestupky; je podezírán ze slabosti a z nedbalosti ve službě. Getníci a vojenské šarže dělají každé své rozhodnutí s onou pokojnou jistotou, že všichni civilisté jsou možní delikventi a všichni vojáci ulejšáci. Paradoxní věc: právě v tomto přesvědčení, že i armáda i civilní společnost lidská se skládají téměř ze samých darebáků, tkví síla armády a pevnost společenského řádu, neboť oběma je jim třeba, aby nastolily svou disciplínu a blahodárnou hierarchii, silného základního principu každému ihned pochopitelného. Četař Cajdrnoha ihned uznal správnost tohoto principu a neměl nic proti tomu, když mu poručík nadával siamských volů; věděl totiž, že také on sám smí beztrestně nadávat volů všem lidem, kteří nejsou poddůstojníky. A právě proto také toužil, aby se zmenšil počet lidí, kteří měli právo nadávat mu,

a aby se naopak zvětšil počet lidí, kterým on sám směl po chuti vynadat. Touha tak přesně definovaná a tak štědře se podílející na jeho osobní důstojnosti mu nedopřála ani chvíli klidu. Řval tedy v alžírských kasárnách o sto šest a rozdával, neohlížeje se nalevo ani napravo, kasárníky a aresty stejně, jako nadpozemské mocnosti rozdávají lidské pohromy a strasti, to jest jménem nějaké znepokojující metafysické moudrosti, jejíž záhadnost se nám do smrti nepodaří pochopit.

Mobilisace zastihla četaře Cajdrnohu v této pilné práci a přivedla ho na frontu. Tak se z ničeho nic octl tvář v tvář jinému vojsku, proniknutému stejně jako jeho armáda přesvědčením o své jedinečnosti, a tvář v tvář jiným četařům, stejným otevř-hubům jako on a stejně jako on nadávajícím

každému volů a pokakanců. Bylo to vidět z tváří těch zrzků, těch fádnicích nordických blondýnů se zvířecím výrazem, zbalamucených a slepě poslušných.

První kontakt mezi těmito resolutními muži měl neblahý účinek na rozum: rozum velel opustit co nejrychleji ta místa. Ale generál, daleko vzadu, přikazoval opak, generál pěkně uvelebený v závětrí a chráněný před úžehem — to totiž bylo to nejhorší, co mu na frontě hrozilo — v tom setsakrmensky nebezpečném srpnovém slunci, palčivém jako blázen. Generál se držel raději ve stínu, s očima u polního kukátka, a měl opravdu bojovnou radost, když viděl vystupovat hodně dýmu z nějakého nevinného lesa. „To stojí za podívanou!" říkal důstojníkům svého štábu. A nejen za podívanou to stálo, neboť z lesa zazníval až k němu tlumený rachot a slabé ozvěny trubek, vyzývajících k útoku na bodáky. „Ti tam jistě dostávají na frak, ti sviňáci!" pochvaloval si generál a myslel tím ovšem Němce, neboť ani trochu nepochyboval, že všichni Němci budou zahnáni, roztrháni na kusy, rozprášeni, rozsekáni, rozdrceni, rozkucháni, propícháni a strachem celí poděláni, kdežto Francouzi že jsou v té mele takřka nezranitelní, růžoví od samé spokojenosti a vyzbrojení jak duchaplnými vtipy, tak dvě stě padesáti náboji a bujarými bajonety, které se s rozkoší přehrabují v teutonských střevech.

A o tom, že všechno se rozvíjí přesně podle jeho neomylných výpočtů, byl ten pán přesvědčen tak pevně, že se kolem páte

hodiny odpolední, kdy mu již nehrozil úžeh, nebál učiniti hrdinské rozhodnutí. „Myslím, pánové, že bychom teď mohli popojít o dobrých sto metrů dopředu. Budeme tam mít lepší pozorovací stanoviště." Tato slova řekl tak resolutně a neohroženě, že se všichni zachvěli. „Pane generále, proboha, mějte rozum!..." zaprosil náčelník jeho štábu. Ale generál mu

odpověděl s neústupným úsměvem: „Jisté neohroženosti jsou nezbytné, pane plukovníku, pamatujte si to, prosím!" Slavný výrok! Nerozhodl sice o výsledku bitvy, jenž byl zarážející, ale velmi přispěl k rychlé kariéře muže, který jej vyřkl. A generál neohroženě šel dopředu a zastavil se teprve necelé tři kilometry za bitevní linií, v nebezpečném pásmu, kam střely sice nedopadaly, to je pravda, ale čert nikdy nespí! A zůstal tam až do soumraku, stále neochvějný. O tom, co se vpředu děje, neměl potuchy, ale bez rozpaků dával rozkazy; vypadaly podle toho. Musíme ovšem dodat, že německý generál na opačné straně se choval stejně neohroženě a dával rozkazy se stejnou znalostí situace.

Tak se stalo, že o vítězství se v lese rvaly dvě armády vzteklych bláznů, užaslých hrůzou; neměli tušení, co tam přišli pohledávat, a přece se bili jako dravci, řvali, stříleli, běhali, bodali, vraždili nazdařbůh a přitom upřímně toužili vzít nohy na ramena a zdrhat, bouřili se proti smrti a pozvolna v nich začínalo klíčit přesvědčení, že vojevůdci všech armád na světě jsou jistě největší lumpi pod sluncem a že oni, prostí vojáci, by jim s velkým požitkem namlátili hubu, že by jim ji rozsekali rafinovaně, že by jim opravdu raději jako poslední sousto vrazili jejich uřeza-vý pytlík do huby, než aby mlátili po hlavách nepřátele, ty ubohé blbouny, kteří zrovna tak jako oni dělali toto nekřesťanské řemeslo a přišli tam dát si párat břicha, rvát střeva, rozsévat játra, síeziny, srdce, žaludky, ba i varlata po polích; a při tom si v posledním zachroptění duše říkali, že ti prevíti, všichni ti, kteří se zatím do omrzení válejí s krásnými perversními trajdami a přecpávají se dobrým žrádýlkem a poctami a poklonami a obdivem, že všichni ti prevíťští ulejšáci, mordie, ti sadisté, ti řvaví vlastenci ze zisku, ti že tento zatraceně pitomý apokalyptický masakr nastrojili jenom proto, aby se hnuly jejich kšefty, ačkoli všude pod sluncem je ještě

plno ryb v řekách, plno ptáků na stromech a zajíců v brázdách, plno zrní v zemi a ovoce na větvích, spousta krajů téměř prázdných a všude plno žen celých zvlhlých osamělými touhami, a nemohou si to dát s žádným krásným chlapíkem, kdežto zde jsou nejkrásnější chlapi rozkucháváni jako prasata. Toto by si byli ti v lese mysleli, kdyby nebyli bývali tak bláznivě, tak strašně nepochopitelně šílení nebo mrtví. A tito mrtví nepotřebovali již nic než trochu hlíny na tělo, a ani to tak velice pro sebe, protože jim to bylo úplně na věky fuk, zdali budou pohřbeni nebo nic, ale třeba toho bylo pro lidi živé, protože ti se přece jen nechtěli dát otravovat takovým mrtvolným smradem.

A generál zatím, úplně klidný, úplně spokojený, ba i nemálo rozjařený, stál na kopečku ukryt v hájku a každé čtvrt, hodiny opakoval: „Dobré je to! Všechno klapě!“ A velitel naproti u nepřátel také opakoval zase svým jazykem: „*Es geht! Schon, sehr schon!*“ Ale přestalo to klapat, když pan komandant dostal žízeň. Nepodal vám mu ten zatracený idotský velitel zásobovací služby láhev teplého piva, jemu, generálovi? A při tom ještě s nehorázně blbým úsměvem na trulantské papuli řekl: „Válka je válka, pane generále, že ano?“ Generál pochopil celou tu drzost teprve po prvním doušku. „Cože?“ zvolal. „A napřed se postavte do pozoru před svým představeným. Nač vás tu mám, pane majore?... Nabídnout mi takové čuránky! Do toho lesa tamhle vás pošlu, jako do pekla vás tam pošlu s těmi ostatními vrtáky, a hned zítra!“ Ted už i generál zuřil jako blázen. Zavinilo to patrně slunce, nebo snad měl ještě od oběda přecpané břicho. A major nevěděl, co odpovědět. Byl to major trochu skromný, nevyznal se v pletichách, protože neprošel Válečnou školou. Teprve teď, ale příliš pozdě, si začínal uvědomovat, že generálův nápoj, generálovo jídlo, generálova postel, generálův nočník,

generálův záchod, generálova milenka, generálův sluha, generálův kůň, kobylince generálova koně, zkrátka že všechno, co má vliv na generálovu náladu, může mít ve válce význam, ba že to může mít vlastně větší význam než generálovi vojáci... Ale uvědomil si to příliš pozdě, protože hned ráno tam šel, do lesa, a rozpárali mu tam břicho zrovna tak jako jeho kamarádům. A když vyříhával svou bezelstnou dušičku — nechtělo sejít z něho ven — dobrák major, v pozoru umírajícího poslušného vojáka, uctivě, tiše opakoval: „Je čerstvé, pane generále, opravdu čerstvé... umírání!" A potom umřel jako ubohý idiot, o jednoho víc nebo míň, na tom nezáleží. A generál na něho již nemyslel a říkal: „Tenhle život na čerstvém vzduchu mě omlazuje o dvacet let. Kdyby válka mohla trvat rok nebo dva, dožil bych se stovky! ..." „A možná maršálské hole!" — ale toto již neřekl, protože se bál, aby se to nedoneslo ostatním generálům; ti totiž jakožto rovnocenní kolegové byli velmi důmyslní lotři, vesměs ochotní stát se maršály dříve než jejich kamarádi a za tím účelem prostě sabotovat všechny jejich bitevní akce.

Tato první bitva se Cajdrnovi ani trochu nezamlouvala. Tot' se ví, stejně jako všichni, když z toho vyvázli se zdravou kůží, se nafukoval, hrál si na hrdinu, ale v duchu, když si představil, že se tam bude muset vrátit, mu nebylo ani trochu do smíchu. Na štěstí našla Cajdrnovova setnina v údolí, do něhož se stáhla, vesnici a v ní sklepy bohatě zásobené sudy vína a lahvemi slivovice. Všichni se před návratem do lesa opili. Setnina byla hnána k bajonetovému útoku přes území postřelované strojnými puškami. Podařilo se jí sice přeběhnout je, ale ztratila při tom tři čtvrtiny mužstva. Večer se slavný zbytek setniny vrátil dozadu a podplukovník zastavil těch dvaatřicet mužů a řekl jim:

„Udatní vojáci! Jste hrdinové, kamarádi!"

„Byli na mol, pane podplukovníku!“ nevinně odpověděl Cajdr-noha a chtěl tím říci, že mužstvo mohlo nadlidsky vykonat takový nelidský úkol právě jenom proto, že již nemělo zdravý lidský rozum.

Ale podplukovník, když to slyšel, se zle zamračil. Takový volný výklad hrdinství se mu nehodil do krámu. „Na vás si dám pozor, vy!“ řekl Cajdrnohovi. Na štěstí byl tento podplukovník již za chvíli potom zabit zbloudilým šrapnelem (jedním z onoho mála nábojů, které toho dne vykonaly opravdu dobrou práci) a tato smrt zachránila tak zrovna včas Cajdrnohovu dobrou pověst. A Cajdrnoha si zapamatoval, že teď již není radno říkat, co slina na jazyk přinese.

Ale neustal horlivě přemýšlet o svých prvních válečných příhodách. Brzy učinil tento významný objev: *ve válce kráčí opilý člověk rovně*. Později byli prý Němci nuceni dávat vojákům injekce alkoholu, ba i etheru. Avšak právě jako tolik jiných věcí i tento krásný vynález je francouzský a zásluhu na něm má prostý poddůstojník naší koloniální pěchoty.

Od té doby se Cajdrnoha do bitevní linie nikdy neodvážil bez

pořádné zásoby alkoholu. Pil tak dlouho, až ztrácel jasné vědomí a až v sobě cítil pitomou zuřivost, která potom v bitvách dělala divy. Tato metoda mu vynesla, že jeho představení si brzy všimli jeho udatnosti. A ještě šarže byly velmi vhod decimovány, stal se brzy šikovatelem a potom dokonce podporučíkem. Když se dostal k Verdunu, byl již poručíkem a právě za této strašné bitvy si definitivně získal velikou slávu. Když slyšel tu hroznou kanonádu, pochopil, že musí zvýšit obvyklou dávku svého morálního posilujícího prostředku. Ale vzal ho víc, než kolik snesl, a když jeho setnina vylezla ze zákopu k útoku, skulil se na smrt opilý clo granátové jámy mezi oběma liniemi a pokojně tam mezi mrtvolami

chrápal celých třicet hodin, zatím co kolem něho zuřilo nejstrašnější ničení, jaké kdy otřásalo zeměkoulí. Probudil se už po boji v hrozivém tichu, nad nímž se vznášela jenom radostná píseň skřivana, jásajícího na modrém nebi. Neměl tušení, co se asi stalo, ale pohled na dvě mrtvoly a jejich příšerný zápach mu pomohly orientovat se. Ještě než pomyslí na únik do bezpečí, si řekl: „No servus, ty troubo! To jsem opravdu zvědav, co tomu řekne starý..." Starý, to byl velitel pluku, strašný otevrhuba. Ale tím, kdyby zůstal mezi liniemi, by se nic nebylo spravilo; plazil se tedy nazpět k zákopům a skulil se do nich celý vyjevený. Jeho mužstvo vyvalovalo oči, že ho zas vidí.

„Vy jste jim ufoukl ze zajetí, pane poručíku?"

Řekli mu, že dobyli německého zákopu, ale protiútok je z něho zase vyhnal, takže se vrátili do své staré posice. Neobešlo se to ovšem bez velikých ztrát. Poručík šel k majorovi. Ten byl již zpraven o jeho zázračném návratu a čekal na něho u vchodu do svého krytu.

„Cajdrnoho," zvolal, „za tohleto vás nemine řád Čestné legie! Jak jste se dostal z jejich pracek?"

Cajdrnoha věděl, že vyšší šarži se nikdy nesmí odporovat. Vymyslí si tedy nahonem hrdinský kousek.

„Zabil jsem strážce," řekl.

„Bylo jich víc?"

„Dva, pane majore, dva silní chlapi. Jsou z nich jistě pěkné mrtvoly."

„A jak jste prošel jejich linií?"

„Šlo to těžko, pane majore. Ale zabil jsem ještě dva nebo tři ty prevíty, protože se mi zdálo, že po mně nějak pokukují."

„Jste chlapík, Cajdmoho!" řekl major. „Máte z pekla štěstí! Jistě si vypijete skleničku šnáby po takovém dobrodružství?"

„Taková nabídka se nikdy neodmítá, pane majore. A

docela rád při té příležitosti něco také pojím."

Fáma se zmocnila tohoto hrdinského výkonu a nafoukla jej do úctyhodných rozměrů. A tato nová verse se cestou přes artilerii a terén dostala až k žurnalistům; ti ji ještě za tepla dopravili do Paříže a tam, pěkně v klidu, u piva, jí tito bodří tvůrcové legendy dali definitivní podobu. Jeden z nejlepších vůdců veřejného mínění se jí zmocnil a uveřejnil v čele velikého deníku sensační úvodník s takovým začátkem: „Nádherné na francouzském národě je, že ustavičně improvizuje velikost, a to s výrazem klidné, jakoby klasické prostoty, která je zřejmě známkou jeho neporušitelného génia." V příštím týdnu se o třicet procent zvýšil příliv zlata do Francouzské banky. Byla tím jen potvrzena správnost zásady, kterou Cajdrnoha, tento samouk vojenské vědy, vytyčil hned prvního dne: že totiž alkohol má ve válce veliký význam. Jeho postavení, třebaže už byl poručíkem, bylo bohužel ještě stále tak nepatrné, že tyto dalekosáhlé ozvěny jeho činů se nedostaly až k jeho sluchu. Ale byl armádním rozkazem vyznamenán a brzy ho povýšili na nadporučíka.

Toto poslední povýšení ho přimělo k blahodárným úvahám, totiž k úvahám, které se týkaly jeho osobního blaha. „Tak teď už mám jisté, že budu kapitánem!" řekl si. „A to není maličkost!" Uvědomil si, že riskovat lehkomyšlně život teď již významný by byla veliká hloupost, a to hloupost osudná. Měl teď vlastně bohaté válečné zkušenosti, a právě proto měl velikou cenu pro budoucí armády. Záložních důstojníků bude vždycky dost (jako smetí, říkal si pohrdavě), ale nahradit důstojníky z povolání, strážce čistých kasárenských tradic, to je těžké. Bylo v zájmu vojenského stavu ponechat si některé z nich v závětrí, na semeno, aby mohli vychovat pevné kádry z příštích generací. Když se rozhlédl kolem sebe, Cajdrnoha zjistil, že není první, kdo takto uvažuje, ba že přišel dokonce

pozdě. Mnozí aktivní důstojníci, jakmile unikli z prvních masakrů na začátku války, rychle postupovali ke generálním štábům; pevně se tam usadili k velikému prospěchu svého národa a s neúmornou odvahou mu dávali vzorný příklad vytrvalosti v obětavosti. Cajdrnoha si řekl, že jeho místo je tam. Dal se při nejbližší příležitosti poslat do zázemí, a dokonce si tu příležitost sám nastrojil: nebyl nadarmo starým zupákem, ostříleným v tajných pletichách, které přivedou z konceptu i staré pány majory. V zázemí si pobyl dlouho a dobyl tam mnohých úspěchů u žen; vyhledával je ovšem, jen co je pravda, ve společnosti velmi míchané. Do válečného pásma se vrátil s důvěrným posláním: jako pozorovací důstojník armádního sboru. Dbal hlavně pravidel nejprísrnější opatrnosti a to mu umožnilo skončit válku v neporušené kůži skvělého kapitána, jehož ometálovaná hrud dosvědčovala jeho hrdinství.

Takový byl slavný válečník, který teď táhl do Zvonokos obnoviti tam pořádek.

18/ drama

Nic není opravdu směšného v lidských věcech, neboť ve všech je jistá nelítostnost, všechno se v nich končí bolestí a zánikem. Pod komedií kvasí tragika; pod směšností kypí nejrozmanitější touhy; pod fraškou se chystá drama. — Vždycky přijde jednou chvíle, kdy lidé probouzejí větší útrpnost, než jakou budili hrůzu.

Kronikář by o událostech, které budou následovat, mohl vyprávět sám. Neváhal by udělat to, kdyby neviděl žádnou lepší možnost. Ale jistý člověk poznal náhodou všechny ty události velmi podrobně, protože se jich ve své úřední funkci

sám účastnil. Mínilo tím obecního hlídače Sedmikvítku, zvonokoského občana, který tam často se zdarem a vždycky s humorem konal své uklidňující dílo. Myslíme, že bude lépe, když použijeme jeho popisu; bude jistě věrnější než popis, který bychom mohli sestavit my, protože je to opravdový svědek a jeho vyprávění bude míti, jak se rozumí samo sebou, místní kolorit. A právě tento místní kolorit je zde nezbytný. Zde tedy je zpráva Matěje Sedmikvítku. Vyslechněte ho mluvit o minulosti bez vášnivě zaujatosti, jak to dovoluje odstup času; neboť čas staví zase všechny věci na jejich pravé místo a lidi zase do jejich ubohé bezvýznamnosti.

„Tož to je tak: s Jarmilou Macarátovou najednou šili všichni čerti, pořád jenom vzdychala, pod očima měla kruhy jako vdolky a pořád jako by myslela na všelijaké ty věci, kterých se každý snadno dohádne, protože na ně myslí každá ženská, jak ji to posedne. Ona totiž Jarmila, ženská, která tak dlouho sekala dobrotu a poctivě si hleděla obchodu, najednou se vám, no ale jako blázen, zabouchla do Lorence Pořízka. Takový tulipán jako Bohdan (tulipán, protože to byl její manžel a každý manžel má zatemněný mozek) to možná vůbec neviděl, ale já přece znám všechny ženské od nás i z okolí, takže mě nebude nikdo nic povídat. Takový polní hlídač, v uniformě a s právem udávat provinilce, když je to člověk, který má dobrou hubu a šikovnou ruku, a když tak věčně okouní a všechno dobře vidí, třebaže vypadá, jako by si ničeho nevšímal, takový toho brzy ví dost a dost o ženských a má je v hrsti už tím, že mlčí, protože to by byla zatracená mela, kdyby takový člověk, který do všeho vidí, začal jednoho krásného dne povídat, co všechno ví!"

„Míval jsem to krásné časy, to tedy můžu právem říkat, protože jsem je hlídal, všechny ty stehnatky, a protože jsem se dovedl ukázat vždycky v nejlepší chvíli. Přijďte v nejlepší

okamžiku, a máte s nimi vyhráno, s těmi hezkými kobylkami. A člověk, který má vkus a zná jejich manýry, snadno pozná, kdy je nejpříhodnější objevit se jakoby jenom tak, já nic, já muzikant.

Jarmila teda z ničeho nic začala trojčit; pořád byla roztržitá, a to tak, že dokonce i špatně počítala, takže člověk by skoro byl mohl odejít z hospody bez placení. Ženská, která se tak hrozně zapomíná, která tak hřeší proti obyčejům našeho kraje, protože u nás je každá ženská jako drak na každý groš, o takové, milý pane, každý hned ví: tu to drží na správném místě, a zatraceně pořádně! Mluvím, to se rozumí, o ženských, jako byla na příklad Jarmila a Judita, o ženských, které mají bohatou náтуру a které to vychutnávají až do dna, důkladně a svědomitě, a ne o všelijakých těch frcinkách, které s tím dělají bůhvíjaké drahoty, o těch, co mají žabí krev, takže ve vás vůbec ani animo nevzbudí. Znáám jich dost takových: nikdy se to nerozehřeje, pořád se to jenom ošklíbá a ohruje to nos, pěkné otravy pro mužské! to víte: ženské, které se nezavděčíte v tomhleto, se nezavděčíte v ničem, to si pište. Říkají si, že prý jsou rozvážné, rozumné. Kdepak, panáčku!

Žádná ženská nemá rozum, tak aspoň si to myslím já, a když začne přemýšlet rozumně, vždycky to dopadne blbě. Ženské mají jednu chybu, a to je to, že nedovedou řádně myslet! To vám povídám já, Sedmikvítek. Já jsem, pane, znal, slyšel, držel, měl, no a vůbec všechno, celé tucty ženských. Toť se ví, člověk, když je obecním hlídačem, má tolik všelij akých příležitostí, když j sou samy doma za těch zdejších zpropadeně dusných letních dnů, když se chystá k bouřce: takové parno před bouřkou vám je tak říkajíc všecky úplně rozpajcuje. Poslyšte mou radu: chcete-li mít doma pokoj, ožeňte se s nějakou boubelatou, jednou z těch nakynu-tých, které skoro omdlévají, jak se jich dotknete, a někdy už, jak se na ně slibně

podíváte. S takovými si vždycky poradíte, jste-li aspoň trochu jak se patří chlap. Mela jak mela, a lepší je, když ženská ječí v noci, než aby ječela ve dne, a když ji ječet nutí požitek, než aby ječela ze zlosti. Základní pravidlo: dobrou ženskou poznáš v posteli. Taková, která se v tom dobře vyzná, bývá opravdu zlá jenom hrozně zřídka. Jak ji to chytne, jak začne magořit, ukažte jí, co dovedete: hned jí to všechny čerty vyžene z těla lip než Calabův kropáč. Jako máslo je potom a ve všem vám dává za pravdu. No je to pravda nebo ne?"

„Jarmila, tenkrát, to vám byla setsakramentsky hezká ženská, kdekomu naháněla chutě a zvonokoští chlapi chodívali do jejich hospody už jenom proto, aby ji mohli trochu okukovat. On vlastně právě z toho Bohdan, totiž její muž, tak zbohatl. Stačilo, aby je nechával omrkávat Jarmilu, a pořád měl nacvaknutý lokál a den co den večer plné šuple peněz. Dělal, jako by nevěděl, že si na Jarmilu tu a tam šáhnou. Nežárlil, protože z domu ji pouštěl jenom moc zřídka, a doma si toho nikdy nemohl moc dovolit. A potom taky, Bohdan byl silné chlapisko, plnou bečku naložil na vůz a ani nezahekal! Tož to víte, jak by zatočil s takovým nějakým hubeňouskem. Žádný si s ním nechtěl nic začít.

Když jsem teda viděl, že Jarmila je jako vyměněná, že už ani nevtipkuje s hosty a že se mýlí ve svůj neprospěch, když vrací peníze, hned jsem věděl, kolik uhodilo. Toť se ví, už dávno jsem si říkal, že je to dryčná ženská, třebaže vypadala jako ovečka. Ale nikdy jsem neslyšel, že by kdy byla Bohdanovi zanášela. Ani jednou, třebaže na to stačí malá chvilka, a ty čertovské mrchy, když je to posedne, si to vždycky dovedou narafičit, i kdyby jenom na

nějakých těch pět minut tu a tam. Když teda vidím Jarmilu takhle zfamfrnělou, povídám si: „Tentokrát to máš dobré, Bohdane!“ A tak trochu jsem z toho měl dokonce i radost, co se

týká spravedlnosti. No řekněte sám: to přece není spravedlivé, když jsou v městečku dvě tři opravdu hezké ženské a jsou pořád jenom pro tytéž mužské, takže ostatní mohou užívat jenom ubohých radostí s ženami mizerně obrostlými a málo šťastnými!... A tak jsem teda začal hledat toho zatraceného šťastného hanbáře, který si to s Jarmilou rozdál bez mého vědomí. Netrvalo dlouho a viděl jsem do toho jasně. Stačilo všimnout si, jak Jarmila nespouštěla zavlhklých očí z Pořízka, jak se na něho dlouze usmívala a nevšímala si přitom nikoho kolem, jak se nakláněla, když mu servírovala, jak mu při tom hladila hlavu svými nakynutými balónky a jak na všecko ostatní zapomínala, jenom aby ani ždibec neztratila z toho svého kocourka, dokud tam byl. Ženské, když je to popadne, se dvacetkrát za den ke všemu mlčky přiznávají: láska jim crčí z těla jako pot z podpaží. Tak silně, že všichni mužští kolem jsou jako hřebci, třebaže obvykle ani dobře nevědí proč. 'Už je to tak,' povídám si, když vidím tohleto legrační dílo, 'co nevidět bude zle!' Ale při tom jsem víc než na Bohdana myslel na Juditu naproti, protože ta nechtěla nikdy dát žádné jiné ani líznout ze svého koláče a tentokrát šlo právě o jejího milovaného Lorence, o její smetanový dortíček.

Stalo se, jak jsem předvídal, a brzy. Milá Judita hned větrila, že něco neklape, a věčně vystávala před krámem, mračila se jako kakabus a blýskala očima k Macarátově hospodě tak vztekle, že to vypadalo, jako by už brzy měla ztratit trpělivost a jako by se chystala vyškrábat Jarmile oči. A co chvíli posílala toho svého troubu Čupra zeptat se, zdali neviděli jejího znej milejšího Pořízečka. A brzy začala v krámě docela nahlas povídat, že Jarmila bývala vždycky jenom taková tento a že ona, Judita, se jednou sebere a půjde k nim a že se nijak nebude před Bohdanem žinýrovat. A tak vám ta čertice řádila, že se to rozneslo po celém městečku a že se to doneslo

až k Jarmilíným uším a nedaleko od uší Bohdanových. A Bohdan koukal kolem sebe podezíravě a říkal, že bude krachec, jak dopadne toho, kdo si s ním chce zahrávat, že živý se z jeho rukou nedostane, a připomínal, jak jednou v noci, když se pěšky vracel z města, jediným úderem pěsti zabil nějakého člověka. Tak se stalo, že Lorenc nakonec, když viděl, že mu

vyhrožuje jak Judita, tak Bohdan, dostal z toho vítr a odstěhoval se na dolní konec městečka nedbaje, že Jarmila je z toho celá pryč jako mladá vdova. A Judita naproti vítězně zářila a jezdila do města dvakrát týdně místo jednou a víc než kdy předtím si vyjížděla na kole. A Lorenc sekal dobrotu. A Jarmila už nedovedla utajovat ubrečené oči. A celé městečko hlídalo celou tu věc a každý krok těch tří.

Celou pravdu, přesně takovou, jak jsem ji tušil, se městečko později dovědělo Lorencovou vinou: jednou, když se napil, se neudržel a veřejně vyklopil, jak si to s Jarmilou dával do nosu. Lepší by byl udělal, kdyby byl mlčel, to se rozumí. Ale mužští opravdu jenom zřídka nevyžvaní takové věci, dnes nebo zítra, do všech podrobností. Když už to mají za sebou, mají požitek ještě z toho, že se chlubí a budí závist, když jde o ženskou, která za závist stojí; a u Jarmily tento případ byl, protože Jarmila by patrně nebyla našla žádného Josefa, kdyby ji bylo napadlo hrát si se zvonokoskými mužskými na Putifarku. Já aspoň bych si nebyl dal říkat dvakrát. Už předem jsem byl ochoten udělat jí, co si bude přát. Ale ji to nezajímalo. Ta ženská měla své zvláštní záliby."

„Tohleto všechno se stalo tři neděle předtím, než do Zvonokos přišlo vojsko. Jarmila se za tři neděle trochu utěšila, ale rána, kterou utrpěla její samolibost, jí zůstala. A potom taky: přivykla u Pořízka špatností a snadno je ukájela, protože to měla po ruce, ve světnici nad výčepem. Zadním vchodem se mohli scházet, kdy je napadlo. Takové špatné

návyky jsou možná vždycky a všude hlavní požitek lidského života. A dodat se k tomu může, že potřeby, které se ve vás probudí až v pozdějších letech, bývají nejstrašnější. Podle toho, co tady povídám o Jarmile, víte tak přibližně, co tím míním. A Bohdan patrně hodně polevil, jak se to v manželství stává vždycky, protože je to pořád jedna kuchyně. Když člověk denně jí nadívanou krůtu, nevází si jí nakonec o nic víc než mizerného hovězího. Jak je nějaká ženská na vašem jídelním lístku den co den, váš apetit je čím dál tím menší. Už ta myšlenka, že by se dalo najít něco nového, i když to není obvykle nic tak zvláštního, protože ono je to vlastně všecko jeden čert, už to nám vrtá v hlavě; povídám nám, mužským, protože u ženských je to jiné. Dokud dostávají tolik, aby měly dost, nejsou zvědavé na jiné. Ale časem to bývá takové, že jenom zřídka mívají dost, a to potom jim to věčně leží v makovici, protože když se to tak uváží, nemají vlastně nic důležitějšího, na co by mohly myslet. Tak to bylo jistě taky u Jarmily. Krásná klisna, která nikdy nedostávala oves, která se ho potom nažrala, co hrdlo ráčí, a které ho pak zase sebrali. Najednou se z ní stala ženská příliš zkrácená. Kolem pětatřicítky — tolik jí asi bylo — jistě si dovedete představit, co to v ní dělalo. Úplně ji to ztrojčilo, to se rozumí.

No a tu najednou, jak jsem už řekl, přimaširovalo do Zvono-kos vojsko, stovka mládenců v plné síle mládí. A ti s sebou přinesli oheň, protože tahleta čerchmantská mládež myslí jenom na sukně a na to, jak by si pod nimi mohla zadovádet. Všecky ženské na sobě cítily jejich oči a všecky myslely na tenhle nový příliv bujné síly, zavřené bez užitku v kasárnách a zuřící v těch mládencích tak, že je to až bolelo. A to ovšem bylo hrozně líto našim boдрým ženám, vždycky srdečným a ochotným poskytnout úlevu. Něco vám řeknu o tom, jak já se dívám na jisté věci. Takový příchod vojáků, to

ženské vždycky vyšine z rovnováhy. Říká se, že to tak na ně působí uniforma. Já ale myslím, že je to spíš ta hojnost mužských v plné síle a svěžesti, s pohledy, které pálí na těle, a potom taky jejich představa o vojácích. Každá ženská si o nich myslí, že jsou čilí do skoku a že bez dlouhých řečí a bez dovolení jdou hbitě za svým cílem. Najednou mají všechny ženské krev rozpálenou jakoby nějakým možným znásilněním: je to patrně dědictví po jejich praprababičkách, protože ty všechny užily dost a dost takových řízných přepadů, když krajem táhly loupežné vojenské tlupy. Zkrátka, je snadné vidět, že ta myšlenka na vojáky v nich rozmíchává spoustu všelijakých věcí, které v nich někde podřimovaly. Ženské — totiž opravdovské ženské, to se rozumí — všechny jednou snily více méně o tom, že budou pištět hrůzou před krásným chasníkem, který jim z ničeho nic, bez dlouhých řečí, ukáže celý ten svůj krám; ona totiž právě hrůza uvádí ženským to jejich nádobíčko do nejsprávnější nálady. Moc a moc ženských by bylo rádo, kdyby se jich mužský neptal, co by jako tomu řekly, takže by potom neměly čeho litovat, neměly by si co vyčítat a mohly by říkat: já za nic nemohu. Právě z toho bývají vždycky tak zasněné, když vidí vojáky, z té

myšlenky, že některý z těch rázných chlapců by se na ně mohl vrhnout. A už z pouhé myšlenky na to je jim horko po těle. Jak se mužští a ženské začnou na sebe dívat tak, jak to bývá, když pochoduje vojsko, ženské hned zanášejí svým manželům aspoň v myšlenkách! Kdyby lidi dělali doopravdy všechno, co dělají v myšlenkách, to by byl na světě setsakramentský čubčinec, no
ne?"

„Jak jsem viděl, že se ta stovka chlapců utábořuje ve Zvonokosech, hned jsem si řekl, že z toho co nevidět bude fofr. Hned byly všechny ženské venku a dělaly, jako by chodily k

pumpě pro vodu, a vystrkovaly zadky, jak se nakláněly nad putny, a dbaly, aby se jim blůzy hodně rozvířaly. Snadno si domyslíte, že ty blůzy — a bylo do nich vidět hluboko — a ta sukně, taky nic nezakrývající, byly plné pohledů, všetečných jako úhoři. Ty čertovské potvůrky mazané to jistě tušily a myslím, že právě proto chodily tak často k pumpě, ačkoli tomu nebyly zvyklé: u nás totiž, ve vinařském kraji, se nepotřebuje moc vody. Zkrátka, najednou se to všechno okukuje, veřejně nebo nenápadně, mužští a ženské, a potom všichni dělají legraci, ženské náramně opatrně, vojáci až moc upřímně, tak upřímně, že manželé z toho neměli moc velikou radost. Ono je totiž stará věc, že manžel se obvykle málo stará o svou ženu, ale začne si jí vážit hned, jak se kolem ní začne vrtět někdo jiný. Ženské měly požitek už z toho, když viděly, že probouzejí chuť: smutné se najednou dávaly do zpěvu a hubaté kmotry u splávku v tom viděly vítanou příležitost k dodatečným večerním klepům. Z takového rozruchu se časem, a brzy, muselo něco vylíhnout. Začalo se všelicos povídat, málo i víc, a jistě víc, než kolik bylo pravda. Jak se vojáčky kolem některé čtverácké třasořítky točili víc než kolem ostatních nebo jak ji chválili víc než sousedky, to víte, že závistivé ženské o ní hned rozhlásily, že je to špindíra a že dělá strašné ohavnosti v kůlně nebo ve sklípku. Jisté je, že ani polovička nebyla pravda z toho, co se povídalo. Ale přece jenom se daly všelijaké věci, a čerchmantské, tu i tam, a dělaly to nejednou takové, o kterých se nic takového nepovídalo. Ty, co toho nejvíc namluví, toho často nejméně nadělají; odbývá se to u nich všechno hubou, kdežto ty, které si opravdu dávají, nepotřebují žvanit. Největší pozornost byla obrácena k ženským, které měly na bytě šarže, protože šarže prý jsou příjemnější ve všem všudy.

To vlastně znamená, že ješitnost strká prsty do všeho. Po celých Zvonokosech se povídalo, že Magda Bobuláková jistě

nemá dlouhou chvíli s mladým poručíkem, pořád zavřeným doma. Ale Magdě to celkem nebylo možné vytýkat, protože ztratila muže ve válce a byla to pro ni v jistém smyslu zasloužená náhrada, která nikomu neškodila a přitom dělala dobře dvěma lidem. A veliká tlačenice bývala v Juditině krámě, protože Judita vždycky dělávala na muže silný dojem. Ale tam bylo všem touhám odzvoněno: Judita neviděla na světě nic krásnějšího nad svého Lorence; Pořízek jí dosud úplně stačil."

„Ale mne zajímala nejvíc Jarmila, protože měla na bytě kapitána Cajdrnohu, nejvýznamnější osobnost v městečku, když se přihlíží k autoritě a k novosti. Když ji Pořízek tak pohaněl tím, že ji nechal stát a že to vytroubil celému městečku, Jarmila se úplně změnila a kapitánův příchod do hostince ji opravdu potěšil. Nehledíc k tomu, že je to lichotivé, takový kapitán a o moc větší pán než Pořízek, docela bezvýznamný oficiál. Hned jsem kapitánovi viděl do karet. Napřed pošilhával stejně jako všichni po *Beaujolaiském bazaru*. Ale když viděl, že na té straně ulice z toho nic nekouká, vrátil se na druhou a uvelebil se v Macarátově hospodě u okna jako v kanceláři; ale ve skutečnosti tam vysedával spíš proto, aby se mohl očima pást po Jarmile a aby mohl hbitě rejdrovat k cíli; nepotřebuji, pravda, říkat, k jakému. Nespouštěl z ní, z Jarmily oči, ten cizí kaňour. Byla to od něho vůči nám drzost, protože Jarmila je přece našinec. Když nějaká ženská od nás zanáší manželovi s někým od nás, není celkem co namítat: je z toho jeden napálený, ale zároveň jeden oblažený, a kdyby mužští chtěli být přísní v téhle věci, kde by potom nacházeli vhodné příležitosti v městečku, kde se všichni znají? Ale vidět, jak nějaká ženská od nás podvádí muže s cizím chlapem, to je hořká pilulka. To by zvonokoští mužští vypadali opravdu jako vrtáci, kdyby se dívali se založenýma

rukama, jak si taková fešulka hýří, až se jí práší od pusy!

Jenže v tomto případě, třebaže se vidělo, co se z toho vyklube, nikdo si příliš netroufal žalovat, protože Bohdana nemá nikdo rád: Bohdan si o sobě myslí, že je chytřejší než všichni ostatní, a vypadá, jako by se na všechny díval jako na trulanty, třebaže přitom vesele shrabuje jejich groše. A to se lidem nelíbí. K tomu

vám musím ještě dodat, že Bohdan uzavřel loni před plnou hospodou sázku. ‚Zenská zanáší jenom tomu, kdo to sám chce,‘ řekl. Já to nechci, a proto jakživ paroháčem nebudu.‘ — ‚O co se vsadíš?‘ zeptal se Řemdihák. ‚To je docela prosté,‘ odpověděl Bohdan, ‚jak mi někdo dokáže, že jsem paroháč, narazím tuhle, uprostřed výčepu, bečku a každý, kdo chce, bude zadarmo pít celý týden.‘ Uznejte, že takhle se sázet může jenom holedbavý pitomec! Vědělo se, že sázku prohrál již za časů Pořízkových, ale nikdo mu to nechtěl oznámit. Mezi touhou po pití bez placení a strachem, že Jarmila dostane mazec, jim nakonec bylo milejší mlčet.

A když jsme teda nemohli mít žádný prospěch ze sázky, zajímali jsme se aspoň, zdali se Bohdan stane paroháčem po druhé. Ještě před půlrokem by nikdo nebyl tomu zpropadenému Cajdrnohovi — čert nám ho byl dlužen! — dával velikou naději, ale teď, když to Pořízek už začal, se situace úplně změnila. Tak jsme teda dva nebo tři pěkně pozorně hlídali, jak se události vyvíjejí. Nebylo snadné dovědět se něco, protože Jarmila, pravda, nevyzváněla, když měla něco za lubem, a u díry jsme jí, jak se říká, taky sedět nemohli. Nemohl teda žádný z nás odpovědět určitě ano na otázku, zdali se Bohdanovy rohy prodlužují."

„Jednou jsem tam odpoledne vlezl sám na skleničku a vidím velikou změnu. Cajdrnoha, ačkoli jindy mohl na Jarmile oči nechat, se na ni už nedíval. Hned si povídám: ‚Když se na

ni už nedíváš, znamená to, že ji už znáš!" A naopak Jarmila, ačkoli dřív si ho skoro nevšímal, teď na něho hleděla pořád. A zas si povídám: „Ty, holka, jsi už v pasti!“ Víc si o tom neříkám ani slovo, ale co vím, to vím. Jistě jste si toho všimli: mužský se na ženskou dívá vždycky předtím a ženská na mužskýho potom. Za dva dny si Jarmila najednou stěžuje, že ji bolí hlava, a vyjíždí si na kole, prý trochu na čerstvý vzduch, zrovna jako Judita. A den nato zas. A Cajdrnoha taky už tak nevysedává v lokále, dává si sedlat koně a jezdí ven, prý obhlédnout si zvonokoské okolí. A já si povídám: „Tak už ti, Bohdane, zanáší po druhé!“ A abych to měl jistější, jdu na obchůzku tím směrem, kterým odjela Jarmila; nenápadně, to se rozumí. Znam postranní cestičky, protože jsem polní hlídač, a každé křovíčko a každý koutek v okolí, kde si to ženské a holky dávají dělat pěkně v skrytu před

všetečnými čumily. Když jsem v houští zahlédl třpyt niklovaného kola a když jsem o kousek dál uviděl přivázaného Cajdrnohova koně, hned jsem věděl, že Bohdan, půjde-li to takhle dál, bude muset zadarmo čepovat celý rok, bude-li držet svou sázku. Ale překvapilo mě, když jsem tam nablízku uviděl potloukat se tu naši setsakramentskou žloutenici Čubíčku; ta tam jistě nešla na rande, protože té ani v nejčernější noci nehrozilo nebezpečí, že potká vlkodlaka. Bylo mi to divné. A hned mě napadlo, že ta mrcha jistě taky viděla kolo a koně a žádné jezdce na nich. No ale pokračujme."

„Tož teda dobrá! To všechno, co už znáte: Čubíččina vyhlídka z okna na záchodek. Čuprova pranice s Mikulášem v plném kostele, svatý Rochus shozený na zem a rozmlácený a to, jak Hřejpivo vyzváněl na poplach a jak Růženka Baráčková ztratila modrou pentličku, odznak družiny, protože si příliš zblízka hrála se Standou a jak Zumprováci naličili pomník a jak se Kratihájka zlobila a jak Oskara Hronce prohnali rajčaty a

jak Pořízek nemohl stačit těm svým dvěma nenasytám a jak Hortensie Sakumpaková upláchla s galánem a jak Mařku Firnajsovou muchlali oba ti sakumpakovští kocouři, otec a syn, a jak Famfule zmagoril a Kulíšek vztekem trojčil a jak se paní Cizrníková rozplývala v úlisných řečech a jak Dorotě Mrňouchové huba jela jako mlýn, to všecko, jak si snadno domyslíte, udělalo z našeho městečka Zvonokosy tak neobyčejné, že nic takového nepamatovala ani mozkovice nejstaršího našeho občana, tatíka Vratičky, třebaže mu bylo již odpočítaných sto a tři léta a hlavu měl ještě pořád jasnou, jak dosvědčovalo to, že rázně prázdnil sklenici a vždycky se díval, jak si děvčátka hrají na čuričuri, obvyklou to zábavičku těch našich nevinátek, již tak v útlém věku pronásledovaných.

Tak tedy v těchto Zvonokosech, celých rozhoupaných, všichni mužští žvaní jenom o politice a řvou jak potrhlí a všechny ženské brebentí jenom o sousedčinu rozkroku a číma rukama už prošla a ječí zrovna tak jako mužští, jenže pronikavěji, to se rozumí. A na přídavek k tomu těch sto horkokrevných vojenských hřebečků, sto opakovaček stejně neúnavných jako jejich pušky a pořád ochotných radostně tasit bajonet. A všechny naše ženské z té spousty krásných snů tak rozpálené, že z toho dostávaly jakoby nějakou epidemii bláznivé revnivosti a že mužští hubeněli z přepracovanosti jako novomanželé. A nad tím vším slunce, že by se člověk upekl. Pravý parní kotel se stával ze Zvonokos a nebylo již možné zarazit ten vzrůstající tlak. Muselo to prasknout, ať už tak nebo tak. Ano, říkal jsem si, musí to prasknout, ledaže by tu už bylo vinobraní. Do vinobraní chyběly ještě dvě neděle, a kdyby rychle uběhly, všechno by se to uklidnilo, protože to potom je práce od božího rána a pot a únava a starost o dobré víno předstihuje všecko ostatní. Vinobraní by bylo všechny zas postavilo na cestu vážných starostí. Když je víno ve sklepě,

celé Zvonokosy se jako jedna rodina svorně radí, jak draho je prodat kupcům z měst. Ale lidé nemohli čekat celé dvě neděle. Kotel praskl dřív."

„Hned vám to povím, celou tu setsakrmentsky pitomou melu. Přišlo to z ničeho nic, jako ta zahřmění v Beaujolais v polovici června, a hned potom kroupy. Někdy je v hodině celá sklizeň v pekle. V takové roky bývá v našem kraji funusová nálada.

Tak teda začnu povídat o té hlavní patálii. Ale napřed vám musím ukázat Zvonokosy obsazené vojskem, jako když je stanné právo. V Macarátově hospodě si Cajdrnoha zřídil hlavní stan, jak říkají od války, a proto tam byla hlavní stráž, celý oddíl vojáků, ubytovaných ve stodolách, kam se kdysi dávalo seno, v dobách, kdy ještě jezdívaly dostavníky. Před hospodou stála stráž a zrovna naproti druhé, u Mnišské uličky vedle záchodku. Hlídky stály taky jinde, to se rozumí, ale jenom tyhle dvě jsou pro nás důležité. K tomu si přidejte v hospodském dvoře, na ulici, všude ve dveřích samé zevlující vojáky. Máte to jasně před očima, že ano?

Tak teda dobrá. Zrovna 19. září 1923, to znamená za měsíc po sv. Rochovi, se to všechno semlelo. Ano, správně to povídám, zrovna devatenáctého září. Slunečný den to byl, pořádně parný, jeden z těch, kdy by člověk pil jako duha, s bouří, ukrytou někde na nebi, neviditelnou, ale co chvíli vám může sletět na hlavu a nervy máte jako na skřipci. Dřív než jdu na procházku, jenom tak kousek, z dlouhé chvíle, ale taky proto, abych dohlédl na vinice, protože já své řemeslo dělám pořádně, a potom taky (proč bych vám to neřekl?) kvůli Luise — člověk s ni mohl ještě dost užít, dokonce i příjemného, když věděl, jak na ni, a bývala ke mně hodná, když mě napadlo zajít si k ní, a to mě napadlo vždycky za takového dusného počasí —, zkrátka, dřív než jsem šel do

práce, a protože v tom horku měl člověk ještě větší žízeň než jindy, řekl jsem si, že si zajdu na sklenku k Macarátovi. Když je člověk obecním hlídačem, vždycky najde plnou sklenici: nabídne mu hned ten, hned onen, protože všichni mají zájem na tom, aby se mnou byli zadobře, a já taky mám takovou náturu, že jsem radši zadobře s každým: člověk z toho má větší prospěch a život je příjemnější.

Tak teda vcházím do hospody. Bylo před druhou hodinou, brzy po obědě. V největším horku. A ten měsíc tenkrát byl po čertech horký! Jakživ jsem takové horko nezažil. Tak teda vcházím. Bylo tam několik mužských, těch, co u Jarmily věčně mazali deku, Homolka, Papratka, Přezvejkal, Řemdihák a jiní. ‚Tak co, Sedmikvítku,‘ povídají, ‚hrdlo vyschlé jako troud, že ano?‘ — ‚To víte, že vám vždycky milerád pomohu v práci!‘ povídám. Řehtali se tomu. ‚Tak přineste sklenku, paní Jarmilo,‘ povídají, ‚a ještě dvě čtvrtky.‘ Připili jsme si a potom jsme tam tak seděli, nic jsme neříkali, jenom klobouky jsme pošupovali po hlavách — já ovšem čáku, jako vždycky —, ale přece jsme měli radost, že pijeme chladné a dobré víno, že vidíme plné dveře sluníčka a sami sedíme pěkně v chládku, takže se mi ani ven nechtělo.

A tu jsem se podíval na Jarmilu. Na té straně pro mne nekvetla pšenice, ale míval jsem plnou hlavu docela příjemných myšlenek, když jsem ji tak viděl chodit sem tam a všesky ty její postoje náramně lahodné pro oko, když se sklonila. Jarmila se točila jakoby nic, ale pořád k Cajdrnovu stolu a tam mu pořád něco šeptala, tu a tam s hlasitým vtípem, takže jsme to všichni mohli slyšet, ale to hlavní mu říkala potichu; a častěji mluvili potichu než nahlas a jako dva, kteří se zřejmě až moc dobře znají a něco si smlouvají. A potom se Jarmila jakoby nechtíc o Cajdrnovu trochu ořela a potom se podívala na hodiny a potom se na kapitána usmála tak, jak se

na své zákaznický neusmívala nikdy. Opravdu nás to mrzelo, nás, kteří jsme u ní nechali tolik peněz, že na nás se Jarmila takhle nikdy neusmívá. A pak po sobě pořád pokukovali a pořád si něco šuškali ti dva, jako bychom tam vůbec nebyli. A bylo opravdu proč se tomu divit, protože Jarmila byla ženská, která nikdy nenadělala moc řečí.

Zkrátka, chvílemi nám bylo zřejmé — zrovna tak jako my z Beaujolais ihned poznáme, když někdo přisladí víno —, že jsou

spolu tak zadobře, jak nejvíc je to mezi mužským a ženskou možné, a že si už nemají co zatajovat. Bylo to na nich vidět tak nápadně, že nám to nakonec bylo nepříjemné a že jsme se přece jenom dali radši do řeči, aby se nezdálo, že si všímáme, jak se ti dva tam spolu šišmají. A to ještě my, to nebylo nic. Ale co Bohdan? „Ten člověk je jistě úplně zaslepený domýšlivostí a pitomostí..“ řekl jsem si. A zatím co si to takhle říkám, napadá mě otočit hlavu ke dveřím do chodby. Viděl jsem, že jsou trochu pootevřené, a byl bych přísahal, že za nimi někdo stojí a nakukuje do výčepu. Ve výši hlavy bylo vidět světlejší skvrnu. Neměl jsem kdy přemýšlet o tom, protože Cajdrnoha zrovna vstal a chystal se odejít. Stál vedle Jarmily. Dívala se na něho úplně zblízka a on, protože si myslel, že si jich nikdo nevšímá, po ní pomalu sjížděl dlaní, ale ani zdaleka jako zákazník, který se bojí, že dostane vynadáno, a Jarmila necouvla a neřekla, jak říkávala ostatním hostům: „Co si to dovoluujete, vy protivo!“ Měl jsem na očích štítek od čepice, takže jsem to všechno nenápadně viděl. A potom kapitán odchází a Jarmila zůstává stát ve dveřích a dívá se za ním.

Ale vtom už také se otvírají dveře z chodby a Bohdan, celý bledý a vyjevený, s tváří ztrhanou, jako když to člověk už nemůže vydržet, rychle prošel místností, odstrčil Jarmilu a také vyběhl ven. „Kam tak letí?“ ptáme se. Ale ještě než jsme měli

kdy odpovědět si, už slyšíme venku hádku a pranic a Cajdrnohův hlas křičí: „Vojáci, sem!“... „Na to se musíme podívat!“ povídáme. Všichni vstáváme a chceme jít ven, ale najednou bim ho...! Výstřel docela nablízku a Jarmila nám před očima padá na zem, kňučí úúú-úúú-úúú a už se nehýbe, jenom břicho a prsa se jí zdvíhají rychleji než jindy. To bylo trochu silné, že ano? Byla raněna, raněna kulkou, kterou nějaký ten setsakramentský pitomý voják vystřelil pro nic za nic, jenom tak z úleku. Ale to vám ještě vysvětlím...

Zatím co ti ostatní se starali o Jarmilu, já běžím ven, protože mě tam volala povinnost. No servus, panečku, tam to vypadalo pěkně! Chumel civilů a vojáků uprostřed ulice a všechno rozčepýřené jako kohouti a všechno se to mlátí hlava nehlava a řve to jako Indiáni a ze všech stran se sbíhali další, s klacky, s železnými tyčkami a bajonety. A začíná pršet kamení a všechno, co komu padlo do ruky, začíná létat vzduchem. No tě pic, panečku, to jo, pěkná mela to byla! Tak se vám vrhám do toho chumlu a křičím na plné

hrdlo: „Ve jménu zákona...“ To víte, ti na zákon kašlali, a já taky, mám-li říct pravdu, a řezal jsem do toho stejně jako všichni. V takových chvílích se člověk necítí. Zkrátka hotová revoluce a nikdo už neměl všech pět pohromadě, to je jisté. Už moc lidí spekulovalo o tom, jak prý vznikají vzpoury. Takhle vznikají, z ničeho nic, a nechápe to ani ten, kdo je rovnou v tom. A nenapadlo vám najednou dva nebo tři ty vojenské mezulány zas ještě vypálit ty jejich bouchačky? No ale to přece jenom zarazilo tu pranic, ze strachu, protože tohleto už začínalo být vážné. A potom taky to nás zarazilo, že nikdo už neměl dost dechu. Vydali jsme se ze svých sil hned na začátku a nic jsme si nenechali na konec."

„Jak dlouho trvala ta bitva, to nevím; a žádný zvonokoský občan by to nemohl určitě říct. Čtyři, možná pět minut. To

stačí, aby se nadělalo habaděj malérů při tak pitomém vzteku celé obce. No a malérů tam bylo tolik, že se to jednomu ani věřit nechtělo. Především teda Jarmila raněná do prsou. Potom Bohdan: rána bajonetem do ramene. Potom Cajdrnoha s hubou na maděru od Bohdanových pěstí. Kulíšek dostal pažbou po lebedě a měl ji jako dýni. Figlknifův syn měl zlomenou ruku. Jeden voják dostal zlou ránu motykou a další dvě rány do břicha. A ještě hodně jiných, jak vojáků, tak civilů, kulhalo nebo si třelo pochroumaná těla. A nejhorší a nejstrašnější je, že tam byl taky jeden padlý, nasup zabitý zbloudilou kulkou dobrých šedesát metrů od místa pranice. Vincek Čápek, zvaný Vincek Békavý, zvonokoský hlupáček, neškodný prostáček. Na tom je taky vidět, že na tomto světě nejhuř na všecko doplatí člověk nevinný.

To teda se musí nechat, panečku, pěkné nadělení to bylo, prachsetsakulent! Hrozný poprask z toho byl a lidé přemýšleli, jak se mohly za tak krátký čas stát takové strašné pitomosti, když přece nikdo nezamýšlel nic špatného. Taky takový příklad, jak hloupě se na světě všecko děje. A to, co vám tady povídám, se opravdu všecko stalo, a nijak se to nedalo napravit lamentacemi těch, kteří se přišli podívat a stáli nad tím zdrceně a soucitně a říkali, že takové věci přece nejsou, pane bože, možné v obci, kde lidé nejsou v jádře špatní, a to můžu jakožto obecní hlídač opravdu potvrdit. Nejsou špatní naši lidé, to je pravda! Ale co se dalo dělat? Co se stalo, to se stalo. Nezbyvalo než uznat smutnou

pravdu, když je člověk viděl, všechny ty oběti, a hlavně Vincka, už celého bledého, jako by se divil, že je nadobro nebožtík, jako ubohý pitomeček, který teď nechápal nic, stejně jako za svého života. Vyjevený, že se vidí v nebi, patrně zrovna tak, jak býval vyjevený, že je na zemi.

Snadno si domyslíte, co následovalo. Nálevna v

Macarátově hospodě se proměnila jakoby v nemocnici: plno lidí, kteří se přišli podívat na raněné, a Funebral a Kroupa běhali s léky a s obvazy od jednoho k druhému, až se z toho potili. A Bohdan tam ječel, že je jak parohatý, tak raněný a že mu postřelili ženu a k tomu ještě že ji napřed — promiňte, ale řekl to tak — zkurvili, A to bylo opravdu trochu moc, to teda měl pravdu! A Cajdrnoha řval zrovna tak, s veškerým vztekem uražené vojanské cti, protože nachytal na hubu parádní porci; Macarátovy pěsti se dobře strefovaly: rozsekly Cajdrnohovi pysk a vyrazily mu dva zuby, a taková věc každému kapitánovi nepřidá krásy, to teda je jisté. Ale hlavně tam byla Jarmila: ležela na kulečníku a bylo to k pláči, když člověk slyšel, jak se jí z úst pořád ozývá oj-oj-oj, a všechny ženské se tlačily kolem a jedna přes druhou s výrazem truchlivějším než u zpovědi bědovaly: ‚To je hrůza, pánbíčku nebeský!‘ V první řadě byla Judita; přiběhla rovnou odnaproti, když slyšela, co se stalo, a z toho vidíte, že Judita nebyla špatná ženská, když jí nikdo nepřetahoval jejího amanta. Rozpárala Jarmile, pěkně opatrně, blůzu a košili a pohled na její krev ji dojímал tak, že pořád jenom opakovala: ‚Všecko jí to odpouštím!‘ Z toho je vidět, že v neštěstí jsou lidé k svým bližním laskavější. Když tak byla skloněna nad raněnou a možná umírající sousedkou, Judita z toho byla celá rozplakaná a bezbranná, takže už ani dobře nevěděla, co dělá, a nic necítila, jak tak byla v té bědující mačkanici. Tak se stalo, že dva tři fiónští sviňáci jí zaníceně muchlali stehna a pořád přitom, pokrytci falešní, říkali: ‚Takové neštěstí! Takové neštěstí!‘ To máte ukázkou, pane, že chlapské kaňourství si nedá ujít žádnou příležitost! A ještě jeden tam vrískal jako pominutý: Kulíšek s tou svou nabouranou hlavou, celou fialovou kolem levého oka. Úžasné mu to rozvířilo myšlenky, ta rána pažbou, kterou dostal po lebce. V jednom kuse psal, celý notes chtěl popsat najednou a

přítom pořád řečnil proti farářům a šlechtě, že ho chtěli dát zavraždit, jak říkal, aby ubili pravdu. Tak jsme v té tragédii měli taky trochu legrace. Kulíšek je člověk vzdělaný, to

se mu nedá upřít, ale já jsem si vždycky říkal, že je trochu střelený a přece jenom praštěný pytle, a ta rána pažbou mu to v hlavě jistě nedala do pořádku.

No a jistě si dovedete představit všechny ty výjevy v městečku. Všecko tam bylo vzhůru nohama z pozdního úleku a z dobré vůle po dohodě, která přišla už pozdě. Lidé si obyčejně, teprve když se zlo již stalo, říkají, že lepší by bylo žít spolu v dobrém. Jistě si dovedete představit, co dělala stará Cizrnice, Dorota Mrňouchová, Karolína Lízalová, Rozálie Sarapatřčková, farářova Babeta, Lenka Bzikavková, Kačka Muňková, Štěpánka Botičková, stará Baráčková a hlavně ženské od splávku a z dolního konce: jazyky jim na ulici jely hlasitěji a rychleji než při zpěvu v kostele nebo o jarmarku před krámkem a všecko to vysvětlovaly špinavostmi, které zavinily některé rozříjené zadky, a to je hrůza, a já vám povídám, že jsem to povídala, a považte, že nic jiného se ani nemohlo stát, paní, když člověk všude viděl takovou ohavnost spuštění, že to bylo až hanba, protože to je přece strašný čubčinec tohleto, vidět, jak se tolik ženských tak beze všeho spouští s chlapy a jak se ve všem řídí jenom rozpálenými kýtami, a že tohleto ještě není konec a že uvidíme ještě horší věci, nebudou-li ty nestydy dělat dobrotu. A jedna přes druhou povídala a předpovídala, a strašné věci, a ještě strašnější, a žádná dobře nevěděla, co povídá, protože repetily všechny zároveň, ty krákoravé drchty! Toť se ví, že takhle brebentily většinou kmotry, na jejichž podbřišky se skoro už vůbec nikdy nic nedostalo, leda velice zřídka a jenom tak náhodou a mimochodem, protože chlapi se k nim na chvílku vracívali jenom v dobách největšího nedostatku. To se rozumí, že tyhle

nikdy neukojené moc špatně kritizovaly každou ženskou, která měla věčný apetit, pořád nacházela něco na zub a pohltila toho víc než svůj díl. To všechno jsou ženské pletky, a kdo chce dobře rozumět ženským pletkám, musí vědět, co se děje pod sukněmi těch, které toho tolik nazvaní. Zkrátka, rovnou na ulici se vášnivě mlelo hubou. Mluvily skoro zrovna tak, jak štrikují, zrovna tak snadno, a rozumu bylo v každém jejich slově zrovna tak málo jako v každém očku. Jako když slepice kdákají po vajíčku, tak asi to vypadalo."

„No a potom se přihrnul farář Calaba, opravdu mrzutý, že vidí lidi ustarané a trpící. Ale nedovedl jim povědět nic jiného než:

„Měli byste chodit trochu častěji na mši, milí lidé. To potom by Pánbůh měl ze Zvonokos větší radost.' A Pěšinka se vyptával: Jak se to stalo, no řekněte?' A poslouchal hned toho, hned onoho a neříkal nic, pořád řifikus, všemi mastmi mazaný. A strážmistr Zejzob, věčný vrták, si to přihasil až s křížkem po funuse. A Hnilička, Figlknif, Papratka, Přežvejkal, Baráček, starý Botička, Ferda Čupr, Pořízek, Papáček, zkrátka všichni, dokonce i ten smradľoch Sakumpak, jeden přes druhého mudrovali, jak to dát zase všechno do pořádku, ačkoli do pořádku se to dát již nedalo, především u Vincka, protože toho už nikdo nemohl vzkřísit, a potom u Jarmily, u Bohdana a u těch ostatních, protože ani jejich porouchaná těla se nedala napravit bez dlouhého léčení a pobytu v posteli. Nakonec, když jim doktor Funebral poradil, že to tak bude lepší, pro případ, že by došlo k nějakým komplikacím a snad i operacím, rozhodli poslat všechny raněné do města, zatelefonovat napřed do nemocnice, aby se připravili, a potom raněné naložit do aut, aby se tam dostali rychle a bez otřesů. A Funebral sám vzal do svého auta Jarmilu, protože u ní byly největší obavy a protože bylo třeba, jak řekl, dohlížet, aby neztratila moc krve. A tak

kolem čtvrté odpoledne všichni ranění odjeli, vyjma Kulíška: tomu ta jeho boule zčernala, ale pořád psal a psal, až toho měl plný notes, a potom poslal novinám mstivé články a vzbudil tím strašné pozdvižení a jenom taktak, že nerozházal celou vládu, protože tvrdil, že Vincek byl zabit, Jarmila raněna a zvonokoský učitel potlučen na rozkaz páterů; a to byla věc tak úžasná, že to vzbudilo pozdvižení v celé Francii, dokonce i mezi poslanci, protože dostali strach, aby vláda neudělala kotrmelec. Z toho vidíte, že vzdělanost může mít velikánské následky i v rukou úplného magora!

Když to všechno odjelo, zvonokoští občané se ještě pořád nemohli vzpamatovat z toho, co se stalo; nedalo se nijak vysvětlit bez bezedné lidské hlouposti, nejvážnější — když se to tak všecko uváží — nemoci lidského rodu. Zabít Vincka a ranit deset lidí jenom proto, že Jarmila Bohdanovi zanášela, to nejde na rozum, ani když se řekne, že šlo o chlapeckou čest. To je přece nesmysl, klásti čest na takové místo, no ne? Kdyby se to po každé, když přibude paroháč, mělo skončit takhle krvavě, to potom by nezbývalo než sbalit svých pět švestek a honem zavřít krám. To by potom byl život tak říkajíc nesnesitelný. Radosti, kterých člověk

užívá se ženskými, jsou snad největší radosti, jaké na tomto světě má, a Pánbůh to měl prostě zařídit tak, aby člověk nejlepší pozemské radosti nalézal jinde než tam, no ne? Tak aspoň se na to dívám já.

Tak abych to už skončil. Musím vám ještě povědět, jak k tomu vlastně došlo. Bohdan se zrovna toho rána 19. září dověděl z anonymního psaní, že Jarmila se mu peleší s Cajdrnouhou. Jak se člověk doví něco takového, hned si vzpomíná na všelijaké jiné takové věci. To se stalo taky Bohdanovi, když se zamyslel naci tím, jak divně se Jarmila chovala od příchodu vojáků. Žárlivost mu najednou otevřela

oči, ale tak, že ti dva o tom neměli tušení, takže klidně pokračovali a ničeho nedbali. Ale Bohdan, aby měl ještě větší jistotu, neříkal nic a pozoroval je dveřmi do zadní chodby. Když viděl, jak se Jarmila o Cajdrnohu otírá a jak si s ním šušká, ztratil i nejposlednější pochybnost. Právě proto se tak rozkatil a skočil na ulici na Cajdrnohu a začal ho mydlit po hubě. A to víte, že své pěsti nešetřil! No a to potom se ta hlídka naproti vyplašila tak, že vystřelila, a její kulka ranila Jarmilu. A druhá hlídka, protože jinak na Bohdana, chlapa silného jako býk, nemohla, bodla ho bajonetem. A všichni okolní občané, vztekli, že Jarmila je postřelená a Bohdan raněný a že mu ten cizí kaňour k tomu ještě i ženu zvalel, chtěli vojákům zatopit a pustili se do nich. No a z toho tedy byla celá ta mela. Vysvětlilo se to všechno teprv potom.

A stejně se zjistil původ toho anonymního psaní, protože osoba, která je poslala, odešla den předtím do města a razítko města se našlo na obálce. Byla to Čubíčka, víte, ta, co jsem ji tenkrát viděl špehovat v lesíku. Z ní pošlo všechno to neštěstí, zrovna tak, jak ona jediná nastrojila všechny ty hádanice o záchodek. Ta ženská se nedovedla obejít bez špatností. Na tom je nejlíp vidět, že náboženství v rukou takových čáčur z nich nikdy neudělá nic než zlé mrchy. Byla to opravdu hrozná megera, tahle Čubíčka, setsakrmentská fyloxera pro celý kraj."

„Ale jedno mě, pane Sedmikvítku, ve vašem vyprávění překvapuje. Jak to, že vojáci měli ostré náboje?"

„To se mne ptáte moc, milý pane. Možná proto, že Cajdrnoha dal vybubnovat stanné právo, jak se ve vojsku říká, patrně aby si dodal důležitosti. Možná taky, že mezi těmi vojáky, byla to pěchota z kolonií, bylo plno prohnanych lupínků, že to byli jeden

jako druhý samí ničemové a pytláci. A taky proto, že v prvních letech po válce si na vojně každý dělal, co chtěl. Tak

trochu pro tohleto všecko. Jisté je, že několik patron tam bylo, tolik, že to stačilo, aby jedna kulka vjela do Jarmily a druhá Vinckovi do kožichu. Ono je taky pravda, že ti vojáci přespříliš důvěřivě pili moc našeho beaujolais. A naše víno je zrádná potvůrka: kdo mu není zvyklý, hned má v hlavě. Mám-li říct pravdu, byli ti vojáci od rána do večera líznutí. Lip se patrně nedá vysvětlit událost tak dramatická, protože vlastně neměla hlavy ani paty. A hlavní poučení z toho: nikdo nesmí čekat, že se mu podaří vysvětlit si katastrofy nějak rozumně."

19/ malé příčiny, veliké následky

Ranění odjeli ze Zvonokos. Kulíšek, vztekem úplně pomatený, šel na poštu a telefonoval regionálním dopisovatelům pařížského tisku a ti hned telefonovali dále do Paříže strašné učitelovy zprávy. A tyto zprávy, jenom nepatrně přičísnuté, vyšly téhož dne v pařížských večernících. Dramatické zvonokoské události, ještě více nabubřelé všeobecným pobouřením, velmi zarazily ministry a především Luveláka, protože na něm leželo břímě celé té aféry a prozatímní odpovědnost za celou vládu.

Předseda vlády s ministrem zahraničí a s velikou družinou expertů byl totiž zrovna v Zenevě, kde zastupoval Francii na odzbrojovací konferenci.

Tato konference byla zahájena za nejpříznivějších vyhlídek. Všichni národové, velicí i malí, se shodovali, že by bylo dobře odzbrojit, a přiznávali, že odzbrojení by přineslo velikou úlevu trpícímu lidstvu, šlo již jenom o to, smířit hlediska, nezbytně rozličná, a potom sepsat jednotlivé články světového odzbrojovacího plánu.

Anglie prohlásila.

„Jsme již několik století největší námořní národ na světě. Kromě toho máme my sami, Angličané, polovinu všech kolonií, to znamená, že máme dohled na polovinu zeměkoule. A to je východisko každého odzbrojení. Zavazujeme se, že celková tonáž

našeho loďstva nebude nikdy vyšší než dvojnásobek tonáže druhého největšího loďstva na světě. Především tedy snižujeme loďstva podřadná a ihned potom bude následovat redukce loďstva našeho."

Amerika řekla:

„Amerika je nucena plésti se do evropských záležitostí, protože v Evropě je pro přílišné zbrojení nepořádek na všech stranách. Evropa se do záležitostí amerických plésti ovšem nemůže, protože v Americe máme všude pořádek. Odzbrojení se tedy týká především Evropy, neboť Evropa nemá žádné právo kontrolovat, co se děje na druhé polokouli. (.Ostatně ti Japonci jsou velicí a nebezpeční lotřící!' — Ale toto se šeptalo jenom v zákulisí konference.) Přinášíme program americký. Americké programy jsou ve všem všudy znamenité, protože jsme nejlépe prosperující stát na světě. Zkrátka, nepřijmete-li náš program, čekejte, že brzy dostanete naše upomínky..."

Japonsko řeklo:

„Jsme ochotni odzbrojit, ale je třeba přiznat našemu národu .koeficient růstu'. Není ani dobře možné odepřít mu jej, když japonský národ srovnáte s národy, které číselně upadají. Máme dnes nejsilnější porodnost na světě. A neuděláme-li trochu pořádek v Číně, upadne ta nešťastná země do úplné anarchie, a to by byla strašná pohroma pro celé lidstvo." („Ostatně ti Američané jsou domýšliví sprostáci a opravdu znepokojující špinavci!" — Ale toto se šeptalo jenom v zákulisí konference.)

Itálie řekla:

„Jakmile se ve zbrojení vyrovnáme Francii, podobně jako se jí rovnáme počtem obyvatelstva, začneme odzbrojovat." („Ostatně ti Francouzi jsou velicí zloději. Ukradli nám před sto lety Napoleona. A teď nám kradou severní Afriku. Pokořil Řím Kartágo nebo ne?" — Ale toto se šeptalo jenom v zákulisí konference.)

Švýcarsko řeklo:

„Jakožto stát neutrální, jehož posláním je nikdy nebojovat, můžeme zajisté zbrojit, jak se nám zachce; nikomu to nevádí." („Ostatně kdyby se opravdu odzbrojilo, nebyly by již žádné odzbrojovací konference, a to by se nelíbilo našemu syndikátu pro povzbuzení turistického ruchu. A vy, pánové, byste již neměli tak často příležitost zajíždět si zadarmo do švýcarská." — Ale toto se šeptalo jenom v zákulisí konference.)

A Belgie prohlásila:

„Jakožto neutrální stát, jehož neutralita není respektována, žádáme pro sebe právo svobodně se ozbrojit až po zuby."

A malé státy nedávno vzniklé dělají největší povyk, největší potíže, nejvíc křiku:

„Plně souhlasíme s odzbrojením velikých národů, ohrožujících nás ze všech stran. Ale my sami musíme napřed pomýšlet na to, abychom byli jak se patří vyzbrojeni." („Ostatně zbrojení je velmi potřebné pro naše výpůjčky, protože našim věřitelům zaručuje, že své peníze dostanou nazpět prostřednictvím obchodníků s děly." — Ale toto se šeptalo jenom v zákulisí konference.)

Zkrátka: všichni národové se shodovali na formuli, vyjádřené jediným slovem: „Odzbrojte!" A ježto všichni národové vyslali do Ženevy své vojenské znalce, firmy Krupp a Schneider uznaly za vhodné poslat tam nejlepší své dva agenty. Věděli, že agenti jistě budou mít v hotelech příležitost mluvit o nových modelech zbraní a uzavřít dobré objednávky.

Tito agenti znali své řemeslo dokonale, dostali podrobné informace o všech státnících a jejich satelitech a měli k dispozici tolik peněz na úplatky, že mohli uchlácholit i nejúzkostlivější svědomí. Ostatně oba se v tom pacifistickém ovzduší nakazili tak, že i oni uznali za výnosnější odzbrojit spolu na poli obchodním.

„Je zde dost místa pro oba, milý pane kolego," řekl Kruppův agent. „Nemyslíte?"

„*Jawohl, jawohl!*" odpověděl mu Schneiderův agent ze zdvořilosti v jeho mateřštině. „Ich denke so! Nebudeme se přece bít zde v Ženevě!"

„Tak tedy na půl," řekl Kruppův agent. „Které artikly jsou vaše specialita?"

„V pětasedesátkách, pětasedmdesátkách, rychlopalných stopětapadesátkách, dvěstěsedmdesátkách a třistaosmdesátkách jsem jistě bez konkurence," odpověděl Francouz. „A vy?"

„Myslím, že nemáte nic, co by se vyrovnalo mým osmaosmdesátkám, stopětkám, stotřicítkám, dvěstědesátkám a čtyřistadvacítkám," odpověděl Němec.

„Tak tedy platí, kolegáčku!"

„Platí! A hleďte, abyste viděl, jak jsem loajální, upozorňuji vás, že Bulharsko a Rumunsko zamýšlejí zlepšit svou lehkou artilerii. S těmi lidmi jistě uděláte dobrý obchod. Ale na Bulhary pozor: nemají valný úvěr."

„Děkuji za upozornění. A vy zase se koukněte k Turkům a k Italům. Víím, že potřebují těžké kusy do svých pevností."

Oba agenti měli již dva dni prospěšné rozhovory a rozdali několik povzbudivých šeků. Zato jednání odzbrojovací konference se rozvíjela pomaleji. Ale bylo již prosloveno pět nebo šest skvělých řečí, velmi ušlechtilých a vzletných, pozorně vypočítaných na to, že budou mít mezinárodní ohlas. Projev francouzského zástupce se skvěl na prvním místě.

V noci z 19. na 20. září přišla do Ženevy šifrovaná zpráva o vzrušujících zvonokoských událostech. Jakmile byla přeložena, tajemník s ní ihned běžel do bytu ministerského předsedy, aby se s ní okamžitě seznámil. Předseda vlády si zprávu přečetl dvakrát a po třetí nahlas. Potom se obrátil k několika přítomným spolupracovníkům: „Setsakrment!" řekl, „tohleto by mohlo povalit mou vládu! Musím se okamžitě vrátit do Paříže."

„A co odzbrojovací konference, pane ministerský předsedo?"

„To je přece docela prosté: rozházíte ji. Najděte něco vhodného, a rychle. Odzbrojení počká: čeká již padesát tisíc let. Ale Zvonokosy nebudou čekat a ti vrtáci tam, jak je znám, mi do osmačtyřiceti hodin podají interpelaci!"

„Pane ministerský předsedo," navrhl šéf expertů, „snad by to šlo všechno zařídit. Svěřte svůj plán ministrovi zahraničních věcí. Bude hájit stanovisko Francie a my ho budeme podporovat, jak nejlépe budeme moci."

„Jste dítě nebo co!" řekl ledově předseda vlády. „Vy si myslíte, že já se budu nad svým plánem celý měsíc potit a dneska že ho dám Kratinovi, aby si po mém hřbetě dělal osobní úspěchy. Promiňte, ale řeknu vám, že na experta nemáte, přítelíčku, zrovna dobrý úsudek!"

„Já jsem si myslel," koktal postižený, „že to je v zájmu Francie..."

Omluva opravdu trapná a předsedovi vlády se asi ani za mák nelíbila, protože se rozkřikl:

„*Francie jsem já. Až do nových voleb. A vy se na to, pánové, podívejte a pošlete všechny ty opičáky v klidu, odkud přišli.*

Za pár měsíců pro ně sfoukneme novou konferenci jedna báseň, to svět ještě neviděl. A ať mě už s tím nikdo neotravuje,

konec a dost. Hled'te, vyžádejte pro mne telefonické spojení s Paříží, s Luvelákem."

Byla tu však poslední námitka a pronesl ji člověk, který dosud nepromluvil:

„Neobáváte se, pane ministerský předsedo, že si veřejné mínění ve Francii bude ten náhlý odjezd špatně vykládat?"

Dříve než mu odpověděl, předseda vlády se zeptal svého osobního tajemníka:

„Kolik máme k dispozici v pokladně tajných fondů?"

„Pět milionů, pane předsedo vlády."

„Slyšel jste to," řekl předseda vlády tomu pánovi.

„Pět milionů! S těmihle penězi neexistuje veřejné mínění.

A pamatujte si: francouzský tisk není drahý, proto má člověk co dělat, aby se při novinách slušně uživil. Já to musím vědět. Vždyť jsem v zahraniční tiskové sekci začínal svou životní dráhu... Nezbyvá nic jiného, pánové, pojedeme. Odzbrojovat budeme jindy. Ted máme na starosti Zvonokosy."

Tak roku 1923 ztroskotala odzbrojovací konference. Osud národů závisí na maličkostech, jak vidíte z tohoto nového příkladu. Kdyby Jarmila Macarátová nebyla bývala tak smyslná, Cajdr-noha tak podnikavý, Bohdan tak nedůtklivý, Pořízek tak přelétavý a Čubíčka tak nenávistná, možná že svět by dnes vypadal jinak...

Ještě než opustíme Zvonokosy roku 1923, musíme si říci, jak se skončil onen 19. září, tak nabitý dramatičností.

Bylo šest hodin večer a hnusné bouřné dusno ještě zvyšovalo stísněnost zaražených občanů. Najednou prolétl napříč městečkem bouřlivý vichr, ostrý jako pichlavé severáky. Tři ohromná houpává mračna se jako břichaté koráby, poháněné cyklonem, blížila po oceánu nebes. Potom se na západě jako vpád barbarů objevily tlupy strašné armády černavých, vysoko nakupených oblak a přinášely hrůzu a

spoušť ve svých bocích, nabitých elektřinou, průtržemi a smrtelnými kroupovými šrapnely. Švadrony těchto nesčetných nájezdníků pokryla zemi stínem a mlčením oněch zděšených úleků, které se v lidech, věčně šťvaných nelítostnými bohy, vždycky tak snadno rodí znovu a znovu. Oslí hřbety, již po chvíli neviditelné, duněly třeskotem, byly blesky přetínány a bořeny strašným hromovým rachotem. Celá obloha se brzy proměnila v jedinou sinavou plochu, pustou, vypleněnou, zpustošenou, a v její chmurné nesmírnosti se všude zažihaly požáry a burácela úžasná palba nadlidských vzteků. Údolí byla v mžiku zavalena, návrší srovnána se zemí, prudký příval vod pohltit celý obzor a vynořily se černé předvoje zkázy. Záblesky krátkých spojení zapálily svět na všech stranách, zeměkoule se po své ose roztrásla až do nejhlubších svých pravěkých útrob a oči viděly všude jenom hrůzu. Nesmírné, všechno pod sebou pohřbívající stěny vod se řítily odevšad a isolovaly Zvonokosy jako nějaké proklaté městečko, osamoceně se svým svědomím před přísnými soudci. A kroupy jako vejce zle řádily s úhlopříčnou zuřivostí, takže zasahovaly i okna pod přístřešky a zaplavovaly nezavřené byty a zatopovaly stodoly a sklepy, rvaly okenice a korouhvičky, porážely sušárny, zdvíhaly opozdlé slepice jako suché listí a zabíjely je o domy.

Ze dvou kůlen ulétly střechy na sto metrů daleko a cestou shazovaly tašky jako granáty. Kdesi se najednou zhroutil komín jako stařec, když umírá. Souběžné bystřiny, místy se stékající, pustošily hlavní ulici a unášely ve svém kalném proudu modré, lesklé kameny. Túje na hřbitově zaplápolala na vrcholku jako dohasínající svíce. Blesk vybuchl jako letecká bomba na střeše zvonice a hrozil povalit tu ctihodnou kupu trámů, legend a staletí, ale potom se vznesl a zamířil svou zkázu k radnici, zkroutil na ní hromosvod jako drátek, na prach rozmetal tu republikánskou břídlíci, přes mohutný lijavec spálil

prapor, na průčelí rozbil kámen, na němž bylo vytesáno slovo *Bratrství*, a na radničních vratech poznamenal svou ohnivou pečeti dřevěný rám, v němž byly vyvěšeny bláhové lidské vyhlášky, podepsané Bartolomějem Pěšinkou. A potom prodloužil svou palbu ještě o kousek dál, jedinou šňupkou rozprášil Sakumpakovu firmu s jediným slovem *Notářství*, zapráskal před kanceláří jako několik plných krabiček sírových zápalek a polekal tím notáře tak, že by se byl nejraději uchýlil do ocelových stěn své nedobytné pokladny, obvyklého to obydlí jeho ničemné duše.

Zvonokostí občané, schoulení v nejtemnějších koutech svých roztřesených příbytků, byli zachváćeni strachem, lítostí a úzkostí

a poslouchali, jak hučí ta pustošivá průtrž a jak se zrychluje tempo vražedné palby, která jim roztlouká okna a tašky na střechách, ale která jim také, a to bylo mnohem horší, válí vinice, rve listí z révy, drtí štávnaté hrozny, sráží je na zem, rozdupává je tam, všechnu dřev z nich vymačkává, všechnu tu opojnou krev, tu vzácnou, vonnou krev; a tekla to tam po návrších krev celých Zvonokos a napájela půdu a mísila se s krví Vinckovou a Jarmi-linou, s krví nevinných obětí lidské pošetilosti, nenávisti a tajné žárlivosti. A všechno zvonokoské víno se najednou proměnilo v potoční vodu. Městečko, strašně postižené nebeským přepadem, již vidělo, jak je zničeno, o všechnu krev oloupeno, a jak teď celý dlouhý rok bude pykat, jak bude muset celý rok žít bez zisků, s prázdnými sklepy, v krutém zoufalství lásky. To máme teď za to!"

„To jistě svatý Rochus jenom čekal, až přijde vhodná chvíle..."

„Takhle to opravdu už dál nešlo, když všichni byli jako blázni!"

„Bylo těch špatností na tak malou obec opravdu už moc...!“

„Teď musíme za všechny ty lumpárny pykat!“

„Však taky se všechna zvonokoská špatnost provalila tak najednou!“

„Žádná úcta k ničemu, to bylo trochu moc!“

„To je trest za všechno! To máme teď za to!“

Naříkavé litanie najednou vystřídaly nekřesťanské řeči. Hřišnice, zmučené strachem před trestem, litovaly svých hanebných skutků. Děti plakaly v sukních svých matek. Psi se postrašeně schovávali a hledali tmě se schlíplýma ušima; husy se vlekly po svých břichách tlustých matrón, jako by již byly ubity; slepice trousily po kuchyních své hromádky a nikdo si toho nevšímal. Kočky nabitě elektřinou odskakovaly chvílemi všemi čtyřmi od země, dopadaly nazpět strnulé, s tělem prohnutým do oblouku, s chlupy naježenými, s ocáskem rovným jako vytěrák, a upíraly na lidský úžas oči, v nichž se podivně zažíhaly a pohasínaly d'ábelské zorničky.

Zkormoucení vinaři pozorovali u oken oblohu a hledali na ní vyjasnění. Když mysleli na tu spoustu zničených věcí a zatracené dřiny, cítili na ramenou všechny staré strasti svých předků, kteří již dávno před nimi zápasili na těchto svazích se živly. A říkali si:

„Je to přece jenom bída, tenhle život, hrozná bída!“

Lijavec trval celou noc, potom ještě celý den a ještě část další noci, a to s klidnou, ale neúprosnou hojností, která děsila všechny zvonokoské duše. Ani jediná duha se neukázala, ani jediný paprsek nepronikl hustým síťovím lijavce, hlubokého několik kilometrů a zásobeného celými řekami vod. Zvonokosy byly vrženy do nejhlubšího a nejvlhčího žaláře, do nedostupného zapomenutí chmurných věčností.

Konečně třetího rána kohouti, tenoři konečně zbavení

chra-potu, s čerstvě naškrobenými náprsničkami, pyšní na své hře-bínky jako na nové vyznamenání a vyparádění víc než kdy jindy, hned za úsvitu na plné hrdlo oznamovali, že se zrodil nádherný den. Z jitřenky se rodili holoubci. Obzor byl jako akvarel, ještě neuschlý, a všechny modře na něm rozkošně splývaly s rozevlátými růžovostmi ranního rozruchu. Návršíčka byla lahodná pro pohled jako mladá ňadra a kopce jako rozvité ženské boky. Země vypadala jako osmnáctiletá dívka, přistižená, jak vychází z lázně: netuší, že je pozorována, je pokorně poslušná tanečních melodií svého srdce a řídí podle jejich rytmu pohyby svého těla. Bylo to příměří, zase na čas uzavřené. Na jeho oslavu zazněly jásavé světelné trubky a slunce vystoupilo na východě na poslední schod a usedlo na nebeský trůn. Na pokyn jeho žezla se na všech stranách vyrojily čarovné obrazy a hřejivé naděje. Potom přikázalo následníku Amorovi, aby se ukázal a aby zazpíval svou píseň radosti a lásky. A Zvonokosy poznaly, že je jim odpuštěno.

Ale městečko bylo potrestáno, a přísně potrestáno. Tento lahodný návrat slunce tím jasněji ukázal žalostnou spoušť posledních dnů. Vinice byly do nekonečna pouhé trosky. Když zanedlouho potom došlo k vinobraní, zvonokoští občané mohli do košů sesbírat jenom velmi málo hroznů, a to ještě špatných, otlučených, ohnilých, s vyprchanou šťávou. Bylo z toho maličko kádí, velmi málo potěšujících. A víno z toho bylo mizerné, kyselé, takové nijaké, nechutná břечka, jaká se rodí všude v rovině, brynda, nedůstojná Beaujolais.

A neprodejná, Pane na nebi!

A taková, že počestný člověk to skoro ani pít nemohl, setsakrelement!

Ještě jakživ nikdo neviděl ve Zvonokosech nic takového, takovou chuť, takové svinstvo pro cizí hrdla! Ne, jakživ!

Nejzatraceněji nešťastný rok to byl, jaký kdo pamatoval,

ten rok 1923! Potvorný rok, to teda opravdu ano.

Poslední ozvěnu měly zvonokoské skandály ráno 16. října. Bylo to v neděli. Počasí bylo ještě vlhde a nazlátlé. Ale večer, od šesté hodiny, ledové závany vzduchu již denně ohlašovaly, že zima je přede dveřmi. První její hlídky byly již hlášeny: objevovaly se na vrcholech Oslích hřbetů a kladly tam ranním chodcům léčky v podobě náledí. Slunce ovšem okamžitě rozptýlovalo ty drzé severské husary, odváživší se příliš brzy příliš daleko; přes den se patrně ukrývali v lesích a čekali na posily, na hlavní houf oblačných vojsk, shromažďujících se nad Atlantikem. Ale vědělo se, že ty studené hlídky jsou již zde, a jejich hrozivá blízkost obdarovala poslední krásné dny tím větším půvabem, ovšem trochu trýznivým, protože se do večerních mlh mísila lítost. Země již brzy zamění svůj letní zelený šat za šat hrubý a nahnědlý. Horské svahy dostávaly místy tmavé olysalé skvrny. V údolí bylo na ožehlých polích vidět hlínu mezi zbytky sklizené úrody, jež deště proměňovaly v hnojivo. A tato podzimní dekorace se stala jevištěm poslední události. Ještě jednou zde musíme dát slovo Matěji Sedmikvítkovi:

„Bylo to teda jednou v neděli, dopoledne, na začátku hlavní mše, zkrátka: tak asi několik minut po desáté, abych to řekl přesně. Zatím co ženské byly v kostele, mužští seděli jako obvykle v hospodě, a všechna zvonokoská honorace kolem Macaráta. Bohdan byl ze špitálu už zas doma. Bylo mu to doma, i když s rukou na pásce, milejší, než ležet ve špitále na posteli; dostával z toho horečku, jak tak pořádmyslel na to, že jeho dům je zavřený a že jeho zákazníci chodí teď pít ke *Skřivánkovi* nebo k staré Hubatkové, do toho jejího pajzlíku na dolním konci. Vrátil se teda domů, třebaže zdrav ještě nebyl, a Jarmilu, pomalu se zotavující, nechal tam- Té neděle tenkrát měl hospodu stejně jako předtím plnou lidí a všichni tam

mluvili o všem možném, ale hlavně o nezdařeném vinobraní a o té nešťastné pranici. Bohdanovi po tom, když byl jak raněn, tak zřejmě taky podveden ženou, sklapl hřebínek; už se tak nenaparoval, takže občané si ho taky lip vážili. Z toho je vidět, že člověk, aby dostal rozum, potřebuje často pořádně na frak.

Tak jsme tam teda seděli, pili a pokojně povídali a chvílemi jsme se dívali ven, protože ještě pořád chodily ženské, a pozdě

na mši chodívají obyčejně právě ty nejhezčí parádnice. Jinak byla ulice prázdná. Po všem tom, co jsme zažili toho roku tenkrát, jsme si říkali, že se nemůže stát už nic horšího a taky nic legračnějšího, totiž nic, co by přetrumflo Kulíška. Ještě pořád se nevykřesal z té rány po lebedě, roznášel po městečku hrůzostrašné mstivé řeči a ze zlosti měl pořád takovou žízeň, že býval od rána do večera stříknutý. A jak měl trochu v hlavě, býval hrozný. Pro své názory by byl do ohně věčného uvrhl i bratra svého. Jakživ jsem žádného člověka neviděl proměnit se takhle po jediné sklenici beaujolaiského z dobráka v zuřivce. Z toho je nejlíp vidět, že politické názory, když se to usadí ve slabém mozku, snadno se mohou zvrhnout v pohromu.

Zkrátka, seděli jsme tam pěkně klidně, tak trochu zmalátněli tou blažeností, kterou v člověku budí víno vypité na lačný žaludek; nemysleli jsme po pravdě řečeno celkem na nic a jenom jsme čekali, až začnou chodit z kostela a až uvidíme ještě jednou defilírku zvonokoských ženských; prohlížet šije, jak jdou kolem, to je u nás jedna z hlavních nedělních zábav. A najednou kdosi cosi vykřikl a hned jsme všichni vzhůru a ženeme se ke dveřím nebo k oknům. No a to, co jsme uviděli, je největší nesmysl, jaký si kdo dovede vymyslet, a k tomu ještě nesmysl trapně hnusný. Jenom si to představte, dovedete-li to.

Najednou vám tam vidíme, jak Mnišskou uličkou kráčí strašná ohyzda, celá nahatá; zrovna jenom růženec měla kolem břicha a malý klobouček, nasazený na samém vršku makovice a nakloněný na stranu. Hádejte, kdo to byl? Cubíčka, milý panáčku. Celá nahatá a vzteklá a křičela a rukama rozhazovala a vykřikovala takové sviňácké řeči, že i celý pluk dragounů by se dal na útěk. Zkrátka, zbláznila se! Nějaké zvláštní šílenství, má to takové cizí jméno, *ero... era...*"

„Erotické, pane Sedmikvítku?"

„To ano, zrovna tak to povídali. Erotické šílenství, ano, to posedlo tuhle Čubíčku tenkrát té říjnové neděle, zrovna když byla hlavní mše. Dostala prý to z té své slavné počestnosti, protože se jí nikdy nepodařilo ji někde udat. Nakonec se jí to vrazilo do palice. To máte příklad, jakou neplechu může natropit počestnost na nesprávném místě. Není to zdravé, počestnost tak dlouhá, řekl potom doktor Funebral, a ten se v tom přece jistě vyzná lip než Calaba. No ale to je vedlejší.

Tak Čubíčka vám tam jde, jak ji Pánbůh stvořil, a my tam všichni stojíme a hledíme, spíš ze zvědavosti než z radosti, to se rozumí, protože to, co nám ukazovala, opravdu nebylo krásné! Taková Judita, taková Jarmila, dvacet jiných, kdybychom je byli uviděli v tak vzácné parádě, to ano, to by nás náramně potěšilo a jistě by nás to bylo popohnalo přispět jim hned na pomoc a celé je přikrýt dlaněmi. Ale tahleta? Ta budila jenom útrpnost a odpor. Když ji člověk viděl tak hnusnou a strašnou, hned chápal lip taky špatnost její nátury. Děsně vychrtlá byla ta pokrytecká herka, takové strašidlo, že by se člověk strachem podělal, kdyby je v noci někdo potkal. Bylo to samá kost s kůží celou scvrklou a všude po těle sem tam odporné tuhé chlupy jako na prašivém psu. A hnědá, jako by se byla vyválela v záchodové žumpě. Žebra jako obruče na bečce, prsa jako staré ponožky, stejně prázdná a schlíplá,

břicho špičaté a draplavé, protože nikdy nedělalo nic jiného, než že tráвило. Ale nejhorší byly nohy. Jistě aspoň na tři prsty místa bylo mezi stehny. Neznám nic strašnějšího než ženská stehna, když se nedotýkají. Připomíná mi to kostru. A zadnice, pane! Na chlup jako dva karbanátky, šťavnaté jako suché kdoule a stejně scvrklé. A hubu měla ještě horší než kdy jindy a hlas vrzavý jako skřípot starých zarezavělých dveří. Zkrátka hnusné všechno všude a na věky.

Neměli jsme ani kdy vzpamatovat se z překvapení. Jak tak byla, tak nahatá, vchází ta zmagořená megera rovnou do kostela, hlavními vraty, a přitom mečí ty své litanie strašných sprostot. Všichni jsme za ní honem běželi, protože se dalo čekat, že to bude pěkná komedie, tenhle příchod rovnou na mši.

Nu a byla to komedie větší, než se kdo nadál. Čubíčka jde prostředkem kostela mezi lavicemi a pořád přitom ječí a všechny farnice vykřikují hrůzou, jako by viděly dábla proměněného v ženu, ale to ji rozčertovalo ještě víc. A Calaba se zrovna obrátil a chtěl říci *dominus vobiscum*, ale úplně z toho zkoprněl a nevěděl, co by řekl, jenom několikrát opakoval: „Ale milá slečno, milá slečno... To není slušné, tohleto!“ A tím k sobě obrátil vztek své podivné zbožné ovečky; pustila se do něho, strašně mu vynadala a obvinila ho z nejhorších sviháren, jakých se člověk může dopustit na slabém pohlaví. A zároveň využila ta mrcha úžasu všech přítomných, vylezla na kazatelnici a spustila vám kázání, no ale tak potrhle kázání, že nic takového jistě jakživ neslyšel žádný

kostel. Mikuláš se konečně probral z úžasu, uchopil halapartnu, zamířil ke kazatelně a chystal se Cubíčku sundat. Ale jak se ukázal na prvním schůdku, dostal rovnou na hlavu všechny Calabovy modlitební knihy a nakonec i stoličku mu ta potrhlá ochechule hodila na kebuli. Dvourohý klobouk s peřím

iriu spadl z hlavy a měl toho dost. Omráčilo ho to tak, že s ním už nebyla žádná řeč, zvlášť když stejně už měl nohy zesláblé po té Čuprově ráně, kterou dostal, pravda, někam jinam než do zubů. Tak se stalo, že Čubíčka byla pánem situace, nahatá na kazatelně v plném kostele, s kloboukem ještě víc na stranu. Nezbyvalo nic jiného, než abychom se do toho dali všichni: zaútočili jsme s žebříky z několika stran zároveň, zatím co Čupr — měla u něho vroubek — drapl tu potrhlou kozu zezadu a za vlasy ji táhl dolů. To víte, že hned bylo po mši! Když jsme se do té d'áblice pustili všichni, podařilo se nám nakonec dopravit ji domů. Přišel Funebral a odpoledne ji už autem vezli do města, tentokrát oblečenou a pořádně svázanou, aby sebou neházela. Zavřeli ji do blázince, bez naděje, že se uzdraví. Nikdo pro ni nebrečel. Jisté je, že městečko si bez ní oddechlo, protože nebýt Čubíčky, hromada věcí by se nebyla stala a Vincek by byl ještě na živu, a je docela možné, že Vincek, třebaže to byl blbeček, by přece jenom byl radši zůstal na světě.

Z toho vidíte, že tahle Čubíčka byla opravdu nejotravnější mrcha, jaká kdy zasmradovala naše městečko. Ale taky opravdu nešťastná ženská. Zlí lidé bývají jenom velice zřídka šťastní, nemyslíte? Otravují sami sebe. Čubíčka si jistě znemožňovala vlastní život. A nebyla to přece její vina, protože nikoho neprosila, aby ji postavil na svět tak strašně ohyzdnou, že za celý život se k ní žádný mužský ani přiblížit nechtěl. Kdyby byla dostala svůj díl jako ostatní ženské, nebyla by sousedkám záviděla. Necht' si říká kdo chce co chce, ale pouhá počestnost neukojí žádnou ženskou. Ano, byla to opravdu taky nešťastná chuděra, svým způsobem obět' toho setsakrmentsky zprtačeného pozemského života.

Tož teď už víte, jak se to s Čubíčkou skončilo. A zároveň se skončily všechny ty slavné příhody a od těch časů se ve

Zvonoko-sech už nikdy nesemlelo nic takového, aby se občané zabíjeli a do krve zraňovali. A je to tak dobře, protože to není žádný život otvírat na sebe huby, prát se a vraždit se. Hlavně v kraji dobrého

vína, jako je tenhleten náš. To, co tu pijete, je zvonokoský ročník 1928. To byl moc dobrý rok. Úroda byla toho roku báječná. Mešní vínko pro samého papeže, pane!"

Listopad byl ledový a zasněžený. Ke konci měsíce teploměr ukazoval osmnáct stupňů pod nulou. Šikmé větry smýčily hlavní ulici a vnikaly pod kabáty neopatrníků, kteří se odvážili vylézt z domu. Všechno bylo chmurné pod bezbarvým nebem a po obloze jako vzducholodi bez kormidla letěly mraky tak nízko, že vrážely do Oslích hřbetů. Zvonokoští občané, nucení popíjet jenom poskrovnu, byli zalezlí v domech a horlivě si topili. Z dlouhé chvíle si znovu probírali události toho neblahého roku. Všechno se pozvolna vracelo do starých kolejí. Vojsko se spakovalo a odešlo, protože bylo po své smutně vynikající akci nakvap odvoláno; rány se zacelovaly; zlomené údy srůstaly; vášně se uklidňovaly; sousedky znovu sousedily bez jedovatosti a zapomínaly na své hněvy. Vedle Bohdana Macaráta, již zase úplně zdravého, se pomalu uzdravovala Jarmila Macarátová. Zaujala zase své místo v hostinci a každý to schvaloval, neboť každý chápal, že společný obchodní podnik, tak šťastně prosperující, se nemůže rozsypat pro malý domácí poklesek, odpykaný kromě toho ještě krví. Dokonce i Kulíšek se zotavoval, ale byl teď ještě zanícenější než dříve, protože si uchoval zálibu ve víně a požíval ho nezkušeně, takže jeho důstojnost bývala často ve velikém nebezpečí.

Třebaže by to nikdo nebyl řekl, nejhůř to odnesl Mikuláš: již nikdy se mu nevrátila jeho krásná statnost a pružnost v nohách. Možná že to byl organický následek zlé rány, kterou

mu Ferda Čupr zasadil za toho divokého frmolu 16. srpna. Tak aspoň naznačovala slova, jež paní Mikulášova jednou důvěrně řekla paní Cizrníkové. Jednou, když spolu měly nějakou delší rozprávku, trafikantka se zeptala kostelníkovy ženy:

„A co pan Mikuláš? Je teď již úplně zdrav?“

„Zdráv? Ono se řekne zdrav,“ povzdechla si paní Mikulášova. „Mají sice zase původní barvu, ale bývalá velikost se jim už nevrátila. Jedna z nich je pořád větší.“

„Myslíte?“ zeptala se útěšná paní Cizrníková. „Možná že si to jenom tak namlouváte. Můj nebožtík Filip je nikdy neměl stejně

veliké. A jednu míval vždycky o kousek níž než druhou, levou. Je tedy docela možné, že se mylíte, má zlatá...“

Ale paní Mikulášova odmítla tuto možnost — a je také pravda, že ji svými slovy úplně vyvrátila:

„Bývalá velikost se jim nevrátila, to vím naprosto jistě. To víte, paní Cizrníková, žiji s Mikulášem už osmnáct let, takže mám tu míru v dlani!“

20/ čas vykonal své dílo

Turista, který dnes prochází Zvonokosy, by byl nemálo překvapen, kdyby se dověděl, že krvavé skandály světového významu vzrušovaly před lety toto poklidné městečko. A ostatně i v samých Zvonokosech se vzpomínka na ně již ztrácí. Čas plynul, přinášel každodenně svou porci drobných prací, drobných radostí, bolestí, starostí a jeho opakovaná činnost rozprýskala lidské paměti, většinou velmi křehké, velmi málo výkonné, vyzbrojené pro směšně krátké trvání.

Smrt skosila několik účastníků oněch památných událostí z roku 1923. Jiní, zestárlí a zesláblí, jsou vlastně vyřazeni z řad

živých; to, co jim je ještě popřáno žít, ta krátká lhůta, ještě jim milostivě povolená, nemá již žádnou účast v úhrnu významnějších lidských skutků. Jiní změnili zaměstnání a vystěhovali se; na jiné se usmál osud a splnil jejich touhy; jiní se naopak dožili krušných zklamání. Styky mezi lidmi se v průběhu několika let mění. Nové ješitnosti, nové společné zájmy je sdružují nebo naopak znepřátelují, slučují bývalé nepřátele a rozlučují bývalé spojence. Kroužek vítězů, kroužek závistivců, strana resignovanců a strana těch, kteří byli spokojeni se svým osudem, všichni viděli, jak se jejich řady mění a jak mnozí jejich stoupenci přecházejí k nepříteli.

Ale městečko samo zůstalo zřejmě stejné, jaké bývalo; nepřibýlo tam žádných nových staveb, které by stály za upozornění: dlouhá řada žlutých a přisedlých domů, téměř vesměs vybočujících na tu nebo onu stranu ze stavební čáry, s těžkými schody, s hlubokými sklepy, s balkónovými terasami, se stříškami nad

vchodem, se sírově zelenavou omítkou, v malebné změti, která toho oku ukazuje tolik, že neví, na čem nejdříve spočinout, a odhaluje mu tu a tam starou, dokonale vkusnou fasádu, která svou ušlechtilostí ještě více zesiluje půvabnou dobromyslnost této obce. Ještě stále je tam vidět týž kostel, soubor různorodých přístavků, jak je generace postupně přidávaly s oním smyslem pro šetrnost, který zakazoval přestavovat více, než kolik bylo nezbytně třeba, a s oním neujasněným smyslem pro krásu, který i tak prostým lidem dovoloval vycítit, co je nádherné, a bránil jím zničení to. Tato střízlivost vtiskla francouzskému venkovu téměř všude osobitý půvab.

Za kostelem hřbitov, v pěkné slunečné poloze, dostává svůj obvyklý přiděl zvonokoských občanů, rok co rok téměř stejný. Na jedné straně je tam oddělení hrobů nových, pozvolna se zvětšujících, a na druhé straně se pozvolna rozrůstá úhor se

starými zanedbanými hroby, jež navštěvují již jenom ptáci a hmyz. Ale právě ti opuštění nebožtíci, jejichž náhrobní nápisy jsou zarostlé mechem, dostávají na jaře nejkrásnější kytice lučního kvítí, vyrostlého tam samo od sebe, takového, jaké nemají hroby ošetřované a ozdobené jenom květinami trhanými a všelijakými nicotnými skleněnými ozdobami, často velmi nevkusnými. Krásné kaštiny na hlavním náměstí ještě stále rozlévají hustý stín. Když člověk stojí pod jejich ztemnělou klenbou, daleká vyhlídka, zaplavená palčivým letním sluncem, by téměř zraňovala oko, kdyby veškerý ten jas nebyl zmirňován tetelivostí horského vzduchu, rozlitého nad celými Zvonokosy. Stará lípa se zdá ještě nezničitelnější než kdy jindy. Noří své kořeny do několika minulých století a sama je jedním z nejhlubších kořenů městečka.

Jenom jedna věc je pro člověka znalého místních poměrů známkou jistých změn. Na horním konci městečka stojí záchodek, u radnice, a jiný je postaven na dolním konci, poblíž splávku na prádlo, takže se záchodkem v Mnišské uličce mají Zvonokosy celkem tři takové útulné domečky. Jejich přítomnost dosvědčuje úplné vítězství Bartoloměje Pěšinky, senátora Pěšinky, neboť jeho trpělivý program se uskutečnil bod za bodem, zvláště když starý senátor Blahorád Podolek umřel ve velmi vhodné chvíli.

Vážený pan Blahorád Podolek zesnul ve věku třiasedmdesáti let, a to v jednom z těch domů, do kterých se chodívá potají a za šera, a při úkonech, které se pro jeho věk již nehodily a nebezpečně unavují srdce. Jeho poslední vzdech byl vzdech slastný a vydal jej v takové poloze, že ženě, která mu pomáhala v jeho příjemné práci, to chvílku trvalo, než si uvědomila, co se stalo. Když cítila, jak Podolkova čilost ustala, zdvojnásobila svou profesionální horlivost a pobídla ho: „Pospěš si, milánku!“ šeptala. „Naše stará to nemá ráda, když

to trvá dlouho!" Teprve potom si s hrůzou všimla, že se marně vysiluje s tělem, jehož oči nejsou strnulé rozkoší, nýbrž zaníceností věčnou. Vykřikla tak pronikavě, že ihned ustala práce v okolních světničkách a že přiběhl — v úboru vyplašených najád — asi tucet mladých žen s těly různými, ale vesměs dokonalými, neboť to byl jeden z nejlepších domů tohoto rázu v Paříži a honosil se, že má personál schopný uspokojit i nejnáročnější zákazníky; navštěvovali jej dokonce i monarchové, kterým jejich národové dali kvinde.

Podle pokynů své zaměstnavatelky, ženy velmi rozumné, se ty dámy ihned přičinily a oblekly nebožtíka Blahoráda Podolka zase tak slušně, jak toho vyžadovala jeho senátorská důstojnost. Policejní ředitelství, když mu to bylo telefonicky oznámeno, ihned zařídilo všechno potřebné. Kolem druhé hodiny po půlnoci bylo mrtvé tělo dopraveno do Podolkova bytu a teprve teď bylo konečně možné oznámiti jeho úmrtí. Za několik hodin potom se četlo v novinách: „Tento neúmorný pracovník zemřel při práci, právě když dlouho do noci studoval návrh nového sociálního zákona. Je známo, že Blahorád Podolek se vždycky nesmírně zajímal o sociální otázky a že byl v těchto věcech všeobecně uznávaným znalcem. Tak tedy poslední jeho myšlenka platila onomu statečnému obyvatelstvu průmyslových oblastí, z něhož také on sám pocházel. Odchází nám v něm z veřejného života slavná a krásná postava.“ Tyto nekrology byly téhož dne živě komentovány v senátních a parlamentních kuloárech.

„Ten slavný návrh zákona," řekl kterýsi prostořeký všetečka, „to byla mladá Riri.“

„Snad ne ta z Moulin-Noiru?"

„Ta, holenku, a žádná jiná! Byla to Podolkova favoritka. Ta holka vám má kouzelné prstíčky," říkával."

Tato zpráva se ihned roznesla a způsobila takový příliv

zákonodárného sboru do Moulin-Noiru, že podnik potom několik měsíců báječně prosperoval. Došlo tam k národnímu sjednocení zástupců všech politických stran, když si na chodbách dopínali

vesty. A ta dívka jménem Riri se přes noc stala slavnou a ihned ji pro sebe zabral silný jedinec, jistý stařec, úžasný boháč; představa posledních okamžiků Blahoráda Podolka byla totiž jediným afrodisiakem, jehož účinky ještě cítil.

Pan senátor Drmohryz byl nemálo dojat, když se dověděl o smrti starého kamaráda. Ale dovedl ovládnout svůj žal a proslovil v soukromí několik pochvalných slov o nebožtíkovi:

„Je to krásný konec pro takového starého sekáče! Skonal v bitvě na řadrech mladosti. Jenom toho je mi líto, že se mu nedostalo posledního pomazání. Ale Bůh mu bude milostiv, neboť vkus měl ten chlapík dobrý: tahle Riri je báječná holka.“

„Prý toho trochu nadužíval...“ nadhodil jeden z posluchačů.

Ale dostalo se mu přísné odpovědi:

„Čemu říkáte nadužívat? Řekněte prostě, že to byl muž nadaný velikou podnikavostí!“ odsekl pan Drmohryz se slzami v očích.

Ale překonal svou bolest a chmurné přetuchy, které v něm probouzela. „Ostatně,“ řekl si, „Podolek byl o tři léta starší než já!“ Tento věkový rozdíl ho zase upokojil. Ale soudil, že na otřes, tak nebezpečný pro jeho klid, je třeba rázně reagovat. Sestavil si program několika pokojných kratochvílí, jež by si téhož večera mohl dopřát u paní Rosy, majitelky jiného takového specialisovaného domu s personálem nesmírně mladičkým, a proto velmi osvěžujícím pro člověka jeho věku.

S podporou Alexandra Duplikáta a Arnolda Foukala — neboť podařilo se mu udržet si přízeň obou těchto politiků — se Bartoloměj Pěšinka stal nástupcem Blahoráda Podolka.

Jakmile se stal senátorem, ihned se pilně stýkal s Korouhvy ze Zobcová a bez obtíží provdal svou dceru Frantinu za potomka tohoto rodu, slavného, ale velmi potřebného peněz a žijícího ostatně již jenom ze samých mesaliancí s boháči. Frantinino věno zaplatilo několik tíživých dluhů, opravilo zámecké střechy a restaurovalo levé křídlo zámku, přibýtek novomanželů, dokud se Pěšinkové nepodaří opatřit zeti nějaké teplé místo. Zamýšlel z něho udělat podprefekta nebo ho pomocí většiny posadit do některého ministerstva. Byl to sňatek nemálo nákladný (neboť Kajetán Korouhev ze Zobcová byl člověk nádherně neschopný vydělávat si na sebe), ale lichotil Pěšinkovi a rozšiřoval jeho styky a vliv do všech prostředí. Pěšinka tím nabyl takového významu, že se

stal rozhodčím ve všech drobných sporech široko daleko. Získal si přitom pověst člověka nestranného a velmi rozumného. A také Zvonokosy z toho měly prospěch. Množily se tam všelijaké veřejné podniky, výstavy, schůze, návštěvy politiků, a lákaly do městečka nemálo cizích lidí, kteří tam pak nechávali peníze. Na všech banketech v okolí se Pěšinka dožadoval zvonokoského vína a sloužil tím zájmům svého rodného kraje. Obchodníci a vinaři byli nadšeni a pyšní na svého Pěšinku, zatroleného chytráka.

Mezi Korouhvy ze Zobcová a Hronci z Košťálová bylo nějaké vzdálené příbuzenství. Prostřednictvím Hronců se člověk dostal k baronce Kratihájové a jejím prostřednictvím mohl žít v dobrých stycích s arcibiskupstvím, a to jistě stálo za trochu námahy. Pěšinka si řekl, že takové nové opory by z něho udělaly jednoho z nejvlivnějších lidí v Beaujolais a svrchovaného pána přinejmenším nad deseti beaujolaiskými údolími. Náhoda, obratně připravená na všech stranách, svedla baronku se senátorem. Mluvili o Oskarovi Hronci z Košťálová, o jeho politické kariéře.

„Můžete něco udělat pro toho mého trulanta?" rovnou se zeptala baronka.

„Co dovede?" zeptal se Pěšinka.

„Dělat své ženě děti. A i to ještě si dal na čas. Jinak celkem nic kloudného. Stačí to na poslance?"

„Úplně," odpověděl Pěšinka. „Ale o to zde nejde. Budu moci pod rukou usnadnit zvolení vašeho zete s podmínkou, že si každý přijde na své. Tak, abych si to později nemusil vyčítat, rozumíte, pravda?"

„Rozumím velmi dobře," řekla baronka, stále stejně úsečná. „Zkrátka: co žádáte?"

„Nežádám nic, vyjednávám," chladně odpověděl Pěšinka, neboť jeho výmluvnost se od té doby, co chodil do parlamentu, zpestřila mnohými odstíny. „A to je veliký rozdíl..."

Baronka neměla ráda takové rozlišování; vypadalo to příliš jako lekce, udělované poddanými vrchnostem. Dala najevo rozmrzelost:

„Mezi námi dvěma, milý pane, jsou takové politické chytristiky zbytečné. Vy jste silnější, to se rozumí. Zdá se mi to ostatně žalostné a nic mě nedonutí změnit tento názor. Ale moji předkové projednali a sjednali více smluv než vaši, a významnějších.

Protože moji předkové, milý pane senátore, byli lidé vynikající."

„Předky," klidně poznamenal Pěšinka, „mám, paní baronko, já také. Jinak bych zde nebyl."

„Prosté lidi, pane senátore, že ano?"

„Velmi prosté lidi, paní baronko. Velmi často lidi služebné. Ale to jenom dokazuje, že moji předkové se tužili lépe než vaši... Tak o čem jsme to mluvili?"

„Vy jste měl slovo, pane senátore. Očekávám vaše podmínky s rukama i nohama spoutanýma, milý pane.

Uvidíme, zdali toho zneužijete."

„Zneužiji toho tak málo, že vás ihned rozpoutám," galantně odpověděl Pěšinka. „Nejprostší bude, když svého zete pošlete ke mně. Muži se dohodnou snadněji, když jde o jisté věci."

„Dobrá," řekla baronka. „Řeknu mu to."

Vstala a chtěla odejít. Ale napřed ještě přátelsky dodala:

„Takoví muži, milý Pěšinko, jako jste vy, by se měli rodit v naší vrstvě... místo těch hejsků s ptačími mozečky, jako je ten chudák Oskar. Býval jste jistě krásný člověk, když vám bylo třicet? A hloupost jste někde zapomněl. Přijďte někdy na zámek poobědvat se mnou. A přiveďte svou dceru, tu mladou Korouhovou ze Zobcová. Vždyť ona teď patří, ta dívka, mezi našince!"

„Teprve velmi krátký čas, paní baronko. Obávám se, že jí ještě mnoho chybí do slušného chování."

„Právě proto se o ni, můj milý, musíme starat. Vycvičím ji trochu. Viděla jsem ji, je to krásné děvče."

„Ani hloupá není, paní baronko."

„Její manžel je hloupý za dva! Chudinka hezká! Zkrátka zkusíme udělat vám z ní aspoň trochu slušnou imitaci urozené dámy. Několik století výchovy jí totiž vždycky bude chybět, na to, můj milý, řečeno bez urážky, nezapomínejte!"

Pěšinka se usmál:

„Jistě víte, paní baronko, že se neurážím tak snadno. Ale myslím, že Frantina se brzy naučí ušklíbat a kroutit očima, jak se to dělá ve vaší společnosti. Za těch jedenáct měsíců, co je provdána, je už zrovna tak pyšná jako ty vaše nafoukané dámy. To byste ji měla vidět, jak teď mluví s vlastním otcem!"

„To je dobré znamení, milý pane senátore. Tak tedy ujednáno. Přiveďte ji ke mně, naučím ji nafoukanosti podle bontonu."

Bude-li se řídit mými radami, její děti budou za dvacet let prosty všeho společenského neřádu."

Baronka, ještě než odešla, se neubránila, aby opatrně nevyjádřila ještě jistou svou lítost:

„Jak je to smutné, že naši lidé potřebují vašich peněz, aby si udrželi své postavení!"

V Pěšinkovi se po těchto slovech probudilo jeho nejsilnější selství:

„To je docela možné, že naše groše vám konají dobré služby, ale naše krev taky! Tak si myslím, že to zchřadlé korouhčovské plemeno už po čertech potřebovalo pěšinkovské krve, aby zůstalo trochu při síle!"

„Nejhorší na tom je, že je to pravda!" odpověděla baronka. „Na shledanou, vy republikánský čtveráku!"

„Na shledanou, paní baronko. Velmi mě těšillo..."

Dohoda mezi radnicí a zvonokoským zámekem byla provedena velmi politicky. Oskar Hronec z Košťálová se stal poslancem a Pěšinkovi se za to přece jen dostalo několika výtek od jeho věrných stoupenců. Ale Pěšinka jim klidně odpovídal: „V parlamentě je dost a dost ještě větších mezulánů, než je tenhle barončin zeť! Čím víc je tam takových truhlíků, tím lip pro naši věc. Protože ti chytří jsou tak závistiví, že se pořád jenom hádají a všechno kazí." Tato filosofie úplně odzbrojila všechny nespokojence a těm, kteří i potom ještě bručeli, poskytl Pěšinka všelijaké stranické výhody. Ostatně baronka uspořádala po zeťovu volebním vítězství velikou slavnost. Celé Zvonokosy pily a tančily v jejím krásném parku, osvětleném tak slavnostně, že to bylo vidět z dalekého okolí. Tato pocta zvonokoským občanům velmi polichotila. Uznali, že takový Duplikát ani Foukal je nikdy ne-pohostili tak bohatě.

Roku 1924 dobyl Ferda Čupr po těžkém boji titulu Krále trunku. Ale již za tři léta potom umřel jako oběť cirrhosy,

nemoci, která jednoho po druhém stíнала všechny šampióny v bumbání. Mezitím se Juditě narodilo nádherné děťátko a Lorenc Pořízek mu byl za kmotra. Ostatně kdekdo říkal, že roztomilý chlapeček se silně podobá krásnému oficiálovi. Když Ferda umřel, Judita zkrátila smutek a prodala *Beaujolaiský bazar*. Odstěhovala se do Máconu, provdala se za svého milence, najala si tam kavárnu, brzy plnou hostů, přilákaných její přítomností, a porodila dvojčátka, stejně nádherná a velmi podobná svému staršímu bratříčkovi. Potom žila tak šťastně, že ztloustla a stále jenom vysedávala u pokladny svého podniku. A vzrušující bujnost jejích ňader a ramenou tam ještě dlouho vzbuzovala opojený obdiv.

Bohdan a Jarmila Macarátovi, smíření společnými zájmy, žili zase bok po boku. Když si ještě Jarmila někdy popřála nějaký z těch rozmarů, k nimž ji pudila její kypivá zralost, Bohdan přivíral oči. Ze zkušenosti věděl, že lepší je nevidět do takových věcí příliš jasně a hlavně nedělat z toho randál. Každodenní tržba, pravidelným tempem rozmnožující majetek, ho nutila nedbat všelijakých těch drobných poklesků, zvláště když již nemohly jeho cti tak příliš ublížit. Mnohé drobné prohřešky, kterým v mládí přisuzujeme bůhvíjaký význam, přesunujeme ve stáří do řady bláhových pošetilostí. „Sníst mi ji přece nemohou a Jarmilu to přivádí do lepší nálady; a to je v jistém smyslu dobré pro obchod!“ myslíval si Bohdan. Ostatně jeho žena nestrpěla v této věci žádné poznámky a Bohdan věděl, že by nenašel druhou, která by se uměla v šenkovně tak otáčet.

Z Doroty Mrňouchové, bývalé červené, statné ženské, se v několika letech stala hrozná machna, úžasně stehnatá a pupkatá, s rukama rozpraskanýma od prádla a s pletí zrudlou od beaujolaiského vína, protože je teď konsumovala opravdu jako chlap. („Když člověk těžce pracuje, musí podle toho také

pít!") Třebaže se stala tělesně tak těžkopádnou, ještě stále se o ní mluví jako o nejzdatnější zvonokoské tluchubě, jako o nesporné královně u splávku, kde se vášnivě propírají všechny místní záležitosti. Zato paní Cizrníková, věkem vyschlá, zchromená revma-tismem, je teď ještě vzdychavější, soucitnější a šepotavější než kdy předtím. Ještě stále je živou zvonokoskou kronikou, a to s vytrvalostí, která dokonce ještě vzrůstá, protože z paní Cizrníkové se pozvolna stává blábolivá babka. Její oddaná péče způsobila, že velebná postava nebožtíka Filipa Cizrníka vysoko ční nad touto úpadkovou dobou.

Evžen Bzikavka si zřídil garáž. Je zástupcem vynikající tovární značky, vyráběné sériově. Tento nový podnik ho naplňuje hrdostí a umožňuje mu často se vzdalovat z domu pod záminkou

nových obchodů. Ale Leonie Bzikavková přísně kontroluje prodej benzínu, dluhy, opravy a pracovní hodiny. Dovedla si vynutit postrašený respekt jak u zákazníků, tak u obou učedníků. A tento respekt zaručuje Bzikavkovu podniku zdravou finanční rovnováhu.

Všechno neštěstí lidských tvorů vzniká z práce jejich mozků. A mozek Růženky Baráčkové, provdané Botičkové, je jeden z nejlenivějších na světě. Právě proto je šťastna a uchráněna všech otázek, příměrů a tužeb, které trápí mnohé lidi. Růženka má jediné životní pravidlo, svého Standu; dodnes v něm vidí onoho krásného vojáčka, který se jí před lety zjevil jako posel jara. Rodí mu děti, vaří mu, pere mu — krásné děti, dobré obědy, prádlo udržované stále v nejlepším pořádku. Věčně svěží, věčně usměvavá a skromná, věčně pokorná, nikdy svéhlavá: ani ve dne, ani v noci. Zase usmířená s Bohem a také s Pannou Marií (ta jistě uznala, že neposkrvněná početí nejsou Růženčinou věcí) — hned od sňatku, najednou schváleného oběma rodinami na řízný barončin zákrok — tahle Růženka

Botičková je vlastně jedna z těch mladých zvonokoských žen, které lze dávat za příklad řádného chování a oddanosti manželským povinnostem. „Ne, nebyls nešika, Stando!“ ještě teď říkává tu a tam stará Štěpánka Botičková, když vidí, jak se její snacha, nesmělá a stydlivá jako v prvních dnech, dívá na jejího syna. Neboť Růženka by stejně jako před lety mohla ještě dnes říkat: „Se Standou je to po každé takové divné!“ Což znamená, že celý svět u ní nevyváží takového Standu Botičku, toho syčáka Standu, který jí tenkrát roku 1923 všechnu pozemskou slast zjevil pod hvězdným vířením dubnového nebe, které se tak stalo jejich snubním baldachýnem.

Jedna zvonokoská rodina, a to Sakumpakova, naopak neměla štěstí a rozpadla se v potupě a v hanbě.

Vraťme se do roku 1923. Když bylo naprosto zřejmé, že mladá Hortensie byla unesena — protože to rodičům z Paříže sama oznámila —, starý Sakumpak musil kapitulovat a poskytovat dceři takový měsíční důchod, aby se za toho dalesáka mohla vdát, jestliže se jí vůbec podaří přimět ho k tomu, neboť i to by po takovém skandále byl již krásný úspěch. Ale notář, když k tomu byl takhle násilím donucen, poskytoval důchod jenom

hladový, neboť nechtěl, jak říkal, vydržovat toho ničemného darebu, který se měl podvodně stát jeho zetěm. Tak byl Diviš Mišpulka nucen shánět výdělky.

Diviš byl básník, ale trpce pocítil na vlastní kůži, že poesie, ve světě ovládaném velkokapitálem a roztrásaném stroji, neposkytuje ani takový výdělek, aby si člověk denně mohl koupit chléb. Rozhodl se, že se sníží k všední próze, ale vymínil si, že i do ní bude vkládat všelijaké jazykové novotvary, jež sám stvoří, a spousty básnických obrazů. Podařilo se mu dostat se do redakce kteréhosi deníku; svěřili mu tam různé zprávy, „zlámané nohy a chcíplé psy“, jako tak

mnohým jiným začátečníkům, ale slíbili mu, že bude rychle povýšen, dovede-li se vyznamenat v tomto poněkud neslavném odvětví novinářské práce. Opravdu se tam vyznamenal, ale způsobem neočekávaným — zvláště šéfredaktor byl překvapen —, protože četba novin se Mišpulkovou zásluhou stávala obtížnou nebo náramně humornou. Diviš Mišpulka byl totiž tak nabit lyrismem, že jej vkládal do všeho, i do popisů dopravních nehod, pouličních rvaček, kapesních krádeží a sebevražd. A nelze zapřít, že ten poetický lyrismus se tam hodil jako pěst na oko. Sepsal básnickou řečí zprávu o vraždě někde na venkově a telegrafoval o ní do redakce překvapující podrobnosti, nemálo podobné šifrované depeši, ale tak spleť, že ji nikdo v redakci nedovedl rozluštit. I bylo mladému reportérovi, jakmile se vrátil, oznámeno, že jeho sloh by sice dělal divy v básnické tvorbě, ale že z něho nic dobrého nekouká pro noviny. Poradili mu, aby si hledal štěstí někde jinde. Diviš Mišpulka zkusil potom ještě dvakrát upíchnout se v redakcích, ale démon poesie oba tyto pokusy obrátil vniveč.

Doba přála mladým talentům. Blížkost třicítky vážně znepokojovala našeho básníka. Třicítka, řekl si, to je věk, kdy takový Balzac začínal pracovat pro budoucnost, ale dnes by i Balzac měl zpoždění. Rozhodl se, že on sám začne o tři léta dříve než slavný autor *Lidské komedie*. Načrtl si stručný rozvrh rozsáhlého cyklického románu. Úhrnný titul to mělo mít: *Dvacáté století*. První svazek se měl jmenovat *Svítání století*. Odhodlaně se doma zavřel a za osm měsíců napsal rukopis: pět set dvanáct stránek, psaných na stroji, přes celou šířku stránky. Něžná Hortensie sama vytukala sedm exemplářů *Svítání* a sedm pařížských nakladatelů dostalo téhož dne hutné umělecké dílo.

Jeden z nich odpověděl, že kniha je dosti zajímavá, ale její tón že není pro jeho podnik dosti literární. Jiný napsal, že kniha

je zajímavá, ale její tón že je pro jeho podnik příliš literární. Jiný namítl, že hlavní hrdina je příliš slabě vyjádřen. Jiný naopak, že hlavní hrdina je příliš silně vystrkován do popředí. Jiný se ptal, zdali si „autor dělá z lidí dobrý den“, ale nevysvětlil, jak to myslí. Jiný mu radil, „aby si opatřil překladatele, protože ve Francii není zvykem uveřejňovat knihy psané turecky“. A konečně sedmý ani neodpověděl, ani rukopis nevrátil.

Tyto Jobovy zvěsti chodily jedna za druhou celého půl roku, ale Diviš Mišpulka napsal zatím nový románek: *Bazary snů*, taktéž rozmnožený v několika exemplářů. Ale ani toto dílo nepotkal lepší osud.

Básník Mišpulka se ve svém zoufalství vrhl na psaní románů pod čáru. V tomto oboru měl jeho první pokus jistý úspěch. Stačilo vytrvat na této dráze, a Mišpulka to metodicky dělal. Každý den dopoledne nasekal s dýmkou v zubech svých dvacet stránek, a když inspirace ochabovala, uchyloval se k dialogům. („Autor fejetonových románů musí umět především toto: nadělat co nejvíc řádků!“ poradil mu kterýsi kozák starý v tomto literárním žánru.) Hortensie potom jeho rukopis opisovala na stroji.

Hortensie byla šťastna. Měla v sobě houževnatou zaslepenost něžných milenek a ani trochu nepochybovala, že její Diviš je slavný muž. Byl to ostatně slavný muž velmi veselý. Celé dopoledne sice zašmodrchával příběhy svých románových postav a připravoval všelijaké korupce, podvody a vraždy, zato navečer býval ochoten hrát si a bavit se jako malý kluk. Všechno, co v něm bylo špatného, vléval do svých románů. Tak se stávalo, že v něm zbývaly jenom spousty roztomilých klukovin, okouzlujících jeho mladou ženu. A Hortensie dospívala ve své horoucí lásce k tomu, že svůj osud ztotožňovala s románovými osudy ideálních hrdinek, jichž

Diviš Mišpulka mohl nadělat, kolik se mu zachtělo. Tento způsob života umožnil jejich rodince, rozmnožené o dvě hezké děti, dožít se skromně roku 1928, kdy zemřel starý Hipolit Sakumpak.

Tak bylo konečně možné nakouknout do notářovy pokladny a rozdělit si její obsah: převýšil o celý dvojnásobek i nejsmělejší naděje. Lakomci takto po smrti napravují svou špatnou pověst,

kdežto na lidi šlechetné a štědré se často vzpomíná ve zlém. Dědici usoudili, že notář, i když po sobě nezanechal lidi na smrt zkormoucené, přece jenom byl hodný, že je na svou smrt nenechal dlouho čekat a je za to hoden veliké chvály. A ostatně, není projevem správně pochopeného altruismu připravit svou smrtí celé rodině příjemný svátek? Když se na to díváme z tohoto stanoviska, Sakumpakova smrt byla opravdu umělecké dílo.

Ale každé umělecké dílo stojí svého tvůrce mnoho utrpení. Tak tomu bylo také u Sakumpaka, zemřelého s hrozným žalem, protože viděl, jak se jeho peníze rozprchávají; a tento žal jistě uspíšil jeho smrt. Zásahu, nebo lépe hanebnou zásluhu o jeho předčasný skon má jeho syn Ruda Sakumpak, ničemný hoch, který měl, jak říkával jeho otec, „jenom samé špatnosti v těle“. Ve věku osmnácti let byl tento mladík, protože studia mu nevoněla, poslán prozatím do Lyonu na praxi k notáři. Ruda Sakumpak měl, jak již víme, velmi vyhraněný názor na život. Neodchyloval se ani o vlas od programu, který si již v mladých letech sestavil a jehož prvním článkem bylo, že jakživ a za nic na světě nebude notářem. Při provádění tohoto programu byl vždycky potají podporován matkou, neboť paní Sakumpakova, třebaže to při její nevrle povaze opravdu překvapuje, měla toho hocha slabošsky ráda. Vysvětlit by se to dalo snad jenom jistou zvráceností ženského pudu, kombinovaného s mateřskou

láskou, takže je nasnadě také otázka, zdali v tom není třeba vidět náklonnost tak trochu krvesmilnou, ovšem úplně podvědomou, náklonnost, kterou se její povaha možná opožděně mstila za jisté neschopnosti, které starého Sakumpaka vháněly do náručí prodejných žen. Buď jak buď, Ruda Sakumpak vytáhl z matky všechny peníze, které měla ukryty v několika skrýších, neboť ženy z Doudalova rodu byly zvyklé schránět si pro možné špatné časy malý majeteček bez manželova vědomí; byly totiž přesvědčeny, že muži jsou při tom svém hnusném zvyku běhat za *ženštinami* schopni opravdu všeho, dokonce i přivést vás jednoho dne úplně na mizinu. Ostatně tato záliba v úsporách ponouká manželky všimnout si domácího hospodářství, takže prospěch z toho mají obě strany.

Ale přišla chvíle, kdy ani notářčiny úspory, ani zálohy, předem vybrané z peněz, jež jí notář měsíčně dával na domácnost, nestačily potřebám jejího syna. K velikému neštěstí celé rodiny se

Ruda právě v ten čas setkal s onou hezkou a omamnou blondýnkou, o níž odjakživa snil. Bylo to neodolatelné jako osudová výzva. Důvěrní přátelé jí říkali Dady, a když se s ní Ruda seznámil, bylo jí šestadvacet let. Vydržoval si ji v Lyonu bohatý továrník, vynikající člen městské honorace. Ruda Sakumpak byl úplně omráčen Dadinou elegancí a její znalostí lásky ho nadobro připravila o rozum. A ani Dady nebyla necitelná k tak nadšenému zbožňování, k tak zanícené mladické obětavosti; a pak také: bylo jí opravdu třeba jak rozptýlení, tak pozorné péče, protože ten její fabrikant, Augustin Zlabatka, člověk již sedmapadesátiletý, se jí věnoval vždycky jenom dvakrát třikrát týdně navečer. Výcvik toho jinocha velmi příjemně vyplňoval Dadina odpoledne a někdy i noci, protože důvěřovala navykklé pravidelnosti svého protektora a nedělala si z ničeho těžkou hlavu.

Jenže každý dobrý návyk se občas prohřeší proti pravidelnosti. Pan Zlabatka jednou večer znenadání přišel, odemkl si vlastním klíčem a našel u své krasotinky mládenečka v úboru tak nedostatečném, že bylo těžké představit mu ho jako bratránka na chvilkové návštěvě. Byla to chvíle trapných rozpaků. Ale pan Zlabatka se zachoval velmi důstojně. Na znamení opovržení si znovu nasadil klobouk na plešatou hlavu a řekl silně zarudlému Rudovi: „Když si, milý hochu, chcete dopřávat požitky mužů mého věku, musíte si vzít na starost také náklad na ně. Postarejte se tedy laskavě o splatné platy slečny Dady, již se tímto naposledy klaním.“ A odešel, zanechav tam oba podfukáře vyrušené ze svých her a nepociťující zatím ani nejmenší chuť pokračovat v milostném láškování.

„Ostatně: houbec!“ řekla vzrušující Dady, když se probrala z úleku. „Však já si zas někoho najdu!“ Mínila tím, že si z peněžních důvodů musí opatřit nějakého nástupce pana továrníka Zlabatky. Ale Ruda Sakumpak ji ubezpečil, že nástupce tohoto pána nebude nikdo jiný než on sám. Vzal svou krásnou milenku do náručí a vysvětlil jí, že jeho otec, skrblický notář, má spousty peněz, to znamená pevné záruky na výpůjčky. Dady se smíchem zvolala: „To by byla opravdu legrace!“ Mínila tím, že legrační by to bylo, protože to potom by jí její práce byla zároveň požitkem. A tato ideální současnost se v jejím dobrodružném životě nevyskytla téměř nikdy. Nuže tentokrát se vyskytla, neboť Ruda Sakumpak, teprve devatenáctiletý, se stal vydržovatelem

této hezké ženy, oslnivě vynikající nade všechny záletnice v Lyonu.

Za půl roku potom přijel nějaký velmi otrlý lichvář do Zvonokos a žádal Hypolita Sakumpaka, aby mu zaplatil padesát tisíc franků, půjčených jeho synáčkovi, jak

dosvědčovaly směnky řádně Rudou podepsané. Notář chtěl toho zlodějského chlapa napřed vyhodit ze dveří, ale lichvář tak právě včas poznamenal, že „ten mladý panáček by se snadno mohl octnout v base“. Notářka zrovna vešla, zaslechla to a svalila se v mdlobách jak široká tak dlouhá na zem. Notář zaplatil, třebaže hekal a skuhral jako Harpagon. A hned ráno se přihnal do Lyonu, aby tam provinilce přistihl ve společnosti té jeho darebnice.

Hledal je a našel je, ovšem pohromadě, protože byli stále spolu. Seděli na těžé lavičce ve veliké kavárně a tvořili jednu z oněch dvojic, kterým kdekdo závidí, které nedělají nic jiného, než že se navzájem pořád zbožňují, a jejichž čistě umytá, navoněná a stále znovu objímaná těla jsou skvělým požitkem pro oči. Usmívali se na sebe jako úplně klidní spoluviníci, škádlili se, hašteřili se, mračili se na sebe, smířovali se, líbali se, jako by se nechumelilo, přede všemi lidmi a dívali se na svět jako na malichernost, které netřeba dbát, protože oni dva byli šťastni a okouzleni jeden druhým. Nezdálo se, že by se nudili, neboť měli k dispozici nevyčerpatelnou zásobu všelijakých těch bezvýznamných hloupostí, které tvoří základ všech mileneckých rozhovorů; slova a život na veřejnosti znamenají pro takové mladé milence jenom přerušení rozkoše — a vážný smysl má jenom rozkoš. Ruda se choval tak uhlazeně, že jeho otec by na něho byl mohl býti hrdý. Ale notář, bolestně raněný těmi padesáti tisícovkami, pociťoval k synovi stejně zlostnou nenávist jako raněný člověk k tomu, kdo ho napadl dýkou. Podíval se na tu ženu, na tu mazanou svůdnici. Byla roztomilá, to musil přiznat, a zřejmě si ji zvolil synáček obdařený otcovým vkusem. „Zatím co já se odříkám, on si takhle...!“ řekl si starý Sakumpak. „Ale já mu to zarázím...“ Jenže ta žena mu něco připomínala. A najednou ji poznal a na všechno si vzpomněl... Zbledl. Rozpoutal se v něm

bolestný boj mezi jeho spravedlivým hněvem a jeho pokrytectvím, záštitou ctihodnosti, kterou považoval za největší statek — ovšem duchovní.

I u hezké dívky, když není hloupá, a tato hloupá nebyla, životní osudy, jako je Dadin, bývají vždycky krušné a podrobeny velikým osudovým změnám. Než se dostala mezi aristokracii

kurtizán, zvanou vydržované ženy, začátečnice Dady zažila mnohé hnusné dni bídy. Vláčivala se v noci hlavními ulicemi Lyonu jako nesmělá, hladová pouliční děvka a nepodařilo se jí vždycky prodat své tělo. A bylo to přece tělo krásné, bez jediné nedokonalosti. Ale tělo se stává slavným stejně pomalu jako talent. Bývaly časy, kdy se každý mohl s Dady vyspat za padesát franků. Několik set mužů s ní spalo za tuto cenu, zrovna tak, jako by byli spali s kteroukoli jinou, a žádného z nich nenapadlo chlubit se tím. Potom kdosi objevil její přednosti. A potom se stalo velmi nesnadným vyspat se s ní a kdekdo by to rád byl dělal za jakoukoli cenu. Uvědomila si tenkrát velmi rozumně, že teď smí svou přízní oblažovat již jenom nesmírně šetrně, a říkala této opatrnosti, bůhví proč, „trik lepších holek“. Od té chvíle zamířil k Dady proud snobismu. Fabrikanti se o ni přeli a několik obchodních podniků krachlo na její počest. Pověst nebezpečné ženy ji definitivně vynesla na vrchol nejvyšších tarifů.

Budete se divit, proč tedy přijala služby takového Rudy Sa-kumpaka, člověka s příjmy celkem skrovnými a málo jistými. Ale v tomto případě šlo o opravdovou lásku a Dady si dopřála tento rozmar. A pak také myšlenka na sňatek, stále tak silná u každé ženy v každé situaci, znovu se připletla do jejích plánů. Protože věděla, jak je k ní Ruda smyslově připoután, nezdála se jí tato myšlenka tak nerozumná. Ale byla zde jistá překážka, o které Dady neměla tušení, která však rozprostírala

bledost po tváři starého Sakumpaka v koutě kavárny, odkud — ale tak, že ho ještě nezahlédli — pozoroval syna a jeho milenku.

Za časů své nuzné minulosti byla Dady několikrát obdařena notářovými „dobročinnými skutky“ a právě tuto hroznou skutečnost si notář před chvílí uvědomil. Víme již, že odměnou za tyto tajné dobročinnosti bývaly službičky úplně intimní a notář míval v této věci požadavky tak zvláštní, že uznal za naprosto nepřipustné, aby se o nich jeho syn někdy dověděl. Jenom si představte, jak strašně zmaten byl jistě jeho otec, když v něm hrozba potupných prozrazení najednou zarazila výbuch spravedlivé rozhořčenosti. Krčil se za sloup v kavárně a přemýšlel, jak by bylo možné dostat syna z moci té ženy. Dobře věděl, jak silné jsou její prostředky, silné a šířavé. Protože sám před lety pocítil jejich neodolatelný vliv na své smysly již stárnoucí, dovedl plně ocenit, jak asi účinkují na snadno zápalné smysly mladého

muže. K tomu se družila jakoby nějaká ztajená žárlivost a to všechno, spolu se ztrátou padesáti tisíc franků, strašně trápilo milého notáře. Cítil zkrátka, jak jeho důstojnost klopýtá a ztroskotává.

Ruda a Dady najednou vstali a rozhlédli se po lidech v sále. Ruda uviděl otce a Dady v tom scvrklém kuliferdovi poznala bývalého zákazníka; ale vtom jí Ruda již řekl, ukazuje na starého Sakumpaka: „Tamhle je táta! Musím s ním mluvit! Hleď zmizet!“

Snadno si domyslíte, jak se zde zvonokoský notář stal zajatcem hrozných tajemství, známých jenom jemu a té mladé ženě, jak mu strach, aby nepromluvila, zabránil jednat a jak Dady, jakmile si jeho strach uvědomila, a to se stalo brzy, pochopila, že je pánem situace, a ponoukala Rudu k bláznivému utrácení, k nekonečným výpůjčkám a k drzým

vzpournostem.

Pro Sakumpaka to byla trudná křížová cesta. Ve dvou letech musil zaplatit dvě stě padesát tisíc franků za Rudový dluhy, nehledě k tomu, co ten bídník vytahal z matky. Jednou potkal notář Dady v Lyonu na ulici a ta špinavá děvka, užírající mu srdce, ta ničemnice, znající jeho minulé neřesti a placená za své mlčení, se opovážila usmívat, když šla kolem něho. Hanba a zármutek podryly Sakumpakovo zdraví. Život z něho vyprchával pootevřenými dveřmi jeho pokladny, kdykoli z ní vyndával peníze, jež z něho ždímalta ta Rudová pijavice. V posledních měsících to vypadalo, jako by mu žilami proudila měděnka: Jeho pleť nabyla odstínů starých bronzů, když jsou vystaveny všem nepřízním počasí. Sakumpak umřel ve věku šestapadesáti let s takovou hořkostí v duši, že když již stál na prahu věčnosti, rozloučil se se světem tím, že zabručel: „Ta rajda mě zatraceně vycucala!“ — ale přítomní přisoudili tuto naprosto nejasnou větičku deliriu. Potom upadl do agónie.

Jakmile byla Sakumpakova pozůstalost rozdělena, rodina prodala dům a odstěhovala se ze Zvonokos. Diviš Mišpulka, teď milionář, si v Paříži našel veliký byt, přijímal časté návštěvy, psal mnohem méně a získal v literatuře krásné jméno.

Po několika letech, prožitých v milostném rozruchu, Dady, když překročila třicítku, začala pomýšlet na vážné věci a přiměla Rudu, aby se s ní oženil. Jakmile se stala jeho zákonitou manželkou, měnila se pozvolna a nakonec přešla do tábora ctihodných

žen, vyniká v jejich první řadě neústupnou přísností a velmi ka-ratelsky kritisuje toalety, hovory a mravy. Co nevidět se stane protektorkou dobročinných plesů a již nyní odměňuje manželovi peníze. Ruda Sakumpak tím byl donucen hledat rozptýlení jinde. Právě nedávno si našel milenku, také

blondýnu, mladou, svěží a boubelatou, takovou, jaká bývala Dady, když mu bylo devatenáct. A Dady, ztloustlá a umraveněná, mu teď dělá vzteklé výstupy. Za těchto hádek mu někdy říkává:

„Bude z tebe stejný sviňák, jako byl tvůj otec!“

„Jak to víš, že můj otec byl sviňák?“ ptá se Ruda.

„Stačilo podívat se na něho! A ty taky se mu nakonec budeš podobat.“

A to je pravda. Mladý Sakumpak se začíná, jak stárne, podobat nebožtíku Sakumpakovi. Ostatně tento syn, dříve tak darebný, se den za dnem stává víc a více ochotným hájit svého otce a přiznávat mu dobré vlastnosti, které mu za živa upíral. To je znamení, že dozrává, že ani on již nemá daleko do konverse, že také on se již brzy vrátí do teplého klína buržoasní třídy, s níž souvisí všemi svými vlákny. Tento návrat se plně projeví tenkrát, až jeho syn dostatečně vyrostе a Ruda bude moci vštěpovat mu přísné morální zásady, pocházející v přímé linii z notáře Sakumpaka.

Vdova po notáři, paní Sidonie Sakumpaková, se uchýlila do Dijonu, rodného města doudalovského rodu, kde žije hojnost starých panen a babiček z její rodiny. V jejich společnosti rozmlouvá bývalá notářka o neštěstích svého života, o neduzích svého těla a o tom, jaká soužení mívala se služkami, neboť to je hlavní zaměstnání takových žen, napolo uprchlých ze života. Kromě toho si poslední svá léta zpřijemňují hojným požíváním pověstného dijonského rybízového vína, znamenitého, když se popíjí se sladkými suchary.

V pokročilém věku, jehož se svatě dožil, farář Calaba trávívá za krásného počasí několik hodin denně ve stínu své zahrady, ve společnosti dýmky, breviáře, šálku kávy a lahvičky domácí pálenky. Ale dýmka uhasíná, protože starý kněz má již

slabý dech, náprstek pálenky zůstává v šálku a breviář se neotvírá. Farář Calaba pokojně užívá zimomřivého míru starců a rozjímá o svém životě, nachýleném ke konci. Staroba mu vnuká jeho

improvisované modlitby, vhodnější pro jeho případ než modlitby liturgické. Ted, kdy mu hojné a tíživé apoštolské zkušenosti pozvolna odhalily všechny hlubiny duší, pociťuje po svém veliký soucit s lidským údělem a říká si, že člověk není tak skrz naskrz špatný, neboť mívá často upřímnou touhu po spravedlivosti a po klidném štěstí, ale často při tomto hledání bloudívá podobně jako slepci, když jejich hůl již nenalézá zdi nebo výstupky, které by jim ukázaly cestu. Lidé opravdu krácejí v té své tápavé chůzi za dobrem jako slepci, a to jako slepci sveřepí a krutí, ale možná že tu krutost v nich probouzí jenom přemíra pádů a bolestí.

Zvonokoský farář, jak tam sedí sám a sám, hájí před Pánem při svých oveček: „Ne, Pane, zvonokoští občané nejsou zlí ani já, Hospodine, nejsem člověk špatný, a Ty to víš. A přece..." Myslí na tresty, které čekají hříšníky nekajícíne nebo nenadále zastižené smrtí. A dává laskavému zvonokoskému nebi, blankytnému jako roucho Marie Panny, otázku: „Což jsme, spravedlivý a milosrdný Bože, neprožili peklo již zde na této zemi?" Vzdychá, soustřeďuje myšlenky sám na sebe a vzpomíná vlastních hříchů: „Před lety jsem, bohužel, smilníval — ó, mírně a bez zálibného potěšení (jak také by bylo bývalo možné nalézt zalíbení v Baběte?) —, ale i tak toho bylo příliš a lituji toho. Ty sám to, Hospodine, ve své nekonečné laskavosti spravedlivě rozsoudíš. Víš, že jsi mi dal povahu krevnatou, náročnou, a hřešival jsem jenom z naprosté nutnosti. Upřímně lituji, Pane můj, těchto hříchů své mladosti a děkuji Ti, že jsi ode mne již dávno odňal tu nebezpečnou a ohavnou mužnou sílu, která nejednou pokrytecky vměšovala smyslnou

žádostivost do mých rozmluv s farnicemi, kdy mělo jít přece jenom o spásu jejich duší... Slituj se, Pane, nad starou Babetou, až před Tebe předstoupí, a to bude již brzy. A jenom její oddaností si vysvětlí její počínání, neboť spíše než co jiného to od ní býval milosrdný skutek; vždyť ta ubohá žena si vlastně nikdy nepřišla na své, když se uváží, jak krátce jsem to odbýval, a k tomu ještě beze všech těch přípravných lichotek, které prý jsou obvyklé, které však by u kněze znamenaly úplný pád. Babetino chování aspoň zabránilo, aby hanebnost mých hříchů neškodila církvi, a právě proto bude jistě mnohé odpuštěno věrné služebnici... A děkuji Ti, Bože, také za to, že jsi do našeho kraje přivedl paní baronku; je ke mně velmi hodná a dává si mě autem jednou týdně přivést na oběd. Třebaže kuchyně

paní baronky je znamenitá, nelibuji si v labužnictví. Vždyť již téměř vůbec nic nejím a nepiji, protože žaludek mi to nedovoluje. Ale potěším se vždycky trochu ve společnosti tak znamenité a s uspokojením si říkám, že církev je uctívána v mé skromné osobě... Popřej, Hospodine, trochu svého pokoje a míru svému starému nedokonalému služebníku! Dej mi tichou smrt. Již předem souhlasím s chvílí, kterou Ty sám určíš. Ale říkám Ti to úplně prostě: velmi mě bude bolet, až budu opouštět své drahé Zvonokosy, a ti hodní lidé budou zkormouceni, až uvidí, že je opouští jejich starý Calaba, znající v obci každého občana. Však také není divu, po tolika letech... A proto, Pane můj, mě k sobě nevolej příliš brzy a ponechej mě tak dlouho, jak sám budeš chtít, v tomto slzavém údolí. Mohu zde konat ještě dobré služby. Zrovna dnes ráno jsem šel s posledním pomazáním k staré Bětě Mihulové, k té Mihulce na Křižovatce; je to přes tři kilometry za městečkem a ušel jsem to pěšky tam i zpět. Tak to vidíš, Pane..."

Takto přemýšlí a šeptá starý Severin Calaba, zhublý,

zšedivělý, s houpavou hlavou, a pomalu pohybuje čelistmi, v nichž chybějí téměř již všechny zuby. A pohled jeho zesláblých očí se zatoulá do dálky a dobrý farář vzývá ještě zvonokoského patrona: „Dobrý svatý Rochu, bud mi milostiv a vypros mi, aby mi bylo dopřáno vypustit duši bez velikých bolestí jako dobrý kněz. Nikoli jako světec, to se rozumí, tak přílišné štěstí je nad mé síly. Jenom jako slušný člověk, jako poctivý křesťan. A přijď mě tam nahoře, až odtud odejdu, čekat u brány. Protože sám bych se tam, jak se znám, nikdy neodvážil vejít. A nikdo se jistě nebude tak obtěžovat, aby přišel naproti chudému, starému zvonokoskému Calabovi, a nikdy bych v té spoustě nebešťanů nenašel koutek, kde jsou pohromadě zvonokoští občané, jež jsem, řádně opatřené všemi svátostmi, doprovodil na hřbitov. A co bych si v nebi počal bez svých zvonokoských farníků, svatý Rochu? Neznám na světě nikoho jiného než tyto své vinaře a jejich hodné ženy...”

A farář Calaba sklání hlavu na prsa, upadá do vlahé otupělosti a okouší v ní již předem nekonečné blaženosti.

V říjnu roku 1932, kdy už uplynulo deset let od doby, jíž se eačíná naše vyprávění, dva muži se jednou večer pomalu procházeli, bok po boku, po hlavním zvonokoském náměstí, a byli to titíž muži, kteří se tu ve stejnou hodinu procházeli před deseti lety: Bartoloměj Pěšinka a Kulíšek.

Ale změnili se. Méně patrně věkem jako spíše velmi rozdílným vývojem svých životních drah. Rozdílnost společenského postavení, naznačovaná sebevědomím, hlasem, pohyby i oděvem, byla teď zřejmější než tenkrát. Starosta, teď již senátor, nesčetnými nedefinovanými maličkostmi přikazoval každému, kdo se na něho podíval, úctu. Nebylo to tak ani v jeho oděvu, ani v strojeném chování nebo ve způsobu vyjadřování, jako spíše v celé jeho osobě, v síle, v klidu a v moci, které z ní vyzařovaly. Jako by nějaká zář jistoty a zdraví

obklopovala Pěšinku. Když ho tak člověk viděl, měl dojem — tak vzácný a utěšující — že stojí před mužem, který dobyl plného úspěchu a který, ježto ví, že žádné jeho slovo nebude popíráno, může se ze svého vítězství těšit bez halasivých řečí a nuceného chování v laskavém, ničím nerušeném klidu.

Vedle Pěšinkovy prostoty se mnohomluvná důstojnost Kulíškova zdála na první pohled trochu směšná, ale potom v ní člověk mohl vidět také jinou dojemnost. Neboť příliš okázalé projevy páně učitelovy důstojnosti měly být náhradou za nedostatečné úspěchy hmotné, neboť Kulíškovy zásluhy nebyly vyjádřeny žádnými krásnými vinicemi ve slunečné poloze, ani funkcemi bohatě placenými, ani skvělými známostmi a styky. Tři léta před odchodem do pense byl Kulíšek ještě stále čistým intelektuálem, osamělým v tom prostředí, poctivým republikánem, jehož příjmy nepřesahovaly devatenáct set franků měsíčně, což ostatně byl na Zvonokosy příjem úplně dostačující, zvláště při Kulíškově životosprávě. Ale Kulíšek špatně užíval svých příjmů a zvláště elegance mu byla neznámou pevninou. Nedovedl si na slušné oblečení dokonalého pedagoga vymyslet nic lepšího než celuloi-dový límeček, kabát z laciné vlny, cvilichové kalhoty a měkký slaměný klobouk. Tyto oděvní součástky, nakoupené v konfekčních obchodech, se jeho hubenému tělu přizpůsobovaly jenom tak přibližně. Lesklost jeho kabátu a krátkost kalhot, sražených několikerým praním, dosvědčovaly dlouhé používání. Ne že by Kulíšek byl držgrešle, ale v mládí prošel krušnou školou bídy a později školou mizerných učitelských platů. Celý jeho život ho naučil prozíravé šetrnosti a pohrdání zevnějškem. A konečně

také jeho záliba v beaujolaiském víně, následek roztrpčenosti, kterou v něm roku 1923 zanítily ony neblahé skandály, přispívaly k nedbalosti jeho toalety. Je ovšem

pravda, že tato záliba mu uchovávala plamennost slova a sílu výbojného světového názoru a chránila ho před onou myšlenkovou apatií, do níž kolem šedesátky upadá mnoho duševních pracovníků.

Pěšinka, obklopený aureolou zadostiučinění a poct, přišel toho večera podívat se s terasy na krásný beaujolaiský kraj, kde jeho jméno bylo teď všude vyslovováno s úctou. Měřil cestu, kterou za několik posledních let ušel jen a jen za pomoci svého důvtipného ducha. Kulíšek, bezmocně zabředlý do své nepatrnosti, mu umožňoval změřit, jak vysoko se povznosl on, Bartoloměj Pěšinka, a právě proto míval vždycky rád společnost svého obecního tajemníka, prostomyslného důvěrníka, před nímž nebyvalo třeba dávat si pozor na každé slovo. A Kulíšek, pyšný na senátorovu důvěru, hrdý, že oddaně slouží věci, která v Pěšinkových úspěších dobyla tak skvělých vítězství, mu byl oddán stále stejně.

V této chvíli Kulíšek řekl:

„Myslím, pane starosto, že naše obyvatelstvo zabředá do přílišné duševní tuposti. Bylo by třeba udělat něco, co by lidi vyburcovalo.“

„A co by to mělo být, milý Kulíšku?“

„To ještě nevím tak určitě. Ale mám na mysli dvě nebo tři reformy...“

Pěšinka ho přerušil s přátelskou, přece však velmi ráznou laskavostí:

„Milý Kulíšku, s reformami je konec. My už žádné reformy dělat nebudeme! Zápasili jsme ve svůj čas, po nás budou zápasit jiní. Lidem se musí popřát dosti času, aby mohli pokrok strávit.“

V dnešním společenském řádu, třebaže ještě ani zdaleka není dokonalý, přece je již mnoho dobrého. Dříve než se začne bořit, musí se rozumně uvažovat...”

A senátor mávl rukou kolem sebe a ukázal na okolní návrší, s nimiž se slunce loučilo teplými proudy světla.

„Pohled'te," řekl vážně, „jaký příklad nám dává příroda. Jak jsou pokojné její večery po žáru celého dne. My také prožíváme již podvečer svých životů, milý příteli. Setrvávejme v klidu a nekazme si soumrak života bohatě vyplněného."

„Ale, pane starosto..." chtěl ještě něco namítnout Kulíšek.

Ale Pěšinka ho nenechal domluvit: „Reformy? Ovšem, o jedné vím..." Vzal svého důvěrníka za kabát a šibalsky řekl: „Z tohoto pana učitele zde uděláme parádního pana inspektora! No, tak co říkáte mé reformě?"

„Ó, pane senátore!..." šeptal Kulíšek téměř rozechvěně.

K Zaorálkovu překladu Zvonokos

Nejveselejší knihou roku 1934 byly ve Francii Zvonokosy Gabriela Chevalliera. Riederovo nakladatelství je vydalo během tří let v desítkách vydání. U nás rozšířilo před válkou nesmírnou popularitu této knížky vydání jediné v Družstevní práci roku 1937. (Po druhé román vyšel až po válce u F. Holase v Praze r. 1948.) Je to z dobré poloviny zásluha překladatele Jaroslava Zaorálka.

Je věru čemu se podívat na Zaorálkově překladu. Tlumočí obdivuhodně atmosféru originálu: jeho groteskní fantasii, satirickou vervu i intelektuální vtip, vůni kraje dýšícího lisovanými hrozny a marnivou krásou žen, potem práce i rozkošemi nevázané zábavy. Chevallier byl Zaorálkovi důstojným soupeřem: stylistická lehkost, přepjatá místy až v grotesku a parodii, esprit, rafinovanost a rozverná hravost výrazu se u něho střídá s vtipným detailním popisem a se šťavnatostí slova vypuštěného z nevybíravých úst. Dílo umělecké afinity tvoří z překladu Zaorálkův umělecký výraz: promyšlený, rozrůzněný a odstíněný, lexikálně i syntakticky neobyčejně bohatý soubor jazykových prostředků, které vytvářejí ve čtenáři onen nepodplatný dojem čtivosti a bezprostřední působivosti, u překladů tak vzácný, dojem, že mezi čtenářem a autorem originálu není prostředníka.

Kdo srovná Zaorálkův překlad s originálem Chevallierova románu, získá řadu zajímavých detailních poznatků, z nichž nabude dosti věrné představy o překladatelově metodě. Zjistí, jak se Zaorálek vyhýbá vztažné větě s *který* a (zvláště) s *jenž*, ve francouzštině velmi časté, a jak ji nahrazuje tu těsným přívlastkem (typ: člověk potřebný družky), tu jinou větou

spojkovou (neboť, protože) nebo mění subordinaci v koordinaci. Zjistí dále Zaorálkovu zálibu v expresivních slovech jako *parádní*, *muchlovat se*, v slovíčku *všelijaký*, v neobvyklých substantivech na *-ost*, ve francouzském doplňku a v užívání plurálu u abstrakt, v češtině dosti nezvyklém. Všemi těmito prostředky nabývá překlad lehkosti a specifické barvy, která spoluvytváří estetickou emoci. Všimněme si jiného charakteristického detailu: Zaorálek zná zálibu jistě vrstvy lidí ve zvláštním, zdaleka ne vždy přesném, přitom výrazně charakterisujícím užívání cizích slov. Ví, že v hospodě se

u piva *nehovoří*, nýbrž *debatuje*. V překladu Zvonokos se s tímto postřehem jazykové psychologie setkáváme. Zaorálkovi je vlastní úsilí o zřetelnost a srozumitelnost. V periodách opakuje pro větší zřetelnost předvětí. Dlouhá souvětí často rozbíjí středníkovou interpunkcí. Slova s klíčovým významem a zvláštním důrazem ve větě často překládá slovy dvěma (*la puissance* na příklad jako *moc a vliv*.)

V úvodu k prvnímu vydání svého překladu Jaroslav Zaorálek připojil krátkou poznámku: „A překladatel upozorňuje: autor této veselé kroniky je Francouz, Zvonokosy jsou obec francouzská, všechny ty švandy a legrace se staly ve Francii. Proč bylo nutné počestit jména, to vyplývá dostatečně jasně z textu.“ Zaorálkův zásah do Chevallierova textu se však neomezil jen na počestění jmen. Zaorálek v mnoha rysech Chevallierův román upravil s úmyslem přiblížit jej českému čtenáři. Je to úprava vcelku promyšlená a chtěla Zvonokosy ještě více nadlehčit, učinit z nich především rozesmátou, bezstarostnou knížku, „veselou kroniku“, jistě velice potřebnou v době, kdy Čechami právě tak jako Francií obcházelo nebezpečí druhé světové války. Nelze však popřít, že ve skutečnosti knížka překladatelovu úpravou mnoho ztratila: právě tolik, kolik musí ztratit román plný aktuálního smyslu,

zbavíme-li jej konkrétního zeměpisného, historického a sociálního prostředí, nehledě k hojným vynechávkám textu v rozsahu věty, odstavce i celé stránky.

Světlou stránkou Zaorálkovy úpravy jsou beze sporu virtuosně zčeštěná jména osob. Jsou mistrná, vtipná, dílo vyvinutého jazykového instinktu: Piéchut — Pěšinka, Focart — Foukal, Tardivaux — Cajdrnoha, Justine Putet — Eulalie Čubíková, Judith Toumignon — Judita Čuprová, Bourdillat — Duplikát, Prosper Louèche — Blahorád Podolek, Villepouille — Drnohryz, Giro-dot — Sakumpak, Denis Pommier — Diviš Mišpulka, Ponosse — Calaba, Muchecoin — Žlabatka, Beusoleil — Sedmikvítek, Maria Fouillavet — Mařka Firnajsová, Oscar de Saint-Choul — Oskar Hronec z Košťálová, Anně de Beaujeu — Anna z Hejskova a na Hejskově, Gaëtan Gonfalon de Bec — Kajetán Korouhev ze Zobcová, monsieur de Castelnouveau — Herr von Pimperhaušitz.

V Zaorálkově překladu z Chevallierova románu zmizela Francie. Geografické názvy byly nahrazeny pomyslnými českými

(*Villefranche — Svobodov*), vynechány nebo opsány (*une paroisse d'Ardeche — fara na severu republiky*). Zmínky z francouzské historie byly vypuštěny často s celými větami. Specificky francouzské reálie překladatel buď vynechal, nebo nahradil odpovídajícím ekvivalentem českým: *le préfet, la préfecture — hejtman, okresní úřad, les palmes académiques — diplom od zemské školní rady, un acteur de Comédie-Francaise — herec z Národního, Folies Parisiennes — Komorní zpěvohra*. Závěr románu vypadá u Chevalliera jinak: ne inspektorem chce senátor Pěšinka udělat učitele Kuliška, nýbrž jeho akademické palmy (vyznamenání udělované ve Francii akademiemi při universitách zasloužilým osvětovým

pracovníkům), tj. fialovou stužku na klopě jeho kabátu, chce nahradit růžičkou, tj. řádem Čestné legie. Nelze nepřiznat, že Zaorálkovo vyřešení závěru knihy je pro českého čtenáře mnohem výraznější a pochopitelnější a přitom se ve své podstatě rovná originálu: v obou případech je stejně vyjádřena kantorská ctižádost.

Avšak celkově se „odfrancouzštěním“ Chevallierův román dostává do jiné roviny. Z Beaujolais, vinařského kraje v jiho-francouzském departementu Rhône, se stává pomyslné Krásensko, sympatická vinorodá končina, země čtenářovy fantasie. Zaorálkova úprava neposloužila dílu zejména v partiích satirických a karikujících (např. *Clemenceau* překládán jako *jistý politik*, *Němci* jako *nepřátelé*), podtrhla zato ještě více bezstarostně zábavný, rozpustile humorný tón knížky. Je však na druhé straně pravda, že Chevallierův román sám přímo vybízel k vtipné překladatelské parafrázi spoustou karikaturních rysů u postav (s jmény i ve francouzštině bizarními), řadou groteskních situací, travestií historické poučky o „velkých následcích malých příčin“, vysvětlováním i nejvznešenějších činů a událostí z pohnutek prostě lidských i svým sklonem k parodii a anachronismu (zvo-nokoské skandály z roku 1923 jsou v románě současně s ženevskou konferencí z let třicátých, kdy Chevallier román psal). Toto vše bude velkého překladatele vždycky svádět, aby se dal cestou tvůrčího experimentu. Zdá se, že Jaroslav Zaorálek měl cestu vytčenu, jakmile se rozhodl slovo *Clochemerle* přeložit slovem *Zvonokosy*.

Budeme-li mít dost trpělivosti hledat v příslušném svazku Ardouin-Dumazetova místopisného kompendia, věnovaném

lyonské oblasti, v kopcích vinařského Beaujolais v okolí Villefranche-sur-Saône, hlavního města arrondissementu, „nejkrásnějšího místa Francie“, z Chevallierova románu

městečko po městečku, najdeme je tam všechna kromě dvou, těch hlavních: Clochemerle a Montéjour. Smyšlený není ani Perréon, Morgon, Fleurie, ani Arbussonas, Odenas nebo Salles; Belleville a Villefranche jsou dokonce velká města. Nicméně i Clochemerle na mapě najdeme, ale pod jiným jménem. Prozradil je po dvaceti letech sám Chevallier (podle zprávy v *Les nouvelles littéraires* ze dne 31. V. 1956). Měl při Zvonokosech na mysli, když román v roce 1933 v lyonském kraji psal, městečko Vaux v Horním Beaujolais (nevadí, že je v románu klade do sousedství Zvonokos), hnízdo o 600 obyvatelích na horském svahu, spadajícím do údolí říčky Vauxonne, známého kvalitní révou.

U Zaorálka jsou místopisné názvy, pokud je nevynechal, počestěny: Clochemerle — Zvonokosy, Montéjour — Žumprov, Brouilly — Svárov, Morgon — Hrdousy, Fleurie — Kvítkov, Moulin a vent — Větrníky, Villefranche-sur-Saône — Svobodov nad Savonou (!), Belleville — Libochov. Z Beaujolais se stalo Krásensko, z Rhône — náš kraj nebo tento kraj. Lyon má v překladu několikerou perifrázi: krajské město, arcibiskupské město, župní město, ale také, dovolil-li to kontext, hlavní město, okresní město nebo prostě město. Z Paříže je hlavní město, z Francie naše vlast, naše drahá vlast nebo republika, z francouzského venkova je venkov, z francouzského vojáčka republikánský vojáček. La Pláce de Gréve je přeloženo jako popraviště, dans la rue de la Paix jako kousek pod museem. Z bojů z první světové války na francouzsko-německé frontě jsou v překladu boje našich s nepřáteli.

Požadavku veselé kroniky se muselo podřídít také zařazení časové. Rok 1923, rok zvonokoských skandálů, je vyjadřován opisně: jednono poválečného roku, onoho neblahého roku, toho roku, kdy Zvonokosy zažily tolik skandálů, po světové válce,

brzy po válce, onoho roku, toho roku, dnes, ted. Data 1917, 1918 a všechna starší Zaorálek v textu ponechal.

Snaze o „odfrancouzštění" padla za obět' všechna jména a události z francouzské historie. Někdy se překladatel francouzskému jménu vyhýbá podivným způsobem. Větu *Victor Hugo a fini dans la peau d'un millionnaire* překládá *Takový Homér nebo Karel May si jistě přišel na pěkné peníze. La vieille tradition francaise*

de l'église gallicane překládá jako stará církevní tradice, la grande tradition jacobine jako slavná bojovnost za lidská práva, Légion d'honneur jako záslužný kříž, les coloniaux jako alpští myslivci. V závěru knihy se Zaorálek velmi obratně vyhnul drobné historické postavě, která ani Francouzi už dnes nic neříká. U Che-valliera farář Ponosse při svém dojemném loučení s beaujo-laiským krajem vyzývá patrona místních kněží, arského faráře Jeana Baptistu Vianneye (+ 1858). Zaorálkův páter Calaba však obrací svou modlitbu ke svatému Rochovi, patronu Zvonokos: vyplývá to přirozeněji z textu a mocněji to působí.

Snaha přiblížit text českému chápání vedla Zaorálka k rozchodu se Chevallierovým textem v několika dalších případech. Z francouzské rodové šlechty se u něho stávají spíše statkáři, kterým kromě přídomku zbylo ze šlechtictví velmi málo. Vynechal odstavec vysvětlující rodokmen baronky z Kratihájů, upřel jí také jedno ze dvou městských sídel, které baronka kromě svého venkovského zvonokoského sídla má. Místo o *šlechtě* a o *šlechtických rodech* mluví o *místních vlivných rodech*. Ze senátora *pana de Villepouille* dělá *pana Drnohryze*. Podobně se vyhnul slovům jako *jesuita* a *jesuité* tím, že je nahrazuje slovy *páter*, *zpovědník* nebo *vlivné církevní kruhy*. U Chevalliera si Claudius Brodequin, mašírující za horkého odpoledne k domovu, rozhaluje blůzu a *povoluje*

kravatu; Zaorálkův Standa Botička si pouze rozhalí blůzu: voják naší armády v třicátých letech kravatu nenosil. Také postava zvonokoského kostelníka, který má u Chevalliera na sobě slavnostní uniformu, plášť se šerpou, dvourohý klobouk s peřím, meč a halapartnu, je u Zaorálka změněna ve stylu českých poměrů: kostelník Mikuláš má sváteční komži a místo halapartny tyč s pytlíkem na peníze.

Oprava, směřující k přiblížení románu českému čtenáři, stála Zaorálka vynechání řady míst, kde substituce byla otížná nebo nemožná. Týkají se, jak jsme již řekli, hlavně místopisu, historické situace a zmínek z francouzských dějin i specifických rysů francouzského života. Kromě toho však Zaorálek vynechal na několika místech větší pasáže, aniž k tomu byl veden některou z těchto příčin.

Tak je na příklad vynechána ona situace, líčící při Duplikátově zvonokoském projevu reakci posluchačů na ex-ministrovu chybnou vazbu, na jeho trapný pataquès. Dále Zaorálek vypustil

v kapitole o ženevské odzbrojovací konferenci větší partii, v níž poradci přemlouvají ministerského předsedu, aby nerozbíjel konferenci, protože se obávají francouzského veřejného mínění. Nebo z charakteristiky kapitána Cajdrnohy zůstal nepřeložen úsek líčící zupákovy sny o krásném civilním zaměstnání a jeho vztahy k ženám. Kromě toho řada míst v rozsahu přibližně jednoho odstavce: popis imponantní postavy kostelníka Mikuláše, charakteristika houževnaté zamilovanosti Hortensie Sakumpakové, pokrytecké mravopočestnosti paní Mikulášové a popis dýchavičné limusiny paní baronky. Z rozhovoru Oskara Hronce z Košťálová s učitelem Kulíškem byla vynechána zápletka s *panem z Kulíšků*, jež tvoří podstatu vtípu, a kromě toho nebylo přeloženo několik desítek menších míst o rozsahu jedné až dvou vět.

Naše vydání Zvonokos se Zaorálkova překladu nijak nedotýká v jeho obdivuhodné umělecké výraznosti. Nebylo zasahováno do překladatelova stylu ani do jeho slovníku. Postavám byla zachována vtipná, vynalézavá jména. Chevallierovu románu byl však navrácen francouzský kontext: byly dopřeloženy chybějící kusy textu a podle originálu byly upraveny francouzské reálie a zmínky z francouzských dějin. Dále byl zasazen do té časové situace, již v originálu má, a ve francouzském místopisu byla ponechána známá jména měst a krajů (Paříž, Lyon, Rhóne, Beaujolais). S výjimkou místopisu „malé vlasti“ Chevallierova románu, jehož hlavní dějiště (Clochemerle) je ostatně i v originálu smyšlené a okolní místa sice existují (Belleville, Villefranche), jsou však českému čtenáři neznámá. Opraveno bylo několik menších faktických omylů a některé drobnosti gramatické, většinou pravopisné.

Domníváme se, že překlad získá na účinnosti tímto přiblížením originálu, neboť se jím konkretisuje zejména zeměpisné, historické a společenské prostředí románu. Získává tím samozřejmě i český čtenář, pro něhož *Clemenceau* je víc než jistý politik, *Paňž* víc než hlavní město, *řád Čestné legie* víc než záslužný kříž a *beaujolais* víc než domácí víno. Že mnoho věcí v románu, řada narážek na francouzský veřejný život po první světové válce, našemu čtenáři uniká, je otázka jiná. Ostatně i francouzští čtenáři jistě čekají na ohlášené Chevallierovy paměti, které snad to zajímavé pozadí románu o skandálech v městěčku zvonokoském po některých stránkách objasní.

Josef Čermák

Obsah

1 / VELIKÝ PLÁN.....	4
2/ ZVONOKOSY	16
3/ NĚKOLIK VÝZNAMNÝCH ZVONOKOSKÝCH OBČANŮ	29
4/ NĚKOLIK VÝZNAMNÝCH ZVONOKOSKÝCH OBČANŮ (DRUHÁ ČÁST)	53
5 / TRIUMFÁLNÍ INAUGURACE.....	74
6/ HALUCINACE SLEČNY EULALIE	92
7/ ZVONOKOSY ZAUJÍMAJÍ STANOVISKO	109
8/ STANDŮV PŘÍJEZD	120
9/ ZVONOKOSKÉ POSVÍCENÍ	137
10/ SKANDÁL VYBUCHUJE	152
11/ PRVNÍ NÁSLEDKY	167
12/ BARONČIN ZÁKROK.....	182
13/ DALŠÍ DROBNÉ PŘÍHODY	202
14/ VICHŘ BLÁZNIVÉ ZTŘEŠTĚNOSTI	217
15/ VICHŘ BLÁZNIVÉ ZTŘEŠTĚNOSTI (DRUHÁ ČÁST).....	234
16/ ÚŘEDNÍ ZÁKROK JE NEZBYTNÝ	249
17/ VÝKONNÉ ORGÁNY A ÚŘEDNÍ CESTA	270
18/ DRAMA.....	286
19/ MALÉ PŘÍČINY, VELIKÉ NÁSLEDKY.....	309
20/ ČAS VYKONAL SVÉ DÍLO	325
K ZAORÁLKOVU PŘEKladu ZVONOKOS	353
OBSAH	361

Gabriel Chevallier

Zvonokosy

Z francouzského originálu Clochemerle, vydaného nakladatelstvím Rieder, Paris, přeložil Jaroslav Zaorálek, překlad podle originálu zrevidoval, doplnil a poznámku o překladu napsal Josef Čermák. Přebal a vazbu navrhl Adolf Born, graficky upravil Milan Kovář. Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n.p., jako svou 2555. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1969. Odpovědná redaktorka Eva Strebingerová. Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha. 18,11 autorských archů, 18,39 vydavatelských archů. Vydání v Odeonu třetí. Náklad 110 000 výtisků.

01-053-69 13/34.

Cena 22 Kčs